غزلیاتِ نظیری نیشاپوری

بفرمائش

شیخ مبارک علی تاجر کتب

اندرون لوہاری دروازہ

لاہور

لمگیر الیکٹرک پریس لاہور میں باہتمام حافظ محمد عالم پرنٹر مطبوع گردید

ای از کرم نریخته خون سبیل را　وز لطف عهد کرده عزای خلیل را
در ملک مصر یوسف کنعان بیاد تو　دریای نیل ساخته چشم کحیل را
گوئی بغیر واسطه در گوش خاکیے　راندی که زان خبر نبود جبرئیل را
داده بگنج فقر نشان جنت النعیم　کرده سبیل مشت گدا سلسبیل را
پل بسته حرز مهر تو بر معبر کلیم　دل کرده باد قهر تو خون رود نیل را
هر فرد گشته عالم این ملک غیر تو　ناکرده گرم جا زده کوس رحیل را
درویش و بادشه بوجود تو قائم اند　خورسند کرده تو عزیز و ذلیل را
نفرزده بر رسوم مقدر بجنس شئے　وز معصیت نه کاسته رزق کفیل را
هیچم گر تو بازستانی متاع خویش　دارد دو عالم از تو کثیر و قلیل را
قائل بعجز گشت ثنائے تو هر که گفت　در هستی تو ره نبود قال و قیل را
در تو باجتهاد و نظر کے توان رسید　صد شبهه در رهست قیاس و دلیل را
توحید حق بیان نظیری بلند ساخت
برتر نهید پایهٔ عرش جلیل را

صفا از عقدهٔ دلهاست آن زلف معقد را　بحمد الله که ربطے هست با مطلق مقید را
که داد روح را با جسم الفت گر نگردیدے　محمد کاروان سالار ارواح مجرد را
بآن حسن و شمائل طرح عشق افگنده شد ورنه　نمی‌اوند نقش هستی این لوح زبرجد را
بمکتب خانهٔ کن مصحف از برداشت آن روزے　که عقل کل نمیکرد از الف بے فرق ابجد را
حدیث دلفروزش بسکه شد مجموعهٔ حکمت　حکیمان جزو میسازند اوراق مجلد را
وجود مرکز پرکار عالم کے شدے ثابت　احد خود قاب قوسین ار نبودے میم احمد را
بمسکن بستر از پهلوے لکرمش سر دنا گشته　کنم طے بر براق معرفت اقصائے مقصد را
گرامی میهمانے در ره امشب میزبان دارد　ملائک صف بصف بر لب عرش است مسندها
نظیری نشاه و ذوقے ز جام هوشمندان کش
مے و مطرب پریشان میکند مستان سرمد را

ساقی بشنو دو رنگیٔ امید و بیم را　بنما بما حقیقت رنگ قدیم را
حرف فریب آدم و ابلیس تا بچند　چندے بگو ترانهٔ نقل و ندیم را

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

ردیف الالف

اذا ما شئت ان تحیی حیوة حلوة المحیا — برسوائی برآور سر ز مستوری برون نه پا
حدیثِ حسن و مشتاقی درونِ پرده پنهاں بود — برآمد شوق از خلوت نهاد ایں راز بر صحرا
ز خط و خال رخسارش قضا شکلے نمود اول — قلم برداشت هر ذره ورق برگشت از انشا
دراں گلشن هوا بودم که مستی زاد از نرگس — دراں مجلس صفا بودم که عشق از حسن شد پیدا
بزحمت اتصال افتد چه پیوندے برید از هم — بفرصت قطره دریا میشود چوں قطره شد دریا
کجا ناز و نیاز عاشق و معشوق کم گردد — ز حاجت حسن مستغنی و ما محتاج استغنا
شراب و شاهد و میخانه و ساقی همه دلکش — بایں خمار بے پروا سرے داریم و سودا
تقاضا بر تقاضا میرسد از سوی دل هردم — زمانے نیستم خالی فغاں زیں شوق کار افزا
اگر نالم ز حرماں رخ نما داں حسبةً لله — قیاسِ وصل و محرومی گلستانست و نابینا
درونِ بیت الاحزان پیرِ نابینا چه میبالد — که شهرے بر سرِ سودائے یوسف میکند غوغا

نظیری گر طمع داری که مقبول مغاں باشی
فلا تحسد ولا تبخل ولا تحرص علی الدنیا

از ساغرِ دستِ خود مبخش جرعهٔ
بر طاق نه حکایتِ جامِ دو نیم را

بوئے نبید خلوت شبها شنیده ام
پنهاں مکن که نیک شناسم شمیم را

آنجا که لب ز رشحهٔ مے پاک کرده اند
گل مشکبوئے کرده ردائے نسیم را

گو مفلسانِ کعبه بگرئید کاب چشم
بر عرش برده از درِ مسجد یتیم را

زیباست گرچه خلعتِ محمود بر ایاز
سو ر آں زماں کند که بپوشد گلیم را

مطرب بیک دو نغمه غنی کن دل فقیر
ساقی بیک دو جرعه سخی کن لئیم را

جنسے که در خزینهٔ لطف تو نیست نیست
جز احتیاج تحفه ندیدم کریم را

روزیکه جرم نامهٔ نظیری بر آورد
از آبِ عفو شوی کتاب سقیم را

بیمار

دارد ز غمزه حجتِ قاطع حبیب ما
بیعت بذو الفقار ستاند خطیب ما

یک بانگِ ذوق گرمی ما را کفایت ست
حاجت بتازیانه ندارد ادیب ما

روزیکه رخ نمود بما کار داشت عشق
زاوّل حوالهٔ دگراں شد نصیبِ ما

ما را تو و قبولِ نیازے و خلوتے
مال و منالِ هر دو جهاں اند قیب ما

از نکهت گلست ضرر دل رمیده را
در بر رخ صبا نکشاید طبیب ما

عاشق ز کوئے دوست بتکلیف آمده
با صبر و راحت انس نگیرد غریب ما

بهتر که از حکایت ما در کشی نفس
دل خون شود ز غصهٔ کار مهیب ما

گل را قصور نیست ترا گر زکام هست
در بار کار روانِ همه هست طیب ما

بر پائے بند کون نظیری زد بم پا
آو بخت عشق از سر گردوں صلیب ما

بغیر از ننگ بوئے نیست این عشق مجازی را
عطا کن لذتِ طعم حقیقت عشقبازی را

خزینهاں جاں فدا کردم سر و ساماں هبا کردم
بیزرم گوشهٔ چشمے بنازم بے نیازی را

عبارت کوته و دل تنگ و خاصان ملک نابینا
چه دانند مرد صحرائی طریق کارسازی را

کسے تفسیرِ رمزِ عاشق و معشوق کم داند
بجز مکی نمیداند لغت هائے حجازی را

همه سرمایهٔ اقرار و ایماں بود خسارت
فغاں از خال هندوئیت که کافر کرد غازی را

نشسته باز شاهنشاه و ما صیاد بے طالع
ولے کبکی نثار آریم خوئے شاهبازی را

صبوح و روح برهم خورد چون بانگ صلوة آمد — بزیر آرید از طاق این کهن دلق نمازی را

گر از یک ره نیاید روئے از صد ره درون آید
نظیری پاره چون سازد فریب ترکتازی را

طاعت ما نیست غیر از ورزش پندار ما — هست استغفار ما محتاج استغفار ما
هر کشادی کز غمزهٔ ما شد گره بر کار زد — قطعها کردیم اما شد همه زنّار ما
از نخستین جلوهٔ قد دلبرے افراشت حسن — از نگاه اول افتاد این گره در کار ما
شوق صد منصور کشت و عشق صد یوسف فروخت — بوالعجب هنگامها گرم است در بازار ما
از شمیم گل دماغ ما پریشان مے شود — مے نتابد دم عیسے دل بیمار ما
خانهٔ ما خاکساران بر سر راه صباست — شب نمے سوزد چراغ از پستی دیوار ما
وقت میخواران شبیخون قضا برهم نزد — تا چراغ بزم مستان شد دل هشیار ما
باغبان در موسم گل گو در بستان به بند — دفتر شعر تر ما بس بود گلزار ما

نغمهٔ مستانه مے ریزد نظیری را ز لب
از نوا خالی مبادا خانهٔ خمار ما

بر رخ شکستم از خطا رنگ امید و بیم را — ببند منجم طالعم از هم درید تقویم را مشتری
علم ارادت گر کند ذوقے نصیب جان من — مسلوقی امر قضا باطل کند تقسیم را
عشق از برائے داغ من آتش بجانان میزند — افغان نه کردم دوزخے گلزار ابراهیم را
نقد یکه دوران برده است از کیسهٔ عمرم برُد — جاوید مستغنی شوم از صد دید گریم را
رفتم که مستان بگذرم در خدمت پیر مغان — نور کشیده بانگ آزادی کشتم دوشے زنم تسلیم را
نقشے بباطن دیده ام خواهم بحسین کودکے — آرایش مسند کنم زینت دهم دیهیم را
یوسف که کرسے سلطنت نهتش ز تعظیم پدر — گر نشان حسنش بنگرد واجب کند تعظیم را
بر آسمان سروری خورشید اگر طالع شود — جو بند ذرات جهان بر یکدگر تقدیم را

امروز صاحب ذوق دل غیر از نظیری نیست کس
رشک است بر کاخ گدا سلطان هفت اقلیم را

چند از مؤذن بشنوم توحید شرک آمیز را — گو عشق تا یکسو نهم شرع خلاف انگیز را
ذکر شب و ورد سحر نے حال بخشند نے اثر — خواهم بزناری دهم تسبیح دست آویز را

ترکِ شراب شاید م بیمار کرد ست اے طبیب
صحت نخواہم یافتن تا نشکنم پرہیز را

خلکے بباد آمیختہ گردے ز جا انگیختہ
آبے بمژگاں میزنم خاکِ غبار انگیز را

نے عشق افزاید بریں نے مہر بیند بیش ازیں
کے ماندہ ظرفِ قطرۂ پیمانۂ لبریز را

پیوستہ ابرو در کشش ہموارہ مژگاں در زدن
تا کے کسے بر دل خورد ایں دشنہائے تیز را

سیری نظیری زیں چمن کز کہنگی گشتی خشن
در باغِ نرمی بیں بہم خار و گلِ نوخیز را

از کفت نمیدہد دل آساں ربودہ را
دیدیم زور بازوئے نا آزمودہ را

من در پئے رہائی داو ہر دم از فریب
بر سر گرہ زند گرہِ ناکشودہ را

دل در امید مرہم و ایں آہوان مست
ریزند بر جراحتِ ما مشکِ سودہ را

ہرگز دلم حلاوتِ آسودگی نیافت
تلخست خوابِ دیدۂ در خون غنودہ را

آشفتہ دانست خارش آسودگی دماغ
دادیم بر ہوا سرِ سودا فزودہ را

نتواں چشید قند مکرر و زاں لباں
نتواں شنود تلخ مکرر شنودہ را

یکرہ خوشم بخندۂ دنداں نما نکرد
تا کے نماید آں گہرِ نانمودہ را

ساغر کجاست تا گلہ از دل بروں بریم
روشن کنیم خاطرِ کلفت زدودہ را

تا منفعل ز رنجش بیجا نہ بینمش
مے آرم اعترافِ گناہِ نبودہ را

نادیدہ جورِ او زدہ فالِ فنا ز دم
نتواں نمود ترکِ ستائش ستودہ را

منظور یار گشت نظیری کلامِ ما
بیہودہ صرف شکر نکرد یم دودہ را

تا بکے بر بحرقہ بندم جسمِ غم فرسودہ را
سر بطوفاں میدہم ایں مشت خاک سودہ را

درد رداں ہمچوں عنب تنہ خونشہ اشکم گرہ
بس فرو خوردم بدل خوں ہائے ناپالودہ را

گوشہا کر گشت و یارب یارب کارے نکرد
نیست گو یا روزنے ایں سقفِ فیراندودہ را

خضرِ صد منزل بپیشم آمد و نشناختم
بانے باید ز سر گیرم رہِ پیمودہ را

دہ کہ یک قاصد کہ باشد محرمِ ایں نسبت
چند بر کاغذ نویسیم حال و شوئیم دودہ را

از شراب شود مندم بخت بد پرہیز داد
مے کہ میخوردم بنخوردم غمِ بیہودہ را

گاہ زہر اشک و بوئے و رنگ کاہیم
در بلوریں حقہ دارد گہرہائے سودہ را

از کنایت گاه مستی منع آں لب چوں کنم
میچکد بجز و حلاوت قند آب آلوده را

با نظیری چوں نشستی گوش بر حرفش مکن
در پریشانی میفگن خاطر آسوده را

درخور اگر نمیشوم مے لعل فام را
اے کاش ترکنند ببوئے مشام را

بر قدر زخم مرہم لائق نمے دہند
زاں مے کہ طعم نوشش کند مغز و کام را

بربام ما دریغ نتابید ہفتۂ
ماہے کہ او تمام کند ناتمام را

کس چند بہ بکار دل ما نمے کند
تا چند سر بجانقه در آریم دام را

خارج ز پردہ دخل غلط تا کے کنیم
مطرب بما ندادہ نشان مقام را

قسمت چنیں فتاد کہ ترکان مست او
در دور ما بطاق نہادند جام را

کم لذتم کہ روئے ندیدم ز آفتاب
در خانہ پختم ایں ثمر نیم خام را

گر جام صبح بے صفت فقر پر کنند
خورشید سرنگوں نکند کس شام را

رخت از حرم کشیم نظیری بسومنات
حرمت نماندہ حاجی بیت الحرام را

بزیر ہر بن مو چشم روشنے ست مرا
بروشنائی ہر ذرہ روزنے ست مرا

شہود بت زپے اللہ گیم باز آورد
دلیل راہ حقیقت برہمنے ست مرا

چو سایہ از ہمہ سو در کمیں خورشیدم
بہر کجا بن خاریست مسکنے ست مرا

بہر سرا چہ دلستاں فرو نمے آیم
بروں ز عالم خاکی نشیمنے ست مرا

بدوستی کہ ز بس محو لذت عشقم
بکائنات ندانم کہ دشمنیست مرا

ہزار نالہ شہر و رود مے شنوم
ز سیل گریہ چو کہسار دامنیست مرا

ز خوشہ ہائے سرشکم لبالب آغوش ست
ز حاصلے کہ ندانیست خرمنیست مرا

اگر بمعرکہ در خون فتادہ ام چہ عجب
ہمیشہ رزم بخود چوں تہمتنیست مرا

دریغ رنش فرو ماند و روز بیگہ شد
دریں سفر کہ بہر گام رہزنیست مرا

کدام مے کہ بیس از منیم خمار نداد
چو شیشہ در تہ ہر خندہ شیونیست مرا

بیا ز محنت نہاں کند نم خلاصی دہ
کہ دم زدن ز فراق تو مردنیست مرا

گداخت چشم نظیری ز دقت نظرم
کہ دیدہ تنگ تر از چشم سوزنے ست مرا

پروانه‌ایم و شعله بود آشیان ما — آب از شرار سنگ خورد گلستان ما
موریم و بر گذار لشکر افتاده‌ایم — در راه پایمال شود کاروان ما
تا از قصب ساخته‌ایم از حلاوتی — همچون رطب شگفته‌اند استخوان ما
زه در گلوی ما کند از کینه روزگار — بیند اگر درست قد چون کمان ما
خورشید عمر بر سر دیوار و خفته‌ایم — فریاد از درازی خواب گران ما
صد موج را ز رفتن خود مضطرب کند — موجی که بر کنار رود از میان ما
بس درد ماغ همنفسان مغز سوخته‌ایم — در دیده خواب تلخ کند داستان ما
در پیری از هزار جوان زنده دل‌تریم — صد نو بهار رشک برد بر خزان ما
ذوقی که جا بوادی مجنون گرفته بود — امروز معتکف شده بر آستان ما
در حیرتم که غنچه به بلبل چگونه گفت — رازی که باد هم نشنید از زبان ما

بنیاد ما خرابی ما استوار کرد
گویی که سود ماست نظیری زیان ما

نشستیم بسکه بهت به سیر خود از نامیها — رفت نام و ننگم در سر خودکامیها
فرع و شباب زبون غم ایامم کرد — یاد دوران جوانی دمی آشامیها
طایری نیست که ناری ز منش پر نزند — صید یک مرغ نکردم ز کهن دامیها
روز عشرت بصداع سر مخمور گذشت — تر نگردید دماغ غم ز تنک جامیها
دل بلهو و لعب عمر منه گیر تمام — تکیه بر باد کنند از سبک آرامیها
خلعت سرو باندام صنوبر نرسد — جامه زیبنده نماید ز خوش اندامیها
شکر پیری که هوا و هوس از هوش نشاند — چون می کهنه برون آمدم از خامیها
پیش از مرگ خود از آفت مستی رستم — با اجل باز نماندم ز سبک گامیها
در خرابات سر ناسوران گردیدیم — یکه اندیشه نکردیم ز بدنامیها
لوث تقصیر جو از آب کرم شسته شود — دلق درویش بر آید ز سیه فامیها

ساز و برگ دمی و مطرب به نظیری جمعست
بوی خیر آیدش از نیک سرانجامیها

بعادت صبح نگه کن سر سبو بگشا — دهان چشمه گشادند راه جو بگشا

دل از مطالعهٔ سبح در حجاب مدار / بزیر هر بن مو دیدهٔ برو بگشا
شگاف خرقه بدقت چه می‌کنی پیوند / لباس فقر و فنا پاره به رفو بگشا
یکی بکوزهٔ پرهیز خویش سنگی زن / چو شیشه رشتهٔ زنارش از گلو بگشا
چو موی جاه جهان نقص دیده بیناست / اگر نه رسته ترا در دو دیده مو بگشا
چو شیرگاه قناعت دهان آز ببند / چو باز وقت هنر بال جستجو بگشا
در ازدحام غم و غصه وقت گم کردی / ترا که گفت هر گره در غلو بگشا
حجاب مانع قربت شرم حایل لطف / به نزد او ره اظهار آرزو بگشا
چو رنگ چند شوی ملتفت بروی سخن / بمغز راه کن و پرده همچو بو بگشا
ببزم بی بصران پرده بر معانی کش / وگر بدیده وری برخوری برو بگشا

ببزم اهل خرد عقده بر سخن مگذار
چو غیر نیست **نظیری** کسی بگو بگشا

بر فلک ناید مسیحا رشتهٔ زنار ما / بر زمین منصور افرازد ستون دار ما
از معاصی توبه میکردیم پیش از عاشقی / این زمان عصیان شود از کفر استغفار ما
از زبان وادی ایمن نفس سوزان ترم / موسی اندر طور میرقصد ز موسیقار ما
گر بطبع زاهدان تلخست طعم ما چه غم / روشن از رخسار میخواران شود معیار ما
خضر وقتی گو که تعمیر خراب ما کند / زانکه گنجی هست پنهان در ته دیوار ما
هر کجا عشقست مشغولی طبیبان خسته‌اند / از کدامین درد وا جوید دل بیمار ما
زیرکان را دانه و آب چمن خامش نکرد / عندلیب مست رمزی اند از اسرار ما
چون مگس بر قند میجوشیم بر مطلوب خویش / گرمی سودای یوسف نشکند بازار ما

خسرو نظمی **نظیری** نقش شیرین طرح کن
چرخ بار ما کشد چون عشق باشد کار ما

با شهپر عنقا چه نوا بال مگس را / هم نغمهٔ داود که دیدست جرس را
در معرض خورشید سها را چه نمایش / با نور تجلی چه سنا نار قبس را
بس غنچهٔ نشگفته بتاراج خزان رفت / رسمیست که رهزن زند از قافله پس را
پر اندن نادان گره نطقم بچه ماند / با آنکه پر چشم و تهی بر مژه خس را

در کوئے حقیقت چہ کند مردِ مجازی
در بیشۂ شیراں چہ ہنر گرگ ہوس را

جز حاجتِ اخواں نسزد تحفۂ یوسف
اینجا نرسد عرضِ تجمّل ہمہ کس را

ہر چند ز تریاق بود زہر گراں تر
زیں جنس بصد من ندہیم نیم عدس را

کس ہمرہِ ما نیست کزاں سوئے بتازیم
از معرکہ بردیم بروں گردِ فرس را

تا ہمدمِ ہر بیہدہ پرواز نگردد
در سینہ شکستیم پر و بالِ نفس را

در آرزوئے یک تنِ ہمجنس کہ عنقاست
از بسکہ طپیدیم شکستیم قفس را

صبح از دمِ خونریز نظیری بہراس است
از ناوکِ شبخیز بود بیم عسس را ذترال

نشستہ در ظلمم با قمر چہ کار مرا
چراغِ تیرہ شبم با سحر چہ کار مرا

مسیح وار کند سیر بر فلک روحم
بایں طلسمِ فرو بستہ در چہ کار مرا

چو ذرہ محرمِ جاوید آفتاب شدم
بآشنائیِ مشتِ شرر چہ کار مرا

اگر قضا و قدر ز آسماں فرود آید
من و خیالِ تو با خیر و شر چہ کار مرا

جنوں بمغزِ دماغم فتیلہ مے سوزد
بہ پنبہ کاریِ داغِ جگر چہ کار مرا

ز طاعتِ بربا کردہ اجر منجواہم
چو بید کاشتہ ام با ثمر چہ کار مرا

باشک دیدۂ آلودہ عفو چوں جویم
خزف فروختہ ام با گہر چہ کار مرا

ہزار گونہ شکایت بضمنِ خاموشیست
بنالہ کہ ندارد اثر چہ کار مرا

بقہر تا بگذاری بمہر نوازی
ہلاکِ تلخ نوام با شکر چہ کار مرا

چو حسن نو بکسے در جہاں نمے مانم
غریب در وطنم با سفر چہ کار مرا

نہ رحم ماند نہ شفقت نہ دوستی نہ وفا
دریں دیار نظیری دگر چہ کار مرا

بانگِ نے مے برد ز ہوش مرا
میبدہ مے ز راہ گوش مرا

نالۂ نائے تا سحر ہم دمال
مے برد در کنار دوش مرا

نخل نخلست تا شے بیندارن
مے چشاند بہ نیش نوش مرا

مطرب مے گسار در نظر ست
نیست حاجت بہ مے فروش مرا

سترِ عیبم درونِ پردۂ راز
نغمہ مے آورد بجوش مرا

چون سماعم نقاب بردارد   نشود شرم رُوئے پوش مرا
غزلِ مطربم بوجد آورد   جان رود در سرِ خروش مرا
جوش زد در درون نظیری حرف
کاش بودے سخن بنوش مرا

گل خلعت نو داد دگر شاخ کہن را   بر سلطنت حسن سجل ساخت چمن را
شاخ گل خوشبو بره باد سحرگاه   بگشود سر نافہ غزالاں ختن را
شد لالہ عجب یا زہ بیادے لعلت   از بادہ بالب چو قدح دید دہن را
افراخت صراحی سر و گردن بتوجہ   تا خوش بکف مست دہد چاہ ذقن را
سر تا بقدم نے بتماشا نگراں شد   تا خوب دہد چنگ بمطرب بر و تن را
در عہدِ مے و نغمہ زبس دید درستی   سنبل زخم جعد بروں کردہ شکن را
گلبرگ بناگوش و رخت بود مناسب   گلدستہ شد و لبت بہ زلف رسن ہا
خوبانِ بہاری بہ نثارِ دم مطرب   در بوسہ گرفتند سراپائے چمن را
بر گوش خورد نعرۂ احسنت نظیری
پُرسی اگر از مُردۂ صد سالہ سخن را

نے عدم بود و نے وجود اینجا   صورت وہم مے نمود اینجا
عکس شخصے فتاد در مسکن   نیک جستیم کس نبود اینجا
حُسنِ ما کرد جلوۂ بر ما   عشق ما دل ز ما ربود اینجا
آنکہ بے نطق و سمع مے گویند   ہست در گفت و در شنود اینجا
و آنکہ نادیدنش مے دانند   ہست در معرض شہود اینجا
بو البشر را قوا ملائکہ اند   جزو کل ہست در سجود اینجا
کرد انا نبیت از سجود ابا   ہست ابلیس ہست و بود اینجا
نزد تو جبریل وحی آورد   عقل برقع ز رُخ کشود اینجا
مردم چشم عالم انسان است   شخص عالم بما نمود اینجا
دید حسن و جمال آنجا را   در بصر ہر کہ کحل سود اینجا
نسیہ ہا نزد ما ہمہ نقد است   دیر ہا جملہ ہست زود اینجا

جام گیتی نما نظیری یافت
زنگ از آئینہ زدود اینجا

مانند سراب بند برپا — بیہودہ شدیم دشت پیما
بے بحر نمودہ شکل ساحل — بے آب نمودہ موج دریا
سر دادہ بباد بود و نابود — بگرفتہ زخاک عرض و پہنا
بر اوج رسیدہ گہ ز پستی — در پست فتادہ گہ ز بالا
چوں ظلمت نیستی در آمد — نے ماند رخ و نماند سیما
در نائے دمید دم مغنی — لب بست فرو نشست غوغا
عاشق کہ و عشق چیست دانی — درماندہ و درد بے مداوا
سرگشتہ مطلب محالیم — اے کاش نبود ایں تقاضا
آخر بچہ ما بہ قرب جوئیم — بال و پر مور و راہ عنقا
آتش نشود بباد خاموش — از سر نرود بفکر سودا

چوں حق بشود عیاں نظیری
گوئیم کہ لا الٰہ الا

چہ منت از مدد روزگار بر سر ما — کہ حسن فطرت اصلی نمود جوہر ما
بشعر و شاہد ما از کودکی نظر باز یست — کہ عشق خیزد از آب و ہوائے کشور ما
ز ذوق ما نشود با خبر مذاق سقیم — درست ذائقہ داند مذاق شکر ما
کمان لعب بنرد کردہ در کمیں بودیم — کہ طائرے بنشیند ببام و منظر ما
متاع راحت و شادی ما بغارت داد — چہ فتنہ بود کہ ناگہ درآمد از در ما
تمام عربدہ انگیز طرح جنگ انداخت — کہ سنگ تفرقہ آمد بجام و ساغر ما
کسے شگفتہ نہ چون آب در گل نشود — سرشتہ اند بغم طینت مخمر ما
غش وجود باکسیر عشق زائل کن — کہ زر شود بہ است از کیمیائے احمر ما
نشانہ دل عاشق نہاں کند خورشید — کہ آفتاب فروزاں تر است اختر ما
گداختیم ز درد خمار نایابی — بیک دو جرعہ کس آبے نزد با جگر ما
نوا برآرد دریں پردہ کو نظیری نیست — کہ ہست دلبر ما از است دلبر ما

تمکین خرد برد ز سر شور و شرم را — پیری بر آند از شب غفلت سحرم را
مانند نخلی که خزانست بهارش — دم سردی دی تازه کند برگ و برم را
تا سدره به پرم اگرم در بخشایند — هر چند که فرسوده قفس بال و پرم را
کوتاهی عیشم پی بند دگرانست — دهرا ز پی نادیب برد شاخ ترم را
در هر قدمی صد خطرم بر سر راه ست — وز بهر اقامت نه مقامی سفرم را
ره طی نکنم مرحله را که بهر گامم — از هول مصیبت بگذارد جگرم را
شاید که چو تسلیم و رضا بدرقه گردد — ره امن شود وادی خوف و خطرم را
سعی کنم و رخت بمنزل برسانم — تا کس نرساند به بره ره‌زن خبرم را
از خانهٔ چشمش نگذارم بدر آید — بر روی تو گر راه نباشد نظرم را
صد لابه بامید یک ابرام تو کردم — یک بار به تلخی نخرید شکرم را

چون توبه کنم از غزل و قول نظیری
دوران خرد از صد هنر این یک هنرم را

نعت صلعم

اے کردہ خراب خانہا را — برہم زدہ آستانہا را
صیاد وشان بدام زلفت — در باختہ صید خانہا را
کردہ بہ بتان دلربا شرط — بردہ بگرو نشانہا را
وز بہر تو صد ہزار صیاد — آراستہ دام و دانہا را
شاہان بفصاحت تو دادہ — مفتاح در خزانہا را
در عقدۂ جعد نیم تابت — مشاطہ شکستہ شانہا را
تا کشتۂ غمزۂ تو گردم — پُر ساختہ ام بہانہا را
زآمد شد ہر مزار و معبد — فرسودہ ام آستانہا را
شیرازۂ نظم خویش بندم — منسوخ کنم فسانہا را
صوتی بنوای تو برآرم — برباد دہم ترانہا را

گردد بندیم غم نظیری
خواری نرسد یگانہا را

نیست زین دہر آب و دانۂ ما ملکوتست آشیانۂ ما
کبک کہسار و بلبل گلزار گوش دارند بر ترانۂ ما
ہر طرف صوت تازہ بندند از غزلہائے عاشقانۂ ما
حرف شیرین شود فراموشش خسرو ار بشنود فسانۂ ما
دین فروشاں خانہ بر دوشیم دلق و دستارِ ماست خانۂ ما
بسلم ملک و مال مے بازیم ذل خورسند بس خزانۂ ما
لمن الملک میزنیم امروز غیر ما کیست در زمانۂ ما
خور بس از استوا سجود کند بس بلندست آستانۂ ما
حذر از ماکہ برق ود ابریم رعد مے نالد از زبانۂ ما
زخم قوس قضا بما نرسد ہست تیرِ قدر نشانۂ ما

خرج یک روزۂ نظیری نیست
حاصلِ عمر جا و دانۂ ما

X

ببریدن نرود ذوق تو از اندیشۂ ما سالہا پنجہ بہم دادہ رگ و ریشۂ ما
اصل ما آب ز سر چشمۂ تحقیق خورد گل تسلیم و رضا آورد اندیشۂ ما
مے منصور کہ در جوش زخامیہا بود بعد دورے بقوام آمدہ در شیشۂ ما
در خس و خانۂ نہ بینیم بجز جلوہ دوست شجر وادئ ایمن بود از بیشۂ ما
عشق آوردہ خلیل اللہ زآذر چہ عجب با صمد گوئے شود گر صنم از تیشۂ ما
کوہکن از ہنر عشق ندارد نامے کار ما ہست کہ عشق ست ہمیں پیشۂ ما

گل دہر گ چمن عشق نظیری مائیم
نرود تا ابد از خاک رگ و ریشۂ ما

نظر بر روئے او و ز دیدہ بکشا زخود گم گرد و بر روئے دیدہ بکشا
گل تر مردۂ ما یا نہاں چید صبا آمد غنچۂ ناچیدہ بکشا
مبادا عالمے را جان برآید گرہ از زلف خود فہمیدہ بکشا
بگلشن بگذر و در طعنۂ گل زبان بلبل شوریدہ بکشا
برافشاں کاکل و شمشاد را گو شکنج طرۂ ژولیدہ بکشا

گره بر جبین ابرو از چه داری ‌‌ سر این نافهٔ پیچیده بگشا

ز رمز عشق آگاهی نظیری
معمای ازل ناشنیده بگشا

۶ مستی ربوده از کف هستی زمام ما ‌‌ مطرب نمی دهد خبری از مقام ما
تا گشته ایم غافل ازو دور مانده ایم ‌‌ بدرام می شویم که وحشی ست رام ما
دانی که نور مردمک چشم عالمیم ‌‌ بینی اگر به دیدهٔ معنی خرام ما
خود را برهنه بر صف شمشیر می زنیم ‌‌ کاندر فنای ماست بقای دوام ما
برکف کلید جنت و بر لب سلام حور ‌‌ رضوان ستاده در طلب بار عام ما
خرمن بباد رفت درین دشت پر فریب ‌‌ مرغی نسود گوشهٔ بالی بدام ما
پستان دایه در کف مشتاق شاهدست ‌‌ بی گریه قطره نچکاند بکام ما
تا اقتدا بحافظ شیراز کرده ایم ‌‌ گردیده مقتدای دو عالم کلام ما

باران گریه طبع نظیری بهار ساخت
کو باد تا برد بگلستان پیام ما

در بزم ره نداد بوقت سخن صبا را ‌‌ من بوی یار می شناسم پیغام آشنا را
عیش دیار غربت چون برق درگذشت ‌‌ نتوان بقید کردن ذوق گریز پا را
وجد و سماع صوفی خالی از آن مقام است ‌‌ چیزی بیاد ماند آن آهوی خطا را
از خورده که دارد گل در قبا نگنجد ‌‌ آئینه هست ذوقی میگردد آشکارا
با فقر و تنگدستی نوم است عجب و مستی ‌‌ در کشور غیوران نخوت کشد گدا را
برقدر قابلیت دادند هرچه دادند ‌‌ حق راست بر تو حجت تهمت مکن قضا را
از مرغزار غنچه یا سبزه زار دنیا ‌‌ تا دانم از کجائی حرفی بگو خدا را
انصاف و مهربانی عهد از جهان برانداخت ‌‌ شد راستی خوشامد شد دوستی مدارا
با ناله عشق بازان آخر کسی نگوید ‌‌ بی آب و دانه شستی مرغان خوش نوا را
از کاهش محبان بر قدر خود فزائید ‌‌ با این خسیس مردم یاری مگیر یارا

خوش فطرتی نظیری حل دقیق بود لیکن
حاصل ز کام مردم بانگ است آسیا را

ادب گرفته عنان خمار و مستی ما / برابر است بلندی ما و پستی ما
بجود ز دوست نیائیم تا نمی مستیم / تمام دوست پرستی ست می پرستی ما
هزار ساغر دیدار شد تهی و هنوز / فرود حوصلهٔ ماست ذوق و مستی ما
خمار شوق ندارد صبوح ما هرگز / بهیک طلوع بود نشئهٔ الستی ما
مثال صورت موهوم بی نشان بودیم / بمنظر تو کشیدند نقش هستی ما
ز حقهٔ گهرت کار ما بر نمی آید / ز تنگی دهن تست تنگدستی ما

ز گوشهای نظیری طپانچه پوست بریخت
عذار روی نخورد ضربت دو دستی ما

ز شهر دوست می آیم پیام عشق بر لب‌ها / به تلقینی کنم آزاد طفلان را ز مکتب‌ها
بگو منصور را از زندان انا الحق گو برون آید / که دین عشق ظاهر گشت و باطل ساخت مذهب‌ها
چو من هر کس طبیبی دارد از زخمش چه غم دارد / که آهی برکشم بر کوه و صحرا افگنم تب‌ها
سحرگه خسته و رنجور از خلوت برون آیم / چو پروانه که از صحبت برآید آخر شب‌ها
ز دست او جراحت‌های زهرآلوده بنمایم / ز تهمت ناصحان سوزن نیندازند نیش عقرب‌ها
دل شب داشت دردی از کدورت‌های صبح ماهم / سوی آسمان دیدم فرو بارید کوکب‌ها
بمحض التفاتی زنده دارد آفرینش را / اگر نازی کند از هم فرو ریزند قالب‌ها
زهی بیدادی که بر دل بند نگردم ضبط خود دل / کنون کاتش همی بارد بیشبها تم زیارب‌ها

نظیری پر کشا تا دیدهٔ دل در کشاید در
که از تنگی عالم تنگ می گردند مشرب‌ها

گر بلحن در آورم عشق سخن سرای را / بر بزد و نش سرد هی گریهٔ های های را
گل بجز آن شگفته شد وین دل بسته وا نشد / در بن ناخنست نی بخت گره کشای را
نی ز ره بیخبرد هم نه بدلی اثر کنم / صوت تحم ز کاروان زمزمهٔ درای را
هر اسلی که صعب تر روی عاشقان شود / طعمه ز استخوان هنر حوصلهٔ همای را
درس ادیب اگر بود زمزمهٔ محبتی / جمعه به مکتب آورد طفل گریزپای را
خانم جم شکسته تن هیکل عشق ساخته / منظر دوست کرده دل جام جهان نمای را
پیش نظیری از فلک روح بلی برم که هست / بر در شما تر بلی نالهٔ آن گدای را

بگذر از عشق که نه خطوه نه گام است اینجا — دل بحسرت نه و لبس کار تمام ست اینجا
خط آزادگی سرو بمرغان ندهند — باز گردید که سیمرغ بدام است اینجا
فکر طوبیٰ و جنان در رهِ عشق خطاست — هرچه در شرع مباح ست حرام ست اینجا
جرعه از شیشهٔ خاطر زگلو برگردد — هان بهش باش که جام و لب بام ست اینجا
خود بخود بانگ زنم خود بخود آوا شنوم — خبرم نیست که گویم چه مقام است اینجا
همه مے نوشی و مستی و نشاط و طرب ست — کس چه داند که شب و روز کدام ست اینجا
زابرِ ساغر مه رخسارهٔ ساقی بنمود — شکر لله که تجلے بدوام است اینجا
غائب از دیدهٔ بازم نشود یک ساعت — آنکه رم خورده از وهم همه رام ست اینجا
فیض آب خضر از نظم نظیری ریزد
که صفائے سحری تا دم شام است اینجا

از چاهِ غبغبش بدر آورده ماه را — بر ماه عقرب سیهش بسته راه را
عابد که بیندش بدر آید ز خانقاه — سلطان که یابدش بگذارد سپاه را
گر روز حشر پرده ز رویش برافگنند — ایزد بروے بنده نیارد گناه را
آن کج کله چو با صف عشاق بگذرد — شاهان ز سر نهند هوائے کلاه را
از هیبت تجلے دیدار سوختیم — برق آورد بشارت باران گیاه را
عاجز شده است دیده ز ادراک حسن او — در حوصله جمال نگنجد نگاه را
پاے چو در بغل همه خرمن نمے رود — بیجاده در کنار کشد برگِ کاه را
امید هست کز سرِ آن بام بگذرد — پا در میان کوئے کشودیم آه را
خاکش بفرق کن که بجانان نمے رسد — عاشق گر التفات کند مال و جاه را
گر این عطش بجله نظیری ز جان رود
جویم ز سلسبیل باتش پناه را

برائے خشت خم خو بیم گو آن پیر ترسا را — کز این بازیچهٔ طفلان خرد مشتِ گل دارا
جهان را نیست آن معنی که یابد فکر آن گردون — الف باخوان هر مکتب نشگافد این معما را
بخود واز بهر حسرت کشاد و راه تم در نه معلوم ست — ز مد یا چند در آغوش گنجد موج دریا را
همین بس شاهد بے اختیار یهائے مشتاقان — که عذرا از جانب یوسف بود جرمے زلیخا را

خموشی نزل عشق آرم که بر درگاه سلطانان　کمان برزه نمی آرند بازوی توانا را
همین منظور میخواهیم از رخ پرده برداری　که بشناسیم قدر بینش نادان و دانا را
نظیری خاطرے از داغ دل آزرده تر دارد
قدم هشیار نه اینجا که در خون می نهی پا را

تو اگر ز کعبه راندی دگر از کنشت ما را　غم بنده پرور تو بدری بهشت ما را
چه حدیث راست گویان همه مذاق تلخم　بسفینه عزیزان نتوان نوشت ما را
گل و برگ خانه ما همه بلبلان مستند　که بعاشقی برآمد همه کار و کشت ما را
که نشست نیم ساعت بر ما ز لاابالیان　که ز پرده بر نیامد همه خوب و زشت ما را
ز عتاب تلخ ساقی دل ما غبار دارد　بحلاوت حریفان نتوان سرشت ما را
همه روز دست حسرت چو مگس ز دور لیسیم　که بر آستین مهمان لشکر نهشت ما را
نه صنم بجای پایی نه گلی باب و رنگی　خطا بهم برآمد همه فاک و خشت ما را
نتوانیم جم که سر ما فرو نیاید　که حدیث عشق و سودا شده سرنوشت ما را
بصداع غم نظیری ز خمار باده رستیم
نکند دماغ خوشبو گل صد بهشت ما را

جز نام صنم نقش نکن لوح جبین را　تا جیب نگین است نخوانند نگین را
از شوق شهیدان حریم سر کویش　چون دانه در آغوش نگنجند زمین را
پیداست ز ناتوانی من از ضعف امید　ره زد و لبم می رسد آواز حزین را
من دام به نخجیر که انداخته بودم　شیر آمد و بگرفت ز من دام و کمین را
آب رخی از آبله گفتم برسانم　وادی به هم ریخت نفت آبله چین را
با تیغ به تسلیم و با خصم به شفقت　با مهر بدل ساختم از عشق تو کین را
بیرون نهم از خویش اگر پای نظیری
یکجا به فرود آید نهم عرش برین را

دل شکسته بود تحفه خزینه ما　نگین ملک تو ان ساخت ز آبگینه ما
تو کار غیب چه دانی که چه [illegible]　که هم [illegible] شکند سفینه ما
[illegible] دوست　[illegible] دوست مبارک نبود کینه ما

ر کار درست از شکست ما گردد　　طلسم ما شکن و برخور از دفینهٔ ما
انه ایم به بیقدری از چه بر در دوست　　بقدر ذرّه توان یافتن قرینهٔ ما
راغ صومعها زنده مے توان کردن　　بدوستی تو یعنی بسوز سینهٔ ما

ز بعد کعبه نظیری ز یارت ما کن
که دلبر تمکین ست در مدینهٔ ما

بان پیام ہوس داشت شستم انشارا　　درون سینه بریدم سر تمنّا را
گو نه عرض تمنا کنم که حسن غیور　　نه داده راه درین پرده رمز و ایما را
ان نظاره که بر تیغ و کفن شعور نبود　　ز رشک سوخته بود آگهی زلیخا را
خیره ز جنون بها ر نهادیم　　کم ست سود تنک مایگان سودا را
از شے ز کرم میکند محبت نیست　　توان شناختن از دوستی مدارا را
از ورع بگما زا بدان قدح ندهند　　چه مانعست حریفان باده پیما را
شت شوق ز اندازه گوشهٔ نظری　　که مے خموش کند مست بے محابا را
لینهٔ دل بے رحم کافرت نازم　　که کرده است بمن دوست گبر و ترسا را

بدیهه سنج نظیری اگر تو خواهی بود
شکر فروش کند طوطی شکر خا را

برگه رقم کنم بتو عذر گناه را　　ریزم چو خامه از مژه خون سیاه را
شاید که شرم ذلت ما را گران خرید　　آنجا که حرز منیست بها برگ کاه را
مطرب ره سماع تو بهنگ مے زند　　صوفی خانقاه غلط کرده راه را
آں عارفان که در رمضان باده میخورند　　بینند در زلال قدح عکس ماه را
معراج ما نهایت افتادگی بود　　در عشق قرب صدره بود قعر چاه را
آنجا که بے تفاوتے وسعت همت ست　　بدخواه الفعل و هد نیک خواه را
گر خون یک قبیله از ان رخ طلب کنند　　سلطان زداد خواه نخواهد گواه را
گر عیب عشقبازی و مستی شود حساب　　فردا گنه برد بشفاعت گناه را
عشق آمد و بخرقهٔ پشمین فروختیم　　تشریف شاه اکبر و عباس شاه را
کردیم خاک مسکنت و نیستی بسر　　تعظیم صدر منزلت و بارگاه را

سرگشته اند خلق نظیری بیا که ما
روشن کنیم زمزمهٔ خانقاه را

نگاه گم شده بر راه کوے یار مرا — گسسته عقد گهر گریه در کنار مرا
دوا ز محبت جانان بخود حسد دارم — ز رشک غیر کنون بر گذشته کار مرا
بهر یقین که شود صاف سینه صاف ترم — غبار دل نشوم گر کنی غبار مرا
به بے بری مزنم طعنه کز هزار چمن — قضا گذاشته اینجا بیادگار مرا
ز روزگار چه منت که بر سر من نبست — بروزگار تو افگنده روزگار مرا
خدا ز آفت پژمردگی نگهدارد — شگفته است دل و طبع زین بهار مرا
مزاج دوست خموشی خوش است چه کنم — گل محبتم این ناله هست خار مرا

تعلق تو نظیری به پستیم دارد
توجهے که کند دوست واگذار مرا

امشب خوش آشناست بر و لیش نگاه ما — گویا حجاب سوخته از برق آه ما
از بسکه مے شدیم بحسرت جدا ازو — خون مے چکید روز وداع از نگاه ما
شغل محبت است که مانع ز طاعت است — روز جزا بس است همین عذر خواه ما
دوزخ اگر بچاشنی آتش دلست — اهل بهشت رشک برند از گناه ما
دل بے ثمرت مبا دکزین فیض گشته ماست — رحمت طفیلے نفس صبح گاه ما
صد میل وصل آمد و صد تشنه تازه شد — هرگز نبود نشو و نما در گیاه ما

ما نخل ماتمیم نظیری ز ما حذر
غمگین نشود کسیکه بود در پناه ما

از بس دیوانه ... مے جوا ستم دیوانه خود را — ازین در یار آنه بیرون بزم دیوانه خود را
حریفان نشئه دهر و صحبت ما مے دانند — بدست دشمن خود میدهم پیمانه خود را
نه ... ... نه مرغش ... ... — مے منیم زبس هیچ خرمن دانه خود را
... ... بلبل ... ... خوانه — همیشه رخت بر در که دارم خانه خود را
... ... — تو شمع بزم خلوت مے کنی پروانه خود را
... ... — ... ... نعرهٔ مستانه خود را

نظیری قصهٔ فرهاد و خسرو داستانے شد
کنوں من هم کتابی مے کنم افسانهٔ خود را

آنکه برما قسم کین زده از کینهٔ ما
نقش آئینه خود دیده در آئینهٔ ما

عید و نوروز بود کشتن ما را هر روز
محبت گذرد شنبه و آدینهٔ ما

محضر سلطنت عشق اگر بر خوانند
خاتم و سکه بر آرند ز گنجینهٔ ما

جور وه دل زخمے ازاں غمزه که نتوانی دوخت
توکه صد بار فزوں دوختهٔ سینهٔ ما

نازں نگاہے که بدنبالهٔ چشمت رسید
خون فرو میچکد از خرقهٔ پشمینهٔ ما

آزمودیم بزور مے امسال نبود
قدرے داشت خم از بادهٔ پارینهٔ ما

طرفه شورے سحر از سینهٔ نظیری برخاست
ساخت کار همه را گریهٔ دوشینهٔ ما

غبار از دل بمژگاں روبم و بینم نشانش را
بآب دیده شویم خاک و جویم آستانش را

زمستیہائے شوق آں بلبل شوریده احوالم
که نشناسد اگر صد بار بیند آشیانش را

اثر میکرد گاہے ناله ام از بسکه نالیدم
کنوں از نالهٔ من خواب آید پاسبانش را

همه در عشق او از رشک با من دشمن جانند
که با من مهرباں سازد دل نا مهربانش را

مرا زیں عشق شور انگیز در رشک بد خوا کشت
که هر کس بر سر هر کوئے خواند داستانش را

سوال بوسه کردم از اں رخ لب گزید از قهر
ضیافت کرد ابرامش بشیرینی لبانش را

نظیری قافلے دارد که آمد زیده میگردد
سگاں از کوئے او گر بگذرانند استخوانش را

هر روز جویم آب رخ روز رفته را
گویم بلفظ ننگ ز مردم نهفته را

لب بستم از سخن که درین مجمع نفاق
بیافتم ز گفته حدیث نگفته را

هرگز شب امید بدوراں من ندید
جام مے دو ساله و باده دو هفته را

خفاش بخت من چه نه بیند چه فائده
گر سرمه زآفتاب کشند چشم خفته را

در خون همیشه نشتر مژگاں شکسته ام
ناسفته کرده ام همه درهائے سفته را

فراش کوئے دوست شوا ے ناله یک سحر
در چشم بخت کن خس و خاشاک رُفته را

زهرت آبدیده نظیری نه اشک تنج
در دیده آب مینهم الماس نفته را

دلا گداز که آئینه کرده سنگ ترا
کدام صیقل ابرو زدوده زنگ ترا

تو کعبه در دل ما کافران چرا جوئی
گر آذری نه تراشیده است سنگ ترا

کسے شکار ی عشق ترا چه میداند
نشانه دیگر و زخمے دگر خدنگ ترا

ز خار خار محبت دل ترا چه خبر
که گل بجیب نگنجد قبائے تنگ ترا

بهر کسے نظر از شیوهٔ دگر داری
کسے درست نفهمیده ربود رنگ ترا

بنغمهٔ دگرم زنده ساز اے مطرب
چه معجز ست که در پرده نیست چنگ ترا

تو حرف تلخ فروشی و من شکر نوشم
که چاشنی هزار آشتی ست جنگ ترا

نوا ز نسیم نظیری بشوق مے آئی
بو گل زبان کنوال کرد بو و رنگ ترا

کردم ز شکوه منع دل زار خویش را
انداختم بروز ... کار خویش را

وقت نظاره ... ... هنر گا خویش
... ... به دیدهٔ ... بهار خویش را

جرم من ست ... تو گر قدر ... ست
... ... ام پسند ... بهار خویش را

صد منتر ... جنس دل را چو آفتاب
من گرم ... ... بازار خویش را

ترسم که رفته رفته به بیداد خو کنی
... ... طبع ... گار خویش را

اے دل مجو نجات که صیادپیشگان
در دام ... گرفتار خویش را

عمرت ... که دوش نظیری بیاد تو
آسان ... ... خویش را

فراق دوستان بسیار پیش آمد دل ما را
... ... هوائے منزل ما

گل افشان بود با تو ... ... سنگے
تو چون رفتی از ... آتشے ... ... ما

نعوذ بالله بقیه خشم از مستی بیاوردی
... شکل ... ... مشکل ما

اگر مقبول اگر مردود ... حرف ما اثر دارد
توان تعویذ ... ... ما

... ... دوستی دارد
برهمن بت ... ... ساز ... ... گل

همه افسانهٔ گیسو و رخسار تو مے گویم
شب ... تو مے بخشد چراغ محفل

بشارت دگر دارم و شاهد ... ...
بد ... تو چشم ... ... بخت مقبل

در صحرا نظیری بست ... ... که ... ... ک مے بند ... بسمل ما را

زحرمانم نمے در خاطر یاراں شود پیدا — چو بیمارے که مرگش بر پرستاراں شود پیدا

چو پیدا گردد ملال از لب خیال یاراں مندار ز من — که بد مستے میان جمع هشیاراں شود پیدا

بکسے ننگرید از ما گر از بی تقوی بروں آیم — طرب کز ما بمد در کوے میخواراں شود پیدا

بتے از حلقهٔ پرهیزگاراں بر نمے خیزد — که بر مردم مسلمانی دینداراں شود پیدا

پشیمانی مکش از بیع من کایں سهل قیمت را — تو چوں صاحب شوی ذوق خریداراں شود پیدا

زلیخا گو میارا بزم و فرش دلبری مفگن — که آں یوسف بزنداں گرفتاراں شود پیدا

چراغ زنده میخواهی در شب زنده داراں زن — که بیداری بخت از بخت بیداراں شود پیدا

نظیری کاش بنمائی که در ساغر چه میداری
که پیش زاهداں قدر گنه‌گاراں شود پیدا

از پئے آشوب ما در زلف داده شانه را — شورش زنجیر در شور آورد دیوانه را

حسن بنیاد محبت [illegible] بنهاد — تا فسرده [illegible] عقل [illegible] دانه را

جور و حسن جلوه بر راه دید در راه دوست — اندک اندک عشق [illegible] آورد بیگانه را

عشق [illegible] نسبت تا [illegible] و مسکنی — آں زماں آتش علم گردد که سوزد خانه را

هر چه زد خود را بر آتش محو آتش گشت و رفت — در حقیقت شعله بال و پر بود پروانه را

جائے یک ناخن درستی در سراپایم نماند — هر زماں دیوانه و [illegible] تر کند ویرانه را

گردد عشق از مزاج پیر لذت کے رود — بوئے مے باقی بود گر بشکنی پیمانه را

عقدهٔ دل در شکنج طره نکشاید بعقل — یک گره زاں زلف در هم نشکند صد شانه را

سرگذشت عهد گل را از نظیری بشنوید
عندلیب آشفته تر میگوید ایں افسانه را

[illegible] عاشق میشود معشوق از انجام [illegible] پیدا — اگر نیکو نیاید [illegible] باغباں پیدا

خود [illegible] نوازد رخ [illegible] داری — [illegible] پوسیده گردد هر کجا گردد عیاں پیدا

من آں روز [illegible] بر رخ [illegible] — که روزے خوش نخواهد گشت هرگز در جهاں پیدا

[illegible] آں صحرا [illegible] پرسش [illegible] — دل مجروح گردد [illegible] پیدا

[illegible] عارض جسم شود آں [illegible] — چه [illegible] در استخواں پیدا

[illegible] چو گردد گرد خاطر مضطرب گردم — [illegible] در سر آتش [illegible] پیدا

بغل از نامۂ احباب پر کردد نمے خواند — کہ مے ترسد شود مکتوب من ہم درمیاں پیدا
نمیدانم زمن در جان بسیار بہانہ نقصان شد — کہ اکثر مبشود در بدگمانی امتحان پیدا

نظیری سوئے او کم رو کہ امروزست یا فردا
کہ از خاکسترت ہم نیست در کویش نشاں پیدا

ز بس بود دل خودکام ناسپاس مرا — ز روے ہم رسد اندوہ بیقیاس مرا
بلامقام مرا پیش ازیں نمیدانست — غم تو کرد دریں شہر روشناس مرا
چہ روز بود کہ تشریف عشق پوشیدم — کہ خوشدلی نشد دریں لباس مرا
ز رشک دوش چنیں درہمم کہ نتواں برد — ببزم وصل تو امشب بالتماس مرا
رخے کہ داشت ملک میلش از توجہ غیر — چناں نمود بچشمم کہ شد ہراس مرا

ازاں زیادہ نظیری فراغتے داری
کزیں فسردہ دلاں کردہ قیاس مرا

شرم مے آید ز قاصد طفل محجوب مرا — ز رشک راہش ببند از ید مکتوب مرا
دست پرورد نواہاے عشق پاس من بدار — ہر کہ بیند از تو میداند بد و خوب مرا
فرصت بادا کہ میباید ستمگارے چنیں — ایں قرار و طاقت و ایں صبر ایوب مرا
ناز پرورد وصالم گوش بر حرفم مکن — آرزو بسیار باشد طبع محجوب مرا
بے سوالے خون خود در حشر مے بخشم باو — زانکہ دانم از طلب عار است مطلوب مرا
شور طبعی ز اختلاط غیر منعت چوں کنم — پیش ازیں نتواں شنیدن حرف لکوب مرا

امشب از یوسف رخے چشم نظیری روشن است
بازدیدے ہست ورنہ شانہ یعقوب مرا

دیدمش در دل نہفتم آہ پر تاثیر را — در میاں از بسکہ بند و بدم شکستم تیر را
[illegible] تر نیست زیں [illegible] — بخت [illegible] در کمیں ہجر گریباں گیر را
خوشدل از غیرم کہ در بزم وصال او نیافت — ذوق درد اضطراب و لذت تغییر را
از کمند عشق جستن مے نشود ترک ادب — ورنہ طغیان جنوں از ہم کند زنجیر را
بے سبب دادی گرانبارم خجل از من مباش — کردہ ام خاطر نشاں خوبش صد تقصیر را
گشتہ دل پامال حسرت عشوہ در کارش مکن — قلب زر ناند دود ما ضائع کند اکسیر را

از نگاهے شد نظیری صید و من در انفعال
زانکه این وحشی نمے ارزد بهائے تیر را

کجا بودی که امشب سوختی آزرده جانے را
بقدر روز محشر طول دادی هجر ملنے را

سوالے کن ز من امروز تا غوغا بشهر افتد
که اعجاز فلانے کرد گویا بے زبانے را

بهر نرخے که میگیرند اخلاص و وفا خوب ست
پس از عمرے گذارا فتاد بر ما کاروانے را

کتاب هفت ملت گر بخواند آدمی عالم هیست
نخواند تا ز جزو آشنائی داستانے را

بافسون موم آهن کردن آسان نزد نادان شد
که از کین بر سر مهر آوری نا مهربانے را

بعشاق اشک گرم و رنگ زرد از بهر آن دادند
که استغنا فرود آرند مستغنی جوانے را

اگر از خار خار بهم فانی هائے گل نبود
سحرگه عندلیبے برنه خیزد گلستانے را

دلا سیلاب خون را از شگاف سینه بیرون کن
که هش سوده ام برد بده خاک آستانے را

نمیدانم نظیری کیست چون مے آمدم زان کو
بحال مرگ دیدم بر سر ره ناتوانے را

طعم هلاهل میدهد زهر فراقت آب را
تا تلخ کردی عیش من نه بیرون ندیدم خواب را

دریائے رحمت برزنم تا شام مردان واکنند
گر چشم از رو ببت کنند تک سبحه فتح الباب را

از دولت گم گشته ام شاید نشانے وا دهند
بارے بدریائے امید افگنده ام قلاب را

ز اهل درون باهش نزند آنان که بیرون درزنند
اکثر بنجی صاف میدهد سلطان شراب ناب را

طوفان بهر جانب برد کشتی معلم بادبان
لنگر نبینداز دکسے در بحر بے پایاب را

وعظ طبیب و صبر من بر جان گوارا گشته اند
من سخت تر سازم مرض با تلخ تر جلاب را

با غایت بیطاقتی از عشق نتوانم گریخت
گوئی که آتش بسته ره از هر طرف سیماب را

در انتظار رحمتت لب تشنگان افتاده اند
ساقی بگو تر زن قدح دریاب زود اصحاب را

کار نظیری در رضا شم خوردن و خوش بود لست
دارم مے مردآزما خوش باد شیخ و شباب را

ردیف الباء

خانه در کوئے مغان کردم خراب
عاقبت هم طرح گشتیم با شراب

دهر پیرم کرده اما ذوق عشق
گرم تر دارد مزاجم از شباب

از جوانی هست ذوقی در سرم
از نمک ماندست شوری در کباب

هرچه خوانم از ورق شویم به اشک
عشقم افتادست بد درس کتاب

زنده دارد مرده را آثار مرد
نام گل باقیست چون گردد گلاب

گوش بر تشریف فرمانم که هست
جان مشتاقم سوالش را جواب

بر امید او بعجز بسته ام
باد را بر خاک و آتش را بر آب

چارهٔ ناسور تسلیم ست و بس
خلق مرهم می نهند از اضطراب

بسکه پوشم چشم از دل خفتگان
روی بیداران مگر بینم بخواب

چشمهٔ حیوان نظیری هیچ نیست
عالمی تاریک و قحط آفتاب

مهم در جام و ماهم تا سحر در بزمست امشب
دو دستم تا بوقت صبح طوق گردنست امشب

دو چشمم حجلهٔ آیین ببسته انداز گریهٔ شادی
در و بامم ز چراغان هر شکن روشنست امشب

نثاری تا سحر و شستم بزلف در همی دارد
گریبانم گریبانست و دامن دامنست امشب

همه شب تا لب و رخسار و گیسو میزنم بوسه
گل و نسرین و سنبل را صبا در خرمنست امشب

مغنی میگساری میکند ساقی نوا سازی
ازین شادی که در بزم حسودان شیونست امشب

بدل طرح وصال جاودانی نقش می بندم
گر از خود دوست می آید بخلوت دشمنست امشب

باقبال محبت شاهد دمی در نظر دارم
نه من با بخت خویشم نه نظیری با منست امشب

سحر منادی بلبل بگلستان دریاب
صلای صحبت گل میزنند زمان دریاب

سر آن دقیقه که در پای تنگ زمانه است
که میشود نفس رفته رایگان دریاب

نثار خنده بود [illegible]
درون اگر نگذارند آستان دریاب

[illegible] بار [illegible] دانستن
بیک کرشمهٔ لطفم اگر توان دریاب

نظاره گر [illegible] هزار داغ بلا دیده
ببین بهار نی و معنی خزان دریاب

هنوز [illegible] دلم [illegible] شام [illegible] آید
دمی که آتشم افتد بخانمان دریاب

نه بهار [illegible] برغلی تشنگان ریزی
مرا که سوخته ام مغز استخوان دریاب

بادزخم تو جز من بد بگرے آید گہے کہ تیر جفاے کشتی نشان دریاب
مکش ملال نظیری کہ جسم و جاں کاہست
زلال جام مکش و عمر جاوداں دریاب

بزۂ عیش ز بوم و بر ہجراں مطلب نیشکر یا صل مصر ست ز کنعاں مطلب
سن زلف بے حیلہ در آویختہ اند جز دل تشنہ ازاں چاہ زنخداں مطلب
رد باریکہ سجود خم ابرو سمیست غیر محراب کش و قبلہ دیداں مطلب
رض و سنت بتماشائے نواز یادم رفت پردہ پروئے مکن باز من ایماں مطلب
بعد ازاں کز چہ نسیاں بدرم آوردی پیش گرم مکن و قیمتم ارزاں مطلب
ہ کین نیست کہ ہر جا طلبی یافت شود آنچہ ہرگز نسپردند بدوراں مطلب
نحت دل نوت کن و شکر احباب مخواہ دود دل سرمہ کن و کحل صفاہاں مطلب
اب حیواں ز کف دُرد کشاں مے جوشد گو خضر دست مبجا و بیاباں مطلب
ہمہ از کاتش احباب بجوشش افزایند قیمت یاری ازیں خویش فروشاں مطلب
جلوہ از حوصلہ بیش ست نظیری ہشدار
کشتی نوح لشد ساختہ طوفاں مطلب

آنکہ شب داد توبہ ام ز شراب امشبم باز دید مست و خراب
لب ساغر چیاں ز تم بوسہ کہ درآرم حریف را از خواب
مژہ گز راح آتشیں گیرم خاک را در دہاں بگرد آب
عضو عضوم پُرست از مستی کاہی ہا ہمہ شوند شتاب
ظرف لبریز کردہ ام از بادہ ہمچو ماہ دو ہفتہ از مہتاب
راہ مستی گرفتہ جانب دوست میروم تا برآرمش ز حجاب
محو تر مے شوم ز خود ہر دم رفتم از دست مطرب بادریاب
قوتم نیست پست کن پردہ طاقتم نیست گوش چنگ متاب
بر نظیری مگر بہ بخشایند
بجرعہ واہمے شود ایں باب

چو غنچہ را ہمیند و چو بو بر ہوا متاب بر گل سوار باش و عناں از صبا متاب

آمیزش از صلاح دو یک دل بہم رسد
جائے کہ نار میل نباشد دو نا متاب

شوقے اگر نجات ز خود بینیت دہد
بگریز و رخ ز آئینہ ہم بر قفا متاب

بر سفرۂ ہیچ نیست سوال از برون چرا
قفل کشودہ بر در گنج عطا متاب

شغل توام ز گوشۂ خاطر نمی رود
گوشم چو طفل از پئے ہر مدعا متاب

بر صفحہ نقشہا ہمہ زیبا کشیدہ اند
برقع بدست لونۂ چون و چرا متاب

ہرگز خضر بہ تشنہ زلال بقا نداد
مس بر امید داری این کیمیا متاب

آہے زدیم و پیرہن پارہ سوختیم
گو ہمنشین فتیلہ بے داغ ما متاب

چشمم از امیدواری دیدار روشن است
گو روشنی مہر و مہم بر سرا متاب

معشوق ساقیست مزن بر پیالہ دست
یوسف نمودہ رخ لبصہ از تو نیا متاب

افسون لب بکار نظیری کفایت ست
تعلش در آتش از پے مہر و وفا متاب

مے باش وا ز مزاج حریفان طلب
با طبع ہر کہ ہست نباید گران طلب

چون رہ بری بصحبت نیکان گران مباش
جا ہست اگر بصدر و بند آستان طلب

مہمان گنج باش و قناعت بخاک کن
ہمسایۂ ہمائے شو و استخوان طلب

مجموعہ ایست عالم از و انتخاب کن
مغلوبہ البیت در ہر در و مہربان طلب

در طبع دوستان ز حسد راستی نماند
انصاف اگر طلب کنی از دشمنان طلب

از حلقہائے زلف طلسمے بچنگ آر
در شغل آن ز وسوسۂ دل امان طلب

دست کسے بدامن محمل نمے رسد
کورانہ بر صدائے جرس کاروان طلب

ہرگاہ یوسفے ز تو در راہ ماندہ است
شیون کن و ز گم شدۂ خود نشان طلب

تنگ ست در طریق کریمان معاملت
جان از نظیری ار طلبی رایگان طلب

عشق ار دہد بما دل شوریدہ تاب
پرورش ذرہ کند آفتاب

کم نشود سوز دل از سیل اشک
آتش سودا نشنید با آب

آہ کہ عاشق کشد از خامی ست
دود کند دل چو نباشد کباب

با سخن تلخ تبسم خوش است
نشہ دہد شہد چو گردد شراب

دیر رود جان که توئی در دلم — شعله کند بر سر شمع اضطراب
در شب هجران نبود روشنی — گرچه بود تا بسحر ماهتاب

دیده نظیری نشناسد رخش
بسکه گدازد نگهم از حجاب

ردیف التاء

ابرے بنظر آمد و برقے ز میان جست — صد فتنه بهر مرحله از خواب گران جست
انگیخت ازان ظلمت و پرتو دل و جانے — در پرده برون آمد و در خانهٔ جان جست
آسوده ز آفات بهم ساخته بودیم — ناگاه خطائے شد و تیرے ز کمان جست
نشنید کس از کس سخن مهر و محبت — شوقے بضمیر آمد و حرفے ز زبان جست
در مدعیان غلغله افتاد ازین رشک — منصف بمیان آمد و منکر بکران جست
ربطست باین سلسله اجزائے جهان را — زین سلسله حاصل که بجائے نتوان جست

زین بیش حکایت نتوان کرد نظیری
افروخت ورق در کف و آتش ز بنان جست

گه تجلی مانع است وگاه هجران حائل است — حیرت اند حیرت است و مشکل اند مشکل است
بے نهایت از بر ما بود تا مقصد مقام — منزل کونین طے کردیم و اول منزل است
زخم ما بیطالعان پیدا و پنهان ست تیغ — بخت مقتولے که چشمش بر جمال قاتل است
از نم فیضے که با این مشت خاک آمیختند — حاملان عرش را بار امانت در گل است
عقدهٔ ما را رسول و نامه نتواند کشود — بعد ظاهر بین بچشم دوری ما در دل است
بام و در پر جلوهٔ حسن است اهل حال را — هر که صورت دوست میدارد ز معنی غافل است
سینه را بخراش و در وے دانهٔ اشکے فشان — آنکه شورے خاک و ریزی تخم را بیحاصل است
از حدیث سود و سودائے ردم دیوانه وار — حرف لیلی گوئے تا دانی که مجنون عاقل است

از لب تا بدسے بر روے مسکین وا کنند
بیشتر لبها درین درگه نظیری سائل است

غیر من در پس این پرده سخن سازی هست — راز در دل نتوان داشت که غمازی هست

ـم کاریست صراحی و قدح برچینید — نیم بسمل شدهٔ بر سر پروازے هست
بلاں گل ز گلستاں بشبستاں آرید — که دریں کنج قفس زمزمه پردازے هست
ـکه ایں صف شکناں قصد ضعیفاں نکنند — که دریں قافله گاہے قدراندازے هست
ـمیندار که ایں قصه بخود میگویم — گوش نزدیک لبم آر که آوازے هست
عشقبازیم بمعشوق مزاج انداخت — کز نیازیم که با اوست بخود نازے هست
ـی نظیری نرسیده است که امروز رود
صحبتے را بود انجام که آغازے هست

ره حریف گرفتم که شیشه یار من است — خود پیاده شد از من کسے سوار من ست
جراحتم همه راحت شد از سعادت عشق — گلے که در ره من اشگفد ز خار من ست
اگر درستی در کار جام و میناهست — شکسته بستهٔ از عهد استوار من ست
صبا بطرف چمن خواند ابر بر لب کشت — بهر دو گام حریفے در انتظار من ست
شراب خورد میسر نگشت و توبه گریست — شفیع جرم خوشیهائے روزگار من ست
شبے که با تو قدح نوشم و لبے بگزم — کند فرشته سجودم که کار کار من ست
گلم با تش دل آب مے خورد همه عمر — شگفته رونق جاوید یادگار من ست
بسوز و ساز حریفم بآه و ناله حریص — غمست دارو نه دردے که سازگار من ست
باضطراب دلا جاں سپار و حال مپرس
که اختیار نظیری هم اختیار من ست

ذوقے بکمال ست وصالے بدوام ست — امروز بما منزلت عشق تمام ست
بر صوفی بے وجد و بال ست عبادت — بر شیشه که خالیست زمے سجده حرام ست
دادیم بمعشوقه و مے دنیا و دیں را — بدنام شدن در دو جهاں غایت نام ست
احیائے شب ما و صبوحے حریفاں — مهتاب همه روزن و صبح همه بام ست
جمعے که گرفتاری ما بام شناسند — چوں شپره از نور گریزند که دام ست
میگریم و از گریه چو طفلم خبری نیست — در دل هوسے هست ندانم که کدام ست
ساقی غم دوراں مخور و رطل گراں ده — شاد است جهاں تشنهٔ حسن تو بجام ست
[illegible] — [illegible]

رنجور الم دیدهٔ پیری ست نظیری
جام سحری چون نخورد ماه صیام است

دا بدیهه رسانست و باغ موزونست — بهر ترنم مرغی هزار مضمون ست
بان بلبل شوخ از سخن نمی افتد — اگرچه خوردهٔ گل همچو دُرّ مکنون ست
هوش زی که تو گر از برون نمی بینی — درون پرده ببینند هرچه بیرون ست
ربلندت لطفِ نهان رسی دانی — که اندکی تو ورشتت چگونه افزون ست
نورد وادی و فریاد میل خویش داریم — کز اهل سلسلهٔ ماست هرکه مجنون ست
رمی دوست هویدا بود سعادت دوست — نوشته اند لعنوان که خاتمت چون ست
اَرکنار بیابان عشق دریابی — ز خون کشته به بینی هزار جیحون ست
شانِ ذوق حقیقت بناز کان ندهند — چه شد که فاخته خوشگوی و سرموزون ست
هیچ کاسه چشم گدائی پُر نشود — مگر ز کاسه آزادگان که وارون ست

چو نام توبه گرفتم قدح بیاد آمد
بنوش باده نظیری که فال میمونست

ری عشق عقل را هنری در دماغ نیست — بد سوز و آن فتیله که از شعله داغ نیست
هرگز فرشته از سر بامش نمیرود — آنرا که مرغ نامه کسی در سراغ نیست
طعنم به بیخودی چه زنی محتسب برو — مارا فراغتست ترا گر فراغ نیست
ما حال خویش بر پر عنقا نوشته ایم — در بال هدهد و سر منقار زاغ نیست
چون جغد بر خرابهٔ خود فال میزنیم — کین نغمه از ترانهٔ مرغان باغ نیست
از خنده های تلخ صراحی بکار ما — جز خون دل بگردش چشم ایاغ نیست

تلخ ست بی تو عمر نظیری چه زندگیست
بیمار را که بر سر بالین چراغ نیست

صافی شوم از کون که در درد صفا نیست — بر عرش زنم جوش که در خمکده جا نیست
ر دیم همه چون سایه که در خدمت خورشید — صد گونه سجود ست که در طاعت ما نیست
لطفِ نظر سوختگان تابش برقست — اینجا پر پروانه طلب بال هما نیست
چندانکه وران جبهه خدنگست نصیب ست — در همت ما جستن و در شست خطا نیست

نخرام بگلشن کہ پئے سیر صبوحی — پیغام گلے نیست کہ با دصبا نیست
توفیق نکو کاری ما و تو عطا نیست — اخلاص بد بنا و مروت بہانیست
صد گونہ دوا در سر ہر شاخ گیاہست — اما چو ترا درد نداوند دوا نیست
گر کفر و ضلالت بود ار دین و ہدایت — خوش باش کہ کار ازلی جز بعطا نیست

با حکم قضا ساز کہ در دیر نظیری
مقبول مغاں نیست نماز یکہ قضا نیست

اختر شناس در روش بخت من گم ست — مشکل فتادہ کار نہ در دست انجم ست
دوراں صلائے کفر قدداد و شراب نیست — یک پارہ در صراحی و یک پارہ در خم ست
ساقی چو فیض اوست ہمہ صرف او کنم — ایں جرعہ کہ در تہ جام تکلم ست
شیریں نکردہ خندۂ شادی مذاق کس — گل نیز تلخ گشتۂ زہر تبسم ست
بانند بنا امیدی خویشم محبتے — کو آشنائے گوشۂ چشم ترا حم ست
آسودمی اگر بخودم کس گذاشتے — از جور او کشندہ تر از رحم مردم ست
ناخن ہمیشہ در جگر خارہ میزنم — در دیست زخش سعی مرا سنگ در سم ست
کے سر زکار بستہ برآرم کہ چرخ را — دوراں شماند و رشتۂ امید من کم ست

گفتار بے نتیجہ نظیری نمے خرند
عود یکہ سوز دو ندہد بوئے ہیزم ست

لخت دل بر جیب و جیبم بر کنار افتادہ است — دست و دل گم گشتۂ تا بازم چکار افتادہ است
ساز و برگ شادمانی را کہ میداند کجاست — در ہم اندوہ و نشاط روزگار افتادہ است
خستہ دل ترمیشود تا تلخ تر نوشم دوا — بند مردم در مذاقم خوشگوار افتادہ است
از کدورت بر نیایم گر صفا دستم دہد — تیرہ روزم بخت با من سازگار افتادہ است
غصۂ مرد و غم بماتم سوخت اکنون ہجر را — صد چراغ مردہ برگرد مزار افتادہ است
ظرف ایں ہنگامہ پیدا کن فراوانست این — گرد بہ دیرانہ صد منصور و دار افتادہ است

کے نظیری خوارماند عشق را نسبت نویست
بلکہ و دونے عاشقش از اعتبار افتادہ است

عشق تو قید علائق از رہ ما برداشت — ہر کہ مجنون تو شد سلسلہ از پا برداشت

جنس ارزنده دارباب بصارت مشتاق
نتوان وسعت زبیعانهٔ سودا برداشت

چون نوان گشت کنون ساکن خلوت که باغ
مجلس آراست گل و مرغ تقاضا برداشت

وسعت درگرد دل معشوق حمائل کردم
نتوان کف پے ما عرض تمنا برداشت

عارفان گوشهٔ چشمے بدو عالم ندهند
هرکجا باد نقاب از رخ زیبا برداشت

محضر بندگی از مرتبهٔ من بیش است
این نشان را دل مفلس زلیخا برداشت

پرده میبایدم آویخت که هرکس نگریست
شرح سودائے ترا نسخهٔ زیبا برداشت

بسکه نازکدلم از عشق حدیثے تا رفت
اشکم از پرده برون آمد و غوغا برداشت

طفل در گریه نظیری چو تو کافر خو نیست
پدرت ناز کدامین در ترسا برداشت

بوئے ازان و سلسلهٔ خم بخم گذشت
شیخ از حرم برآمد و گبر از صنم گذشت

خیز از سفال خضر زلال بقا بنوش
کین آب زندگی ز سر جام جم گذشت

نبود علائق دو جهان گرد دامنش
چون من مجردے که ز دیر و حرم گذشت

ناموس و ننگ در نظر من برابر ست
هرکس ز خود گذشت ز شادی و غم گذشت

جز رفت و آمد نفسے نیست درمیان
جاوید زیست هرکه ازین یکدو دم گذشت

برق دل رمیدهٔ ما را طلب مکن
کین برق از سواد وجود و عدم گذشت

چون عندلیب مست نظیری ترانه گوست
از خار و گل بریده شد از مدح و ذم گذشت

فرحتے نیست که در پہلوئے آں صد غم نیست
روز مولود جهان کم ز شب ماتم نیست

همه جا تیر کمان خانهٔ ابرو نشست ست
نیش هرجا طلبی هست ولے مرهم نیست

رنج ازان هست که این فتنه برانگیخته اند
ذلت ما ز نزاع ملک و آدم نیست

عارفان گوش که بر پردهٔ سامانازل اند
در پس پرده شناسند که نامحرم نیست

بدم عیسوی و معجز مدح الهی
خلق دانند که از اهل خطا مریم نیست

رسم ناموس جهان زود ز سر میدارم
کین علاقه به پر افسر ما محکم نیست

ترک دیگر نفزایم که پشمینه نشسته
جز باندازهٔ فرق بسر ادهم نیست

علمے چند ز عیب دگران بردوزم
که بقدر جامهٔ رسوائی ما علم نیست

نتوان حکم خط کرد نظیری بقضا
حکم بر صورت امر است که آن مبهم نیست

امروز آنچه تاج سر ماست دست ماست / سرمایهٔ درستی ما در شکست ماست
نادان بر آبگینهٔ ما سنگ میزند / گر هوشمندی یکسی هست مست ماست
سر میکنیم در سر پیمان خویشتن / ایمان ما همان ندای الست ماست
اندیشه از فراز ثریا گذشته است / کوتاهی که هست ز تقدیر پست ماست
بر چهرهٔ حقیقت اگر ماند پردهٔ / جرم نگاه دیدهٔ صورت پرست ماست
شاهانه فرش مسند کرسی نهاده اند / این طارم خراب چه جای نشست ماست
ننگست اگر بجاه تم جمشید بنگریم
پیچاک زلف یار نظیری بشست ماست

چنان ز خانه برون رفتنم بدل ننگ است / که آستانه بیابان و گام فرسنگ است
بجان در تن مفلوج گشته میمانم / که در برآمدنم رنج و بود تن تنگ است
رگ و روان بگداز ... گر به گرم نشود / شراره در دل فولاد و قطره در سنگ است
بدامن دل پاک تو داغ من نرسد / ز بس گر سینه ام خون دیده پر رنگ است
دلم ز صورت کارم غریق اندوه است / که عکس طلعت زنگی بر آینه زنگ است
بگردش مه خورشید طعنه ها دارم / به بخت خویش زیانکار بر سر جنگ است
غریب نقش خیالی بر آب زد دیده / بجز خدای که داند که این چه نیرنگ است
نوا بلند است اگر مختلف رسد چه عجب / که یک ترانهٔ ما در هزار آهنگ است
سخن بذوق بود در مذاق بنشیند
بصفحه کلک نظیری چو زخمه بر چنگ است

حریف صافی و دردی نه خطا اینجاست / تمیز ناخوش و خوش میکنی بلا اینجاست
بغیر دل همه نقش و نگار بی معنی ست / همین ورق که سیه گشته مدعا اینجاست
ز فرق تا قدمش هر کجا که می نگرم / کرشمه دامن دل میکشد که جا اینجاست
خطا بمردم دیوانه کس سخن گیرد / جنون نداری و آشفته ای خطا اینجاست
بدل ز دل گذرد ... محبت است / رهِ چمن نه چنان بست تا صبا اینجاست

بدی و نیکی ما شکر بر تو پنهان نیست   هزار دشمن و یک بینه آشنا اینجاست
سرشک دیدهٔ دل بی تو لبته نگشاید   اگرچه یک گره و صد گره گشا اینجاست
بهر کجا روم اخلاص را خریدار نیست   متاع کاسد و بازار ناروا اینجاست
زگفته‌های عجز نظیری سر نیاز مکش
ز بهر آنکه در آمد انتها اینجاست

شب از فسانهٔ مجنون خانه پر شده است   وز گریه‌ام در و بام زد و بانه پر شده است
زان طره که نکهت آشفتگی رسد   بازار زلف او چو کف شانه پر شده است
نگنده پرده از رخ ساقی نسیم صبح   دیر و حرم ز نعرهٔ مستانه پر شده است
بازم نگاه نکهت نه شمع و نه آفتاب   بام و درم ز ذره و پروانه پر شده است
نسیم بلاله و سمن افزیان رسد   طرف چمن ز سبزهٔ بیگانه پر شده است
ننگست جای بر نفس امشب بجلوتم   یک آشنا نیامده و خانه پر شده است
هرگز عطای ساقی ما را کرانه نیست   از تنگ ظرفیست که پیمانه پر شده است
آن شاخ گل بچون تو نظیری نمی‌رسد
دار الشفای شهر ز دیوانه پر شده است

بیتو دو چشم در درازی از شب یلدا گذشت   آفتاب امروز چون برق از سرای ما گذشت
نیست [illegible] نیست کز خون شکاری سرخ نیست   آفتی بود این شکار افگن کز این صحرا گذشت
حرکت جنبش کسی را فرصت آمد نداد   گرچه هر سو دا و خولی بود تنها گذشت
جلوه‌اش نمود از بس محو رفتارش شدند   [illegible] تنها از بس گرم استغنا [illegible] گذشت
خواستی آشفتگی دستار بردن از سرش   بسکه [illegible] گذشت
پا پریشانان بگویم صولت [illegible] چه کرد   [illegible] گذشت
باز امشب با مگر [illegible] نظیری همدست
[illegible] گذشت

[illegible] دولت عشق [illegible] نیست   در [illegible] گوشه نیست [illegible] نیست
چشم [illegible] حبیب می توان فروخت   کار وفا هنوز چنان بی رواج نیست
[illegible] شد   غیر از گریستن غم دل را علاج نیست

شهری بشیشهٔ دل ما سنگ میزنند — در هیچ پای نیشتری از زجاج نیست
کس زیر چرخ توسن آزادگی نتاخت — تاراج میکنند برابی که تاج نیست
ما خط رسانده ایم بمهر مسلّمی — آفت رسیده را غم باج و خراج نیست
نظیری از نوش روزگار گداختیم
این باده را موافقتی با مزاج نیست

شور چمن ز نغمهٔ آزادی من است — روی شگفتهٔ سحر از شادی من است
میخانه ام ببوی بهارم گشاده اند — هر جا خرابی است ز آبادی من است
بیهوشیم بجلوه گه گلستان برد — من بلبلم که نکهت گل هادی من است
بی ذوق عشق کار دلبران نمی رسد — شاگرد عشق بودن استادی من است
عشقم نوید زندگی جاودان دهد — آن چشمه که گم شده در وادی من است
گردون بعشق زائچهٔ طالعم نوشت — نیک اختری نشانهٔ فرزادی من است
نظیری حسرت برم همیشه ز صبح گاه
زین خوی رحم که آفت صیادی من است

بحرف اهل غرض فریب و وعدهٔ ما بند است — دل شکستهٔ ما را هزار پیوند است
ازان دمم که بحسرت فگنده دیدن او — نگه بگوشهٔ چشمم هنوز در بند است
نظر دلیر نشد تا فشرده به پیش آمد — حباب اگر چه کاهست کوه الوند است
دو چشم ساکن بیت الحزن بمن گرید — که من اسیر بمعشوقم او بفرزند است
دراز دستی حسن که گل به تبسم ریخت — که تا بدامنم از جیب در شکرخند است
بکینه جوئی افلاک عشق می نازیم — که هر که دشمن ما شد بدوست مانند است
نه عیب نیست که بیگانه وار می گذری — کسی که زود گسل نیست دیر پیوند است
بیا که از میٔ پارینه تلخ کام تریم — اگر تو زهر چکانی بکام ما قند است
همه ترانهٔ آفاق را ز بر دارم — بگوشم آنچه نمی گردد آشنا پند است
نظیری از تو سخن کند نیست لب بگشا
باین قدر که بگوئی بمیر خرسند است

دل که جمعست غم از بی سر و سامانی نیست — فکر جمعیت اگر نیست پریشانی نیست

بضہ در چنگل شہباز نہد طائر ما　　در فضائے کہ منم بال و پر افشانی نیست
لیتم یاد ز بیت خانہ مرا عیب مکن　　ہر کرا مہر وطن نیست مُسلمانی نیست
ز بالی شود در باب فراخیٔ نشاط　　چند در تنگی مشرب کہ فراوانی نیست
بست لذت ز نظر بازی بزمے کہ درو　　خندۂ زیر لب و گریۂ پنہانی نیست
ک ادبار بتاراج سر جم دوختہ اند　　ہیچ سر نیست کش ایں نیل بہ پیشانی نیست
د ر خلوتِ ما چتر ہما مے بخشند　　ہد ہدے را کہ بسر تاج سلیمانی نیست
بل درویشی ما بر در جاوید زدند　　بر لبِ بام بجز نوبت سلطانی نیست
حبت آئینہ طبعاں بدمے تیرہ شود　　در جبیں نیز مگسے جائے گرانجانی نیست
د بمعموری مصری دمن مجنوں را　　بز و شوق بر آں کوچہ کہ ویرانی نیست

از فسوں دانیٔ چشماں سیاہے کہ تراست
صد **نظیری** بنگہ داشتن ارزانی نیست

بت تو بہر دل نشست کیں نشست　　دمے بہر کہ نشستی دگر نمیں نشست
محفلے کہ تو دامن برخش افشاندی　　مگس ز تلخی عیشم بر انگبیں نشست
ہمیشہ گرمی خوبت در آتشم دارد　　بخوں نشستم و آں خوئے آتشیں نشست
جابِ عشق غبارے میان ما انگیخت　　کہ از فشاندن داماں و آستیں نشست
رہ گوشۂ ابرو نگہ بجانب غیر　　بہ پیش دشمن خود ہیچکس چنیں نشست
تو میبری و من از اضطراب مے میرم　　کسے بحال چنیں روز واپسیں نشست
چناں گرانی خویش از درت سبک بردم　　کہ از سجود توام گرد بر جبیں نشست

غمت نہ دیدہ رہِ خانۂ **نظیری** را
کہ چوں بہانہ خوئے تو در کمیں نشست

شتت کہ علم دو جہاں مختصر اوست　　مجموعۂ احوال دو عالم خبر اوست
صد راہزنم در صف اندیشہ نشستہ　　حرزِ دل "آگاہ نشیں" از نظر اوست
ہیگ نگہش بار دہد اشک ندامت　　ایں تخم ہمانست کہ طوفاں ثمر اوست
یاد آوریش راہ نماید بوصالش　　ایں خانہ ہمانست کہ امید در اوست
گر ناخوشت از جا ببرد جائے نگہدار　　کاں دل کہ ز ناوک نہراسد سپر اوست

گر زغمزه ره زندت انبهٔ آں رو | کاں دل که زجا رفت رہش بر گذر دوست
گریاں زگلستاں جہاں رفت **نظیری** | ہر لالہ کہ از خاک دمد چشم تر اوست

نشاط عید گدا عجب بادشا بشکست | شد از معانقه چیں بر رخ قبا بشکست
چناں بیک دگر آمیختند شیخ و ندیم | کہ شیشہ مست در آغوش پارسا بشکست
رئیس و قاضی و مفتی برقص برجستند | نشاط نائے و دہل شرم روستا بشکست
مبادا زپے جاں بود چشم قربانی | نگاہ تا نرود زاں بساط پا بشکست
دل شکستہ دراں کوئے میکنند درست | چنانکہ خود نشناسی کہ از کجا بشکست
بآب خضر سکندر نبرد ز آئینه راه | سفال میکده جام جہاں نما بشکست
بفطر روزه مے داد پیر باده فروش | که هم گدا ز حسد کاسهٔ گدا بشکست
زمانه طفل طبیعت شد آنقدر که ادیب | کمر بلعب پے شوخی و عصا بشکست
شکست توبہ ہر کس بقدر حال امروز
نظیری از خم مے صوفی از ہوا بشکست

خمار مے بلبم قفل زد ایاغ کجاست | کہ میکده گم کرده ام چراغ کجاست
نہ عندلیب غزلخواں نہ شاخ گل خنداں | درین بہار کسے را دل و دماغ کجاست
شگوفه را به نم ابر جامه در گرو است | برہنه را سر و سامان عیش باغ کجاست
یکے بگیر گلستان خویش سیری کن | ببین که یک گل بے صد ہزار داغ کجاست
ہزار جنس مرادم بوقت در گرو است | دمے کہ ... فتنے دید ... سراغ کجاست
زشغل کار خودم یک نفس رہائی نیست | مجنّے کہ دید از خودم سراغ کجاست
بخون دیده **نظیری** بساز و باده مخواه
برائے راغ مے ہمچو چشم زاغ کجاست

گر شرر گر شعله ... گشت پیدا آتش ست | ... دل کن که با آتش مدارا آتش ست
رشک مانع شوق غالب در تو بارت جاں بہم | راه عاشق بر میان هفت دریا آتش ست
چوں چراغ مرده از صحبت دلے آزرده ام | از ... خلوت نشینانم که تنها آتش ست
گر بظاہر کاہلم اما بباطن چابکم | تن اگر خاکست اما دل سراپا آتش ست
گہ بشهرستان ... پری این روئے آتشناک را | برہمن در ... مے آید که حق با آتش ست

سیم صبح مے سوزد حریفاں را جمال   نازکاں را بر سر آں کوئے سر تا آتش ست
لم رسمست مارا دین و دنیا باختن   هر کرا در سر قماری هست سودا آتش ست
نقی و حسن را در پرده نتواں داشتن   شعله غمازی کند تا جا بهر جا آتش ست
گریهٔ گرم نظیری ریگ در وادی گداخت
از سر شکش تا بزانو در نه پا آتش ست

شست پهلوئے من و رقیب جام گرفت   گل تلافی من رنگ انتقام گرفت
صد کمند بنا استاد غم چو مست شدیم   در سرائے بہ بستیم راه بام گرفت
ضا سمند نشاط کرام پیش آورد   قد عنان مرا از کف لگام گرفت
معانداں بت پندار جمله بشکستند   که کار بت شکنی رونق تمام گرفت
یافت صبحدم آغوش دوست از بر دوست   منعے که لب از ذکر این پیام گرفت
جنگ و عربده راضی شدم ز شرم برآ   که تیغ غمزه دگر زنگ در نیام گرفت
نظیری وے و مطرب گدائے خواهد شد
فقیه شهر که از عادت کرام گرفت

ال دهد صو گریه پند ماکه با ما دشمن ست   هر که میگیرد شناور را بدریا دشمن است
هر کرا دل از درونش دست با بیرون چکار   صبح از خلوت گهبانست و صحرا دشمن است
ود مگر از در درائی ورنه از ما تا به تو   صد بیابانست و در هر گام صد جا دشمن است
دل از ان آزرده تر داریم کازارش کنند   خصمی خود مے کند هر کس که با ما دشمن است
خون ز چشم کاروانے ریخت در بازار مصر   هر کرا یوسف بود کالا سودا دشمن است
غمم گردید مونس گفتم با کس نماند   دوست چون بسیار گردد مو باعضا دشمن است
لائے اهلے گریه باید که دل خالی کند   ورنه چون در دل گره باشد مدادا دشمن است
گر بهار آید نظیری ور خزان با من مگو
خاطر مشغول عاشق را تماشا دشمن است

جز محبت هر چه بردم سود در محشر نداشت   دین و دانش عرض کردم کس بچیزے بر نداشت
هر عمل را جز سنجیدند در میزان حشر   قیمت چشم پر آبم چشمهٔ کوثر نداشت
ردلم از عشق سوزے ماند و زجاں شعلهٔ   هیزمے را که آتش ما سوخت خاکستر نداشت

در دل او درد ما از ناله تاثیرے نکرد — برد مرغ نامهٔ ما را که بال و پر نداشت
شکر کز غم مردم و پیشت نگشتم شرمسار — حال خود هر چند میگفتم دلت باور نداشت
کاتب اعمال چون اجر فراقم را نوشت — جز غم هر وصل دادن چارهٔ دیگر نداشت

از دل پر درد جانم را نظیری ریش کرد
کم دو چارم شد که چشمے تا بدامن تر نداشت

باز دل جائے که گل دیوانگی بو کرده است — دیده ام از گریه آبے تازه در جو کرده است
خاطرے دارم چنان کز نوبهار دوستی — صد گلستانم پدید از هر بن مو کرده است
اے تو ئی دمساز و حرفهاست چندین دلپذیر — عشق را نازم که موم از آهن و رو کرده است
از چراغ وصل دل را نور ده کاینجائی ست — ورنه با تاریکی هجران نظر خو کرده است
هر که جز خود دید با من آشنا بیگانه ساخت — عشق تو با دشمن و با دوست یکرو کرده است
دست و دل بشکن که اینجا عاجزی آید بکار — این کمان را چاشنی کے زور بازو کرده است

در مراد ما نظیری یا رب کاسے نکرد
برهمن زین به دعا در کار هندو کرده است

آنچه رحم از دل برد تاثیر فریاد منست — وانچه نسیان آورد خاصیت یاد منست
ساختن ممنون دیدار و بحسرت سوختن — از تصرف هائے حرمان خداداد منست
حرف عاشق بیزبانی شکوهٔ دل عاجزیست — آنچه هرگز آشنا با لب نشد داد منست
نیست در گلشن تمنائی که از قیدم بجست — هر کجا بینی هوائے صید آزاد منست
مضطرب دارم چرا دل در ره آوارگی — پشت توفیق و توکل خسته زاد منست
آن شکارم من که لائق هم بکشتن نیستم — شرم مے آید مرا زان کس که صیاد منست
خشم مرد و شیوه رفت اکنون ز شست عشق تو — آرزو غلطان بخون در محنت آباد منست

کار دشوار نظیری گریه مے آرد که او
شاد از تدبیرهائے سست بنیاد منست

شهرهٔ بابل شده گریهٔ مستانهٔ ماست — هر کجا هست غمے در بدر از خانهٔ ماست
از همه شورهٔ پیغولهٔ صحرا بستند — هر کرا مے نگری در پے دیوانهٔ ماست
بال و پر سوخته هر یک بکنارے رفتند — آنکه ناپدید از بزم تو پروانهٔ ماست

تماشائے جہاں باز نمانیم از تو — آنچہ دام دگران ساختۂ دانۂ ماست
بسر بادہ فروشاں کہ بمسجد نردیم — تا بمیخانہ نمے در تہ پیمانۂ ماست
ماکہ خورشید پرستیم بمحفل چہ کنیم — آفتاب از ہمہ جا روئے بویرانۂ ماست
خواب ما را بصد افسون و نگہ مے بندند — جادواں را ہمہ جا گوش بر افسانۂ ماست
تا کے از موعظتِ خلوتیاں مے شنویم — ہوش ما محو تماشاگہِ جانانۂ ماست

صحن و دیوار و در و بام نظیری امشب
ہمہ در وجد و سماع اند کہ در خانۂ ماست

پیش مشتاق تو ویرانہ و آبادی یکیست — ہر طرف راہ فتد کوفہ و بغداد یکیست
بحریم دل شیریں نبود صحبتِ لعل — عشق چوں بار دہد خسرو و فرہاد یکیست
ماکہ تسلیم بشمشیر ارادت شدہ ایم — پیش ما ہمدمی گردن و امداد یکیست
در بر اغیار مبندید کہ در گلشن ما — شانۂ باد و سر طرۂ شمشاد یکیست
پا بگل ماندہ اگر گلبن اگر خاربن است — باغ را سرو خرامندہ و شمشاد یکیست
بزاری و توانائی ما در نگرفت — موم در پنجۂ عشق آہ و فولاد یکیست

ہم بسمل شدہ ماندیم نظیری افسوس
صید بر یلد گر افتد و صیاد یکیست

در خون دیدہ گشتہ تنم بسملِ تو نیست — زیں مرحمت ملاف کہ کار دل تو نیست
از آبگینہ حوصلۂ ما تنک تر است — صبر از دلے طلب کہ درو منزل تو نیست
گو باد واندہ ریشہ نہال محبتم — مے بینم از تو آنچہ در آب و گل تو نیست
زیں پیش شیشۂ دل ما ہم ز سنگ بود — بے نسبت آشنا دل ما با دل تو نیست
بے بار ماندہ روئے نو از بیم خوئے تو — ورنہ کدام کس کہ دلش مائل تو نیست
بس تیاکند از میانہ رو سرگذشت شمع — پروانۂ نسوختہ در محفل تو نیست

خون ترا پہ قدر نظیری خموش باش
ایں بس کہ دعوئے از طرفت قاتل تو نیست

آنکہ صد نامہ ما خواند و جوابے ننوشت — سطرے از غیر نیامد کہ کتابے ننوشت
شمع بے شعلہ بپروانہ فرستاد آں دوست — گر بما نامہ رواں کرد عتابے ننوشت

همه جا شوق تو لب تشنه برآهم آورد | دم آبی نگرفتم که شتابی ننوشت
کف پائی بره بادیه ام ریش نشد | که فریب سر خارش بسرابی ننوشت
قدمی تا مدم از منزل سامان بیرون | در ره عشق که گنجی بخرابی ننوشت
اشک و آه از در این مدرسه بردم که ادیب | حرز حسن تو بهر مشک و گلابی ننوشت
سینهٔ ریش از این راز نگردید که عشق | قصهٔ بر پر منقار عقابی ننوشت
عقد در چند نظیری بهوس نظم کنی | هیچکس نظم تو بر طرف نقابی ننوشت

یک آه گرم صیقل زنگار عالم است | موقوف لب گشودن ما کار عالم است
مشاطهٔ فراق تو بر چهره ام سرشت | خونابه که گونهٔ رخسار عالم است
خود رائی خیال تو از دیده ام رماند | آن معنی که قبلهٔ گفتار عالم است
بر من شب فراق شد از جرم ناکسی | شبهی که ظلمتش از ز ز و دیوار عالم است
صیادی کرشمهٔ تو دانه افگند | در دام هر نگه که نه در کار عالم است
این عیب و عار عشق و هنر را کجا برم | کانم نه خرد که خریدار عالم است
حور و گلنار کوثر و رضوان و صحن خلد | ما و جمال یار که گلزار عالم است
تا یک دولت پسند کند قرب او مجوی | سرمایهٔ قبول در انکار عالم است
گر پیر سالکی خبر از طفل راه پرس | شرم از طالب مدار که زنار عالم است
دانائی فریب تو معنی نپرورد | در ضمن نکته که نه اسرار عالم است
قانون شکوه چند نظیری نوا کنی | این نغمهٔ تو باعث آزار عالم است

زهی نسخهٔ آفرینش جمالت | نکت یاب مجموعهٔ گل خیالت
بفطرت ز بدنی نکاهد زبونت | ز ظلمت بدرونی نباشد زوالت
همیشه حق از اول درانیو روشن | نپوشیده موج حوادث زلالت
بجد نخرد هست پرواز هر تن | تو روحی خرد پرد از پر و بالت
همه وجد با صوفیان از قولت | همه حاله با قدسیان [illegible] حالت
ما عار از قولت که ایمان نیارد | [illegible]

بباطن ترا دیده آدم مقدم   ز صدر جهان شد بصف نعالت
بپیرامنت سایه ظاهر نگردد   که خورشید طالع فراز نهالت
بحسن تو نقاش نقشی نیارد   که صنعت گری ختم شد بر کمالت
توان گفت لیس کمثله بشانت   که در غیب نبود مثال مثالت

نظیری چنان ساز صافی سخن را
که روح نبی خوش شود از مقالت

گر کند گیتی وفائی با وفاداران خوش است   زندگانی با عزیزان عیش با یاران خوش است
محنت شب گیر با شوق حرم دشوار نیست   گر بیابان دگر بود شبهای بیداران خوش است
نرگس شوخ تو مست از ناله شب خیز ماست   میفروشان را سر از غوغای میخواران خوش است
مال و عصمت را زلیخا بد درین سودا نباخت   ماه کنعان بردن از خیل خریداران خوش است
فرجه نگذاشت گردون تا از آن بیرون روم   پیر کودک دل چه با قید گرفتاران خوش است
ذوق با مرغان پراند مرغ نو پرواز را   که بکوی دوست رفتن با هواداران خوش است
حیرتم نیکو ز استیلای عشق آزاد ساخت   چون مرض طغیان نماید خواب بیداران خوش است
ساقی گلرنگ باید ساغر گلرنگ را   می پرستان را نظر بر لاله رخساران خوش است

غرق طوفان شد نظیری هر که دل در مال بست
رخت بیرون ده که کشتی سبکباران خوش است

جزای حسن عمل در شریعت عربیست   بعرف عفو نکردن گناه بی ادبیست
سواد دل ز نشاط [illegible] روشن کن   که عینک بصرش ز آبگینه حلبی است
تجمل [illegible] ز التفات معشوقست   عزت ازلی را نشانه بی سببی است
جمال حال شود ترجمان استغناق   دلیل آب جگر تفتگی و تشنه لبی است
ز من مشاطه بتان صداق می طلبد   هنوز دختر رز در سراچه عنبی است
مگو که رفتم و قسمت نبود دریا هم   که نارسیدن سالک نشان بی طلبی است
ز دوست روی مگردان و تن بفرمان ده   که هر که صاحب این حال شد ولی ذهبی ست
خلاف رسم درین عهد خرق عادت دان   که کار بی حسبی از نتیجه العجبی است
شب سیاه صباح سفید می آرد   چراغ طلب ز دودمان بولهبی است.

به تیغ قطع ارادت نمی شود ما را — خلوص بندگی ما شرافت نسبی است
مگو ز دوست ملالت بود نظیری را
که مستی سحری از نیاز نیم شبی است

ترا بکعبه مرا کار با دل افتاده است — بکعبه بتکدهٔ من مقابل افتاده است
صدای پی جرس از کشتنی غریب مدان — که روح ماست بدنبال محمل افتاده است
سپند طالع اگر حرص زان یکاد کند — صلیب زلف بتانم حمایل افتاده است
بعزم کعبه کنید اتفاق خوبان — که پیر صومعه را بار در گل افتاده است
نه کج ز مستی می کرده قبله باده فروش — ولش بگوشهٔ میخانه مایل افتاده است
شکسته بر ورق جبهه تو خامه حکیم — که ابروان ترا عقدهٔ مشکل افتاده است
حریف بین چه براحت بساط می چیند — ز نیزه بازی افلاک غافل افتاده است
حریم تاک چو قربان گه منادیدم — که هر طرف نگری صید بسمل افتاده است
یکی بگو بعزیزان شهر سیری کن — ببین که نقش اما ما چه باطل افتاده است
مجردان سبک سیر از جهان رفتند — گهر بقعر یم و خس بساحل افتاده است
کرامتست ز پیر مغان شو که بادشاه و فقیر — بر آستانه مینی نه ساحل افتاده است
حذر ز یمال نظیری همیش بیش نرسد
که او بوادی درتنش بمنزل افتاده است

فخر والا نسبتان از بند اوست — آنچه هرگز نگسلد پیوند اوست
گردن شمشاد را ز نقش تخت — [illegible] اوست
گر به شوخی تلخی دارد دانش — هیچی با نیاز شکر خند اوست
نقص نقش داید بعهدش شکست — گر نه سینه هست در سوگند اوست
طره اش را بست پیوندی بصبح — چین ابرو گرچه خویشاوند اوست
هر شبم خواست می آید بخواب — لیک هم مشک و عبیر آگند اوست
مشتریش صحرای بیماران شکست — نقش می خوش از ترنج دوند اوست
زود آمیز شکر هردم می کند — [illegible]نگ را بوی ندک ماننده اوست
[illegible] گل بر باد حرمان زود رفت — هر که تمکینی ندارد پند اوست

کینه کش از دوستان مهرجوئے | طبع مغرور خرد خرسند اوست
بار تکلیفش ز دوشش انداختیم | گو ببخشش هر کس که حاجتمند اوست

ظلم اخوان بر نظیری مے کنند
معنئی او بهتر از فرزند اوست

معشوقهٔ من قبله نما قبله نظر گشت | تا گشت نظر با رخ چون آئینه برگشت
غرق کرم حیله گرانم که دران کوئے | سفتم شبه دیده و هم سلک گهر گشت
زد خندهٔ شیرین نمکے بر دل ریشم | اشکم بحلاوت شد و آهم باثر گشت
اوراق گل اندر بغل غنچه نسنجید | تا عطر دمم هم نفس باد سحر گشت
پیداست دل آمیزیم از گونهٔ گفتار | چون رنگ ثمر گشت بلے طعم ثمر گشت
شد بدشوم انگشت نما همچو مه نو | نعلم که در آتش ز رخش بیوقمر گشت
زان کشمکش از وعظ فشانست که دستم | با سنبل خوشبوئش بران طرف کمر گشت
تا بوسه گزیده ندرافان نکند دست | دندان ز دم آن عدو چون شاخ فنگر گشت
در پیر خم آن زلف لمبن گاه بلا نیست | با این همه زان روئے نخواهم بخطر گشت
عقلے که کمبد در گنجینهٔ ما آن بود | تا عشق در آمد همیا حلقهٔ در گشت
زان دل که غم بره سث میندهٔ شخم | بر ... غمے تیغ بر آورد و ببر گشت

هر نسخهٔ شعرے که بر آورد نظیری
از غیرت آن نسخه چمن خون بجگر گشت

... مرغ صیاد در قفس خفت است | ... رسیده چه داند بلا کجا خفت است
... معشوقهٔ آن چشم ... بر ... | که فتنه ... از خواب با خفت است
... شم ترکتاز ... آرد | که در ... قصب ... رخنا خفت است
... زباغ و ... مے آید | بهر چمن که تو ... صبا خفت است
... عشق ... طمع ... | ... از ... دیدهٔ خفت است
... از معانقهٔ روز وصل یاد ... | ... از هم آغوش خود جدا خفت است
... دل اے ... مردم چشم | که نزدت آمد و ... جفا خفت است
شب ... از صبح عید میگذرد | که آشنا ... آشنا خفت است

فسانه صرف نظیری مکن که خواب کند
شکسته که بصد درد مبتلا خفته ست

خوی شه عربده جو افتاده ست — کشته بر هر سر کو افتاده است
بادب زی که سر مستان را — نه کمندی به گلو افتاده است
آنکه افتاد برین در ز رابش — قدمش از تگ و پو افتاده است
در خرابات مغان مستان را — کاسه بشکسته سبو افتاده است
خوشی ما ز گل و بستان نیست — صحبت یار نکو افتاده است
خوش عبیری بهم آمیخته عشق — خوش بخور بوی بهو افتاده است
عشق از سنبل و گل واچیدم — ره برآن گلشن کو افتاده است
جای دل خورده مینا چینم — ده که بارم بگلو افتاده است
دلبرم را سر رسوائی نیست — کار جیبم به رفو افتاده است
یا خودم دشمن جان یا بد بود — چکنم دوست عدو افتاده است
هر نفس دلق نظیری رنگی ست
عشق را چشم برو افتاده است

جمال ساقی ما در ضمیر لاله گذشت — که لاله را می لعل از سر پیاله گذشت
وران نسخه موزون نگر که هر کس دید — بحسن معنی صد دفتر و رساله گذشت
بقید ضبط نگه چیں برابروان انداخت — دلی نشد که کمند از سر غزاله گذشت
ز لم ز حرص سوال از لبش جواب نیافت — چو آن گدای سراسیمه کز نواله گذشت
سپهر پیر چه کند روز بیت بخشم مرد — که روز بخت از آن کشت گر حواله گذشت
دو ساله دختر رز کش دبیر بود دوام عجبست — که شصت ساله توان از می دو ساله گذشت
سری ز قلقل مینا برون نیاورده دم — اگرچه عمر بتحقیق این مقاله گذشت
بطعنه از بر ما غافلانه فارغ دل — چنان گذشت که بر دشت لاله ژاله گذشت
جفا شناس نپندار خود چو زار ستم
بیا که کار نظیری ز آه و ناله گذشت

هجران نمکی سود و بداغ دل ما ریخت — سودای تو آتش ز دماغ دل ما ریخت

هر روغن صافی که به بیهوده فلک سوخت — غم در روئے آنرا بچراغ دل ما ریخت
رفتیم بسر زود درین محفل مستان — ساقی مئے تندی با یاغ دل ما ریخت
ما را به نشاط و طرب آساں نگذارند — غم خون جهانے بسراغ دل ما ریخت
هر نخل امیدے که نشاندیم درین باغ — برگ و برش از لائے ایاغ دل ما ریخت
کلفت ز کجا آمد و رنجش ز کجا خاست — بد کرد ملالے بسراغ دل ما ریخت

بر عشرت ما زود ملالست نظیری
تا صبح نفس زد گل باغ دل ما ریخت

گل بیداد دستهٔ بستهٔ اوست — مهر در دل خسک شکستهٔ اوست
همه جا ناخن تصرف بند — هر کرا سینه ایست خستهٔ اوست
این که گم گشته عهد و شرط وفا — ریو و رنگ زیاد جستهٔ اوست
برد اندیشهٔ بتان ز دلم — کعبهٔ دل صنم شکستهٔ اوست
خس لسان و فا ز دیوارش — قید مرغ رسن گسستهٔ اوست
سر و بالا و غبغب نظر ستش — دست پرورد و خانه رستهٔ اوست
تا برآید برنگ رخسارش — باده در خون دل نشستهٔ اوست
موجهٔ باده بر گل مهتاب — رخ از آب باده شستهٔ اوست
عشق هر دم بتازه سوداش — عقل کهنه فروش رستهٔ اوست
لب بوئے مغان خطا نرسد — که بدست کریم دستهٔ اوست

نزل روح الامین نظیری را
نامهٔ هر کس سپے خجستهٔ اوست

دلے دارم که طاقت کار او نیست — تحمل غیر عیب و عار او نیست
دلے دارم که قلزم مهلکهٔ امواج — حریف آه آتش بار او نیست
دل سختم براحت مے ستیزد — فلک را دست بر آزار او نیست
نشاط عندلیب از بو و رنگ است — نوائے ما ز موسیقار او نیست
کجا باشد به بند و قید دستار — تن مجنون که جز سربار او نیست
مریض عشق را منزل علاج است — دوائے درد در بازار او نیست

هر مرغ نپرّد از کمین گاه / که آب و دانه در منقار او نیست
زبان بازی کند سوسن از آنست / که آب شرم در رخسار او نیست
بایں شد کعبه از کوئے تو ممتاز / که رشکے بر در و دیوار او نیست
کجا کنعان کجا بغداد مستان / انا الحق گو سرے بر دار او نیست
نظیری این عبیر از عشق سازد
کدا این عطر کز گلزار او نیست

بختم این بس که مشتری شد دوست / هر چه خلقم بها نهند نکوست
لشکلم رنگ رخ چو مستسقی / آب هر کس بقدر ظرف سبوست
در برابر باب ذوق کم بندند / اثر قبض و بسط در ابروست
قطع دنیا نمے شود چکنم / ورت مور و جستن از سر جوست
نیست ممکن بزندگی آرام / تا نفس باقی است رنگ بروست
شاهدان چمن تهیدست اند / جامهٔ سرو نا [illegible] نوست
باش عریان بدن که جامهٔ گل / که دید بوکه جامه تو بر توست
بوئے گل چاشنئ مل دارد / آن شکر خنده را چه بوی و چه خوست
آب لطفے بعطر [illegible] بردند / نام کردند کبر گل خوشبوست
خط قرآن نگار او کوفی / چشمم محراب گرد او هندوست
خط فریبنده کس چنین ننوشت / یارب این معجز ست یا جادوست
بر نظیری ست گوش خلق امروز
میر مجلس ندیم شیرین گوست

هر که نوشید مئے شوق تو لب بانش نیست / وانکه محو تو شد اندیشهٔ حرمانش نیست
دل بحسن تو مقید شد و جاوید بماند / که ز فکر تو بر آمدن آسانش نیست
تلخی فکر [illegible] سخن تازه نوشت / قصه [illegible] ست که پایانش نیست
هیچکس نامه [illegible] نکرد / [illegible] ست که عنوانش نیست
سبب از قتل میرسید که غمزه نامه ما / درس عشق ست که از علم دلیلی [illegible] نیست
از دلم راه دلت عشق نمود است خوشم / که بآن خانه درے هست که دربانش نیست

راهِ دیگر بسوی کعبه اعرابی هست — که غم از سرزنش خار مغیلانش نیست
خاطر غیب نمای تو مگر جام جم است — که رخ حال من از آئینه پنهانش نیست
سایهٔ نامهٔ تو بال هما میبد اند — هدهد ما که بسر تاج سلیمانش نیست
مردم تا چه که ز غربت بوطن مے آید — تحفهٔ خوشتر از نامهٔ اخوانش نیست
چون قلم گریهٔ شادی کنم از نامهٔ دوست — که بجز از دل خندان فرح گریانش نیست

نسبه از دقت فهم تو نظیری بگداخت
گوهری نیست که آمیخته با [illegible] نیست

[illegible] وصل ز [illegible] — کین خیالست از آن چشم که حیرانش نیست
نرگس از گردش چشمت بخواب افتاده مست — مے پرستیست که مخمور بدورانش نیست
قصهٔ زلف تو مرقات خضر نهان در ظلمات — که بجان بخشی آن چشمهٔ حیوانش نیست
در جواب تو فرو مانده ترا طفلی — که بگفتن شکند لوح و [illegible]انش نیست
از اندیشهٔ وصل تو جدا باز گشت — که جدائی ز ملاقات تو آسانش نیست
عشق ما واقعه نیست که آخر گردد — به چه آغاز ندارد غم پایانش نیست
تا دم از دل که مرا عشق تو مدهوش کرد — خبر از شکر وصال و غم هجرانش نیست
چرخ را کاسه پر از خون عشق گردانست — لاله را سنگ به پیمانه که پیمانش نیست
دولت عشق ندارد خطر از عین کمال — کین سعادت کمالیست که نقصانش نیست
ما بپیمان قوی عهد تو محکم داریم — آنکه پیمان شکند نور ایمانش نیست
[illegible] راحت که دلم داشت مرهم بنشد — داغ دوریست که جز وصل تو درمانش نیست

گر نظیری بفلک بر شده باشد چو مسیح
بینوا معمور چه از کلبهٔ ویرانش نیست

عشق عصیان نیست اگر مستور نیست — کشتهٔ جرم زبان مغفور نیست
عشق در عهدت تصرف میکند — در میان فرهاد جز مزدور نیست
برتر از عشق قدرت حسن عالم پایه — راه از من تا جنون پر دور نیست
آنکه منصور است بر دارش کنید — این انا الحق گوی خود منصور نیست
خندنت از سر هوشش بیرون میبرد — بیش ازین گنجایش مقدور نیست

مایهٔ صد ماه کنعانی بحسن   مصر در خوبی چنین معمور نیست
کی بشر استغفرالله گو پریست   راست میگفتم ولی دستور نیست
دلفریبی های دشمن دیدهٔ   جان نثاریهای ما منظور نیست

عشرت و عیش نظیری کوته است
در سرای تنگ، دستان سور نیست

این نخل که از چشمهٔ جان رسته که کشت ست   وین خط که دهد یاد ز معجز که نوشته است
ما فتنه ز مشاطهٔ حسنیم نه از عشق   زنار مغان رشتهٔ خط و زلف که رشته ست
جز از اثر وحشت تو وحشت ما نیست   با پرده بگو پردهٔ رخسار که هشته است
زین لخت دل و پارهٔ جان چاشنی گیر   بر گریهٔ تلخ و نمک خنده برشته است
ذوق غمم از طینت خاکی نرود، هیچ   هرچند بشادی گل آدم بسرشته است
گو روی تو نظاره کن و خوی تو بنگر   گوید کس اگر آدمی را که فرشته است
سرتاسر صحرای رخت لاله و نسرین ست   صد رنگ دگر گل که ندانند که کشته است
گل جامه ز بر لبس سبک از نازکی انداخت   عریانی گلزار ز کوتاهی رشته است

در جیب تنم از ترک قبای تو نظیری
کس غیر اجل فرش امل درنه نوشته است

نالهٔ ما نغمهٔ اهل نوا را گرم ساخت   شوق ما هنگامهٔ این ماجرا را گرم ساخت
ز آتش وادی نیفگنده یم نعلین از قدم   موسی ما گرم رو گردید و ما را گرم ساخت
در گرفت از بهر خاطر گرمی پروانه سوخت   شمع مجلس شد که در کاشانه جا را گرم ساخت
گرمی هنگامهٔ گلشن بی آشوب ماست   گل شگفت از نعرهٔ بلبل که ما را گرم ساخت
مایهٔ مهر و محبت از رواج افتاده بود   صحبت ما روز بازار وفا را گرم ساخت
کین خسرو گر نبودی ساختی فرهاد کار   طعنهٔ ناموس خوی بادشا را گرم ساخت
هر بن مژگان بچشم خلق قربان کرده است   گریهٔ من داستان کربلا را گرم ساخت
اعتمادی بر نسیم حلهٔ یوسف نداشت   سرمهٔ خاکسترم باد صبا را گرم ساخت
شمهٔ ز غربت قدر من معلوم بر اهل وطن   گرمی هنگامهٔ مهر آشنا را گرم ساخت
دیدم اشفاق رخت محروم گشتم از لبت   وسعت احسان و استغنا گدا را گرم ساخت

ز غلوئے رفتم معلوم شد حسن قبول / چوں مراد دل اجابت نشد عارا گرم ساخت

رشحهٔ ابرست ایں نظیری یا صبا یا عطر گل
بلبل از شعر تر صوت و نوا را گرم ساخت

گل صلائے عام زد مرغ از سحر خوانی نشست / روز شد پروانه از بال و پر افشانی نشست
خانهٔ زیں گشت جولانگهِ ماه خرگہے / بر سر بازار شور ماه کنعانی نشست
دیده با اندازِ خشش تحفهٔ لائق ندید / در مقام پا همه جا فرش پیشانی نشست
مردم چشم از فروغش لبست آئیں خانه را / بادشاه در کلبهٔ مسکیں بمهمانی نشست
تشنه لب ماندیم از و چوں ز آب کوثر دمی / خلقے از خویشتن گردد برضوانی نشست
خنده زد بر طرز مجلس دل ز غم آزاد گشت / نکته را نداز دُرج لب عقل از پریشانی نشست
بالفشانی عذر بے سامانیِ غم‌ها نه گفت / نا پشیماں رفت اگرچه با پشیمانی نشست
تا به تعظیم از شکوه طنطنش برخاستم / آنچناں محروم که نتوانم ز حیرانی نشست
پیشتر چنداں که رفتم بیش شد سرگشتگی / چوں تواند ذره با خورشید نورانی نشست
مرو را احرار عبدالله خان گنج بخش / کز خود و از هرچه در ملک جهان فانی نشست
در چمن با خار و گل در کوه با خارا و لعل / قطرهٔ باران انعامش بعمانی نشست
تختِ شاهانِ دکن بیشک امانتگاه اوست / هیں ز صدر سلطنت بر مسندِ خانی نشست
شاه را شغل جهانگیری مسلم شد باو / بادل وارسته بر تخت جهانبانی نشست
اینکه گویند اسم اعظم داشت هم افسانه ایست / همت او داشت بر تخت سلیمانی نشست
همت از وے جو که ایں همت اگر دستت دهد / بندهٔ گبر دگر بیابت که نتوانی نشست
رشک ملک شبروان امروز شادروان اوست / کو به از خاقان نظیری بر خاقانی نشست

ما و عیش و عشرت دائم که دولت بر سریر
مهرباں تر باشے از معشوق پنهانی نشست

بشرحِ حالت من تا مها در اطراف است / هزار قافله در زیر بار اوصاف است
مهربانی ادا ختما و نتوان کرد / که تازه عاشقم و خاطرش بمن صاف است
بناله اشک فشانم که تازه دولت را / عطائے نیم درم سنگا و صد لاف است
بجلوه کرو تبسم بجنبند جهان دائم / شناف دوست نمودن خلاف انصاف است

بهشت روزئ نابالغ محبت نیست
کسی که طفل بمیرد مقامش اعراف است

تلخی از لب این شاهدان شاه شناس
اگر شنویم مکرم کمال الطاف است

نه از مصر شکر صرف منعمان سازند
نواله لب فقیر ار دهند اسراف است

زعالمی که کسی دوستی بسر نرساند
وفا مجوی که عنقا هنوز در قاف است

گزر از دولت آگهیم عجب ملال
که علم کشف نه از قسم علم کشاف است

بیک تبسم و زدیده ام فراهم ساز
که چون رخ تو پریشانیم ز اطراف است

نظیری از ره سنجیدگی شنود غالب
دغل مساز که میزان بدست صراف است

هین قدح شمع شبستان این ست
محفل خلوت مستان این ست

برنگ زه که بند دمی بر سم
مرکبم تا بگلستان این ست

باش تا سجده بمیخانه کنم
کعبه باده پرستان این ست

غافل از طوف صراحی مگذر
دست زن عروه مستان این ست

یک جهت ساده و یک جهت باده
برگ و سامان زمستان این ست

مئی و خمار و خرابات مغان
درس استاد دبستان این ست

گردن تاک بسازی نزند
سرو سر فتنه بستان این ست

که بارنگ تهمتن زدست
زال بر رستم دستان این ست

می فردوس نظیری جستی
بمیان آمده بستان این است

دل بقرب و بعد او محجوب نیست
از نظر دورست از دل دور نیست

گرچه زان نورست روشن دیدها
دیده را طاقت آن نور نیست

شمع مجلس تیغ غیرت آخته است
نیست یک پروانه کو رنجور نیست

عجز واصل شد چو عجب از سر نهاد
کبر جز از سرکشی مهجور نیست

اجتهاد عقل نفی شاهد است
این نه رنگ است این خطا معذور نیست

به نمی گردد بهم زخمیم ما
عشق غیر از علت ناسور نیست

تا بقربان بت پرستی میکنند
بنده در افعال جز مجبور نیست

سرو ازان گل هوای در سر نیست
غنچه شوی در سر مخمور نیست

بس نظیری ز بی فغان جان خراش
نالهٔ دل نغمهٔ طنبور نیست

کس ننمود جرعهٔ کز جگرم کرک نخواست
بی نمکی نگفت کس کز سخنم نمک نخواست

هر که ز باده داد مستی بیشتری ز من نمود
[illegible] نساختم کاسه [illegible] پیاله نخواست

آمده نقش بازیم ورنه [illegible] دیده‌ام
کس نشکست کز حسد جای درستش دو تیغ نخواست

[illegible] همه عمر [illegible] نزاع میکنند
[illegible] قافیه‌ام ز حسد [illegible]

رنگ رخ سخن نشان همه بدار عیب مرد
صاحب فهم خورده بین تبصره‌ام محک نخواست

گفت و شنود دوستان مایهٔ عیش میشود
آنکه شمرده ز نفس همدمی ملک نخواست

عالم و یک مسیح دم در همه آن دو یک صنم
هر چه بخواست رای من اختر و فلک نخواست

مصرع نظم بی غلط تیغ نثر بی نقط
نسخهٔ نظم و نثر من نقطهٔ سهو و شک نخواست

طبع نظیری از ازل معجزه خیز آمده
کز یک [illegible] کلکش نسخهٔ صنع یک نخواست

[illegible] از صف ما به که [illegible] نیست
کسی که کشته نشد از قبیلهٔ ما نیست

جمال مغبچه دیدی شراب مغبچه نوش
ملول عذر که در کیش ما مدارا نیست

[illegible] بر سر شور [illegible] غنچه [illegible]
ز معرکه در خصومت تماشا نیست

[illegible] می حرمتی [illegible] که دل نبرد
[illegible] خشک بار نشینی که بو [illegible] نیست

بجام عقل عمل در طریق عشق مکن
که راه دور کند راهبری که دانا نیست

[illegible] چیده [illegible]
نشاط مست که بگذرد مست و بی‌جا نیست

[illegible] ز دوران [illegible]
که بد معامله آزرده از تقاضا نیست

بپای خویش کجا میتوان رسید کجا
که طی راه فنا بجز به بال عنقا نیست

هوای وصل کسی میکند که بوالهوس است
[illegible] که محبت بود تمنا نیست

نظیری هست [illegible] تا لب زغمزه خون [illegible] تر
بشکوه تا دلت آزرده است گویا نیست

عشق مرا زبان حکایت بریدنیست
مکتوب سر بمهر دلم ناشنیدنیست

رازیکه در دلست ز دل باید م نهفت — گلهائے ناشگفته این باغ چیده نیست

جلد و بیاض و دفترم از راز دل پرست — چشمم بهر چه مے فتد از هم دریده نیست

در سینه تا بچند بر آرم فرو برم — این نیم قطره خون که ز مژگان چکیده نیست

خصم آن حریف نیست که دل کین کشد ازو — زین تیر نیم کش بر و پیکان کشیده نیست

گفتم اگر بمنزل مقصود پے برم — یکبار چند گام بهر سو دویده نیست

چون یافت دل که بر سر راهے رسیده ام — ننشست از طلب که بآن کو رسیده نیست

رفتیم در بکنه جمالش نیافتیم — قانع نگشت دل برسیدن که دیده نیست

دیدیم و دیدنش ز خودی بے خودی نداد — این زهر اگر بجو صد گنجد چشیده نیست

زین عشق صد بلاست نظیری فسانه چند
افسون خامشی بلب و دل دمیده نیست

بیا که مردم دیده براه چشم جهان بازاست — بگفتگوی تو زخم مرا دهان بازست

بخون ما اگرت میل هست مانع نیست — مے مغانه سبیل و در مغان بازست

چه یوسفی تو که در مصر حسن چون تو کسے — برون نیامده تا راه کاروان بازست

در آرزوی نثار قدوم تو همه شب — گهر فروش دو چشم مرا دکان بازست

نمے رود چو گرسنه ولے چه سود ازین — که خوان وصل بر و دست میهمان بازست

چو بلبل قفسم من ازین چه ذوق مرا — که گل شگفته و درهائے بوستان بازست

صنم بجائے صنم بر زبانم آمده است — ستم فتاده و زنارم از میان بازست

دعا کنید بوقت شبها دم اورا — که آن دمیست که درهائے آسمان بازست

مکن شتاب نظیری بکار جانبازی
که چشم کارشناسان کاردان بازست

زبان طعنه ما کوته از بریدن نیست — علاج شکوه عاشق بجز شنیدن نیست

ز بسکه گشته ام از درد انتظار ضعیف — نگاه را بر حسرت قوت رسیدن نیست

چنانکه خانه زندانیان فرو آید — شکسته بال قفس را جرأت پریدن نیست

ز بے تعلقی خویشتن باین شادم — که جان سپردن اگر هست دل طپیدن نیست

بهجر و وصل و ملال و نشاط گریه کنم — در آن وصلے که طاقت هست آرمیدن نیست

زتار زلف تو زنار بر میان دارم — بیا که مصلحت پیرهن در بدن نیست

گرفته طبع نظیری سوال ازو مکنید
درخت گل شگفته است وقت چیدن نیست

این پیش خیل کج کلهان از سپاه کیست — وین قبله که کج شده طرف کلاه کیست
دامن کشان چو ابر بگلزار میرود — تا آب نرگس که و برق گیاه کیست
پائم به پیش از سر این کو نمیرود — یاران خبر دهید که این جلوه گاه کیست
آن ابروی کشیده کمان از چه خانه خاست — وین غمزه گرفته کمین در پناه کیست
گیرم تبسمت کند انکار کشتنم — آن غمزه حریص سیاست گواه کیست
گرد سر تو گشتن و مردن گناه من — دیدن هلاک و رحم نکردن گناه کیست
برباد داده طره ز رخسار یار گر — لخت جگر بجیب که گل در نگاه کیست
مے بیندم بخون و نمے آردم بیاد — کاین گریهای تلخ ز سر نگاه کیست
از کف بعذر دامن و دستت نمیدهم — دانسته ام که گوشه چشمت براه کیست
کف میکند بزلف و نمے گویدش کسے — کان زلف درهم از اثر دود آه کیست

چون بگذرد نظیری خونین کفن بحشر
خلقے فغان کنند که این دادخواه کیست

خواهم این انبان پر غم را بسوی در شکست — این قفس تنگست بر مرغ تو بال و پر شکست
روزگار از خاطرم چون نیل از رخسار شست — آسمان بر آتشم چون عود در مجمر شکست
پای از پیش آمد و کارم ز پس دامن گرفت — دست در اندیشه یارم ز [illegible] شکست
طعم شکر داد عشق ار در گلویم فرو ریخت — تلخی مبداد غم در شیرم از شکر شکست
دید نقش بر عشرت من حسرت دیگر فزود — خواستم پیکان برآرم در جگر نشتر شکست
دوستان هرگز نه بیند از محبت عیب دوست — خاطرم خوش شد اگر مے ریخت گر ساغر شکست
در رخش آہے کشیدم خاطرم آزاده شد — باد بر لبتان وزید و شاخ نازک تر شکست
میکشم حرمان مے بے ظرف در بزم وصال — شوق دل پیمانه ام را بر لب کوثر شکست

در بریدن در نظیری شد هلاک از انتظار
مژده بخشید مسکین را که مجلس بر شکست

داند خلاص مرا و ز حال من آگاه نیست / در دلش ره دارم و بر آستانم راه نیست

بخت با ما سرکش است و مدعا با ما بجنگ / کهربای شوق ما را جذبهٔ یک کاه نیست

فصلها شد از تباهی بر نیامد عمر ما / کشتی ما را سفر از سیر سال و ماه نیست

شست دل صد ره گشودم بر هدف کارگر نکرد / [illegible] کمان [illegible] این خدنگ آه نیست

ناظر دوران زکین دوستان در عهد تو / آنچنان پوشند که دلها را بدلها راه نیست

عرض حال جمله ره دارد بخلوتگاه قرب / جز دعای من که آن مقبول آن درگاه نیست

پیش ازین در جانسپاری بها از لب تبسمم / حرف تلخی بود اکنون گاه هست و گاه نیست

جستجوی جنس با این زندگی بیطاقتی است / ذوقی از پرواز با این رشته کوتاه نیست

گر نظیری شکوه از بی مهری دارد مرنج
عیب صاحب را که پوشد بنده دولتخواه نیست

هر کس شهید آن مژهٔ دراز نیست / در حشر بر جنازهٔ او کس نماز نیست

محمود را اگرچه جهان زیر خاتم است / [illegible] بهشت [illegible] ایاز نیست

شد [illegible] پرده [illegible] ز رخ شد برافگند / چشمش [illegible] خرج [illegible] نیست

معذور [illegible] معبدی [illegible] / [illegible] نیاز نیست

عاشق [illegible] نماید و معشوق سرکشی / حسن ار [illegible] ناز و عشق [illegible] نیاز نیست

[illegible] کشته [illegible] گزندست / آن [illegible] پرواز [illegible] نیست

تو غمزه [illegible] شود [illegible] / یک شیوه [illegible] کرشمه عاشق نواز نیست

ما را [illegible] دوست / [illegible] حقیقت مجاز نیست

ما را ز غیر مست نظیری بخود [illegible]
بیچاره دل که هیچکسش چاره ساز نیست

عشق را کام بعهد دل خود کام تو نیست / نیم امید شب وصل در ایام تو نیست

دیده ام دفتر پیمان وفا حرف بحرف / نام خوبان همه ثبت است همین نام تو نیست

من دل شیفته [illegible] زار [illegible] دانم چیست / که ز دشنام به از لذت دشنام تو نیست

آب حیوان خورد صید تو از لذت تیغ / جان بحسرت دهد آن مرغ که در دام تو نیست

آتشم در سر و سامان تو چه تدبیر زدی / یک سر مو چو مرا نیست که در دام تو نیست

آخر ای دُرّ گرامی ز کدام آب و گلی　　هیچ دل نیست که پرورده اکرام تو نیست
به برازندگی قامت موزون نازم　　یک قبا نیست که شایسته اندام تو نیست
باش در دوستی از خویش نظیری نومید
که ز آغاز تو پاینده تر انجام تو نیست

هر کرا معنی نمی خیزد ز دل گفتار نیست　　نیست یک عارف که خود ساقی و خود خمار نیست
خار خار کوی یار ای هست هر کس را [illegible]　　نشگفد هر گل که در پای [illegible]
سحر چشم بت بکار است [illegible]　　گبر [illegible] تاری که بندد برمیان زنار نیست
توبه بنیاد [illegible] مگویید [illegible] قبول　　تا [illegible] استغفار نیست
مستی و [illegible] هرزه خندی نشاط　　کار کار میگسارانست دیگر کار نیست
بینش پای گرم و هر روزگار افتاده‌ایم　　سایه در رو بهانه ام از نشستن دیوار نیست
[illegible] امشب [illegible]　　آنکه به شب میشنید امشب مگر بیدار نیست
مرده [illegible] زندگی تا [illegible]　　مرد مست از دور بنما بنده گویم یار نیست
مجلس آخر شد نظیری حال خود با او بگو
[illegible] هر دم صحبتی در کار نیست

داغ دل در عشق افسردن نمیداند که چیست　　لاله این باغ پژمردن نمیداند که چیست
[illegible] گرفت　　دامن از خون دل افشردن نمیداند که چیست
[illegible] نداد　　کاشتن دانست پژمردن نمیداند که چیست
عشق از [illegible] دل را [illegible] کرد　　صبر بیدل حمله آوردن نمیداند که چیست
زخم [illegible] زندگی [illegible]　　هر که نیرا و خورده مردن نمیداند که چیست
[illegible]　　نیست تا آزرده آزردن نمیداند که چیست
غنج و افسون زلیخا کار در یوسف نکرد　　هر که دل در باخت دل بردن نمیداند که چیست
[illegible] دل [illegible]　　غنچه برگ عیش گستردن نمیداند که چیست
[illegible] نظیری باده بر سجاده ریخت
[illegible] می خوردن نمیداند که چیست
[illegible]　　شد قیامت قدری [illegible]

هر کرا زلف جوے مشک بہ پیمانہ کند — خندہ مشکلے نمک سودہ بصہبایش ریخت
حسن در پردہ نہان بود کہ نقد دو جہان — عشق از گریہ بدل گرمی سودایش ریخت
کام ازان یافت زلیخا کہ چو یوسف را دید — اول اسباب تعلق ہمہ در پایش ریخت
از پے تربیتم خضر دہد آب حیات — عشق تا بر گل من تخم تمنایش ریخت
سرمہ در چشم بلا غمزۂ بیباک شد کرد — بادہ در جام حیا نرگس شہلایش ریخت

نخل پیوند تو ہر چند نظیری [illegible]
در نفس تخم توی عشق تو برجا [illegible]

رفتی ببزم غیر و نکو نامی تو رفت — نا[illegible] صد [illegible] نامی تو رفت
اکنون اگر فرشتہ نکو کو بدت چہ سود — در شہر صد حکایت بدنامی تو رفت
ہمصحبت رقیب شدی از غرور حسن — نام خوش تو [illegible] نیکنامی تو رفت
یاران متفق ہمہ [illegible] — ہر جا [illegible] تو رفت
رندے [illegible] — [illegible] عام [illegible] تو رفت
بردار رخ تو رنگ حیا بادہ [illegible] — [illegible] ہمہ جا [illegible] تو رفت

کاوکاو غمزہ نظیری [illegible]
[illegible] دل آشنائی تو رفت

ہیچ راز از دیدۂ صاحب [illegible] — [illegible] لب [illegible]
[illegible] معشوق [illegible] — [illegible]
[illegible] گر بہاران چاک نرگس [illegible] — [illegible] محمور نیست
[illegible] پیر مغان [illegible] — [illegible] غیر از سوز [illegible]
[illegible] سرائے کاروانگہ ہست دنیا برگذر — [illegible] رونق [illegible] نیست
سینہ دارم کہ [illegible] جراحت مے شود — زخمے از [illegible] کان ناسور نیست
[illegible] بخشش — گرچہ معذور [illegible] عاجز تو معذور نیست
[illegible] عشق [illegible] نعمت [illegible] — [illegible] تا نظیر [illegible]
[illegible] — [illegible] نقش شیرین کار پرویز [illegible]
عشق یوسف [illegible] بدینار [illegible] فروخت — بندۂ [illegible] منظور نیست

رتبه‌ای گر عرش اجلال رفعت میزنند جلوه‌ها در بطن ماهی هست کاندر طور نیست
عافیت خواهی نظیری بستهٔ خوبان مشو
از تتارج حسن اگر حور است از ملک مستور نیست

ردیف الثاء

عطاش را نه نوال است و نه خطا باعث
بس است بهر کرم نالهٔ گدا باعث

اگرچه رزق گدا با نفس نمی‌آید
مقدر است که میگردد و کشش دعا باعث

خزان درد و دو سحاب آب دود نقاب گشت
ببین که بر دو که پرورد و شد چها باعث

جنون عشق تنقد بر بود من چه غم
به بوی گل که شدم مست شد صبا باعث

بر آستانهٔ پیر مغان نمی‌خواهم
تو گر سبب نشوی میشود خدا باعث

خراب وصل چنینم [illegible] نمیدانم
در آفریدن من شد چه مدعا باعث

لبم را [illegible] اگر کرم نکرد
سخاش را نشود گنج و کیمیا باعث

عجب ز همت درویش اگر قبول کند
سعادتی که شود سایهٔ هما باعث

ریا ز دیده چه برد نظیری را
که نه باده کشی و گبر پارسا باعث

بر طبع ساده زود تمود خوشگوار بحث
داده برای طفل شکر در کنار بحث

پیشم [illegible] با سخنان کرد بی نزاع
بر مهر غبار خاستهٔ سازی سوار بحث

[illegible] بخاطر [illegible] سبب [illegible]
[illegible] ما بروح کند در عیار بحث

آنم که حال مستی و [illegible] یم [illegible]
هرگز نکرده ام بکسی در خمار بحث

[illegible] گل [illegible] و لطف [illegible] در اضطراب
زان بر ستیزه ام نگرفته است بار بحث

خط [illegible] صدق داده [illegible]
هرگز زراستی [illegible] شمار بحث

[illegible] نظیری جفا کمش
چون [illegible] دفتر ار بحث

ردیف الجیم

فسونِ خطِ تو پیغام بعثت شب داج — نگاه بر رُخ تو مصطفے است بر معراج
ظهورِ حُسن تو امنیتے بدوران داد — که بادشه ز رعیت نمے ستاند باج
چه صلح بود که حسن تو با وفا انگیخت — که ز آب و آتش ما برد اختلاف مزاج
میان زخم و خدنگ تو الفتے پیوست — که از دکان مسیحا نمے خرند علاج
حسودِ مهرهٔ دل قلب کرد و غافل ازین — که کعبتینِ دغا خانه مے دهد تاراج
سرشک ز رق ور انگور وا نمے گردد — نبود سیم دغل راه هیچ جائے رواج
نماند شوکتِ شاهان کسے نمے داند — درازدستئ حسنے که میرباید تاج
سوارِ معرکهٔ آخر الزمان ابرج — که طالعش بظفر کرده اند استخراج
چنان بجریدهٔ قلب عدو بهم شکند — که شیر پنجه گشاید بر سماط زجاج
مثالِ نسبتِ اعقاب جدّ و ابنیست — که آنقدر که گهر بیش بیش قیمت تاج
قبول تربیت اُستاد میکند شاگرد — هوائے معرکه شهباز میکند درّاج
بیانِ قصهٔ رزمش نکو نمیدانم — وگرنه نظم کنم بود مے هم آنجا کاج
غنیمتے که من از گنج فقر یافته ام — خراج ملک دهند و نمے دهم بخراج

سرِ نظیری و خاکِ سرائے پیر مغاں
ز آستانِ کریماں کجا رود محتاج

ردیف الجیم فارسی

اے کعبه که گردت نشیند بصفا هیچ — جائیکه عطائے تو بود کفر و خطا هیچ
ز رخ نظرِ حسنِ قبول تو بلند است — ریزیم دل ار بر سرِ دل تا بسما هیچ
گر بهرهٔ از خلق و سرشت تو ندارد — خاک پے روح القدس و آب بقا هیچ
با قهر تو علت نه و با مهر بهانه — آنرا که مرادِ تو بلا خواست دُعا هیچ
عشقِ تو مرا از بت و زنار برآورد — آنرا که تو کردی طلب اعراض و رضا هیچ
باآنکه ز پے چشم عسس نیز نگران بود — رفتیم و نکردیم نگاهے بقفا هیچ

تو نیں چکار آیدم ار با تو نباشم — بے دولتِ وصل تو نعیم دوسرا ہیچ
لم حوصلگی از ظرفِ ماست وگرنہ — از بحر نوالت نشود کم بعطا ہیچ
از نست کہ ایں زمزمہ با طبع نظیری ست
بانگے کہ نباشد نکند کوہ صدا ، ہیچ

ردیف الحاء

ڈہل و نائے دریدیم بآوازۂ صبح — بانگ فتحے نشنیدیم ز دروازۂ صبح
د بہ گشتیم ز فیض سحر آگاہ دریغ — جامۂ پارہ نکردیم باندازۂ صبح
مئے و معشوق باندازۂ ماے بابد — رطل خورشید کند غازۂ خمیازۂ صبح
کم خراشست دمِ مرغ سحر بر خیزید — جگرے تازہ کنیم از نمک تازہ صبح
مغفر جام بیارا برش مے در زیں کش — تا بیک حملہ کنم غارتِ جمازہ صبح
سپہ شب بشبیخون دعا بشکنم — علم روز زنم بر در دروازۂ صبح
رفتہ او راق شب و روز ہم بر چینم — بخیۂ ثابت و سیارۂ شیرازہ صبح
دست در گردن عذرائے جہاں اندازم — حلۂ روز ہم بر زنم و غازۂ صبح
سرو دشمشاد بوجد اند نظیری وقتست
لب برِ شاخ سرائیم سرآوازۂ صبح

گوش گل میدرد از مژدۂ پیغام صبوح — زندہ دارد نفس بادِ صبا نام صبوح
تا تو مرغ فلکی رام گلستان شدۂ — خواب مرغ سحری رفتہ و آرام صبوح
تو گل از مرغ سحرگاہ گرفتار تری — دم نزد صبح حریفاں کہ نشد دام صبوح
در چناں بزم کہ مستان سحر مے نوشند — صاف خورشید بود دُردِ تہ جام صبوح
دست و پا گر نزند دل نفسم مے گیرد — در گلو روز فتد دم زلبِ بام صبوح
غم مطلوب سراز دامن دلبر نگرفت — لائبہ نیم شبی کردم و ابرام صبوح
حق دید ار نظیری نرسانی تمام
در شبِ وصل ادا گر نکنی دام صبوح

ماندہ ام با دلے از ہجر عزیزاں مجروح — دیدہ شد غرقۂ طوفان چو جگر گوشۂ نوح

در رهِ دوست هلاکِ زن و فرزند بجاست   بر در وصل وداعِ کس و پیوند فتوح
صد بها نه که یکے بر نزند بر تقصیر   صد کنایت که یکے را بنود رنگ صبوح
گاهم از باد هوا سنگ ببارد ظاهر   گاهم از کلکِ قضا جرم بزاید مشروح
بر دل و سینهٔ من داغ جفا گردد مهر   در رگ و ریشهٔ من قوت بلا گردد روح
نه بخود حامل پیمان محبت گشتم   عشوهٔ دید مرا و خوش بود سر از جام صبوح
صالح و طالح اگر حمله چو من وا جویند   توبه در توبه ز زشتی بگریزد چو نصوح
سوئے رحمان علی العرش توجه کردم   بانگ زد عرش که پاکی ز مکان یا سبوح

در صحبت همه بر روئے نظیری بستند
بخداے فاتح ابواب درے کن مفتوح

ردیف الخاء

چگونه نام تو آریم بر زبان گستاخ   که یادِ تو نتوان کرد در نهانِ گستاخ
اگر بگلبن تو بلبلے پناه آرد   کسے نمیزندش گل بر آشیان گستاخ
هزار حمد که در راه تو شهید شود   هما نمیکندش قصد استخوان گستاخ
بآب خنجر جلاد ده طهارت ما   که پیش تو نتوانیم داد جان گستاخ
اگر سوالے از ان لب کنیم خیره مبخش   بمیزبانِ کرمت میهمان گستاخ
بکعبه سجدهٔ عارف نمے کنند قبول   اگر [illegible] نهد پا بر آستان گستاخ
محرمات حرمگاه هائے معبود اند   [illegible] عجبان گستاخ
عجب که جان بسلامت برند معزولان   ز [illegible] قدر [illegible] آسمان گستاخ
چگونه حرمت درویش پاس ما ماند   سوال [illegible] غنی [illegible] گستاخ

مباد صاعقهٔ بے نیازی [illegible]
چنیں مجوے نظیری ز [illegible] گستاخ

چو نیست حد که بپابین نهم سرے گستاخ   [illegible] از حریم امن و خوابگاه فراخ
هزار جاے ز برندل میزند طبل رحیل   [illegible] نه ابوان [illegible] نکاخ
نشسته نغمه سرا بالها چه دانستیم   [illegible] فرقه مان [illegible] شاخ

زدام و دانهٔ صیّاد مرغ سے نالد　　خبر نداشت که بر بیخ میکشند ملّاخ
غبارِ لشکرِ یاجوج غم جهان بگرفت　　که گفت سدّ سکندر نمی شود سوراخ
بهیچ حیله زپیشِ اجل خلاصی نیست　　زگرگ اگر بجهی پوست میکنند سلاخ
چنان رسید جراحت بدل که دیده ندید
ز زخم حادثه زد ناگهان نظیری آخ

ردیف الدال

پرده برداشته ام از غم پنهانی چند　　بر زبان میرود امروز گریبانی چند
زان ضعیفان که وفا داشت درین شهر بسیر　　قفسے چند بجا مانده و زندانی چند
سر و سامان سخن کرد [illegible] جمعیتم نیست　　پهلوے من بنشانید پریشانی چند
این خرابی که ز یکبار بمن [illegible] شد　　مانده ام از دو غارت زده ویرانی چند
[illegible] آراسته [illegible] انجمن نتوان کرد　　فکر خورشید قیامت کن و عریانی چند
هیچ دل [illegible] مجلس [illegible] نکرد　　که نه لعل تو بدان ریخت نمکدانی چند
هیچ کس را سر پاے نزد [illegible]　　پیش دستے نگزیدیم بدندانی چند
ز عشرت طلبی بخت [illegible] آرم [illegible]　　چیده ام از گل [illegible] بادیه دامانی چند
چیست [illegible] نظیری همه خوبان دارند
که [illegible] داشته سلطانی چند

شمع را زنده دلی در شب تار آخر شد　　روز عشرت همه در خواب و خمار آخر شد
تا رخ [illegible] سرکش شد و دست همه کوته ماند　　جور گلچین و نزاع سر خار آخر شد
عندلیب ار نسراید بقفس عذر [illegible]　　گل بر آزاد نبردند بهار آخر شد
[illegible] در بهر [illegible] حال [illegible]　　هجر نا داشته بیم رفت و مدار آخر شد
هیچ دینار که در پاے کریمان افتد　　کس نگفت از چه شماریم و شمار آخر شد
کمتر از رنگ حنا بود بما لطف جهان　　هر دمے نفشاندیم و نگار آخر شد
فلک [illegible] آمده نیست که امسال گذشت　　غم آینده همان بود که پار آخر شد
[illegible] رخسار تو بر سنبل حال گشته شد　　پرده بر یک طرف انداز که کار آخر شد

شاہدان گوشۂ چشمے بنظیری دارند
ہرچہ دل صید ہمیکرد شکار آخر شد

ذوقے زمے نزاد کہ صد شور و شر نشد
بیباکے از مذاق خم مے بدر نشد

این رسمہائے تازہ ز حرمان عہد ماست
عنقا بروزگار کسے نامہ بر نشد

باز این چہ آفت ست درخت امید را
امسال ہم شگوفہ فشاند و ثمر نشد

بیہودہ برگذرگہ آفت نشستہ ایم
شد کاروان و مرد رہے جلوہ گر نشد

رسوا منم دگرنہ تو صد بار در دلم
رفتی و آمدی کہ کسے را خبر نشد

دستار مار گنج گرہ در گلو شود
خم را کہ خشت میکدم تاج سر نشد

شب زندہ دار باش کہ تا پیر بت تراش
بیدار بود بتکدہ زیر و زبر نشد

در صدر چوں حضور تو و آستاں گزید
ہرگز گدائے کوئے مغاں معتبر نشد

بس نغمہا بگوش نظیری ہوس کشید
در از درون بہ بست و بہ بیروں در نشد

قاصد دلے آزردہ ترا ز آبلہ دارد
مے آید ازاں کوئے و ز رفتن گلہ دارد

کس خیمہ نیفراخت بسر چشمۂ حیواں
گاہے گذرے خضر برین مرحلہ دارد

شاید کہ شود جلوہ گر از غیب جمالے
چشمے ہمہ کس بر رہ این قافلہ دارد

معشوق جمیل ست و غیور ار نہ بگویم
مجنوں نسب از لیلی این سلسلہ دارد

ہوئے بفراغت نکند در ہمہ صحرا
دیوانہ کہ آہوئے رماں در گلہ دارد

درباش ہمے باید و ظرف نگنجد
صد گونہ الم طائر کم حوصلہ دارد

فارغ نشوم یک نفس از بندگی عشق
شکرانہ فرضے کہ کنم نافلہ دارد

بے بادہ کنم مستی بے لے نغمہ زنم ذوق
اینک مے و نے ہر کہ سر مشغلہ دارد

چوں گفتہ و ناگفتہ بسنجیدن بخت است
شعرے کہ نگفتست نظیری صلہ دارد

کمال عاشقی حیرانی دیدار مے آرد
چو آتش در بیابان سمندر بار مے آرد

نہ رشک خود فروشاں میکشد بے ناز کم سنجے
فریب حسن غوغا از سر بازار مے آرد

نو در خواہ از قضا چندانکہ فیروزی شود روزے
بجنت اردر ہندی اختر از دیوار مے آرد

بہند خط جمال یار سودائے عجب دارد   ہما قرار دا بیماں بردہ وا نکار مے آرد
مسلماں عاشق رخسار و ہندو والہ زلفش   موحد بیں کہ باہم مصحف و زنار مے آرد
مبارک فال صبح دولت دیدار میخواراں   کہ دست و بلائے بخت خفتہ ما در کار مے آید
ز خود بینان چہ میگوئی ببزم بیخوداں نشیں   کہ آب خضر اگر حاجت شود خمار مے آرد

نظیری از نواز شہائے درد دوست در ذوقم
کہ چوں چنگم بضربت بر سرا سرار مے آرد

چوں ابر بہاری بسرم سایہ فگن شد   ہر قطرہ بوم کہ نظر کردہ چمن شد
چوں شمع کہ شد رہبر پروانہ ز تابش   دلسوزی او باعث جاں بازی من شد
میخواست شود قابل نظم بلاغت   صد پایہ تشبیب آمد و براوج سخن شد
بے جام ہمہ میکش و بے بادہ ہمہ مست   از نظم من آئین مغاں رسم کہن شد
شک نیست کہ از نیم نظر کار بر آید   آنرا کہ دلیل آصف اعجاز سخن شد
ہمسایگیش را اثر ابر بہار است   ہم خانہ گلستاں شد و ہم خار سمن شد
از یار و دیار ار نکنم یاد عجب نیست   از رشک من امسال غریبی بوطن شد
بر خاک در ش جائے شہیداں ندہد کس   لطفیست کہ کافور تن و عطر کفن شد

مہمان بہشتی مخمور اندوہ نظیری
ز تنگہ حوران چمن بیت حزن شد

بگوشم از پریدن ہائے چشم آواز مے آید   کہ از غربت درین وادی عزیز باز مے آید
مبارک بے ہوائے کز دیار دوست خیزد   کہ بے بال و پر آنجا مرغ در پرواز مے آید
بغل بکشائے برکن از غنیمت ہائے ایمانے   کہ از تاراج حسن مملکت پرداز مے آید
بساط جادوئے برہم خورد جادو نگاہاں را   کہ لب با حجت و رخسار با اعجاز مے آید
مجالست اینکہ بردامم نگاہ دمن گذر افتد   غزالے را کہ از پے صد کمند انداز مے آید
سپہ را ردں در پرزد نشہ اقبال در ناز ست   کماز بالا ہما در جنگ آں شہباز مے آید
بترتیب صبوحے صبحدم دیدم کہ دولت ہا   کمر مے بست دوران خانخاناں بلند مے آید
سعادت ہائے گوناگونست دراز اگر حسن او   بہر انجام فصلے بر سر آغاز مے آید
نباشد محرم آہنگ دولت قدر ہر سمعے   نوا نازک بروں زیں پردہای راز مے آید

چو شد تسخیر دل مشتاق را درماں شکیبائیست | کہ دل میناز دو دلبر ز روے ناز مے آید

نظیری دو نشان را راز دل ناگفتہ کے ماند
تحمل کن کہ او خود بر سر این راز مے آید

بہوش سبز چمن کن کہ شاہداں مستند | قرابہ بر سر ابر بہار بشکستند
چمن پیالہ کش است و صبا قدح پیمائے | معاشران صبوحے ز خواب برجستند
بزیر خرقہ نہاں بادہ میخورد صوفی | حکیم و عارف و زاہد ہمہ ازیں دستند
جہاں و عیش جہاں حرف قاف و سیمرغ است | درحریم فنا زن کہ نیستان ہستند
تو نخل خوش ثمر کیستی کہ باغ و چمن | ہمہ ز خویش بریدند و در تو پیوستند
بضربت تو چناں تشنہ ام کہ صبرم نیست | بقدر فرصت آں ماہیاں کہ در شستند
ز بیقراری افلاک داغہا دارم | کہ تا ز شوق تو برخاستند نشستند
نوا فزون ست ز اندازۂ بریشم عود | غزل بزمزمہ خوانم کہ پردہا پستند
برمز نکتہ ادا میکنم کہ خلوتیاں | سر سبو بکشادند و در فرو بستند
تو نخل میوہ فشاں باش در حدیقۂ دہر | کہ کم درخت قوی خشک شد کہ بشکستند

نکالی تو نظیری خزان این چمنی
گہے بباغ شدی کز نشاط دارستند

اینجا نہ بہر سنگ سیہ نور فروشند | این باتہ بینش نہ بہر کور فروشند
فریاد کہ ہر کس باسیری فتنہ او را | شرط است کہ از خویش و وطن دور فروشند
غیرت نگذارد کہ بچشم و دل منکر | یک ذرہ ز خاکستر منصور فروشند
زیبندہ بود و حوئی منور لی خوباں | ہر چند کہ جولاں بسر طور فروشند
... دست چناں خانقہ در بزم آتش | در وادی دوری شب دیجور فروشند
آں دردکشانے کہ شناسائے عبارند | فردوس بیک خوشۂ انگور فروشند
اخراج مغل خواہم و تاراج قزلباش | کز ہند بر ... بہ ... فروشند
در عشق تو با قدر و بہا ہم کہ عزیز است | و ... کہ ... معمور فروشند
قربان شدگاں تو بقصاب سر کوئے | یک ... ساطور فروشند
بارش دل و سینہ ناسور نظیری | خوش باش کہ ... زنبور فروشند

ما بید بوستانیم ما را ثمر نباشد — مردود دوستانیم از ما بتر نباشد
از لب بروں نیاید آواز عشقبازاں — پرواز مرغ بسمل جز در بر پر نباشد
تاراج دیدگاں اند آوارگان معشوق — راهے نمیرود عشق کانجا خطر نباشد
صد در اگر کشاید بر خلق گاه دیدار — آنرا که چشم بستند راهش بدر نباشد
اول نشان مردی اخفائے کار خوبست — بهتر ازیں که گفتی دیگر هنر نباشد
فیروزئے ضعیفاں در عجز و انکسارست — تا نشکند صف ما ما را ظفر نباشد
تا دل بجائے خوبست دارد عنان دیده — عاشق که شد پریشاں صاحب نظر نباشد
از تیغ کے هراسم دیدار مزد قتلست — خونے که عشق ریزد هرگز هدر نباشد
در گوشهٔ نقابت سیر گلست و نسرین — زیں خوبتر نظر را هرگز سفر نباشد
هر جا روم مسافر حرف تو ارمغان ست — یک خانه نیست کز تو پر از شکر نباشد
قاصد که میفرستی رطل گرانش در ده — کز ما خبر نیابد تا بے خبر نباشد

از شاخ لهو برگے حاصل نشد نظیری
لب تشنه باد کشتی کز گریه تر نباشد

ز گردشهائے چشمش مستی پیمانه مے خیزد — گره کز ابروان میخیزد دل مستانه میخیزد
چو در روز قیامت هر کسے خیزد بسوئے — شهید نرگس او از لحد دیوانه میخیزد
مهیائے فنائم جلوه در کار مے خواهم — مهم بر بام تابد آتشم از خانه میخیزد
چراغ اہل عشق از کلبهٔ من میشود روشن — نشیند ذره گر بر روزنم پروانه میخیزد
زبس محو تصور کردن یارم نمیدانم — که در کاشانه مے آید که از کاشانه میخیزد
سبق از یک ورق لیلی و مجنوں را چه حالست ایں — یکے دیوانه میگردد یکے فرزانه میخیزد
ز شرح قصهٔ ما رفته خواب از چشم عاصاں را — شب آخر گشته و افسانه از افسانه میخیزد
برد بنیاد دیں خواهی سرشکے بر جراحت ریز — کزیں آب و زمیں صد خرمن از یک دانه میخیزد

مگر گاهے نظیری مے کند آرامگاه اینجا
جنوں از سایهٔ دیوار ایں ویرانه میخیزد

دوش بر سوز دل و سینه برانم دادند — سر چو شمعم ببریدند و حیاتم دادند
ناله کردم بنهاں عشوه خموشم کردند — گریه کردم ز شکر خنده نباتم دادند

دُرد و صاف غم و شادی بمن ارزانی شد　　تا خم و خمکدهٔ عشق براتم دادند

پاره پاره جگر طور ز غیرت خون شد　　کہ کہے بودم و چون کوه ثباتم دادند

گرسنه و بیده ترا از مفلس کنجال بودم　　خواجه گشتم که ازان حسن زکاتم دادند

تا بمقصد سپرم کشتی مشتاقان را　　از خضر همت و از نوح نجاتم دادند

اختر وم شعشعه بر چرخ نظیری زده ست
کس چه داند که چه عالی درجاتم دادند

گلزار شهر آمد و بازار چمن شد　　گوش همه کس محو غزلخوانی من شد

تا جیب کشادم که ازان نامه برآرم　　دیدم که صبا قاصد صد بیت حزن شد

هر دخل که میخواست کند دشمن حاسد　　آمد بزبانش ز دل و مهر دهن شد

از ظلمت شب مرغ خروشان نشد امشب　　هر چند که در بند پر و بال ز دن شد

پر زور ترا ز باده تلخ ست محبت　　عشقے که بر د سال گذر کرد کهن شد

الفت ده هجران و وصال ست صبوری　　مخموری من توبه ده و توبه شکن شد

تا مے شنوم حسن و وفا هر دو غریبند　　عاشق نشنیدم که ز غربت بوطن شد

تا هم سفر اشک خودم کار خراب ست　　هر جا که شدم در پے ویرانی من شد

هر زخم که برداشت ز ایام نظیری
نے چاک گریبان شد و نے چاک کفن شد

آخر بمن آن غنچه هم کیش برآمد　　وان کافر بیگانه بمن خویش برآمد

نیش سیهم گرچه نمود از صف مژگان　　نوشین نگهے از عقب نیش برآمد

چشمش زکمان خانهٔ ابرو بمن انداخت　　هر تیر که چالاک تر از کیش برآمد

اقبال دو گیتی بکلاه نمدے بود تاج　　دیهیم شه از خانهٔ درویش برآمد

کامے که بشمشیر و سنان دیر برآید　　از دیدهٔ خونین و دل ریش برآمد

بر خلق نگر دید گران هر که درین بزم　　پس از همه رفت و ز همه پیش برآمد

دید بهم زمرهٔ قدمش حسن و شمائل　　لیک از همه خوبیش و فی بیش برآمد

دانه بهم نجبال منصب همراز تی چنان　　دل نیز دو روے و غرض اندیش برآمد

سامان نشد از سعی خرد کار نظیری　　دیوانه شد و از خود و از خویش برآمد

یغمای تو دستے بکم و بیش برآورد	تاراج تو دلق از بر درویش برآورد
عشق تو شنک انداخت بهفتاد و دو ملت	حقیقت آیین خود از کیش برآورد
عشق تو بتقید دو جهان سلسله افراشت	آوازهٔ آزادگی خویش برآورد
از پلک مژگان تو شد کشته جهانے	با آنکه ندیدیم کسے از کیش برآورد
چون از تو رهد صید که بعین غزالت مهره	چون پنجهٔ شیران بغضب نیش برآورد
خط نیست که بر عکس رخت سایه فگندست	از صیقل تیغ آئینه ام ریش برآورد
در مصلحت کس نزنم چنگ که عشقم	از کشمکش عقل کج اندیش برآورد

عشق از خردم خوب رها بند نظیری
خون گرمی بیگانه ام از خویش برآورد

در دو غمت که هیچو هما استخوان خورند	بر من مبارک اند گرم مغز جان خورند
بر نامه ام مخند که آشفته خاطران	مو گر ز قلم کشند نے اندر بنان خورند
مست آییم بصلح اگر نکهتے بری	زان مے که در محبت هم دوستان خورند
نیشکر آنچنان نخورد کس ز دستِ دوست	کازادگان ز دست مبارز سنان خورند
جانے و صد کرشمهٔ مژگان چه میکنم	این تیرها تمام اگر بر نشان خورند
چشمم مبر ازنش نه جگر در کمین تست	ترسم که خام میوهٔ این بوستان خورند
آزادگان بجائے رسیدند ما همان	زان رهروان که گرد پس کاروان خورند

هر جا گلیست بهر نظیری طرب کهیست
کے بلبلان مست غم آشیان خورند

مجلس چو بشکست تماشا بما رسید	در بزم چون نماند کسے جا بما رسید
دلال عشق بود خریدار دلستان	خود را فروختیم چو سودا بما رسید
دی خنده بر بضاعت درویش زد لبش	صد کاروان شکر به نے بوریا رسید
بال و پر از درازی منزل بسوختیم	پیغام بے نیازی عنقا بما رسید
آموخت هر چه عشوه ز گبرے بما فروخت	اندوخت هر چه غمزه ز یغما بما رسید
اگر ما همه تیره شب از خواب جسته ایم	حسن تو شور کرد که غوغا بما رسید

مارا کجاست ارزش زخم التفات تو   شد عام آنچنانکہ تمنا بکار رسید
رحمے نما و مستی مارا زیادہ کن   زاں خم کہ یک پیالۂ صہبا بکار رسید
مشکل عنان نالہ نظیری تواں گرفت
باد بہار و نکہت صحرا بکار رسید

ہر سحر سلسلہ از پائے صبا بکشایند   گر کشادش گرہے از دل ما بکشایند
در دنا یافتم سوخت ندانم ز کجا   بلبلاں انجمن راہ نوا بکشایند
کارم از زلف گرہگیر تو پیچیدہ تر است   سر ایں رشتہ ندانم ز کجا بکشایند
آخر اے گل گذرے کن بگلستاں تا کے   چشم نرگس برہ باد صبا بکشایند
بر ہم افتادہ دل و دیدہ بر انداز نقاب   تا ہمہ عقد گہر رمئے نما بکشایند
ہر کجا فتنۂ آں چشم سیہ در کار است   کہ باشد کہ زباں را بدعا بکشایند
سیر ایں دائرہ بد نیست ولے مے ترسم   چشم از خویش ببندند چو پا بکشایند
گر بمیخانہ نظیری بہ رم ایں زمزمہ را
مطربانم گرہ از بند قبا بکشایند

نمے تواں بگزند از من انتقام کشید   کہ دایہ زہر بطفلی مرا بکام کشید
زمانہ یک نفسم بر مراد خود نگذاشت   بہر کہ داد مراد از من انتقام کشید
ہزار نقش خوشم داد چرخ نا دیدم   قلم گرفت و خط سہو بر تمام کشید
مرا فریب نبرد از رہ ور نہ ایں جادو   عنان خاص گرفت و کمند عام کشید
باہ و نالہ سحر بغم ز جام و نغمہ مگو   کہ کارم از مئے و مطرب بایں مقام کشید
شراب دور چو آں بے تکلف و نے نگرفت   کہ گر حلال رسید و اگر حرام کشید
چہ حیلۂ من کہ بجام شراب قطرہ نہ   ز دشت نہ راز فلک مینتواں بدام کشید
چناں نزار فتادم بعشق نیم نظر   کہ سایہ از سر کویم بزیر بام کشید
بساط عافیت اے عقل و ہوش برچینید
دگر نظیری بے ظرف بکسوۂ جام کشید

شکے بمن گہے ز ادائے سخن رسد   صد جا نگہ تمام کنند تا بمن رسد
من بے دماغ از تجلے ایں نور سوختم   پروانہ چوں بعرصۂ آں انجمن رسد

در راه تو شمال و صبا در تردد اند / تا بو کرا دهی که به بیت الحزن رسد
گر زیر گلبنی قفسم را نمی نهی / جائی بنه که ناله بگوش چمن رسد
گفتند کم لقاست سمن عندلیب گفت / ای کاش عمر گل بحیات سمن رسد
جیبی که پاره شد بملامت رفو شد / دست جنون مباد باین پیرهن رسد
زاهد ز سر نکته صوفی چه آگه است / در شیوه های چشم صنم برهمن رسد
بازیچه تو معجز عیسی بباد داد / در نرگس تو کس بکجا افسون و فن رسد

ای جان بسعی درد نظیری نمیرود
مرگی مگر بداد دل زیستن رسد

خونم ار بر خاک ریزی نقص پیمان کی شود / خاکم ار بیرون دری ریزی پریشان کی شود
گرمی اهل محبت از دم گرم من ست / نالهام تا نشنود بلبل غزلخوان کی شود
شور بختی را چه سازم چاره نتوان ساختن / چون نمک بر ریش آمد در نمکدان کی شود
بازوی ما و لحاظ شان را کمینی لازم است / هر چه دست ما رسد در روی گریبان کی شود
پشت پا زن بر هوس آنگه هوای عشق کن / تا بت خود نشکند کافر مسلمان کی شود
هیچکس بر روی بستر کسب جمعیت نکرد / بر سر کو تا نخوابد دل بسامان کی شود
داروی غم گریه مستانه بینم پیش ازین / آن هم از کیفیت افتادست و درمان کی شود
بنده نتوان کرد ما آزادگان را جز بمهر / جنس ما بسیار کمیاب است ارزان کی شود

تنگدستی چون تو کی یابد نظیری قرب دوست
آنچنان نو باده هرگز فراوان کی شود

هوای کوی او آواره ام از خانه میسازد / فسون او پدر را از پسر بیگانه میسازد
... عشق شد لغزم یقین از انکار ایمانم / محبت کعبه ویران میکند بتخانه میسازد
قلم در اختیار او دست من چون نقش مومم / گرم فرزانه میدارد گرم دیوانه میسازد
... رشته جان میکنم از هم خوشا دستی / که گاهی چنگ در زلف نگاری شانه میسازد
... رد و قبول مجلسم خون شد خوشا رندی / که شب با کنج گلخن روز با ویرانه میسازد
... بچشک انبی بازی مکن بزم در کف طفلی / ز زلفم دام میبافد ز خالم دانه میسازد
من از بزم جهل بیگانگان بیرون کش نظیری را / اگر می نسبت بالای تو پیمانه میسازد

چو عریان شد چمن مرغ از ضرورت خانه میسازد
چو قحط گل بود بلبل بآب و دانه میسازد

چو بر بام و در مردم نشیند جغد ناسازست
مبارک پی بود آندم که با ویرانه میسازد

ز دشمن خیل در خیل از محبت گوشهٔ چشمی
فسون جادوان را معجزم افسانه میسازد

محبت جزو جزوم را ز هم بی تاب میدارد
تجلی ذره ذره کوه را پروانه میسازد

پیام نوبهاری لاله گو نم ابر نوروزی
کلید باغ را کی شاخ گل دندانه میسازد

بچشم کم نباید دید قدر زیردستان را
فلک صد جا سبو گل میکند پیمانه میسازد

بجز زلف پریشان در خیالم نگذرد چیزی
پری را گوشهٔ ویرانه ام دیوانه میسازد

مبادا برگ و بارم کم اگر افشانده ام تلخی
که شکر خنده آنرا نقل صد کاشانه میسازد

نظیری لازم عشق و جنون جنگست و ناسازی
تو معذوری بمردم مردم فرزانه میسازد

امشب چمن از گریهٔ ما تازه و تر بود
بر هر سر خار مژه لختی ز جگر بود

می رست رگ و ریشهٔ جان از بن ناخن
صد لاله بستان کاشته در سینه و بر بود

در زیر لبم گاه طرب زمزمه میگفت
بر دور رخش گاه هوس حلقه ثمر بود

تا روز بخلوت گه مقصود اجابت
در سینه هم ناله هم آغوش اثر بود

از کثرت آمد شدن دزد خیالی
پیرانه خوابم همه شب زیر و زبر بود

وز بهر نثار قدمی چشم ترم را
تا گوشه گریبان نظر پر ز گهر بود

گفتم بدعای سحری وصل تو خواهم
بیهوش شدم بوی تو با باد سحر بود

تا صد جگرم سوخت چه پیغام و چه نامه
دل بود همان خوش که با هدهد خبر بود

بگذشت گریبان نزدی بچاک نظیری
بیشش چه بلا دست دعای تو بسر بود

با آنکه ز مهرش به لب حور نگنجد
در دیدهٔ او نقش من از دور نگنجد

پروانه بمهتاب کند بال فشانی
کز عیش بخلوت گه او نور نگنجد

از گریهٔ من عشرت او تلخ مسازید
در بزم که خوش نمکان شور نگنجد

سلطان و گدا بر در میخانه خرامند
در حلقهٔ ما شوکت فغفور نگنجد

ما را چه محل لیک عزیزان نپسندند
هر دل که درو نالهٔ رنجور نگنجد

نومیدی و آنکه زنوایں تیرگی بخت — در روز سیاہ و شب دیجور نگنجد
ماورو شش دبرکہ دریائے خطا شوست — در شرع غلط گو نہ منصور نگنجد
از صدرہ و برانہ پری جلوہ کنانست — زانست کہ دیوانہ بمعمور نگنجد

گر مست نہ دم مزن از عشق نظیری
کیں ذوق و ہوس در سر مخمور نگنجد

در آشیان ما پر و بال ہما رسید — ہر جا رسید سایۂ دولت ز ما رسید
بلبل نمے شود کہ ننالد بہ بوستان — گلبن ز صوت و نغمہ بہ نشو و نما رسید
کس ماجرائے بلبل و پروانہ حل نکرد — سر گشتہ ماند ہر کہ بایں ماجرا رسید
با غمزہ ایں معاملہ پیش از الست بود — حرف بلی نبود کہ زخم بلا رسید
ہر کس بقدر طاقت خود میکشد غمش — آہن بقدر جذبہ بآہن ربا رسید
شب خندہ بر بضاعت درویش زد دلش — صد کاروان شکر بہ نے بوریا رسید
کردند تلخ عیش حریفان ز حسرتم — لذت شد از طعام چو چشم گدا رسید
آزار از جراحت بیگانگاں رسد — مرہم منہ کہ زخم دل از آشنا رسید
مے دہ کہ رفت نوبت مستوری و صلاح — طرف نقاب غنچہ بدست صبا رسید

کس در جفا طریق رضا را بسر نبرد
در جیرتم کہ کار نظیری کجا رسید

با عالم فتنہ را ہر کہ در شور آورد — بر سر ہم بلا از ہر طرف زور آورد
تخم غم در آب و خاک من مگو میبدہد — خوشۂ حاصل نگر دانہ مور آورد
آنکہ نام زندگانی شمع بالینم نشد — کے پس از مرگم چراغے بر سر گور آورد
عشق و تشریف ہم آغوشی محالست اینکہ کس — خلعت سلطان برائے مفلس عور آورد
نے ہمیں ہنگامہ رسوائی من شد بلند — عشق دائم بر سر بازار مستور آورد
حسن گل بر نفے بدلبان داکنون سر گل — بلبل و پروانہ را مجروح و رنجور آورد

مجلس عشق از فروغ من نظیری روشن است
موسیٰ از بہر جز آتش طور آورد

ہوس پروانہ است اما بگرد دود میگردد — نظر خواہست اما دل غبار آلود میگردد

زکاوش های مژگان تو پر خون دیده دارم   که گر شویم به آب بحر خون آلود میگردد
دلم را کرده ذوق خوش دگر گلزارم از دستش   دهد تا باز ذوقی دست غم فرسود میگردد
تو گر برهم زنی سودای دل بازار بی زیان داری   مرا سرمایهٔ دنیا و دین نابود میگردد
درین مدت غم هجران محبت بر خود پسندیدم   ندانستم که از مرگم دلت خوشنود میگردد
کس این بی اعتدالیهای حسنت را کجا گوید   که عاشق بیشتر از مهر و فا مردود میگردد
بشفقت گاه گاهی سوی خود میخوان نظیری را
جدائی دیده از وصلت تسلی زود میگردد

گهی که وقت علاج دماغ من باشد   نسیم در چمن و نافه در ختن باشد
نمیدهم به بت خود چنانکه میخواهم   نه بت پرست نه بتگر نه بت شکن باشد
ز دور عشق همه کار عقل دیگر شد   چو آصفی که سلیمانش اهرمن باشد
مشو بخویش مقید که مرغ زیرک را   خطر گهیست که مشغول خویشتن باشد
سفر گزین که نهال اول ار ملول شود   زمین غربتش آخر به از وطن باشد
[illegible] به هوای [illegible] زار است   که دور گردی من رشک انجمن باشد
ز بسکه جامه ز شوق تو پاره پاره کنم   بهر چه دست زنم چاک پیرهن باشد
نوشته نامهٔ من یافت اشتیاق مرا   عبارت شوق باندازهٔ سخن باشد
ز ناله بس نکنم زانکه کم رسد آسیب   بر آن درخت که مرغ صفیر زن باشد
چو شاخ گل همه مرغان سزد که گوش شوند
که بلبلی چو نظیری درین چمن باشد

آنرا که قبول تو خریدار نباشد   در هیچ گره هیچ دلش بار نباشد
از قیمت یوسف نشود یک سر مو کم   هر چند خریدار ببازار نباشد
کو [illegible] میروی از سینه دگر نه   جز دادن کس این همه دشوار نباشد
از نرگس مخمور تو در بستر و بالین   بر پای رود فتنه و بیدار نباشد
از [illegible] تو کردی پیش جهالت   بر خاک طپید صید و گرفتار نباشد
غم یار من و بخت سرابی همه را این غم   گر از تو بود چون ز منش عار نباشد
آن شعله که [illegible] بحسن و خمار عشقت   بر سوخته زین لشکر خبردار نباشد

با درد تو از کس نکند یاد نظیری
پروانه که سوزد بکشش کار نباشد

دوشینه سرودی دل افگار برآورد — کاهو ز حرم مرغ ز گلزار برآورد
امسال دگر اشک صلاح دو دم ز هدم — رنگ می پار و گل پیرار برآورد
من توبه نیاورده ام از کعبه که کافر — بت سازگر و خانهٔ خمار برآورد
تنها نه مرا راه زد از بوالعجبی عشق — بس شیخ که از خرقه و زنار برآورد
هر خار که اندر ره ما بر کف پا خورد — صد رنگ گل از گوشهٔ دستار برآورد
بد کرد بما هر که در خلوت ما زد — ما را ز سراپردهٔ دیدار برآورد
چون کبک خرامنده بهره نگذشتی — جولان تو طاؤس ز رفتار برآورد

بس هر که بزد برد برافلاک نظیری
کین صبح طرب را ز شب تار برآورد

بخاطرم گله گشت دوست دشمن شد — دو دل چو شیر و شکر بود سنگ و آهن شد
چو خانهٔ که شکست عهد را بنیاد — ز هر طرف که نسیمی وزید روزن شد
مرنج اگر شدم مضطرب ز آمدنت — چراغ دیده نمی دانست دیر روشن شد
در اشتیاق تو چندان صنم صنم گفتم — که شرمسار ز خود زنار و برهمن شد
سر از غبار تو گفتم برون توانم برد — کمند باد ز هر طرف جیب و دامن شد
کشید بر سر دیوار بوستان دامی — که گل ملول از این بلبلان بشیبون شد

مساز خنده دگر رنجه پا که نگشاید
لب ملول نظیری که وقف شیبون شد

این کعبه را بنا نه بباطل نهاده اند — بس معنی جمال درین گل نهاده اند
درمانده گشته است با برگ رو بار عشق — هر مو هزار عقدهٔ مشکل نهاده اند
زین گل چه دیده اند مگر حاملان عرش — کز رنج راه پا به محمل نهاده اند
قلزم بشور رفته و عمان گشته تلخ — زین آب زندگی [illegible]
آد این چه دوستیست که سر را بدگم — خونیشان بدیده [illegible]
خوارم مکن که ریختن آبروی را — با خون صد شهید [illegible]

بر هر که هوشیار بود اعتراض نیست　　مستان قدم به بزم تو غافل نهاده اند

بنمائی رخ تمام که شاهانه چیده اند　　شاهان که خوان بدعوت سائل نهاده اند

در بزم خلد نعمت هرگونه چیده شد　　حسب مراد دعوت سائل نهاده اند

گردن بنه به تیغ نظیری که عاشقی

بر سر کلاه مردم غافل نهاده اند

بدل ز شوق تو چون ناله در سماع آید　　اجابت از در و بامم باستماع آید

هنوز در خم نشوم که گر بجوش رود　　هزار ذره و پروانه در سماع آید

چنان بنالش من روزگار خوش دارد　　که گر خموش شوم بر سر نزاع آید

به بیع عشوه بدم جان که مست ناز مرا　　اهانتی ست که خود بر سر متاع آید

بجاست نالۀ مرغ چمن که گل بشتاب　　چنان رود که مگر از پی وداع آید

چنان فتاده بلبل ز بزم ما دور شوی　　[illegible] آنکه ز بوی گلشن صداع آید

مرا ز نالۀ عشق فروش نغمه یکی　　[illegible] طبع تو شد مطالع آید

نمونه ز جمال تو و تماشایش ماست　　که ذره در نظر از مهتی شعاع آید

صبور باش نظیری نیاز و قربان ده

اگر به عشق و هجران باختراع آید

کس چو من نیست که بی پیش نظر از دل برد　　غائب از دیده نگردد و ز مقابل برود

دولتی بود که مردیم به هنگام وداع　　آن قدر زنده نماندیم که محمل برود

راه بیگانه گذشته پیش نداری که کسی　　بدلیل ره و طی کردن منزل برود

صبر داریم که این تهمت عشق از سر غیر　　همچو خون بحل از گردن قاتل برود

قصۀ ما بعزیزان وطن خواهد گفت　　هر که راشخته از این ورطه بساحل برود

نیکوئی دوستی آرد بدل دشمن و دوست　　همه جا سر زند این ریشه چو در گل برود

مرد عاشق ننهد دل بتماشای جهان　　آن دهد کیسه بطرار که غافل برود

سر چشمان نو آید که ز بس خونخواری　　قطرۀ خون نگذارند ز بسمل برود

من و آزار نظیری ز نسیم عار مباد

بزبان آید اگر نم گله از دل برود

بزمت غم بار ما ندارد — عیشش تو غبار ما ندارد
ما چهره بخون کنیم گلگون — مشاطه نگار ما ندارد
چون شعله ز سوز سینه روئیم — نم ابر بهار ما ندارد
بس بوئے بسرد گل که دستش — زخم سر خار ما ندارد
ما عربده مے کنیم بسیار — مطرب سر کار ما ندارد
آئینه بعیب ما ست گویا — عیب آئینه دار ما ندارد
هر نامه که دل سیه کند خون — پیغام دیار ما ندارد
خوشحالی روز وصل دیدیم — شوق شب تار ما ندارد
این غم که ملال آورد از کیست — رنگ غم یار ما ندارد
بے نام و نشان خوش ست مرغے — کو نالهٔ زار ما ندارد
گردون مه و مهر دارد اما — نقدی بعیار ما ندارد

خونابه کشیم ما نظیری
مے عشرت کار ما ندارد

من آن صیدم که هر کس را نظر بر حال من افتد — ز بس زخم دلم کاریست در دنبال من افتد
شکارت خوش برآید گر خود از منزل برون آئی — نگاهت جانب مرغ مبارک فال من افتد
نیم مرغے که بس دشوار باشد صید من کردن — ز بس سنگم گران از بال من در بال من افتد
از آن برحم که هر گه عقده در پیش چرخ آید — بدوران ماه کمتر ماند ز گردش سال من افتد
بنان در نامه ام اے ابر محشر از کرم برنمے — که مے ترسم ملک را چشم بر اعمال من افتد
بقاتل خون خود پیش از سوال حشر مے بخشم — که مے ترسم که در درماندگی زاهمال من افتد
مرا گستاخ گوئیها ست در مجلس نخواهد شد — که دائم بند حسرت بر زبان لال من افتد
مرا از گوشهٔ چشمے که از عالم همین دارم — که در هر شادی و غم قبلهٔ آمال من افتد

بے پر شوق مے آید نظیری کعبه منزل سم
سبے تا که ز طاف از شوق استقبال من افتد

فلک مزدور ایملے تو باشد — نوازد هر کرا رائے تو باشد
مدا هنگامه دل خوش همیشه — که تنها جائے غمهائے تو باشد

نیازارم ز خود هرگز دلے را — که میترسم درو جائے تو باشد
شود مجروح مغز استخوانم — سر خارے چو در پائے تو باشد
مئے کاشفتگی در شور آرد — نگاه کار افزائے تو باشد
حریفے کز خرد بازیچه سازد — عتاب گریه فرمائے تو باشد
نهایت نیست طومار دلے را — که مضمونش تمنائے تو باشد
کدورت نیست کاخِ سینه را — که راهش بر تماشائے تو باشد
گلِ صد رنگ میروید ازاں خاک — که در وے نوش صهبائے تو باشد
سحر که هر که پیش از خواب خیزد — حریفِ باده پیمائے تو باشد
دو عالم نقد جاں بر دست دارند — ببازارے که سودائے تو باشد

نظیری زندگی در دردِ دل جو
که دردِ تو مسیحائے تو باشد

پس از عمرے جهاں دامن عیشے بچنگ افتد — مرقع تا کدامیں نار و خارا را برنگ افتد
نخستیں جامه باندازهٔ حسن تو بر بندد — قبا بر قد سرو از بهر آں کوتاه و تنگ افتد
بعشقِ ۔ بیت از دل ارغوانِ لاله می چینم — شرارے لعل گردد مهر خورشید ار بسنگ افتد
کننده دلخراشیهائے بخشش خسته و زارم — مبادا آئینه را قسمت که در چنگال زنگ افتد
پس از دار ستگی در قید نفسش تازه افتادم — تبرا از تو مسلمانے که در قیدِ فرنگ افتد
ز حسرت سوختم و ز شرم ز دوے بر نیاوردم — الهی آتشے در خانهٔ ناموس و ننگ افتد
ترقی در توجه کم شود عشق مجازی را — بمنزل کے رساند مرد را همت چو لنگ افتد
تمنائے گهر گم گشته ام دارد بدریائے — که در هر گام صد جا راه بر کام نهنگ افتد
جنیبت دار راهند انده و ذوق جهاں هم را — نه شورے بے عزا آید نه عیدے بے شرنگ افتد
همیشه همچو اجزائے خط پرکار در کارم — کجا در دور چرخ و گردش انجم درنگ افتد

نظیری بهر حظ من مطلعِ نفس گردیدی
پے نصرت در رهگذر گاه بیگاه پالهنگ افتد

آید دگر بصلح و دگر جنگ باز کرد — صلحے بصحبت بے جنگ در ار کرد
فتنهٔ و سر گرانی او بهر طرف نشه — بر من لقب ز مرتبهٔ عشق ناز کرد

خود ابکام دشمن خود دید آنکه او
با دوستان تغافل و دشمن نواز کرد

عقلم نظر بآئینه دوستان فگند
از دوستی و دشمنیم بے نیاز کرد

چشم طمع بدوز که در قسمت کسان
هر کس گشود دیده محبت فراز کرد

صد معجزه از کرامت لعل تو دیده ام
از تو مبتوان بخط احتراز کرد

هر جائے بلبنم از تو سزائے پرستشے
بر کعبه مبتوان ز همه سو نماز کرد

صوت نوا ز نزانه ناهید بر گذشت
تا شد بلند مطرب حسن تو ساز کرد

طبل وجود علیش نظیری بهم نزد
کوتاه دید مرحله خواب دراز کرد

یکے قلمم هوس هر دو زر و سیما بهم اندازد
خرد فرساید م زنگش ز آب و تا بهم اندازد

ز رصافی بدم از زیب و رنگ طبع بیگانه
چه دانستم که دوران در کف قلا بهم اندازد

ز ساطانے بکنج گلخنے افگنده تقدیرم
که خاکستر بجائے بستر سنجا بهم اندازد

ندارم مستی طاؤس اگر هم رنگ طاؤسم
فریب طبع روبه در شراب تا بهم اندازد

بخل سر گشته نه دارم دسلے ز چرخ دولابے
نیفتم در خیال خود که در گردا بهم اندازد

حیات و مرگ خود چون حاصل افسانه می بینم
شبم بیدار دارد روز ها در خوا بهم اندازد

چو مرغان سحر خوانست از بس ذوق فریادم
بنور صبح رشک ... تو مهتا بهم اندازد

ادا نا کرده فرض صبحدم تا چند مخموری
بنزد صالحان در گوشه محرا بهم اندازد

بعیش دنا ز نتوان تکیه بر احسان گردون کرد
شبانم پرورد تا در کف قصا بهم اندازد

غریبان از تعلق سخت در فتن گرانبارم
کسے خواهم درین طوفان تخته سا بهم اندازد

ندارم شورش ذوقے نظیری اشکیابی کو
که چون شکر در آتش چو نمک در آ بهم اندازد

دل با هوش دم برون ندهد
چشم با دوست نم برون ندهد

در گشد بحر هائے غم عاشق
رشحه از قلم برون ندهد

دل اسرار بین حدیث قدیم
جز بحکم قدم برون ندهد

چپ نوشتند نامه حاضر باش
نشو کاغذ رقم برون ندهد

منکر آن نگاه وحشی را
راه از دیده رم برون ندهد

نگہ از چشمش ار برون آید زلفش از پیچ و خم برون ندہد
این خم از بہر مرگ نشود جہاں عنبر نیل از لقمم بر[ون] ندہد
بدہ آب خضر کہ در رود دشت خاک بز جام جمم برون ندہد
مرد باید کہ فکر یار از دل تا زید نمیدم برون ندہد
بکفم جام شادماں گون دہ تا زخم رنگ غم برون ندہد
نتواں کم ز پیر ترسا بود میرد از کف صنم برون ندہد
گر نگیرد قلم نظیری را
ابر سیراب نم برون ندہد

جہاں جواں شدہ عقد بہار مے بندد بہار پائے جہاں در نگار مے بندد
ز صنع نشو و نما آب و خاک الواں شد جماد نامیہ خود را بکار مے بندد
نکاح باغ و بہار است دایہ بستاں میان نرگس و دستار خلہ مے بندد
چمن ز صوت بلند ہزار پندارد کہ رنگ لالہ و گل برقرار مے بندد
ازیں حدیقہ چہ گل زود باید رفتن کسیکہ دل بنوائے ہزار مے بندد
مسافران چمن نارسیدہ در کوچند شگوفہ میرود و شاخ بار مے بندد
ز بے ثباتی گل بر درخت پنداری کہ غنچہ بر سر آتش شرار مے بندد
گہے کہ دامن صحرا ز لالہ رنگین ست بداں کہ خون دلش در کنار مے بندد
چہ عیش و سور میسر شود ز دورانے کہ عقد تن مے با خمار مے بندد
وصال شمع چہ مہلت دہد بہ پروانہ کہ موم کردن آتش بہ نار مے بندد
ز دور چرخ چو ماہیست ناں بگرد بہم کہ طعمہ بر رسن نابدار مے بندد
متاع بخت نظیری نیافت در غربت
امید باز بعزم دیار مے بندد

باز نرگس را گلستاں صاحب افسر کند شاخ گل منبر نہد بلبل حکایت سر کند
غنچہ گردد سبز مغفر سبزہ زنگاری قبا روز ہر عمش آید کہ سرکس برخیزد در بر کند
از گل متاں بروید ناک مے شود بیمار لالہ خونین ز خاک کشتگاں سر برکند
حسن گل برمے بستاں افگند گر تاب آں بلبل شود بدہ را ہم رنگ خاکستر کند

شاخ گل شد غنچهٔ آذر که بر رغم خلیل / باد آزار بهر شو لعبت آذر کند
جلوه شورانگیز باشد هر که آید در سماع / باده عطرآمیز گردد هر که در ساغر کند
نرگسم از مخموری ساقی که هنگام صبوح / صبح را کم از فروغ لالهٔ احمر کند
بر تن رنجور سودا می وزد باد بهار / استخوان را مومیائی مغز را عنبر کند
سجده ام دامن کشاید حلهٔ عطرآگین شود / از گل اخگر برفروزد غنچه را مجمر کند
سنبل اسرار میروید که از راز سپهر / هرچه گو پیدا برد در گوشش نه میں باور کند
در روانی گو ببا طبع نظیری خنده چنان
کانچه آید در ضمیرش ثبت در دفتر کند

دریغ نقش املها بر آب جو بستند / چمن ز لاله و گل رنگ آرزو بستند
چو موج روی هوا بر سراب میرانند / کسان که دل بتماشای رنگ و بو بستند
مپرس حال که این مطربان بیابانیست / دل از نوای حزینم تتارخو بستند
بحسن جان زدم این مغنیان گوئی / غرائض سینه تراشیده بر گلو بستند
نه عافیت که تن در دهد بخلعت خاک / هزار رخنه درین کهنه از رفو بستند
بکشت و زرع مرا حاصل بجز آبیست / که غمان همه بر چنگ آبرو بستند
مجوز ناخوشی غیر نام کین خانان / صلا زدند بیغما و در فرو بستند
بعمر بر زکه از بی نشاطی ایام / مغان بدیر دهان خم و سبو بستند
درین خرابه جهل میست ایم شعر / چو رند مست که بر گردنش کدو بستند
ازین جهان دلم آمادهٔ گریختن ست / چو بود کیل که میان چست در غلو بستند
هزار نقش درین کارخانه در کارست
مگیر خرده نظیری همه نکو بستند

افسانهٔ شیرین مرا گوش نکردند / صد تلخ چشیدم شکری نوش نکردند
یک خرده گرفتند پس از نکته بسیار / گشتیم فراموش و فراموش نکردند
ما روتره از بی مایه برچنگ گشادیم / در کاسهٔ ما جرعهٔ سرجوش نکردند
معلوم شد از مستی ما حوصلهٔ ما / دادند بکمت می و بیهوش نکردند
با بد بعصا رفت چو معنی که درین راه / یک جا ره نکنند [illegible] نکردند

در حلقه شدم زان خط رخسار فریبم
تا کوکب آن صبح بناگوش نکردند

اشجار چمن دست بهم داده و یاران
ببری بمن غمزده همدوش نکردند

جانم بره بردگیان سحری سوخت
سویم نگهی از ته شب پوش نکردند

خون نابه بجوش آمده بر جیب و کنارم
زان سنبل خوش بوی در آغوش نکردند

امروز نه رحمت که لب تشنه گذارند
آنرا که لبی تر ز می دوش نکردند

فریاد ازین شوق که در جان نظیری
تا مردنش از زمزمه خاموش نکردند

هوس چو در کشد شعله در نهاد افتد
بحد عشق رسد میل چون زیاد افتد

نشاط صحبت فرهاد و رنگ خسرو داشت
خوش است عشق اگر کار بر مراد افتد

بشهر و بادیه فرسودم و کسی نخرید
بلاست جنس گرانمایه در کساد افتد

چو قیمتی ننهدم روزگار بفروشید
نه یوسفم که خریدار بر [illegible] افتد

مرا بدست تهی گوشه نقاب سپرد
کم است آدم مفلس [illegible] افتد

خدنگ غمزه گره بر کمان ابرو چینه
گشاده ده که همه کار [illegible] افتد

عنان دل ز ملالت بتاب و دشنه بگیر
که هر کرا تو نگوئی ز پا فتاده افتد

ضمیر روشن تو لوح محو و اثبات است
که تا ز یاد برآید که تا بیاد افتد

چو ذره نیل جهان در هوات شیدا نه
اثر ندیده کسی کآفتاب زاد افتد

تنم ز سنبل بند زمانه کاسته شد
چو غنچه شوخ که در قید اوستاد افتد

حذر ز آه نظیری که خانمان سوز است
مباد این خس سوزان بدست باد افتد

چو [illegible] نگاهم بسال و پند نهند
کبوتری که نه [illegible] سر بند نهند

خراب نرگس شنگین و آن سر مستم
که بر طریق نظر مهر رهگذر بند نهند

ز غمزه نگه نه ترین شدم چه چاره کنم
قبول صحبت صاحبدلان بزر بند نهند

ازین گرفته گره بسیان شباهت عیش محو
که گل دهند بخروار و بیک شکر بند نهند

ز [illegible] بریام [illegible] چو [illegible] کام
[illegible] روی تلخ کنند شکر نهند

زخواه به نعمت دو [illegible] قسمت ده
که طعمه قسمت خویش گوارتر نهند

بدرد سوز که بر بستر آب غنا هست | بلغیر تپ زدگی ولفِ جگر نه هست
چه یاد جور رفیقان کنم نصیبم بود | که تشنه بر لب جو میرم و نه نهند
مثال مالب دریا وحال مستسقی ست | دهند شوق ولے رخصت نظر ندهند
منم که مقنعه بر سرکشند آن مردان | که تاج عشق بخواهند و ترک سر ندهند

ظفر ترا است نظیری که محو ذوق شدی
به هر که غوطه بدریا نزد گهر ندهند

وقت شد سبزه فرش در پیچد | ابر خرگه بیک دگر پیچد
آفتاب از کمین برآرد [illegible] | پنجه ابر باد بر پیچد
[illegible] سبزه نخل بگذارد | زافسر غنچه شاخ سر پیچد
[illegible] خاک بت گرد | [illegible] زنار بر کمر پیچد
[illegible] جهان نموده بهم | [illegible] بساط در پیچد
[illegible] جدید [illegible] پرواز | [illegible] چرخ بال و پر پیچد
[illegible] که ترک [illegible] کند | [illegible] دامن اثر پیچد
[illegible] جهان | [illegible] خشک و تر پیچد
[illegible] صحرا [illegible] | [illegible] پیچد
[illegible] | لاله در پای جگر پیچد
[illegible] | ساعد از نوک نیشتر پیچد

[illegible] نظیری دید
از بهشتش عنان نظر پیچد

[illegible] نام ندارد | آنکس که از و [illegible] نشان نام ندارد
[illegible] | [illegible] اندام ندارد
با وجه و زد [illegible] مست محبت | عاشق [illegible] جام ندارد
بس زاد یہ حال مرا در لطیفه هست | تاب نفس [illegible] شام ندارد
آغاز جنونم شده تا پایان محبت | کار بست با نجام که انجام ندارد
از خویش نسی نشوم تا رمقے هست | [illegible] بجان باختن آرام ندارد

کوته نظران در طلب توشه راه اند / عرض دو جهان وسعت یک گام ندارد

لال دانهٔ مشکین و خط سبز ندیدم / مرغی که دلی در گرو دام ندارد

جان ز لب او پا دسترس توسنچیند / کان نخل بهشتی ثمر خام ندارد

سرخوش ز لبش بیش شدم گر ز لب ساغر / می چاشنی تلخی دشنام ندارد

عریانی ما را شرف کعبه بپوشد / در وادی حرم جامه احرام ندارد

جز طبع نظیری که حق عشق ادا کرد
کس نیست که در گردن از و دام ندارد

نه دل آزاده پای بست شود / بپرد از دل و نه دست شود

همتی کان باعتدال افتد / کی بعلت بلند و پست شود

عشق را پایه معین نیست / مومن از عشق بت پرست شود

بهوای که در دماغ افتد / نافه در زیر بار مست شود

کار از انکسار بگشاید / عشق را فتح از شکست شود

شرم از چشم یار سا برد / خط که بر لب خوش نشست شود

هر که بیند طلوع حسن ترا / سرخوش [illegible] شود

چون نقاب از جمال برداری / هر چه نا بود هست [illegible] شود

بحر را آستین نظیری [illegible]
کی کرم پیشه تنگ [illegible]

[illegible] کرده اند / [illegible]

[illegible] تو خفتند / [illegible]

[illegible] خود روی آید بهار / تخم [illegible] صد جا آب در گل کرده اند

[illegible] خال هر کس مانده ماند / [illegible] کرده اند

[illegible] ونوش و برابر گره / [illegible] کرده اند

از پی دنیا منسو بو یان در موج طرب / [illegible] باطل کرده اند

خلق را در سر [illegible] موت و حاتی مضمر است / [illegible] کرده اند

[illegible] بدان [illegible] اهل فوق / پای کو [illegible] قائل کرده اند

ما بچین زلف کشتی برکنار آورده ایم / عشق دریائیست کش نه بدار ساحل گرمی داند
گرد خود گردم چو بینم در هوائے کیستم / ذره ام اما بخورشیدم مقابل کرده اند

عشق را هنگامه امروز از نظیری روشن است
هر طرف از گفتگویش گرم محفل کرده اند

بغمزه رفت السنم همین معامله بود / ابد رسید و نیاسودم اینچه مشغله بود
نصیب من ز ازل درد بے دوا گردید / که برد باری هر کس بقدر حوصله بود
قصور طرز نگارم تمام حسن شکست / که از میانه همین با منش مجادله بود
بموئے من سبب اجتماع دلها گشت / جنون که باعث آشفتگی سلسله بود
بصفحه نقش خط و خال خویشتن نقاش / نکو کشیده که آئینه در مقابله بود
دلم ز هر دو لبش نقل و فال افتاد / لطیفه ز لبش صد هزار مسئله بود
لبش بدادن کامم نمود چهره ما / بغمزه کرد حوالت که بد معامله بود
فریب قول بداندیش گرگ فاسد گشت / ربود یوسفے از ما که چشم قافله بود

بنکته گفت خجل میکنم نظیری را
ز قول خویش فراموش کرده این صله بود

کسے بملک حدوث از قدم نمے افتد / که رهگذر که شادی و غم نمے افتد
بروشنائی دل رو که رفتگان گفتند / گذار زنده دلان بر قدم مشعله افتد
من [illegible] نفع الوان بیفگنم رونے / که طرح رندی و تقوی بهم نمے افتد
[illegible] ت و سنجر به که بر بندم / که در چراغ کس آتش بدم نمے افتد
[illegible] بنا بود و بود خود بنبند / بفکر منفعت بیش و کم نمے افتد
[illegible] ز بد کسے که ره کام / [illegible] چو شمع پیش قدم نمے افتد
[illegible] دیده اند سرگردان / که راه کعبه [illegible] بر حرم نمے افتد
[illegible] روئے تو جذب [illegible] / که عشق [illegible] نمے افتد
[illegible] من خط نسیان [illegible] / بفکر غیر [illegible] نمے [illegible]
[illegible] یاران چنان سفیم عدم / [illegible] نمے افتد
[illegible] نظیری دعا دگر شنام / بشوق [illegible] نمے [illegible]

نه هر مغزی که بوید نکهت از مصر و یمن گیرد
مشام تیز باید تا نصیب از پیرهن گیرد

شمیمی گر نه تر دارد دماغ پیر کنعان را
پسر گم کرده چون انس با بیت الحزن گیرد

ورق از کس چه میجویی سبق از کس چه میگیری
ز دل جو هر چه میجویی که فیض از خویشتن گیرد

دمی نقاش از نیرنگی صورت نیاساید
فریب نقش شیرین دل ز دست کوهکن گیرد

نفس تلخست تا طعم حقیقت نیست با مغزش
سخن شیرین بود وقتیکه او رنگ سخن گیرد

ز خود برنگذری شاهی کنی در ملک بیخویشی
عزیز خلق گردد هر که در غربت وطن گیرد

در [illegible] بر کهن چون امن گردد خاطر انسان
که اول [illegible] نگردد و آخر [illegible] گیرد

ز عریانی [illegible] تا دم که از گشوش آید دم
گر [illegible] تا [illegible] من گیرد

چه راحت از [illegible]
[illegible] ببل [illegible] گیرد

بعید از ندکاوی [illegible] گر [illegible]
[illegible] گیرد

ز لبس بوی کمال [illegible] آید توجه را
[illegible] من گیرد

سخن [illegible] نظیری را
[illegible]

[illegible] عجب [illegible] اند
[illegible] اند

[illegible] چشمه نور
[illegible] اند

[illegible] بر غم [illegible] اند
[illegible] در جنگ اند

[illegible]
[illegible] اند

[illegible] نگهدارند
[illegible] اند

[illegible]
[illegible] اند

[illegible] نغمه جنگ
[illegible] دلتنگ اند

[illegible]
[illegible] گروه [illegible] اند

[illegible]
[illegible] نیرنگ اند

[illegible]
[illegible] اند

[illegible] فصول [illegible] اند
[illegible] اند

[illegible]
[illegible] اند

[illegible] مسند بامی و قدح اند
[illegible] اند و بادی و چنگ اند

چه قاطع زبهر تو مایهٔ هوشمند — وگرچه رافع ثمر عندجان فرهنگ اند
بیل اہل فنا بند در عروج و نزول — باوج و طیران در حضیض ره لنگ اند

نظیری از پی این جادوان مدد مطلب
که در ربودن ادراک چابک و شنگ اند

بقصد هر که سوی کعبه ناقه راهی کرد — نشان پایش بهر گام قبله گاهی کرد
گشود روی ازان غنچه بنفشه در گلشن — که با کلالهٔ جعد تو کج کلاهی کرد
چنین زلف نسیمی نزد بموج عذار — سفینه مردم چشم مرا تباهی کرد
ز روی و زلف تو ماه سایه خیمه ساخت — فلک سحرگه از ماه تا بماهی کرد
نشان کوکب اختر شناس بدمی یافت — مشاطه خال ترا صرف در سیاهی کرد
مگر چو خال ز حسن تو کامیاب نشد — مقیم کنج بهشت گشت و پادشاهی کرد
بما حقیقه از لب تو داشت امید — هزار نکته صد موزون بنکته راهی کرد
ز ملامت مردم بعشق آمده ام — ز روی من رخ خوب ارزه خواهی کرد
جمال بیاکی حسن تو صبح صادق زاد — که آفتاب بنقش نسبت همگواهی کرد
دل از تو آب خورد کاروان مصر هنوز — که عارض و ذقنت یوسفی و چاهی کرد
مبارک الله از آیینه شمائل تو — که دل مطالعهٔ صورت الهی کرد

عبادت سحری را مکن نظیری کم
که هرچه کرد دعاهای صبحگاهی کرد

ز گردش چشم بتان مستی من حالی کرد — دور و اشرون نتوانند قدح خالی کرد
نبض در کار رند بدم چو شدم مست مدام — هر چه عقده که میکرد بخوشحالی کرد
پای جبرئیل بکرسی عالم نرسید — عشق لیس پایه معراج مرا حالی کرد
نور این بادیه از بادیه گردیست مدام — پی خسته مجنون بعدم پرده مروالی کرد
هر که بر خوان طمع دست نیاز ید رسید — مگس آلوده شد از شهد و گران بالی کرد
عهد در مجلس اهل ادب بکارست که چنگ — جای از خسته در روزنه و حزن زالی کرد
دم از خنده نوشین حریفان بگرفت — گر نه تو که دل از گریه توان خالی کرد
[illegible] — [illegible] تفصیل حال [illegible] واجمالی کرد

یوسف از خوائی اخواں بکسادی افتاد — کہ فروشندہ بہ پیش آمد و دلالی کرد
بود نزدیک کہ کام از لب شیریں گیرم — دست می یافت ظفر بخت کم اقبالی کرد
گرد بازیچۂ معشوق نظیری خود را
آنچہ خوردان نکنند او بکہن سالی کرد

خوشا کز بس ہجوم گریہ ام در دامن آویزد — سر دست نگار ہم نگار از گردن آویزد
چناں در دوست آویزم بدل گرمی دمسازی — کہ در ہنگام جانبازی بدشمن دشمن آویزد
نسازد بوئے یوسف دیدۂ یعقوب را روشن — اگر عشق زلیخا لیش نہ در پیراہن آویزد
مقیم کوئے تو بیرون تو با بلبلے ماند — کہ صیادش نگاہ وے قفس در گلشن آویزد
گر ہم در پر پروانہ سوزم دستے گیرد — حذر کن زانکہ ناگہ آتشم در روغن آویزد
دلے دارم بدست طعن ناصح چوں کہن دلقے — کہ در بخیہ شکستے خرقہ از سوزن آویزد
چراغ ماچہ زیب و فرو بد محفل سرا ہم را — کہ قندیل مہ و مہرش فلک در روزن آویزد
چہ بینا گر جلائے از مہ و پروین نشوا ہمن — بشکل خوشہ کہ صیاد دام از خرمن آویزد
پے درد نظیری این ہمہ گفت و نشنودارم
گلے می چینم از گلشن کہ خارے در من آویزد

نگاہت چشم جادو بر نتابد — فریبت خال ہندو بر نتابد
چو گل از تابشے بیمغر وزی — مزاجت گرستے خود بر نتابد
تعالی اللہ ازاں لطف بناگوش — کہ بیتا بیہ ان رو بر نتابد
چناں در دوستی توسن عنانے — کہ رنجش طاقتت مو بر نتابد
صبا نرساں وزد سویت کہ نرسد — دماغت عطر گیسو بر نتابد
مزاج وحشی داری کہ از دور — نگاہ چشم آہو بر نتابد
دلیس وحشی غزالانت رماند — دل شوریدہ ام ہو بر نتابد
کلاہ ناز نبک از سر نہادی — جبینت چین ابرو بر نتابد
خدنگ چشم زد دا زرہ فلندی — کمانت زور بازو بر نتابد
چو عزم بد حنے خوبت نماید — عناں زآنسو بدیں سو بر نتابد
لقمہ و ناز تو گردن نہادیم — کہ سر از صد لجاجت گو بر نتابد

چو آید در بیان کلک نظیری
لآلی تار صد تو بر نتابد

رشحهٔ از حسن جانان ریختند — بر جهان از عشق طوفان ریختند
زان همه طوفان که برانگیخت عشق — جرعهٔ در جام انسان ریختند
از قضا آن جرعه چون آمد بجوش — هر طرف در قالب جان ریختند
رشح نورے شد هویدا هر کجا — پرتوے بر شرط پیمان ریختند
از خمار و مستیٔ آن نور پاک — دُرد کفر و صاف ایمان ریختند
هر طرف رنگے بگل بسرشته شد — قالب گبر و مسلمان ریختند
شهوتے انگیختند از مغز نے — پیکرے از آب حیوان ریختند
وانکه از الماس بهر جان ما — تیغ ابرو رمح مژگان ریختند
تیز کردند و از آن آلوده زهر — سوزنے بر زخم پنهان ریختند
آب کردند از دل ما پارهٔ — دانهٔ یاقوت رمان ریختند
لالهٔ حمرا و لعل آبدار — کوه را در جیب و دامان ریختند
عکس از داغ دل برداشتند — بر چمن گلهائے الوان ریختند
اینهمه گلهائے سبز و زرد و سُرخ — از دم ما بر گلستان ریختند
جوهرے از قول شور انگیز ما — عندلیبان را بالحان ریختند
غنچه را دل زان نوائے جانخراش — پاره پاره در گریبان ریختند
رنگ هر نقشے کزان انگیخت طبع — چینیان بر قصر و ایوان ریختند
داغ هر سودا کزان اندوخت عشق — مصریان بر بیت احزان ریختند
نگهتے برخاست زین سودا بمصر — بر قمیص ماه کنعان ریختند
اصل این فرع از یمن شد عطر بیز — بر نبی از فیض رحمان ریختند

ما بیے مے ماند باقی زین عبیر
بر نظیری در خراسان ریختند

پیران که وقع فیض تاثیر بُرده اند — آب رخ جوان بدم پیر بُرده اند
جا مه ... رنگ ... نفس کرده اند — نور سحر بناله شبگیر برده اند

سرگشته اند اگرچه بتحصیل تجربه | پے تا فرازِ طارمِ زند بہر بُردہ اند
از سالخوردگاں نبود خوش فضول ازانکه | صحبت لطیف خانۂ تقدیر بردہ اند
پیراں ز روز تیره سیہ کار میشوند | با آنکه موسفید ہمراز شیر بردہ اند
بیباکی و غرور جوانی نماند حیف | پیراں ہمه خجالت و تقصیر بردہ اند
شادی بشیب گرمی وافیوں بود چه حظ | ایں قوم رہ لعبش بننده بر بُردہ اند
گر کج شود بما دل نازک براں مرزد | بارِ گراں بقامت چوں تیر بُردہ اند
با موئے ہمچو سبحه کافور نگردند | آناں که بے برلف چو زنجیر بُردہ اند
یوسف فریب گرگ ممثّل کجا خورد | رو به بصد گردن نخچیر بردہ اند

وحشی چو نو شکار نظیری کجا شود
شہباز را بدام مگس گیر بردہ اند

چه خوست کیں دل کافر نهاد من دارد | نه مذهب من و نه اعتقاد من دارد
بآب و آتشم از سرکشی نمے سازد | ہزار عربده با خاک و باد من دارد
ز ہیر نالہ فلک را کمیں برانگیزد | کمان فتنه بره از عناد من دارد
ندیم غصه که روئے زمن نگرداند | عدوئے رحم که راہے بداد من دارد
بچشم دل ز سویدائے دل ضعیف ترم | اگرچه قوت دیدا ز سواد من دارد
مبارزے که بدف تیرِ تنبیہ سازد | کجا ہدف ز کمین دکشاد من دارد
چه اعتماد کنم بردوئی غماز | که حادثات جہاں را بیاد من دارد
بصد ملاقه دل باید م منقبت مے بود | بایں کماں که سر انقیاد من دارد
من آں عزیز زمانم که بخت ہر ساعت | متاعِ مصر دگر در مراد من دارد
رسانت دست نجر و که نزل من گیرد | قبولیت پشت توکّل که زاد من دارد
بمصرعے که ندیماں ز نظم من خوانند | ہزار فخر بمن اوستاد من دارد

ز مکر چرخ نظیری عجب ہراسانم ١
که کارہائے مرا بر مراد من دارد

دریں سپید رقیم تہمت و حواله نماند | اثر ز مهر و خطِ ایں کہن قبالہ نماند
[illegible]

...ب رحم و مروت ازینان چه میخواهی — ازین مقوله حکایت دریں مقاله نماند

...س مروت زمان منفعت زاشیا رفت — خواص مهر گیاهے هزار ساله نماند

...آنچه صاف قدح بود محرمان خوردند — بغیر درد دی مے در ته پیاله نماند

...ئے رحم ازیں گرگ ماه کنعان در — که مشتری کله و مشتری کلاله نماند

...لوح حشمت پرویز حسن شیریں رفت — مه تمام فلک تند تر از دو هاله نماند

...جنس خوبش همه صید میکند ایام — ز سبزه زار فلک غیر یک غزاله نماند

...بیں گداخته آتشیں عذار انست — جا نیست خاک که داغی بر او ز لاله نماند

نواله حقه تن همه را ز نظیری شد — بیا که قسمت ما و تو غیر ناله نماند

عالم از عشق در وجود آمد — عشق معمار هست و بود آمد

در لشکر کبریائے عشق نمود — ملک از عجز در سجود آمد

رد شد از صدر بارگاه شهود — آنکه بر کار ما حسود آمد

عشق بر تخت از ز برنگریست — عقل و لوح و قلم فرود آمد

هرچه اهلیت نمودن داشت — همه از عشق در نمود آمد

نیست جز عشق و عاشق و معشوق — هرچه در معرض شهود آمد

عقل بر کار عشق سوخت سپند — شکل این گنبد کبود آمد

عشق صنعت نمود بے آلت — بود هر چیز از نبود آمد

جامه مجنون درید که خلعت عشق — تارے از جنس تار و پود آمد

عشق را عشق دی و فردا نیست — دیر هم زود تر ز زود آمد

شد جوانی و عشق دیر [illegible] هوا — شعله بنشست و خس بدود آمد

ز [illegible] بر لب نظیری [illegible] — عشق در گفت و در شنود آمد

اشک در دیده نیارم که حیا هم نبرد — حایل گریه کنم شرم که آبم نبرد

تپش ز نالش من گرم سوالش سازد — صدا داهست که کس پے بجوابم نبرد

گشته نام پے سپر حادثه چون گنج یتیم — جز خضر راه بدیوار خرابم نبرد

خوارم از عجز و تنزل شده ام هیچ خواهم — که لعلش نزدم تا بعتابم نبرد
بسکه عطر گل دل راه مشامش بگرفت — بوئے از سوختگیهائے کبابم نبرد
سرخوش از گردش چشم و لب میگون کندم — زود مستم بشوئے بزم شرابم نبرد
قطعهٔ سبز خطش دیده ام از چشمهٔ نوش — هوس از راه بهر نقش سرابم نبرد
نکنم یاد آب باده فروشش بنماز — که ز مسجد بخرابات خرابم نبرد
نپرد مرغ که واله نکند امیدم — نه وزد باد که از پلهٔ شتابم نبرد
هر شب از نرگس فتان نگهبین نظرم — صد فسون ساز فتنا ندست که خوابم نبرد

نیست از باده بجز یاد نظیری در دست
نگذرد آب ز ناز کام که آبم نبرد

دیده ام نیم نگاهے که بدیدن نرسد — ضعف آهوش بدنباله کشیدن نرسد
سوئے وحشت زدگان بس ایاست نگره — کالبسمل زنگاهش بطپیدن نرسد
هیچگه ذوق کلامش برگ جان نخلد — که ز رگ تا برگم نشهٔ چشیدن نرسد
طره بر باد فشان عشوه گلزار فروش — در چمن سرد چمانش بچمیدن نرسد
رام خاطر نشود اما باش [illegible] نرمد — دست صیاد لعبیدنش برسیدن نرسد
باسخ هوش شکارش چه کمین و چه کمند — فکر نخچیر ز شوقش برمیدن نرسد
ندید جلوهٔ عارض که تماشائی را — که از حسرت [illegible] دست بدیدن نرسد
گرد لخت جگر [illegible] کے مستان را — که [illegible] بدان نرسد
خضر توفیق بار راه [illegible] ورنه — کس ابر [illegible] بدان نرسد
جذب اقبال [illegible] مے انداخت — که ببال و پر جبر [illegible]
[illegible] با این چاه بر آید یوسف — مالک از گرمی سودا خریدن نرسد

هوش از گوش شود محو نظیری ترسم
گوش کیمی لذت دیدن بشنیدن نرسد

عنان دل زخودرائی اگر یادم نگهدارد — بنالم کاندران دل ناله مظلوم ره دارد
دل دیوانه ام را گنج در ویرانه افتاداست — گدائے [illegible] نشه دارد
چه گو به کفر مجذوب بے باستغنا جنت — کسے کز عشق گاه [illegible] چه پروائے گنه دارد

اگر هست کبرے در دماغ از کبریائی اوست | حباب از جوش دریا باد نخوت در کله دارد
...لی جمالے هست در هر جا که ذوقے هست | بیابان شور اگر مے آورد یوسف بچه دارد
...برے را که شبها نکهه گاه از خشت اندر شد | چنان خواهد که گوئی نکهه بر خورشید و مه دارد
...کا بنهائے عهد دوستی را کرده ام از بر | چو هندوئے که بعد از سوختن هیزم نگه دارد
...ان بهتر که نکشائی سر راز دل ما را | که حرف هجر خونین نامهٔ ما ته بته دارد
...اک پائے گلبن مینو پسند شکوه از غربت | اگر بر شاخ طوبے بلبلے آرامگه دارد

شبیخون غم از جا در نمے آرد **نظیری** را
ز اشک و آه شب سلطان ما خیل و سپه دارد

...اوک غم جان تنگ قد سینه گر جوشن شود | عشق مقناطیس گردد دل اگر آهن شود
...سینه پر حسرتے دارم که از اندوه او | تا بنزدیک لب آرم خنده را شیون شود
...تش شد سر گشتگی چند ... پیش شد | سر بتاریکی نهادم تا رهے روشن شود
...ب تو چه نبود کار سد و صد عالم مراد | غم ندارم گر اجابت با دعا دشمن شود
...شب ترنم ...ئے غم بیدار دارد خلق را | هر کرا سوز دچراغے ناله ام روغن شود
...ن هم از ...د خود آزرده میگردم ولیک | گر به بندم لب ز افغان سینه ام روزن شود
...سکه بینو جا ... جان بر بدن تنگ شد | گر گریبان را بدوزم چاک از دامن شود

وصل اگر خواهی **نظیری** شوق را سرمایه ساز
نور عشق ست این چراغ وادی ایمن شود

...دلم از ناله خونش گر دید امید اثر باشد | لبے آسوده شستم این خدنگم کارگر باشد
...گر دز دیده دیدنها نباشد بهر پاس دل | محبت از تغافلهائے بیجا در خطر باشد
ز هجران ... نارا در غبار عدمے دارد | نباشد در شب ما روشنی گر صد سحر باشد
...نگویم حجر ... داشت شه هر غمزه را نازم | که صد ره مرده ام ... تا لطیفه خبر باشد
...ن دو ... این نوار باشد بال از ... | ... ناله گردے ... هم پر بال ... باشد
... نا خو آسائش نگیرد روز خو... ندی | نجاط شیوهٔ آید که ... سوزتر باشد

نظیری شاد هم باشی ... مسگار ...
گدا هیں قدر و قیمت پیش او ... لبه ...

هرگز بسیر گل دل مخمورِ من نمیرود
یار از خیال غمزده بیرون نمیرود

عشق از جهان بدین و از خودگذشتن ست
کار وفا ز پیشه با فسون نمیرود

مردان بجا بعزم و توکل رسیده اند
یک دل رمیده نیست که در خون نمیرود

از زخم عشق در بنِ هر سنگ کشته ایست
از خونِ ما کجاست که جیحون نمیرود

لذت بخواب برده و شادی بغافلی
در هر دلے که او بشبیخون نمیرود

در حرف تلخ نوش لبان صد دقیقه است
کوتاه بیں ز لفظ بمضمون نمیرود

مرغانِ دشت را ز غمِ دل جراحتے است
شب نیست کیں خروش بهاموں نمیرود

از بسکه رد شد از درِ مقصود حاجتم
آهم ز انفعال بگردوں نمیرود

آنرا که گوشِ دل شنود ناله بس است
عاشق بدرس پیش فلاطوں نمیرود

راه وفا ز تفرقهٔ عشق بسته شد
دیریست ناقه بر سر مجنوں نمیرود

بوئے نسیم فقر نظیری شنیده است
از ره بتاج و تختِ فریدوں نمیرود

سازم آں سے نمک آلود که بے غم باشد
افگنم مشک دراں حقه که مرهم باشد

هست راحت الم کلبهٔ احزاں بر من
غم از آں خانه کنم دام که ماتم باشد

هر شبم عشق بافسون نفسے بندد خواب
کار گهے بیش شود بند چو محکم باشد

شرحِ سودائے دلم را سر و ساماں مطلب
کار آنست که چوں زلف تو درهم باشد

دعوے ذره دروغ است که عاشق باید
کم لقا تر بر خورشید ز شبنم باشد

هر کسے از تو نشانے بگماں میگوید
کس ندیده است که در بزم تو محرم باشد

هرگز از نخل بری کس ثمرِ انس نچید
تخم ایں مهر گیا در گلِ آدم باشد

غیر اخلاص و محبت نبود شیوهٔ ما
جور و بیداد بر آں غمزه مسلم باشد

نکند بندهٔ مجبور گستاخی اما
ادب آنست که در پیشِ تو ملزم باشد

گر ملائک ز سر سدره بحاجت آیند
زلفت از کف ندهد گر همه خاتم باشد

از تنک حوصلگی هائے نظیری در وصل
عشق حرمانِ ابد گر دهدش کم باشد

کسے کز تشنهٔ وصل است با کوثر نمے سازد
بآب خضر اگر عاشق رسد لب تر نمے سازد

کلہ بخشی و سربازی شراب عشق مے آرد | سرے کیں نشاء گرمش ساخت با افسر نمیسازد
شیدائی مزن طعنم کہ ہست از آب و خاک دل | کہ طفلش غیر حرف عاشقی از بر نمے سازد
عجب گر آسماں ساماں تواند داد کارم را | چو طالع از کسے برگشت با اختر نمے سازد
کدامیں شعلہ روشن میکند امشب چراغم را | کہ موے را نمے بینم کہ بالش پر نمے سازد
اگر بیگانہ گر محرم دلش میسوزد از دردم | کسے سویم نمے بیند کہ چشمے تر نمے سازد
ز روز وصل در رشکم ز شام ہجر در افغان | دلے دیوانہ دارم کہ با دلبر نمے سازد
رہ غیرت خطرناکست پہنایش نمایاں کن | دراں وادی کہ عشق اوست با تن سر نمیسازد
برائے امتحاں آرد چہ مانی را چہ آذر را | اگر خود میشود بنگر ز خود بہتر نمے سازد
ہماں عشقست بر خود چیدہ چندیں داستاں ورنہ | کسے بر معنئے یک حرف صد دفتر نمے سازد

ندانم حال شبہائے نظیری ایں قدر دانم
کہ جز بالیں نمے گرداند و بستر نمے سازد

بیا کہ بے تو غم از خاطرم بدر نرود | وداع از دل و ہجرانم از نظر نرود
دراں بساط کہ من خوان عشرت آرایم | مگس ز تلخی من جانب شکر نرود
ز شہر خویش مرا شہرۂ تو دور انداخت | باختیار کسے جانب سفر نرود
چہ میشود چو کریماں رہ غریب زنند | رہ دیار بہ بندند تا خبر نرود
بطبع شوق تو نازیم و آں بہ پیرائش | کہ گر سخن رود از خاطرت اثر نرود
دل نزار در تن برد باز خواند عشق | کہ از نسیم بجوش آید و بسر نرود
چو خون مردہ ببستہ بادور تہ پوست | دلے کہ بر سر پیکان نیشتر نرود
دلم بیاد تو دریا نمود چشمم و ہنوز | مئے خیال تو در ظرف مختصر نرود

بر آستانہ رہے مے نما نظیری را
کہ قدر مجلس خاصاں بایں قدر نرود

آمد سحر کہ دیر و حرم رفت و رو کنند | تا بازم از نصیب چہ خوں در سبو کنند
ما قابل نشاط و شکر خند نیستیم | تا شہد خوشگوار گرہ در گلو کنند
آنانکہ تنگ ظرفی ما را شنیدہ اند | مے بہر آزمائش ما در سبو کنند
آلودگی بگریہ ز داماں نمیرود | دلق مرا بشعلہ مگر شست و شو کنند

تصدیع کم کشند گل و بادۂ ناب کے
در کار بے دماغیٔ ما آبرو کنند

کو زخم عاشقانہ کہ در جلوہ گاہ حسن
صد چاک دل بتار نگاہے رفو کنند

تو کار دل بغمزۂ معشوق وا گزار
بے طاقتی مکن کہ نکو یاں نکو کنند

حق عطائے عشق نسازند ہیچ ادا
گر خلق عمر در سر ایں گفتگو کنند

دیگر ز آب دیدہ نظیری بخوں نشست
چنداں نماند دل کہ غم و غصہ نو کنند

عیشم خوش از آں شعلۂ افروختہ باشد
نقل دل ریشم جگر سوختہ باشد

محنت لب بستنم آنکس شود آگاہ
کز تیغ جفا چاک دلے دوختہ باشد

در عرصۂ گلزار کند نالہ ز تنگی
مرغے کہ بکنج قفس آموختہ باشد

نیکوئی ما در رہ بازار خرید ند
[illegible] تمنا عیست کہ بفروختہ باشد

محتاجی ما باعث آسائش ما نند
غارت نخورد مہ کہ نیندوختہ باشد

گرمی مفروشید کہ در مجلس ما نیست
شمعے کہ نہ از سوز خود افروختہ باشد

از صدق نفس چند زنی لاف نظیری
مشکل ست ہمہ مشرب و جگر سوختہ باشد

زاں خم کہ زاہداں بقدس آب جو کنند
[illegible] گان صومعہ [illegible] سبو کنند

یا بند حملہ [illegible] سیماں [illegible] جم
گر [illegible] راہ میکدہ باشد [illegible] کنند

در خشت و سنگ میکدہ دیدہ [illegible]
[illegible] کہ سالکاں بجہاں آرزو کنند

از خود گذشتہ دامن [illegible]
در [illegible] ضرو [illegible] رو وضو کنند

ظرفے بہم رساں کہ مبادا [illegible]
[illegible] گلو کنند

خونابہ زخم فاش کنند ورنہ عاشقاں
تار جگر گسستہ و [illegible] رفو کنند

باکاہلاں گذار نظیری شراب را
شاید گلے ز گلشن [illegible] بو کنند

شب فغاں [illegible] خلوت ما [illegible]
نالہ [illegible] آزار [illegible]

شورش و [illegible] در شب [illegible]
[illegible] من [illegible] فتنہ [illegible]

خویشتن را [illegible] سحر [illegible] ستم
[illegible] موے [illegible] فدکاے [illegible]

نہ غمِ مدعیاں بود نہ آشوب ندیم — گل بنجار ملو گلشن بنجارے بود
مصرو براں دلم راز بس آمد شیدا و — یوسفے بر سر ہر کوچہ و بازارے بود
بر دل خستۂ من بود نگاہش ہر چند — ہر طرف جاں بکف استادہ خریدارے بود
حسن و حیرت ہمہ اثنائے غرض میکردند — نہ غمِ پرسش ونے زحمتِ گفتارے بود

در رہ عشق نظیری نفسے باقی بود
دیدمش بر سر آں کوے عجب خوارے بود

میروم جائیکہ غم آنجا ز دلہا میبرد — نالہ از ہر جا کہ می خیزد بآنجا میبرد
وقت جاں دادن بدنبال اجل بینم چنانکہ — گوئیا صد یوسف از پیش زلیخا میبرد
تحفۂ رضواں اگر برکف ندارم و نیست — نامہ کز طفلیم ایماں بہ یغما میبرد
شائد از درد سے بحجا جاں فروشند میفروش — ہر کرا یک درہم است آنجا بسودا میبرد
من نخواہم رفت اما بہر تسکین دلش — ہر کجا بیند گو بیندش کہ فردا میبرد
بر زمیں اندوہے ہجوم آوردہ از ہجراں او — کز درش ناسرِ وم دل در نہ پا میبرد
میبردم نوعے زکوئے او کہ پنداری بچشم — صد قسم پیش دلبر از بہر تماشا میبرد
گر ز داغ چہرۂ لیلی ہمی آرد سبق — خاطرِ شوریدۂ مجنوں بصحرا میبرد

شہر و صحرا را نظیری سوختن از آہ وداع
میبرد نوعیکہ پنداری ز دنیا میبرد

بکش بسوز کہ نام اماں نخواہم برد — دعا بدرد سر آسماں نخواہم برد
سخن ملاحظہ از کشتنم ... — ز رشک نام ... نخواہم برد
ز دل طپیدن آغاز عشق میگفتم — کز ایں معاملہ غیر از زباں نخواہم برد
ز اضطراب دلم ... وصل معلوم ... — کہ از بلائے شب ہجر جاں نخواہم برد
... چند کنی اے فراق بے رحمی — در پیش تحمل گماں نخواہم برد
... یوسف کنند با ہمہ — مرے کہ وقت تو نشد از آستاں نخواہم برد
... کہ من میروم بسوئے چمن — چو جائے غنچہ کہ برگ خزاں نخواہم برد

نظیری ارچہ بلندی ز بیرہ پرواز نیست
زشوق رہ بسوئے آشیاں نخواہم برد

حسن چندے سر بدل شوخی و خودرائی دہد
شہ چو گیرد مملکت اول بیغمائی دہد

دیدۂ عاشق نباید ذوق از دیدار دوست
گر نہ اول ترک دید نہائے ہرجائی دہد

لذت دشنامش از من پرس کاب تلخ و شور
ذوق کوثر در مذاق مرد صحرائی دہد

گردوا زجان درد نم معلوم شوق روئے دوست
زاں نمی میرم کہ ترسم مرگ رسوائی دہد

دریا با نہانے گنجم اگر طغیان شوق
بند بگشاید چو سیلم سر بشیدائی دہد

گریہ ما تلخ و طبع میزبان رنجش پذیر
صوت مطرب با دلش بگداز گیرائی دہد

شکوہ کمتر کن نظیری گر کسے یاری نکرد
رخت ما سوزد چہ نقصان تماشائی دہد

گل آمد و لعلم ز دل سنگ برآورد
اشکم ز تماشائے چمن رنگ برآورد

میخواست ز مرغان چمن شور برآید
یک نغمہ معنی بصد آہنگ برآورد

عشق آمد [illegible] خود آئین خرد [illegible]
تا شہر [illegible] و جنگ برآورد

[illegible]
[illegible] فن جنگ برآورد

مطرب [illegible]
[illegible] برآورد

[illegible]
در جیب دلم نقش آئینہ ام زنگ برآورد

یکبار بعیب و ہنر خویشتن ندیدم
شوخی تو فرسنگ بفرسنگ برآورد

در راہ وفائے تو نہ طولیست نہ عرضے

این خون شدہ دل بسکہ خراب است نظیری
در پیش تو نشوانیش از تنگ بر آورد

نالہ را نیست اثر کز تو شکایت دارد
ورنہ ما گرم دعائیم و سرایت دارد

مردہ را زندہ نماید دم مطلوب جہان
آتش از گرمی ما چشم حمایت دارد

ذوق ہر مرغ باندازۂ پرواز دوست
عشقبازی نبود ہرچہ نہایت دارد

عمل صالح و طالح بجوئے نستانند
ہر کجا کار تعلق بعنایت دارد

کس چہ داند ہمہ مایہ نبود ہ رود
جنس نایاب خریدم کہ کفایت دارد

دفتر نا امیر مارا نگشاید ہم
مہر در دست بر زنا چہ حکایت دارد

کفر و ایمان نبود شرط نظیری در عشق
ہر دو کافر [illegible] نم کہ ولایت دارد

باعثِ راندنم از بزم بجز عار نبود ورنه کس رامن و بودن من کار نبود
ناشدم از تو جدا تفرقه پامالم کرد دولت آن بود که این فرقت دیدار نبود
همه آسان ز جدائی تو مشکل گردید هیچ دشوار بدیدار تو دشوار نبود
بدی در همه جا نام برآرم که مباد خون من ریزی و گویند سزاوار نبود
ناله از بهر رهائی نکند مرغ اسیر خورد افسوس زمانے که گرفتار نبود
عشقم از سود و زیانِ دو جهان فارغ کرد از چه کارم همه عمر همین کار نبود
خوشدلی کرد نظیری برش امشب خالی
صد سخن گفت که شائستهٔ اظهار نبود

محبت با دل غمدیده الفت بیشتر گیرد چراغے را که دودے هست در سر زود در گیرد
بس از دار سنگیها بیشتر گشتم گرفتارش چو صیدے جست صیادش ز دل سخت تر گیرد
محبت بیشتر قائم شود چون بشکند پیمان نگو نه اول افشاند درخت انگه ثمر گیرد
اگر بادے وزد مشتاق را نبود سماع آرد وگر بوئے رسد مخمور را مستی ز سر گیرد
مشو از حال من غافل که زخم کاری دارم مبادا دیگرے صیدِ ترا از خاک برگیرد
مرا این بس که بیداد از هوش دل مجروح خواهد کرد حریفے آگهی باید که از عالم خبر گیرد
نظیری کوئے عشق است این نه شاهد بازی و رندی
که گر پائے رود از دست کس پائے دگر گیرد

بهجر و وصل تو جان لذت و نزاع ندارد نشاط آمدن و کلفتِ وداع ندارد
بشهر ما نفروشند جز رضا و محبت کسے دوکان نگشاید که این متاع ندارد
بران فراز که من میکنم عروج مقامیست که هیچ پایهٔ میزان پایه ارتفاع ندارد
چنان حقارتم از چشم اعتبار نهاده است که دهر بزم من و حال من اطلاع ندارد
برطل خون جگر مخمورم از بخت لئامم که سر ز جام تنگ شربم صداع ندارد
ز تیرگی شبِ انتظار شمع امیدم برابر پر پروانه شعاع ندارد
عبث بوعده [illegible] افش ولی تو نوشت نظیری
کدام [illegible] ندارد

کمند و دام ما عنبر از [illegible] [illegible] را [illegible] بجز ما [illegible] گیرد

نصیب دیگراں ہر لحظہ رطل خندہ لبریزست
بجام ما تبسم نوبتِ ما ہم نمے گیرد

بشیرینی محبت در دل دیگر زیادت کن
کہ ظرفِ ما ازیں یک قطرہ بیش و کم نمی گیرد

مریضانِ دیارِ عشق خوش بیماری دارند
کسے دارو نمے خواہد کسے مرہم نمے گیرد

حسابِ امشب و فردا بزلفِ درہمی دارم
شمارِ ظلم و بیدادی کسے برہم نمے گیرد

مگر از خاکِ کوئے گمشدۂ ما بر کند شاید
دل ما را بہیچ آں زلفِ خم در خم نمے گیرد

باہ و نالہ میجوید نظیری بر درت راہے
سکندر صنعت نمے آراید و عالم نمے گیرد

ز بیداد تو حرف مہر را نام و نشاں گم شد
کتابِ حُسن را جزو محبت از میاں گم شد

ز مہر بوالہوس گر دولت عاشق نمے گردد
طفیلی جمع شد چندانکہ جائے میہماں گم شد

سحر بیتے مغنی میسرود از تو بیداد آمد
چناں شورے برآوردم کہ وقتِ دوستاں گم شد

بنالش خواستم جا در دولت افتادم ز چشمت
گدا آمد کہ صد بے قرب جوید آستاں گم شد

پس از عمرے شدہ عرضے کنم خنداں بہ پیش آمد
کہ مضمونِ سخن صد بار از دل تا زباں گم شد

متاعِ دیر را گر داریم بر ما رد مکن زاہد
لجز مرا حیہ میہم قیم راہ کارواں گم شد

ہوس تا یافت سودا از من مزاج کار ما برگشت
قرابت نا بست در برمن کلبہ آسماں گم شد

ہوس ہا در فراق مرحمت خواسگراں برگرفت
دراب بداد سراغ عافیت نام و نشاں گم شد

اگر پرسد کسے حال نظیری را بگو دیدش
کہ در دام است آں مرغے کہ شب از آشیاں گم شد

ز نگہتِ سحری شوقِ یار مے خیزد
جنوں ز سایۂ ابر بہار مے خیزد

بروئے یار نگہ رشحہ بیز مے افتد
بزلفِ یار شکن قطرہ بار مے خیزد

سحاب دل شدہ در کوہسار مے گردد
غزال شیفتہ در مرغزار مے خیزد

بہ دستگیریِ عشاق ناتواں احوال
ز زیر ہر شجرے صد نگار مے خیزد

تنے کہ رفت ز پا بر عذار مغلطد
سرے کہ رفت ز دوش از کنار مے خیزد

نہ از وصال ملالے ... مے گیرد
نہ از فراق حریفاں خمار مے خیزد

متاعِ رندی و گلگشت لذتے دارد
کہ پادشہ ز سر اعتبار مے خیزد

ببیں کہ طائرِ فرصت لبِ صید صیدش کن
کہ صید افگنش از ہر کنار مے خیزد

همین که قسمت خود یافتی غنیمت دان — که از کمین گه تیران شکار می‌خیزد
درین هوا و در خلوت حکیم نگنجاید — که هوش می‌رود و اعتبار می‌خیزد
جهان خوش است نظیری قلم بجلوه در آر
که گلشکار ز سیر نوک خار می‌خیزد

چه شور بود که عشقت بمن کرامت کرد — که نارسیده قیامت دلم قیامت کرد
حدیث من که ز مجموعهٔ وفای تو خواند — که نی بخون دل و دیده اش علامت کرد
بکعبهٔ دل من عاشقان نماز آرند — که قبله شد صنم و برهمن امامت کرد
بهر نماز کنم صد هزار سجدهٔ شکر — که در دیار تو طاعت اقامت کرد
قضای کفر ادا میکنم که بر من عشق — نماز و طاعت چل ساله را غرامت کرد
نثار دیده تصدق دهم که بخت جوان — بجوی نهد و دریا تو همه ندامت کرد
فراق گشت نظیری حریف سودا پیشه
درین معامله خون ترا ملامت کرد

بی تو بر بال و پر مرغان گلستان تنگ بود — صوت بلبل در حریم باغ بی آهنگ بود
حال آن گلگشت صحرائی که من کردم مپرس — لاله‌ها را در نظر هر سنگ پرخون چنگ بود
بی تو بر چشمم نمک می بخت باد سحر دم — گر چه مروارید می سایه هر جا سنگ بود
سایه مجنون ملیت از ره آن که من کردم گذر — گر خیالت نیل صد لیلی بصد فرسنگ بود
نامهٔ دشمن ملالت بی تو می پردازدم — آنچه بر می‌چید زنگ سینه‌ام را ننگ بود
گر فردم از نشاط دیدنت از من مرنج — با نشاطم خصمی با جان نخستم جنگ بود
پیش ازین چندین نظیری شوخی و مستی نداشت
تا نبودی جام بی ساقی دمی بی رنگ بود

تو میرانی و جانم با تو ذوق گفتگو دارد — که هنگام مردن پادشاهی آرزو دارد
تو شمع بزم هر کس گشته صحبت غنیمت دان — که این پروانه هم با گوشهٔ تاریک خو دارد
حرارت از برای گرمی لب بیار می باید — دل چون موم از سختی جدل با سنگ و رو دارد
کدام مجلس و سامان که هنگام خوردن بیاد آرم — چراغی تیره دارم نه مردن آرزو دارد
بمستی سنزد گر متهم دارد مرا ساقی — هنوز از بادهٔ پارینه ام پیمانه بو دارد

سزد گر باغبان در ہائے باغ از ناز بکشاید   کہ بلبل گشت مست و غنچہ اش مے در سبو دارد

گدا ایں بود جام لطف کے وادی نظیری را
ہنوز آں تشنہ لب آب غریبی در سبو دارد

منم مرغ اسیرے مضطرب از بیم جان خود   نہ ذوق دانہ دارم نہ امید آشیان خود
دل از امید وصل و بیم ہجران کردہ ام فارغ   نغمہ نہ گوشۂ دارنہ از سود و زیان خود
ز قوت خویش با ہم طعم زہر و شکر با گویم   کزیں نعمت تنم پروردہ مغز استخوان خود
بباغ روزگار آں خود ستا مرغ کہن سالم   کہ خود مے سنجم و خود مے سرایم داستان خود
بنزد محرم و بیگانہ عیب خویش میگویم   بدشمن میدہم از سادگی تیر و کمان خود
در صد شکوہ بر لب میکشاید بادنومیدی   کسے کو تا زند قفل خموشی بر دہان خود

نظیری صبر کن کیں بند از دل بگسلد روزے
ہنوز امید دارم میکند ضبط زبان خود

روز آں آید کہ با صد خواریم بر در کشند   پردۂ ناموس شبہا ز روزگارم بر کشند
بر سر پروانہ شمع از بہر آں سوزد کہ مست   جذبۂ عشقے کہ خاکستر بخاکستر کشد
ہیچ جا نگذاشت کز دے فتنہ باقی نماند   کاش چوں آید غمت رخت از در دیگر کشد
از درش تصدیع کم کردم چو دانستم کہ او   خط نسیانی مرا یکبارہ بر دفتر کشد
غم کہ ہر شب مجلسم افسردہ ز و میگشت رفت   امشب از جرأت چراغم و تنہ بر صرصر کشد
چارۂ کن بیقراری تشنۂ وصل ترا   بر سراب از چشم افتد دست از کوثر کشد

از فراق امشب نظیری مجلسم ماتم کدہ است
بوئے خون آید چو عودم شعلہ در مجمر کشد

تبسم بلب از شرم و خشم و کیں گردد   کرشمہ اش گرہ از ناز بر جبیں گردد
کنہ بدیدہ شکر ز براشک تلخم را   بخندۂ کہ از زہر انگبیں گردد
از و بقیمت آسائش ابد بخرم   جراحتے کہ دلم یک نفس غمیں گردد
چو باد از سر عالم بجہد بر جستم   اگر دمے بمن از مہر ہمنشیں گردد
نہ قبلہ دانم و نہ کعبہ کافر عشقم   چو سجدہ پیش بت آرم قبول ور گردد
گہے کہ جامۂ تقوے و رند گو بندم   کہ دست کیں تن کہ پنہاں در آستیں گردد

سخن طرازی و دانش هنر نظیری نیست
قبول دوست نگر ناله حزین گردد

دلم را نور رحمت از وداع جان فرو گیرد — شهادت خانه‌ام را پرتو ایمان فرو گیرد
دل پُر حسرتی دارم که هر سو چشم بگشایم — سرشک گریه‌ام از دیده تا دامان فرو گیرد
ز بس سایه هم در کیش طاقت ناوک آهم — خراش سینه‌ام را سوزش پیکان فرو گیرد
ز خورسندی مدان گر بی‌تو بر بستر نهم پهلو — سرم را اضطراب از زانوی حرمان فرو گیرد
در آن ساعت که آهم گرد راه از چهره افشاند — چراغهائے اهل درد را جریان فرو گیرد
بحسرت می سپارم جان به بند از گریه چشم را — که گر اشکی ببیند دهر را طوفان فرو گیرد

اگر آید بجز یاد تو در خاطر نظیری را
ز دل تا بگذراند صد رهش نسیان فرو گیرد

نشان آنکه کردم قطع امید از دیار خود — بنازم در حریم کوی او سنگ مزار خود
رهین از عزم برگشتن و تاجی از سر آمد — من و اخلاص عرض بندگی و کوی یار خود
تو خواهی کافری دان خواه خواهی مسلمانی — مرا کاریست با صدق دل امیدوار خود
نفس گردد بنا نیز این ابا نم شود بهلت — ندانم نقص در بنیاد عهد استوار خود
ز کامل عیارم در وفا و دوستی خالص — گرم صد بار بگذاری نگردم از عیار خود
لب امیدواری بسته‌ام از حرف نایابی — محبت میکند نوعی که باید کرد کار خود

نظیری از تو در خون زینت هر دام از صیدی
تو هم فتراک را آرا ز نشئه رده از شکار خود

در بروی جبینش تا ببستیم دیگر وا نشد — صد کلید آورد بخت و قفل این در وا نشد
در گریبانی که غم آورد بخت کمتر شد درست — خوش شدی کم دوختن دامانی که کمتر وا نشد
تا غم از ویرانه فرا داد آمد سند نگشود — دیدهٔ شمع امید ما ز صرصر وا نشد
همچنان مکتوب ناکامی بهم پیچیده ماند — نامهٔ سربستهٔ ما هیچ جا سر وا نشد
سعی کردم تا مگر از عشق بردارم دلی — قطرهٔ خون تا به از روی اخگر وا نشد
اضطراب از بهر جان بردن بسی پروا نکرد — پیچ و تاب شعله‌اش از بال و از پر وا نشد
آنکه شب خواب نظیری را بافسون بسته است — هیچ کار بستهٔ او زان فسونگر وا نشد

دل نمیدانم کجا زین آستانم میکشد
مرگ می بینم که با هجران عنانم میکشد

هر سر مو بسته ام دارد خروشے از وداع
هجر پیوند تو از رگهائے جانم میکشد

داشتم در سینه پیکان خدنگ کارسے
دست غیرت این زمان از استخوانم میکشد

میکند [illegible] سیرے بگرد خاطرم
گریه هم پائے ز چشم خون فشانم میکشد

قصهٔ وارستگی امروز پیش دل گذشت
طرفه حرف ناامیدی از زبانم میکشد

بر سر بازار جانبازی کمان آویختم
دست غیرت بشکنم هر کس کمانم میکشد

میکشم سر زان کشد او نظیری بعد ازین
گر بصد زنجیر آن نامهربانم میکشد

بر قفا چشمت نمی افتد چو این در وا شود
آن زمان درگاه بشناسی که همت جا شود

آنکه او در کلبهٔ احزان بسر گم کرده یافت
تو که چیزے گم نکردی از کجا پیدا شود

دوست دارد زغریبان [illegible] بیچارگی
عشق میخواهد که کشتی غرقه در دریا شود

هر که میخواهد که منشور رخ او نقش در بند
باید اول خانمان بر هم زند رسوا شود

زو همه [illegible] زمانه [illegible] است
پردهٔ ما بسته ماند پردهٔ او وا شود

[illegible]
نیست معلوم که آخر سر که با صهبا شود

عمرها آن [illegible]
جامه آن در بگیرم دستم ار گیرا شود

نظیری [illegible] رحمت [illegible] افکنده ام
[illegible] چشم و دلم گویا شود

[illegible] نواے دارد
هر گلبنے ز هر مرغ نواے دارد

بیک [illegible]
ز خود هر گلے [illegible] دارد

برهمن هم ز دیر بت که نومید [illegible]
در هر خانه زنی خانه خدائے دارد

حسن هر جلوه که از جلوه دل ما ببرد
از پیش گر بروی راه بجائے دارد

[illegible] آلوده [illegible]
این هر سلسله انگشت نمائے دارد

[illegible]
هر که ازین گذرد طعن خطائے دارد

[illegible]
کان سر چشمه عجب برگ گیاہے دارد

[illegible]
گرچه نفعے بنهد ذوق دعائے دارد

[illegible]
که اگر کشته شود نوحه سرائے دارد

من آں کن کہ سزاوار جمالِ تو بود	شمع در سوزشِ پروانہ سزائے دارد

غم مخور الفتِ معشوق نظیری بالست
بُودِ ہر ذرہ بخورشید بقائے دارد

گر تشنہ بر سرِ خم میرم عجب نباشد	رحمے تمے نماید تا جاں بلب نباشد
با صد امید خوانند گز انتظار سوزند	چوں در نمے کشایند کاش ایں طلب نباشد
صہبائے راز دادند سرمست شوق کردند	گویند لب کشودن شرطِ ادب نباشد
من یک سبب ندارم در گیر و دار بخت	یک مدعا نسازند تا صد سبب نباشد
چوں زلتے بہ بینند آمرزشے نمایند	پائے اگر بلغزد جائے طرب نباشد
ہرگز دلِ توانگر لذت نیابد از عشق	غم نیست عاشقاں را گر قوت شب نباشد

از عقدہائے دوراں دل بد مکن نظیری
آنرا کہ واگذارند جز از غضب نباشد

آں بخت فتنہ جو کہ تو دیدی بخواب شد	واں دل کہ بود سخت تر از خارہ آب شد
گلگونۂ ہوا و ہوس رنگ واگذاشت	خال و خط عروس طبیعت خراب شد
دل راکہ حرفِ سوختگاں داغ کردہ بود	مہر فتنا بر آتش ایشاں کباب شد
در بحرِ شوق کشتیٔ دل بیماں برید	در کوئے یار خیمہ تن بے طناب شد
ایں نو رسنبل و گل ہر کشورے نخاست	تا در خطا کدام گیا مشک ناب شد
دائم کسے بقا نہ بودہ است پاسباں	بیدار شو کہ چشم رفیقاں بخواب شد
خشکیٔ لب بہ تشنہ لباں آب میدہد	تا مستعد شدیم دعا مستجاب شد
مستی چہ خوب کرد کہ ایں پردہ برگرفت	رخسارۂ حقیقت ما بے نقاب شد

تاریخ واقعات شہاں نانوشتہ ماند
افسانۂ کہ گفت نظیری کتاب شد

دوراں مے حسرت ہمہ در ساغر ما کرد	بر ہر چہ نہادیم دل از دیدہ جدا کرد
نکشود ز قضا شصت کہ آہے نکشیدیم	بر دوست نزم خورد خدنگے کہ رہا کرد
بازوے ہنر دارم و اقبال ندارم	میکوشم و کارے نتوانم بسزا کرد
فریاد برآریم ازاں بازیٔ شعبد	کو از ازل ایں شعبدۂ چرخ رہا کرد

خود طلعت خود دیده دگر پرده برانداخت   خود فتنهٔ خود گشت اگر فتنه بپا کرد
با آنکه لبش داد منادیٔ محبت   نه بر سر مهر آمد و نے عهد وفا کرد
ناوک فگنے بر سر هر راه نشاند   در عشق کمندم بگلو بست و رها کرد
دشمن بارم افگند و دوست با آتش   با اینهمه حد نیست که گویم که جفا کرد
چندین سخن عشق که گفتند و شنیدند   کس حق محبت نتوانست ادا کرد
بر زند بجائے پر و بالش سر و منقار   مرغے که بلند از سر این شاخ نوا کرد

خورسند بتسلیم و رضا گشت نظیری
مسکین نتوانست خصومت بقضا کرد

نه ز جهدم بکف بخت عنان مے آید   نه بزورم زه دولت بکمان مے آید
نه مرا بازوئے قائم نه مرا دیدهٔ راست   همه بے قصد خدنگم بنشان مے آید
تو که آسوده دلی از نفسم شو مخواه   منکه شوریده ام آتش بزبان مے آید
سخن مردم دیوانه حقیقت دارد   در عبارت باشارات نهان مے آید
عشق در مملکت عقل چو سلطان گردد   روش و عادت دیگر بمیان مے آید
میکنم شو چو از خانهٔ عاشق برود   میدهم خبر چو از راه زبان مے آید
همه بر خویش ز بیم دم آتش لرزند   جائے خوف است که کشتی بکران مے آید
مرد درگاه ورا پردهٔ عزت نبود   هر که دامن بسر پائے کشان مے آید
وصل چون یار تو بر بوئے نسیمے گردند   که از و بوئے تلطف کار یحان مے آید
طاقت جور و جفا نیست تنگ حوصله   گر نه چون نکند دل بفغان مے آید

اینکه با طبع شبابست نظیری چه عجب
میرود پیر بمعنی نه جوان مے آید

بیگانه رد شود بدر آشنا رود   آن کس که آشنا بتو باشد کجا رود
از خدا بهوس کوئے تو ناپاک تپیده ام   بر راه من جدا روم و دل جدا رود
احرام عهد روز ازل کعبه تو بست   جز راه عشق هر که رود بر خطا رود
صهبائے که راز بگیتی زنهار نه همی جهد   گرد م زند حریف سرش بر هوا رود
عشاق از حسن نه از نان خریده اند   لب باز هر که میزند این ماجرا رود

شادی که غبن میکشی و دم نمی زنی
در شهر این معامله با هر گدا رود

عشق آمد و تمام بگوشم درون دمید
رازی که در میان مس و کیمیا رود

این حاجیان ز دور صدائی شنیده اند
کس در درون پرده چه داند چها رود

زان بحر موج زن چه کم آید اگر نمی
برکشت زار سوخته آب بقا رود

عریان تنی عارف معنی جمال اوست
قشر هما بماند و پر هما رود

ما پیرهن ز سادگی از بر فگنده ایم
وز کینه دیر در بر دشمن قبا رود

غمگین مباش زود نظیری فرج دهند
چون بندهٔ مطیع همه بر رضا رود

دل کندنِ تو شد بریده کم از سنگ و رو نبود
پیوند روح بود بتو انس و خو نبود

قهر تو ناگهان بسر آمد سبب نداشت
هجر تو اتفاق فتاد آرزو نبود

ناسازی نزاکتِ طالع سبو شکست
با آنکه دُرد دم آن قدر از سبو نبود

چشم و دماغ مردم عاقل گرفته بود
یا خود گل جنون مرا رنگ و بو نبود

عقلم که امتیاز گهر استخوان نکرد
کام هما ز بهرهٔ ریشش در گلو نبود

گر دل براه نامه وفا صد نمی شکست
بسیار تیره آب محبت بجو نبود

مسجد فرو گذاشت ز سر کان گل مدار
لائق بروی مفلس ناشسته رو نبود

گفتم که عهد بستن و تنها گذاشتن
دانی بدست اگر چه بگویم نکو نبود

حسن تو در تمیز روی اسیر باز ریخت
روزی بمن که در غمش تنگ و درو نبود

گفت آن زمان که غمزه ام این ماجرا نوشت
هیچم بهستی تو سر گفتگو نبود

ای خط برات که نامه سوی دوست میبری
گر پرسدت که بود نظیری بگو نبود

ساقی قدح نداد و سفال سبو نبود
چندانکه جرعهٔ بچشم آبرو نبود

میخواست بوسه رخت اقامت بگسترد
از فرش جبهه راه بران خاک کو نبود

دندان زد هزار نگاه گرسنه بود
لعل لبش که باده بان رنگ و بو نبود

در باختن دل بعشق مقمر نگه داشت
هرگز قمار خانه باین رفت و رو نبود

ز بیقراری و لم ابر دزدش نکرد
با آنکه میفروشِ مغان نیک خو نبود

ته جرعهٔ ندا دکا سرار دوستی — لائق بهرزه مست سرچار سو نبود
تا صبحدم صنم صنمم بود برزبان — کانجا مجال عبدالله گو نبود
زان حسرتے که در دل من میفروش کرد — بزم مئے نشد که لبم خشک ازو نبود
بس آرزو که داشت نظیری پخته گو
امروز گنج یافت که در آرزو نبود

صیحے بنال راه فلک بر نبسته اند — هر چند دیر آمدهٔ در نبسته اند
حرمان تو ز همت کوتاه بین تست — هرگز در کریم بکافر نبسته اند
سرمایهٔ شناخت چراغیست داده اند — امادهٔ چراغ ز صرصر نبسته اند
بر تشنگان بیانه بخیلی برائے چیست — دریا کریم و ظرف ترا سر نبسته اند
ما ے رمیم رخش ترا پے نکرده اند — ما وحشی ایم باز ترا پر نبسته اند
عالم ز ظلمت شب حرمان سیاه شد — کو آفتاب اگر ره خاور نبسته اند
مکتوب دوست دارئی مارا جواب نیست — غیر از سرش ببال کبوتر نبسته اند
هر مرغ بر هوائے گلے آشیان نهد — بر شاخ شعله بال سمندر نبسته اند
تا چند عود خام نظیری فروختن
دودے برآر روزن مجمر نه بسته اند

حسن جنبید ز خواب و مژهٔ برهم زد — فتنه برپا شد و نیشتر به رگ عالم زد
هرچه در پرده نهان بود هویدا کردند — چه نیے بود که این صبح سعادت دم زد
بے محبت ننمود ندا جابت هرچند — بانگ تسبیح ملک بر فلک اعظم زد
مطلب حمایهٔ ذرات زجا برجستند — مایه عیش چو بر خاک بنی آدم زد
خواست آئینهٔ تحقیق بحال بسپارد — قفل کوے بدل دیدهٔ نامحرم زد
غرض آن داشت که از عشوه اش آگه باشیم — بر دردل زخم ز اندیشه نمک از غم زد
عقل چوں دید که عشق آمد و خونخوار آمد — لب فرو بست و دم از سلطنت خود کم زد
روح آزاد ازین معرکه جان بیرون برد — دست در حلقهٔ فتراک خم اندر خم زد
مرا ازین قصه نظیری نه بیارد بیرون
اگر عمرے بسخن گشت و ورق برهم زد

شادیِ عشق تو هنگامهٔ غم برهم زد
شور حسنت نمکے بر جگر آدم زد

شب ز دیدار تو گردید بهم آبستن
جامه بر سنگ ز شورِ رخ تو ماتم زد

شهد لبهائے تو دکان مسیحا در بست
دست در دامن تیغ تهمت مریم زد

کعبه آمد حجر الاسود خالت بوسید
غوطه در موجه چاهِ ذقنت زمزم زد

تا قضا خال بهشتی جمالِ تو بدید
شست آن خال که بر ناصیهٔ آدم زد

بسخندانی تو طفل نه بد دست کسے
گره اعجاز ابهت بر نفسِ مریم زد

عشق دو شاب دل آن روز که سوداے بخت
مایهٔ قهر برین شیرهٔ جانها کم زد

دوش میخواست قدم بر من افتاده نهد
کند خاک من و بر دیدهٔ نامحرم زد

دولت از فیض دمِ صبح نظیری دریافت
در نداد ند بغواص که بیجا دم زد

نه فوتِ صحبت این دوستان غمے دارد
نه مرگ مردم این عهد ماتمے دارد

میان اینهمه احباب عیب پوشی نیست
دریده پرده تر است آنکه محرمے دارد

بجوش بیابانی هم صحبتان نجائے مرد
که تیر زنیش بود هر که مرهمے دارد

بهرزه دفتر امید هر کجا مگشا
که مبتلائے هوا کار درهمے دارد

هزار جرعه ز هر خار بایدش خوردن
نکو سرشتی اگر طبع خرمے دارد

ز طعن گرسنه چشمان دلیر نماید
هلالِ عید که ابروئے پر خمے دارد

بکاوش مژه رگهائے جانش بشگافد
تنک دلے که چو من چشم پر نمے دارد

ز خویش اهل گنه کن که ملک بیخویشی
برون ز عالم این خلق عالمے دارد

بجاه و حشمت دنیا چرا تفاخر کند
کسے که همچو نظیری مصلّے دارد

بادهٔ خاص محبت نه کسے بنا محرم رسد
محرمان را دو سه نفسے از صفائے هم رسد

وقت عارف شب نکو گردد که در خلوت عام
یک دل بیدار را فیضِ همه عالم رسد

یافت گر دیوانه جائے تعجب بهر جست
از عجائبهائے دوران و بیرانه ام رسد

زاد مسکینان بره بردار کاب زندگی
تا سفالِ خضر با شتکے بجام جم رسد

برگل ما ابر اگر هرگز نبارد خوردنیم
مزرع نمناک ما را خوشه از شبنم رسد

شکر لله که خوش و ناخوش بیادش میرسم ‌ بس همین شادی که ما را از نصیب غم رسد
هر کجا تن چاک گردید از نمک انباشتیم ‌ زخم ما بی باک جانان را که مرهم رسد
عشرت ساغر پرستان زنده دارد مرده را ‌ شور گردد در سرائے ما اگر ماتم رسد

سودے از طاعت فروشیها نظیری بر نداشت
هر کرا سرمایه رو باشد کفایت کم رسد

ردیف الذال

بر خوان من نمک بملاحت شد لذید ‌ صد بار تا بسوخت جراحت نشد لذید
هر کس بمے ندا در ردائے تکلفے ‌ در کام او شراب اباحت نشد لذید
در بحر و بر بجز الم تلخ و شور نیست ‌ جز بر امید سود سیاحت نشد لذید
تاجر بعشق خانه بدریا نشاند است ‌ محنت جز از تصور راحت نشد لذید
رخسار خوب را بوفا قدر و قیمت است ‌ بے میوه بوستان بفلاحت نشد لذید
تا صبحدم نزد نمکے بر جراحتم ‌ با آں کمال حسن صباحت نشد لذید

لذت ورق ز کلک نظیری گرفته است
در نامها سخن بفصاحت نشد لذید

ردیف الرا

بزم خاص است درد نکته بدستور بیار ‌ معنی دور طلب کن سخن دور بیار
تلخ روئی مکن و نوبت شیرین شکن ‌ رخ چو حور نداری سخن حور بیار
چشم وا با فتنه داری خبر وصل بگو ‌ دل افروخته داری دم پرنور بیار
راز دل فاش مکن پرده آں غمزه مدر ‌ محرم سر شده نکته مستور بیار
مطرب بزم جگر سوز مردے دارد ‌ شکر این منت نمک سینه رنجور بیار
قصه وصل بگو تا غزل انشا کن ‌ راز در سینه بیار دلے المعمور بیار
بکر هر نغمه که در پرده نے مستور است ‌ مست و مجنون کن و آشفته و پرشور بیار
۲۱ شعرا در صف ایوان تهمدل حیران ‌ زاں محک گاه افاضل خط منشور بیار

گل و نرگس قدح و شیشه نظیری دادند
خیز از خواب دماغ و دل مخمور بیار

ای صبا از گل عطار نشانی بمن آر
وز گلستان نشاپور خزانی بمن آر

خط زرافشانی جاوید بعالم ندهند
بگذر از عالم و منشور امانی بمن آر

فرصتم نیست که از سنگ قضا سر خارم
گر امانی نبود تاب و توانی بمن آر

تیرباران ستم از پی هم چند رسد
ناوکی میکشم از سینه کمانی بمن آر

هر نشانی که بسودائش [illegible] سود دهد
اگر از مایه نمانده است زیانی بمن آر

کشت زار طرب تشنهٔ آتش شده است
مطرب ابر دم برق زبانی بمن آر

چون شرر در دل سنگ است نهان سخنم
تا برآرم نفس سوخته جانی بمن آر

ملک گیران سخن سکه بباطل زده اند
زین همه سیم دغل نقد روانی بمن آر

دلم از صنعت الفاظ نظیری بگرفت
از دم رهبری ساده بیانی بمن آر

فارغ ترا ز دل نکند همدل دگر
ایزد ترا سرشته ز آب و گل دگر

مرغ مده را نکنی ما [illegible]
در خاک و خون طپیده شود بسمل دگر

هر مشکلی که عاجزی [illegible]
آسان کنی که پیش بنی مشکل دگر

از آب و گل غرض شجر قامت تو بود
عالم نداشت بهتر ازین حاصل دگر

از نور محفل تو جهان در گرفته است
نفروخته چراغ تو از محفل دگر

خاطر بمنتهای جمالت نمیرسد
دارم بهر مشاهده ات منزل دگر

از ما متاب روی که غیر از جمال دوست
دریای عشق را نبود ساحل دگر

مستان اساس میکده زیبا نهاده اند
رسمی اگر نو نهد عاقل دگر

ساقی قدح بکف نه نظیری نظر بغیب
دوران ندیده است چو تو غافل دگر

[illegible] باده ز شام و سحر دریغ مدار
ز خاک جرعهٔ خود چون قمر دریغ مدار

[illegible] سرا بلبل [illegible] آید
بجو که آب ز نار جام زر دریغ مدار

حیات تلخ بده عیش خوشگوار بگیر
بعشق تیغ کشد جان و سر دریغ مدار

بشکر آنکه حدیثی چو انگبین داری
زسایلان ترش رو شکر دریغ مدار

ترا به بینش کوتاه خویش نتوان دید
مرا ترا تو ببینم نظر دریغ مدار

درون جانی و در پردهٔ ز مردم چشم
جمال اگر ننمائی خبر دریغ مدار

همیشه چشم باحسان آشنا دارد
ز خاک کشتهٔ غربت گذر دریغ مدار

جراحت دل شوریده خشک میگردد
ازان دو زلف سیه مشک تر دریغ مدار

بیان شوق نظیری دراز انشائیست
بیاض چهره ز خون جگر دریغ مدار

دارم دلی ز طائر وحشی رمیده تر
هرچند دور تر ز کسان آرمیده تر

تا آن خدنگ قامتم از آغوش من گذشت
پشتم شکسته تر شد و قدم خمیده تر

خونی که حاکم بود بریزد خطا نشد
چندانکه داشت دامن عصمت کشیده تر

آنجا که شحنهٔ تو بدرگاه میبرد
شاهد ز عاشق است گریبان دریده تر

خورشید از کمان تو یک تیر میکشد
ماه از تو کس ندیده تمام آفریده تر

دندان زده هزار امیدم بدرگهت
از سگ گزیدهٔ سر کویم گزیده تر

خاری که در ره تو بخاطر شکسته بود
هرچند بیش کاوشمش شد خلیده تر

در کام ناروائی عشق پری وشی
از سحر کرده ایم بافسون رسیده تر

نالان مرو که بار علایق گذاشتی
هستی بعفت از نظیری جریده تر

هردم از زلف تو دارم کافرستانی دگر
دمبدم نو میکنم از رد بت ایمانی دگر

با توئی با حسن رخسار ترا دیده است
چون توئی گر سر بر آرد از گریبانی دگر

چاشنی گنج آن لب از مذاقم کی رود
گر بگردانم زبان را در نمکدانی دگر

نیست هم دعوی حریفی حسن نهانش مال
رخش میتازد ز میدانی بمیدانی دگر

چابکی باخوی این طرح ترکتاز افکنده است
کوی دیگر میزند هردم بچوگانی دگر

تا برون آرد سری از لوح پیشانی او
طفل گردد عقل هردم در دبستانی دگر

حسن هر سو در لباس صورتی پنهان شود
عشق هر ساعت درآویزد بدامانی دگر

درد نایابی و نادانی نظیری مشکل است
غیر خاموشی ندیدم هیچ درمانے دگر

درد دل را میکنم با صبر پیوندے دگر
بر طبیب خود تغافل میزنم چندے دگر
اعتمادے نیست بر عهدے که نقصانے ندید
هست در پیمان گسستن مهر پیوندے دگر
گرچه میدانم قسم خوردن بجانت خوب نیست
هم بجان تو که یادم نیست سوگندے دگر
پائے تا سر دیده ام از شوق رخسارت که هست
هر سر مژگانم بے تو چشم آرزومندے دگر
پیر کنعان با که گیرد انس در بیت الحزن
بوئے یوسف را مگر یابد ز فرزندے دگر
چون بشرم بخششم کشتی حلالت ساختم
کین مروت نیست با طبع خداوندے دگر
تاب مے آری که از کعبه مے نهی آئینه را
از جمال تو ندیدم جز تو خرسندے دگر
شکوه شکر نظیری عکس کین و مهر تست
آئینه منما که طوطی نشکند قندے دگر

به بیرحمی دلے داری دل صیاد ازان خوشتر
زبانی در کنایت بستهٔ استاد ازان خوشتر
بجو دقیقه ندارى باوجود حسن و زیبائی
ز هر خوبی که داری دارم آزادا ازان خوشتر
فریب خنده میخواند عتاب غمزه میراند
ز خوبان خوش بود مهر و فا بیداد ازان خوشتر
چو دریا میکشم دم در خود و در جوش مے آیم
که خاموشی خوشش مے آید و فریاد ازان خوشتر
ز بیدادش نمے نالم گرم زیر و زبر سازد
بنائے کو کند ویران نهد بنیاد ازان خوشتر
نثاری بر رخ او صد عوض در زیر لب دارد
برو جانے گر افشاندیم صد جان داد ازان خوشتر
نظیری بے سبب بے باعث نصیحت میکند خاصت
اگر فعلے نداری عشق مادرزاد ازان خوشتر

اے مطرب جان بہ رخت دلم پرده دگر گیر
یا پرده ازین راز به یک مرتبه برگیر
راهے بنواز ان که غم عشق درآید
گو شورش و مستی جوانی ره در گیر
راهے که مطلوب قریب است عزیزا
تا سر برود پائے ازین مرحله برگیر
اسرار خرابات مغان ساده نوا یافت
هان اے بطے بلبله پرداخته تر گیر
زین همنفسان آتش حسرت نفروزد
یار دم گرمے شود چون سوخته درگیر
تو طفلی و این راحت و غم سبد نه دوست
تا خوان جگر سیر شود خون [illegible] گیر

جامِ فلک آمیختهٔ شهد و شرنگ ست — کارے که از و ساخته تر گشت بتر گیر
تا در طلبِ کام خودی کام نیابی — بگذر ز مرادِ خود و مقصود برگیر

دل زاولِ شب طالبِ فیض ست نظیری
لب باز کن و ساغرِ لبریز سحر گیر

چشمش براهے میبرد و مژگاں نماکش نگر — در سینه دارد آتشے پیراهن چاکش نگر
دامے که زلف انداخته در گردن مسکینش بیں — خونے که مژگاں ریخته بر دامن پاکش نگر
شرم از میاں برخاسته مهر از دهاں برداشته — گفتار بے ترسش ببیں رفتار بیباکش نگر
قصد فریبے میکند سوئے غزالے مے چمد — آں چشم آهو گیر را با زلف پیچاکش نگر
از کوئے معشوق آمده شوریدگاں در حلقه اش — از صید آهو میرسد شیراں بفتراکش نگر
دل برده در دل باختن معشوق عاشق پیشه بیں — بگرفته و را انداختن بازوئے چالاکش نگر

وحشی غزالے کز حیا رم در بیاباں میخورد
رام نظیری میشود در دشت و ادراکش نگر

منشیں بشاهد آب رُخ یار سا مبر — آئینه صفا بدم بے صفا مبر
دورا ز طریق تهمت اگر جیب مریم ست — دلهائے پاک معتقداں راز جا مبر
از کوئے چوں بجانب خلوت رواں شوی — بیگانه را درون مگذار آشنا مبر
تا زخم طعن زن نخوری در سرائے خویش — گر سایه همرهِ تو شود از قفا مبر
آئینهات ز همنفساں تیره مے شود — سیمائے حسن مشکن و رنگ حیا مبر
تلخست شکر شود بلب انگبیں مده — غارت سمن شود بگذار صبا مبر
نالاں مگرد و قیمت ما را سبک مساز — گریاں مباش و آب رخ کار ما مبر
بودن بطبع خوش منشاں کار مشکل است — نازک دلے بسر نرسانی عنا مبر

حرزِ جمال خود ز نظیری طلب نمائی
جز سوئے حفظ خاطرِ او التجا مبر

افلاک فتنه زادهٔ بدامانِ روزگار — برگرده سر بلا زگریبانِ روزگار
سیب ذقن مگوئے بگو گوئے آفتاب — زلفش ربود از خم چوگانِ روزگار
گا ہے نه عقل بر سر جمعیت آمده — عشقش بهم زده سر و سامانِ روزگار

دل چون شناورے کہ عزیزش ز کف رود — خود را فگندہ بر سر طوفان روزگار
از سر نوشت ساقی دوران ما قضا — بشکستہ خامہ در کف دیوان روزگار
ایزد چو کرد عامل چشمانش فتنہ را — صد بار گفت جان تو و جان روزگار
نابود تا نگشتہ بسودائے زلف او — خود را نکردہ جمع پریشان روزگار
شور ملاحتش شدہ داروئے زخمہا — درد محبتش شدہ درمان روزگار
افغان کہ جائے بودن و جنبیدنم نماند — زخمم نشستہ بر سر پیکان روزگار
از قہر جیب و سینۂ خود پارہ میکنم — دستم نمیرسد بگریبان روزگار
صبح اجل رسید و پر و بال میزنم — در حسرت فروغ شبستان روزگار
راہے بسوئے قبلۂ حاجت نمی برم — سرگشتہ ام میان بیابان روزگار
جولان افتخار از آن سو مگر کنم — زخم گذشتہ از سر چاہان روزگار

گوئی کہ کام کودک دلپستان ما درست
زخم نظیری و سر پیکان روزگار

مے است چارہ غم ہوشمند را چہ خبر — رموز بادۂ تلخست قند را چہ خبر
سماع دردکشان صوفیان چہ میدانند — ز شیوہ ہائے سمندر سپند را چہ خبر
تپیدن شاخ گل افعی گزیدہ بلبل را — نوا گران نخوردہ گزند را چہ خبر
ز دامن کہ گشائیم ما تہی دستان — تو میوۂ سر شاخ بلند را چہ خبر
ہزار دام تصور نہیم و برداریم — تو مرغ وحشی فارغ ز بند را چہ خبر
بخاص و عام نہد داغ بندگی عشقت — قبول درد تو مشکل پسند را چہ خبر
ہزار شیخ و برہمن ز کیش خود بر گشت — تصرف نظر ارجمند را چہ خبر
بے علاج نما بند پند ناشنوان — طبیب داروئے ناسودمند را چہ خبر

بہ بزم عشق نظیری خجستگان افتند
ستارۂ بد و بخت نژند را چہ خبر

ہم زخم خلق را با حسن لو وراز دل چکار — ہر کرا زلف و رخ اعجاز است با افسون چکار
از عتاب و لطف میباشند مشتاقان عشق — بلبلان را با نوا کار است با مضمون چکار
در عجائب ہائے طور عشق حکمتہا ہم است — عقل را با مصلحت اندیشی مجنون چکار

کار ما با گردش طاس است و نقش کعبتین　　با حساب انجم و کجبازی گردون چه کار
دولت وارستگی هر که نماید رو خوش دست　　عشق را با ذقت خوب و ساعت میمون چه کار
در بیابانی که خود باشند رهزن رهبر است　　راهروان عشق را با دحیله های خول چه کار
سادگیهای نظیری دست صد تند بر لب بست
عشق چون دکان فرو چید با فلاطون چه کار

هر روز هست نالهٔ مرغان دراز تر　　گلزار بیوفا تر و گل بی نیاز تر
پیداست عشق مجلسیان را مدار چیست　　می جانگداز و مطرب ازان جانگداز تر
دارند زیر کاں همه زاری که در چمن　　شد بی لقا تر آنکه بر آمد بناز تر
چندانکه روز نرگس جادو بخواب رفت　　شب شد سپهر شوخ تر و دیده باز تر
قانون شکست مطرب ما را و همچنان　　ضربت ز ضربت دگرش دلنواز تر
کی دست ما بدامن آزاد میرسد　　هر روز هست سرو دال سرفراز تر
بر ... ت خود منا نظیری که هر که رفت
دمنان ... ذوق تر شد دبستان لباز تر

یکباره دیر و ... بر آور　　این مهر قدیم را سر آور
یا محرم کعبه ... کن　　یا بر سر کوی بتگر آور
... بدیم ... کن　　در سطر ... مسطر آور
پیراهن گل هزار رنگ است　　رنگش هم از ... در آور
... فان چهار موج داری　　کشتی هزار لنگر آور
گر بد ... هم باده ... ده　　ور مخموریم ساغر آور
در از ... و شور ما ... تنگی　　مجلس بر چین ولبس آور
ای هادی کعبه نظیری　　مومن ... دلش کافر آور
امروز ... دیگر ... ش ...
فردا ... ش ... دیگر آور

تنظیم پیام دل آگاه نگهدار　　پیغام دل خویش ز افواه نگهدار
تا دامن گل ... ده است　　ای شاخ گیا رشته کوتاه نگهدار

برمن که حریفان صبوحی بخروشند — تو قهقههٔ گل بسحرگاه نگهدار
نشاء عشق که از منزل جانان خبر آرد — ای عقل تو بنشین و سر راه نگهدار
مجلس مرا داست و محبت بتقاضا — از صدر گرانی برو در گاه نگهدار
عاشق ز کجا و سخن صبر و جدائی — یارب تو از این تهمت ناگاه نگهدار
باخجلت جرم از در عجز و زاری — چون آمده ام خوان بکش خواه نگهدار
زندان وطن به که گلستان غریبی — از مصر بکنعان برو در چاه نگهدار

خواهی که تو بینش شود شوق نظیری
از پیش نظر خورش گاه بران گاه نگهدار

امروز کار و بار جهان را خراب گیر — فردا که شنبه است نگون از شراب گیر
دریاب سرخوشان چمن را بهر صبوح — شبنم بروی بستر نرگس بخواب گیر
از سرو سرفراخته صوت حزین شنو — وز شاخ برفروخته مرغ کباب گیر
جز مهر دلبری که قوام حیات ازوست — تن را نمود دل و روان را سراب گیر
هر وقت بد که روی نهد [illegible] — هر نقش خوش که بوده کند موج آب گیر
اشعار خوش بگو و [illegible] — الفاظ نر بیار و شکر در گلاب گیر
خواهی ز کشف صوتیان با خبر شوی — جام شراب در کش و طرف نقاب گیر
خواه از طریق میکده خواه از ره حرم — از هر جهت که شاد شوی فتح باب گیر
هر ذره را بقدر طلب نور داده اند — در کار خود نشسته تیره را آفتاب گیر

فردا اگر [illegible] روست نظیری حساب نیست
امروز هر سوال که داری جواب گیر

غم کرد فراق دیدار [illegible] — آه سخت دگر بجان رنجور
از عشرت ناقص زمانه — کوتاه [illegible] ترم ز مخمور
رخسار تو [illegible] نه بینم — دل شد ز فراق چشم بی نور
تقصیر نشد نگر به [illegible] — در آب [illegible] قبله مستور
زخم جگر [illegible] — کز [illegible] که میکنند شور
کو نه [illegible] — مرهم چکند بزخم [illegible] ناسور

آنجا که شراب شوق دادند — تا جرعه ز من گرفت منصور
بوئے ز نشاط ما ندارد — آب و گل صد هزار فغفور
مشکل حالے و طرفه کارے — خود شاهد و خود دل شکسته مهجور
کارِ تو همه بدل موافق — از نیکوئی تو چشم بد دور
زود از تو شود غنی نظیری — درویش یکے و شهر معمور

دو چار هر که شوی جز سراغ یار مگیر — سپند بر سر آتش شو و قرار مگیر
چو وعده در رسد او خود بیاد خواهد داد — بذوق خویش سر راه انتظار مگیر
ز آب و دانه همه وحشیان بر آمده اند — سر شکار نداری پے شکار مگیر
تو آن درخت نهٔ کز تو بر توان خوردن — پے نظاره خوشی گل فشان و بار مگیر
حقوقِ صحبت او نکته ایست کم مشمار — وفائے دوست متاع خوشی ست خوار مگیر
چو لاله سوخته دل باچو سرو فارغ باش — هزار رنگ مشو طور نو بهار مگیر
شراب غیر نظیری خمارے آرد — قدح ز ساقی بیگانه زینهار مگیر

تا اینجا از اصل امتحان منشی فاضل است

ردیف الزاء

از طور صلح و عربده بیگانه ام هنوز — بر آتشے نساخته پروانه ام هنوز
صد نیش تلخ خوردم و صد نوش ناگوار — دُرد هزار مست به پیمانه ام هنوز
فریادِ مطربان بسر خم فرو نشست — غوغائے عام بر سر دیوانه ام هنوز
بس قلبها بدل شد و بس کیمیا دگر — روئے نیاز خلق بو یرانه ام هنوز
تا هست پیر دیر ره فیض بسته نیست — از کعبه میبرند بمیخانه ام هنوز
اختر دلیل و صدق سبیل و قضا وکیل — در بند فال سبحهٔ صد دانه ام هنوز
هر چند کو بکوئے برندم بعاریت — آئین شهر و زینت کاشانه ام هنوز
تصنیف عشق و معنی و ترکیب او یکے ست — من شرح نکتهٔ ز صد افسانه ام هنوز
آشفتگی عقل بمستی برون برم — مردم گمان برند که فرزانه ام هنوز

بازم ببزم وصل نظیری چه مے بری
در انفعال گریهٔ مستانه ام هنوز

شوریده است آب و گل قالبم هنوز
دیوانه بیم مے برد از محشرم هنوز

گه چهره میخراشم و گه جامه میدرم
سودا نرفته است برون از سرم هنوز

صد بار عید آمد و آدینه بگذشت
شنبه برون نبرده از مکتبم هنوز

صبح نشور دم زد و من دم مے زنم
ترسم لبی نیامده باشد شبم هنوز

هر صبح در سراغ یم و هر شام در پیم
اندیشه پے نبرده سوئے مطلبم هنوز

با هر چه احتمال نکوئیست میکنم
تعیین نکرده پیر مغان منصبم هنوز

با آنکه دعوت دو جهان میکنم چو نوح
در خانه بے رواج بود مذهبم هنوز

صد ره مسافر هر کس از سفر رسید
پیدا نمے شود اثر یاربم هنوز

عشقم بلهو و لعب نظیری ز سر نرفت
افسانه خنده تلخ کمند برلبم هنوز

خمش زلابه که طبع مشوش است هنوز
فتنکر بجور مکن شعله سرکش است هنوز

تحملے که فزایدش با عتدال آید
میان عفو و غضب در کشاکش است هنوز

برآشنائی طفل من اعتماد نیست
فرشته خوست ولے آسمان وش است هنوز

شبے بمیکده اش برقع از جمال افتاد
فرابه آب فشان جام مے غش است هنوز

مگو جراحت حرمان عشق بسیار ست
که این شکسته خدنگے ز ترکش است هنوز

بیکدو زخم که خوردی ز حسن امن مباش
که در کمینگه ابرو کمان کش است هنوز

نجات نیست نظیری ز دهر بو قلمون
اگر چه ریخت گل ایوان منقش است هنوز

چرخ بمرد بر نیست آتش بیز
نه مرے درد نه جائے گریز

شفقش خون مردم دانا
افقش ساغرے ز خون لبریز

بر طرف مے برد سراسانم
قهر مریخ با پلارک تیز

خبرم نیست تا کجا گشدم
نتوان کرد از قضا پرهیز

در خسک خانهائے هندم سوخت
یاد صنعان و مکه و تبریز

بسلامت کسے نبرد ایمان — زین زمین سیاه کافر خیز
از مداین شناس و آثارش — حسن شیرین و عشرت پرویز
ظاهر از بیستون هنوز شود — شور فرهاد و تیشهٔ شبدیز
از قیامت شدم گران جان کو — طبل شبگیر و نالهٔ شبخیز
بُرد قصب السبق ز من پیرے — دیر بر رخش میزنم مهمیز
کار در دست ما نظیری نیست
با قضا نیست هم مجال گریز

ذوق وجدان و نظر خالص شد و خامم هنوز — صاف شد میها و لے من دُرد آشامم هنوز
گوش و لب پژمردهٔ دیدار و قاصد در سفر — خانه پر شادی و در راه است پیغامم هنوز
بر نمے آید هلال عیدم از ابر امید — عمر رفت و همچو طفلان بر در و بامم هنوز
روز مولودم فلک محضر بفرزندی نوشت — بسکه خوارم از پدر نشنیده کس نامم هنوز
سیر هفتاد و دو ملت کرده ام در طور عشق — کس نمیداند چه خواهد بود انجامم هنوز
مکر ابلیس و فریب دانه ام آمد بیاد — بار ها گشتم رقیب آزاد و در دامم هنوز
از دود و دوزخ زبانی برون انداز دم — صد ره از خامی بآتش رفتم و خامم هنوز
گرچه از صحبت ز بدمستی برو غم کرده اند — جرعهٔ از رحم می‌ریزند در جامم هنوز
شکر ار کردم نظیری تلخ بر طبعش نیم
میکند گاهے لبے شیرین بدشنامم هنوز

ولها همه بوئے گل آویخت است باز — عیشے بطرف هر چمن انگیخت است باز
شوق شراب و شاهدم افتاد در دماغ — سودا متاع بر سر هم ریخت است باز
یادم ز خندهٔ لب معشوق میدهد — گل بر جراحتم نمکے بیخت است باز
در طلب کیں عبیر چه خوشبوئے کرده اند — در باغ عطر ها بهم آمیخت است باز
از میکده بگشت چمن آمده نشاط — غم از چمن بمدرسه بگریخت است باز
شبخیزان خرقه پوش خرابند ازین هوا — در دست ابر سبحه بگسیخت است باز
دامان کوه گیر نظیری که از کمر
قدر است تیغ قهر بر[illegible]خت است باز

سر برآور بر کلهداراں قباہا تنگ ساز
روئے بنما عاقل و دیوانہ را یکرنگ ساز

شاہ و درویش از دل و جاں آرزومند تواند
گر نسازی با لباس فقر با اورنگ ساز

خواست ابرو از دل سخت تو بنماید مثل
با خلیل خویش گفتا کعبہ را از سنگ ساز

ما بکلّی بر تو ملک دل مسلّم داشتیم
حسن را بر تخت بنشاں غمزہ را از سنگساز

با تو گستاخیست گفتن ترک بدخوئی نما
با دل خود گفتہ ایم آئینہ را بے زنگ ساز

موج حرماں بین و در کشتیٔ آزادی نشیں
قہر دوراں بین و عریانی سلاح جنگ ساز

یا اگر جورے کند بر جبہہ طالع نگار
بخت اگر رحمے کند فہرست نام ننگ ساز

یک نظر افگن بر آں رخ در غزل دیوان راز
یک سخن بشنو ازاں لب و ز لغت نغمہ ساز

صوفی و مطرب ز بانگت بر خلاف افتادہ اند
با صداع کس مدہ یا نالہ را آہنگ ساز

ما بناخن تار و پود جسم از ہم کندہ ایم
خواہ تار سبحہ گرداں خواہ زلف چنگ ساز

نیست با آسودگی چنداں نظیری لذتے
با لب پر خندہ و با چشم پر نیرنگ ساز

جام گیر اختر افتادہ بر افلاک انداز
روح شو عاریت خاک سوئے خاک انداز

دعویٔ عقل جز از عشق مشخص نشود
بحث کج را بدر دا و در بے باک انداز

ما چنیں دیدۂ آلودہ ترا نتواں دید
دیدہ از خود دہ و بر خود نظر پاک انداز

نقش موہوم مرا از دل من پاک بروب
بردرا ز خلوت خود ریزۂ خاشاک انداز

ہمہ جا دام ز گیسوئے تو انداختہ اند
تو دریں دشت عناں سر دہ و فتراک انداز

ہر کرا بدرقہ از لشکر مژگاں باشد
گو ہمہ بار بوادیٔ خطرناک انداز

دیدۂ آنکہ نظر جز بجمال تو کند
ناوک انداز براں دیدہ و چالاک انداز

حسن شوخ اندر دل دیوانہ نشاید ناچار
باغباں گو سر پر غزیدۂ تاک انداز

آنکہ در پیرہن پارۂ یوسف بیند
گو نگاہے بسوئے ایں جگر چاک انداز

دوستگانی بحریفان سحرخیز دہند
چارۂ علت مخمور بہ تریاک انداز

ہمت از ساغر لبریز نظیری خیزد
مے خور و نقب بگنجینۂ امساک انداز

آنرا کہ برو بمسند ناز
اوّل در نار لیش کند باز

بی رنج فرح نمی‌آید از عشق　　بی سوز طرب نیاورد ساز

پروانه نمی‌رسد بمطلب　　تا بال نیفگند ز پرواز

تا شیفتهٔ ثنای خویشی　　با تو ننهند در میان راز

خامش کن اگر بجا رسیدی　　در راه ز سیل خیزد آواز

از بردگیان نمی‌توان شد　　با اشکِ خبیث و آهِ غماز

خواهی بمراد دوست باشی　　خاطر ز مراد خود بپرداز

بازیچه بکوی عشق گشتیم　　ما ابله و طبع یار طناز

تا کی سودا متاع بر ریز　　تا کی بازی تمام درباز

از حیله شکستنت چه خیزد　　عشقت حرص و ریاضتت آز

رخت از ما بر نظیری　　در عشق درست نیست انباز

نشست اختر پروین پرنیان برخیز　　غبار کاهکشان رفت مهکشان برخیز

ز مطربان بنخلد گوش ابروان بر تاب　　ز ساقی ار نچشد جام سرگران برخیز

مبارک است سحر روی دوستان دیدن　　بروی چنگ و صراحی و گلستان برخیز

چو شاخ گل پی عشرت پیاله برکف گیر　　ز رشک کار تو گو رنگ ارغوان برخیز

فروغ مل نبود چاک پیرهن بکشا　　شمیم گل نوزد آستین فشان برخیز

چو خال در خم زلفِ نگار مسکن کن　　چو زلف از برِ آغوش دلستان برخیز

بدل درائی بکار و تن از بدن بگذار　　بجا نشین بر جمع و خود از میان برخیز

چو حال خوش شود از کاینات دست افشان　　چو وجد روی دهد از سر جهان برخیز

گران مباش نظیری ببزم رعنایان　　بآستین بنشین وز آستان برخیز

سخن گویند با من کمتر امروز　　که دارم دل بجای دیگر امروز

چنان سودا فزا جسم را بوده　　که نظمم می‌نماید شکر امروز

چنان اشکم بجنگ تیز رسیده　　که چون بم می‌بسوزد آذر امروز

ز بس طوفان درد با ملم گرفته　　فراز بام می‌پایم در امروز

سمندِ عشق را زیں برگرفتم — خرد را مے نہم جُل بر خر امروز
بکفر ایں صنم گردیں بنازم — تو بینندم ملائک کافر امروز
دو و یک میباختم عمرے دو شش را — فگنده مهره را در ششدر امروز
دریں عشرت که من جاں میسپارم — نمے گرید بمرگم مادر امروز
بظاہر دیده گر صورت پرست است — منم جاں را بمعنی رہبر امروز

اگر دوراں خرد نظمِ نظیری
کشد جنبش قلم در کشور امروز

پے تدارکِ تقصیرِ صبحدم برخیز — ببام میکده خورشید زد علم برخیز
گر از خمارِ سحرگاه سرگراں باشی — نمے عصا کن و از تکیہ گاه غم برخیز
جماعتے گہرِ شب چراغ مے طلبند — مگر نصیبِ تو گردد شبے تو ہم برخیز
قبولِ زخم طلب خاصۂ مطیعانست — ہمیں کہ بر تو کشیدند ایں رقم برخیز
حقیقت، ہمہ کس ثبت در جریدۂ اوست — بسہو حرف نیفتاده از قلم برخیز
بسوئے او چو روئے گوش کن گراں رتاز — بنزدِ او چو رسی لنگ کن قدم برخیز
قدح ز دست بلاہا مدام مے نوشیم — تو گر لطیفۂ غم مے کشی الم برخیز
تنک شراب ہوائی بجوئے عشق مگرد — ز پائے زود در آئی ز جائے کم برخیز

گره چو نافه نظیری زنیم ما برکار
تو ہمچو نکہت ازاں زلف خم بخم برخیز

ہر کہ از درگہہ تو گردد باز — ہمہ درہا برو کنند فراز
ایمن از بیمِ بے نیازی تو — نتواں دید سوئے تو بہ نیاز
چشم شاہد پرست چوں بندم — بحقیقت رسیده ام ز مجاز
در پس پرده حسن رازے داشت — روئے تو در میاں نہاد آں راز
ہمچو طفلے کہ پا زد از آغوش — عشق از حسن تست در پرواز
گر تو خواہی کہ پرده برداری — مو براندامہا شود غماز
ما بسادِ نوا ایم در خلوت — پا براحت نکرده ایم دراز
بچہ آسوده دل شود محمود — ملک شوریده تر ز زلف ایاز

سالها شد قفائے پردۂ دل — گشته قانونِ عشقبازی ساز
کس نداند کجاست این مطرب — سخت نزدیک میرسد آواز
نیست پروائے خود نظیری را
تو ز رحمت بکار او پرداز

فتاده ام بمیانِ غمم از کراں برخیز — به تیرِ غمزۂ ابروئے چوں کماں برخیز
زمام خاطرِ من بستۂ تصرفِ تست — اگر قبول نداری بامتحاں برخیز
ترانۂ بسرودیم بلبلا نه که زاغ — صفیر زد که چمن گشت از کراں برخیز
پیاله میدهم و دورِ عمر میگوید — که پیش از آنکه تگرد بدۂ گراں برخیز
نسیم ماو تو گو نو بهارِ عالم را — گل از چمن برود مرغ از آشیاں برخیز
تو آفریدهٔ ز روحی ز جنسِ خاک نۂ — بصدر جائے تو نبا ید از آستاں برخیز
شکار سخت بیفتاد از زمیں برگیر — خدنگ چونکه بروں رفت از کماں خیز
ز معنئ سخنے صد خطا برانگیزی — نیم حریف تو برخیز بدگماں برخیز
ثبت در از نظیری بیادوے بگذشت
ز روزِ رفته بیابی مگر نشاں برخیز

بخت ما شست و عشقِ تو فیروز — ما همه خوشه چیں تو خرمن سوز
عشقِ تو رقعه سازِ کسوتِ ما — عقل ما ابلهِ مرقع دوز
بر مرقع گل فتاده زریم — بوئے از معرفت نبرده هنوز
لن ترانی جوابِ بوالهوس است — چند صوم وصال و فصل تموز
صوفی آنکه شکنج در ابرو — کس ندیده است عاشقِ کیں توز
شادمانی که نیست قسمتِ ما — غم که روز نیست میرسد شب و روز
هوئے آسودگی نمے بیند — عاقبت بیں و عاقبت اندوز
هست از دولت محبتِ تو — شب همه روز و روزها نوروز
در غمت داغهائے سینهٔ ماست — همه گلهائے بوستاں افروز
نحوی و منطقی فقیه و حکیم — همه از عشقِ ما فلاح آموز
تو بصورت مبیں نظیری را — که حقیقت بیاں شود برموز

بیند دست دمے از شیشه در گلویم ریز ‌ ‌ که من بقول دف و چنگ بشکنم پرهیز
غبار بر مئے همچوں زلال ننشیند ‌ ‌ قضا ز بام بغربال گو بلامے بیز
ز هول صور سرافیل بے خبر مانیم ‌ ‌ چو دامن تو بگیریم روز رستاخیز
بجنس جاذبهٔ ناز خود بروں آئیم ‌ ‌ که نیست غیر گریباں چاک دست آویز
مدام در قید نو آئیم در تو نسبت شویم ‌ ‌ که از کمند تو جز در تو نیست روئے گریز
ترا بکشتن ما خجلت و محابا نیست ‌ ‌ که هست گردن ما نرم و تیغ قهر تو تیز
کنوں نیاز ریائی ما بر آتش نه ‌ ‌ که سوئے روضه نیاریم کاه دود انگیز
چگونه ساعد شبهیں بگردن اندازد ‌ ‌ جفا کشے که بگردن همے کشد شبدیز
نظیری از قدح برنبید تنگ شده
تو در کنار نمے گنجی از میاں برخیز

تو در نیافتهٔ لذت وفا هرگز ‌ ‌ دلت بمهر نگر دیده آشنا هرگز
همه فرائض جور و جفا بجا آری ‌ ‌ نمے شود ز تو بد عهدیٔ قضا هرگز
بهر بلا که کنی مبتلا قبول دلست ‌ ‌ که چاشنی ندهد عشق بے بلا هرگز
خلل پذیر نگردد بهیچ عصیاں عشق ‌ ‌ که ایں چراغ نمے میرد از هوا هرگز
به بے نیازیٔ همت چنیں غنی شده ام ‌ ‌ که التفات ندارم بکیمیا هرگز
گراں فروخته ما جان و دل بجلوهٔ تو ‌ ‌ تو چوں کریم نگر دیده بر قفا هرگز
نظیری از پے حرص مراد کمتر رو
نمے رسد غم عالم بآشنا هرگز

گر بدل خلوت نداری از جهانبانی گریز ‌ ‌ در مسلط نیستی بر خود ز سلطانی گریز
فتنهٔ دیو و پری را سر بجانت داده اند ‌ ‌ اسم اعظم گر نداری از سلیمانی گریز
بر نصیب دیگراں باید نشستن بے نصیب ‌ ‌ حسن حورا گر نداری هست ز رضوانی گریز
لحن خواهد شد نهیق و راح خواهد شد حمیم ‌ ‌ لحن داودی گذار از راح ریحانی گریز
تا عزیز مصر گردی قبلهٔ اخواں شوی ‌ ‌ از زلیخا مشرباں چوں ماه کنعانی گریز
لاابالی حکمها راندن چرا بر زیردست ‌ ‌ چند بیباکی زمانے در پشیمانی گریز
منصفی کردن خطر دارد بجهل اقرار کن ‌ ‌ چوں ز دانائی بتنگ آئی بنادانی گریز

مصلحت از عقل برنا جو نہ از نفس فضول
از شب ظلمت بسوئے صبح نورانی گریز

تا بخوبی مامن جمعیت دلہا شوی
چوں شکنج زلف خوباں در پریشانی گریز

بر فلک خواہی بر آئی از عناں کس رامراں
گوئے میدانِ امادت شو زچوگانی گریز

تا نشانِ حسن و قبح صورت خویشت دہند
در پناہِ آئینہ طبعانِ روحانی گریز

از مسلمانان نظیری شد مسلمانی خراب
زیں مسلماناں برآ و در مسلمانی گریز

غمم لعبتش در آمیخت عشق رنگ آمیز
کنوں نہ ہست غمم کند و نہ نشاطم تیز

دلم بہام و درِ یار میبرد ہردم
نوائے تن بزمیں ماندہ در دلم آویز

دلم بغمزۂ جادو دستے در افتادست
کہ با جہانش ہر فتنہ است و رستاخیز

بذوق آنکہ دلش مائل وفا گردد
لبا لب ست دہانم ز حرفِ مہر انگیز

عروس تا بشب آید بحجلۂ داماد
قرار مہر گرانست اگرچہ نیست جہیز

نویسم ار بسا نامہ میدود بلقیس
حریف جام جمم از کہ میکنم پرہیز

اگرچہ شحنۂ مریخ تند و خونریز است
بساز زہرہ خورد مے نظیری شبخیز

ردیف السین

شورش عشق از دل شیدا مپرس
حال ما مے بین و کارِ ما مپرس

عشقبازی چیست جہدِ بے مراد
راہ عنقا پوے و ز عنقا مپرس

اہل حیرت را خبر از وصل نیست
غرقہ را از گوہر دریا مپرس

عشق از آداب تعلیمی کند
مصلحت از عقل کار افزا مپرس

چشم بینایاں پریشاں بیں بود
رہ ز کوراں پرس و ز بینا مپرس

گفتی از ہرچہ سلطانت کند
ذوقِ فہم از وز دلیست از کالا مپرس

میکشد پنہاں دمے پوشد کبود
از فریبِ نرگسِ شہلا مپرس

نعرۂ خونبارِ صد لیقاں از دست
از جفا تنہائے استغنا مپرس

بر زباں خود نظیری عاشق است
خواجہ از وے حیلہ سودا مپرس

بامید تو ام خورسند ازین پس | نخواهم گشت حاجتمند ازین پس
به بهتان گناهم سوخت دشمن | بعصیانم نمی سوزند ازین پس
اگر ورد دل ملامی یابم از تو | ز تن خواهم بناخن کند ازین پس
دلم از خانمان برکنده شفقت | ندارم مهر بر فرزند ازین پس
به بند نیستی دیدم دیانت | بهستی نیستم در بند ازین پس
براز آغوش تمنا دست گرفتم | بصرصر نشکنم پیوند ازین پس
کنون خوش وقت باید بود باهم | که واند زندگی تا چند ازین پس
بتعلیم خردمندان نبودم | بسم ناخردان را پند ازین پس

شکر در مصر ارزان شد نظیری
بکنعان میفرستم قند ازین پس

بگو به دیر خرابات السلام و مترس | بجام مغبچه در باز ننگ و نام و مترس
حضور وقت در آمیزش محبان ست | کمر کشائی لبالب بنوش جام و مترس
رمیدگی حریف از حجاب هشیار لیست | بمستی افت و در انداز حرف کام و مترس
بدست دامن توفیق دیر می آید | گهی که دست دهد کار کن تمام و مترس
طرب که رو بکس آورد بر نمیگردد | نقاب زهره بکش از فراز بام و مترس
ورت هواست که با ننگ و نام عیش کنی | بجوع و سمت ریائی نما قیام و مترس
بیکدو حیله که تسخیر ابلهان کردی | دگر ز گوشهٔ خلوت برون خرام و مترس
بهر مقام که خواهند خامشت یابند | هوای اوج دگر کن ازان مقام و مترس
همیں که خرقهٔ تذویر دشید پوشیدی | جوال شعبده برسان از عوام و مترس
شود که دامن حالیت هم بدست افتد | بزلف چنگ بزن چنگ اعتصام و مترس
ببیں بشست که دولت نگیں جم انداخت | بگستران بامید همای دام و مترس

سروش غیب نظیری ز راه عشاق است
روان ز همبر نی گوش کن پیام و مترس

دست کسی نبسته و افسون نکرده کس | هستی تمام برده و مخزون نکرده کس
تلخی بخنده گفته و باطل نکرده خیر | نوشی بقهر داده و مجنون نکرده کس

رنجورِ آں نگاہم و محتاجِ آں بہم / مارم بجاں گزیدہ و افسوں نکردہ کس
حسنت تلافئ بدِ ایام مے کند / در عہدِ تو شکایتِ گردوں نکردہ کس
در جلوہ گاہِ وصل تو از بس ہجومِ رشک / یوسف بچہ فتادہ و بیروں نکردہ کس
احیائے قبرِ ماکہ بکوئے تو میکند / عیسےٰ بدار ماندہ و مدفوں نکردہ کس
جامِ شرابِ عیشِ حریفاں لبالب است / بے غصّہ در پیالۂ ما خوں نکردہ کس
صد قرن بر محبتِ لیلےٰ گذشتہ است / بیداد بر قبیلۂ مجنوں نکردہ کس

اعراض از کلامِ **نظیری** چہ میکنی
انکارِ نخلِ قامتِ موزوں نکردہ کس

تو عیش دہ نازِ مرا از امیدواری پرس / ذلیل دوست شود قدرِ من ز خواری پرس
بذوقِ من نرسی زیں جراحتے کہ تراست / نشانِ لذتم از زخمہائے کاری پرس
ز فکرِ دوست سرِ پُر غرورِ ترا چہ خبر / ز رندِ بے سروپا ذوقِ دوستداری پرس
نگاہداریِ خود شرطِ ہوشمنداں است / بیا بزمرۂ مستاں و رسمِ ہابری پرس
اُمیدوارِ عطا در بہشتِ مغفرتست / ز لاؤبالئ اجرِ گناہگاری پرس
چو مہ بہ نیمنی از دوستاں ہست میکردم / ز من سعادتِ بیماری و نزاری پرس
سراغِ رہ ضعیفاں دوست نرگوید / ز دف مپرس ببلبلی ز نئے نزاری پرس
بکرمِ من نرسد جانشینئ عزت او / ز من عیارِ فقیری و خاکساری پرس

رموزِ مل ز **نظیری** شنو کہ مست شدہ
کرشمہائے گل از بلبلِ بہاری پرس

فصلے چنیں گذشت و سحابے ندید کس / برگشت تشنۂ کہ نم آبے ندید کس
بارانِ گریۂ نفشاندِ ابرِ دیدۂ / برقِ مئے در عدرِ بابے ندید کس
چنداں کہ وحش و طیر فگندیم در کمند / صیدے کزاں کنیم کبابے ندید کس
روئے زمیں کم آب تر از روئے مفلس است / جز چشمِ تر براہ حبابے ندید کس
آبِ رخے کز اخترِ برگشتہ ماندہ بود / رفت آنچناں کہ موجِ سرابے ندید کس
آفت چناں رسید کہ آہے نزد دلے / غفلت چناں گرفت کہ خوابے ندید کس
بس عاقلانہ فرق بزانو فرو ختیم / فالے بقرعہ و کتابے ندید کس

احرار را بقدر ہنر زخم میزنند — چوں تیر چرخ راست حسابے ندید کس

گویا بحبت خویش نظیری تو عاشقی
دستِ ترا بطرف نقابے ندید کس

باحکمت الہی دہ ام اینم پناہ بس — باعفوت این گنہ کہ ندارم گناہ بس
حُسنت کہ خط نوشت بخونم ز رنگ چیست — یک مومن و دو کافر ہندو گواہ بس
ہر چند از دلم غم دیرینہ پرسش است — مکتوب تو فراق ترا عذر خواہ بس
تعویذ چشمہ زخم وصال تو سحر نیست — نقصان ماہ حرز تمامی ماہ بس
گو کوکب براق سواران درا بر دانش — در تیرہ شب دلیل رہ ہم رہ آہ بس
بادم کہ نور دیدۂ یعقوب مے برم — از مصر بوئے پیرہنم زاد راہ بس
صد خاندان ز آہ ضعیفے تبہ شود — روز سفید را دم شام سیاہ بس
دیوانگان زمانہ تو آشفتہ مے شوند — شور سرم رسنِ جلوہ بر کلاہ بس
حیف آیدم کہ آن حرم ابرو ترش شود — بہر نظارگی تو ضبط نگاہ بس
امید ہست کہ سود و زیان مر لب شود — سرمایہ ام خجالت تغیبیدہ ام بس

آوردنِ شفیع نظیری خیانت است
امید بندہ بر کرم بادشاہ بس

نامہ گر مینویسی سوئے من فرمان نویس — قدمنے کز دست مے بدعا بر عنوان نویس
دوستان تا نامہ واکردن پریشان میشوند — لطف فرما ہر کسے را نام بر عنوان نویس
چند عرضِ آرزو مندے بنام کشورے — دو سہ نامے گنجیم بر پایان نویس
گرد جو خویش و بیگانہ درست عالمگرد — ہر کجا در جور نقصے ہست بر پیمان نویس
گرد آئینہ نمیخواہی کہ بینی مثل خویش — آیتے از مشک و عنبر بر مہ تابان نویس
گر مٹے سودائے ما تا ہست این بازار نیست — بر چشم من آشنا نگرست روئے تو ریحان نویس

کلکِ روح افزائے را در پرسش دل رنجہ ساز
پانش از بہر نظیری نسخۂ درمان نویس

تو بود کی بہ بزرگان زبان درازی بس — بقصد شیر دلان قصد شاہبازی بس
برائے قبلۂ اسلام کعبہ ساختہ اند — بنا ز خاک سر کوئے خانہ سازی بس

ز شهر گرد بیک تاختن برآوردی
ز رخش جور فرود آئی ترکتازی بس

تو خوبروی بهر آلائشی قبول دلے
مساز جامه شمازی رخ نمازی بس

بروئے معجزه خال محمدی که تراست
برائے کشتن اهل فرنگ غازی بس

چنان برد دل محمود چشم هندو بیت
که با ایاز بگوید دگر ابازی بس

قدر چو چنگ نگویم که در کنارت گیر
بنغمه که ز دورم همے نوازی بس

نیاز شیوهٔ ما عاجزان محتاج است
ترا که حسن و جمال ست بے نیازی بس

نقاب طلعت خورشید چند خواهی بود
شبانتو زلف نگارم نه درازی بس

چو صبح برمه و انجم خلاف میگیرم
همین که خصم شود لب سرفرازی بس

نسخ قمار نظیری براستی نبری
بجم زنان دغا باز پاکبازی بس

گشود ابلغل برچمن سپاس سپاس
ز زیر پرده برآمد عروس خوش انفاس

کنار دشت و چمن شد پر از کرامت ابر
هزار شکر که عالم برآمد از افلاس

کنون چو مهرهٔ طاس ست پر نگار زمین
بهر اگرچه چمن بود ساده چون نه طاس

حباب غوطه بدریا همیزند هر دم
ز فرحبیت که زابد فتاده در وسواس

اے ساقی بدست ما نمیب وید
که مے همه بزمین ریخت رنج مگرداں کاس

بدامن سرو و گلے بدست آریم
همین که فرش گیا هست گو مباش پلاس

بجود ابر تبسم دو زیر پائے کنیم
سخاوتے که بود بسته شمار و قیاس

ز مال و مملکتش پاس دامن برخیزد
نشیبے که خاطر درویش را ندارد پاس

سوال فیض نظیری ز کوه و صحرا کن
که بوئے خیر مے آید از رواق و اساس

سوئے صحرائے حقیقت برد عشقم از هوس
مست میگشتم بقصد صید و میراندم فرس

بعد بغرماں سرکشم لیس غائب آید شوق دوست
از خیالش رفته رفته عشق شد مبدل بهوس

تا بدشمن در نزاعی کار تو باختم نست
چون شوی عاجز بفریادت رسد فریادرس

پیشه نرگس دو کمین تیغ سوسن بر لعنا مست
مبادا نیم انجمن چون دزد از کوئے عس

تا باین تا سد پایه ادرده بودیم ...
دست و پائے مور بردیم و پرد بال مگس

آب سیمای جوانی رفت و جسم زار ماند / سیل نوروزی گذشت و مانده باقی خار و خس
اینقدر دم را که میزان حساب بی در پی است / یک زمان کار است اگر خواهی نگه داری نفس
عشق آمد کرد بیرون هر کرا در خانه دید
خود پرستان نظیری ماند و دیگر هیچکس

خسته را فاتحه از لب خندان تو بس / تشنه را قطرهٔ از چشمهٔ حیوان تو بس
بهر در شور و شر افتادن سودا زدگان / هر سحر شورشی از زلف پریشان تو بس
ما نه آنیم که حسن تو بما کام نداد / دست حسن تو ازین ظلم بدامان تو بس
شاهد دولت ما بی سر و سامانی چند / اینکه فیروزه نگین قلیم زنخدان تو بس
قصه بسیار شد از بهر قبول سخنم / اثر چاشنی از نمک خوان تو بس
عطش و جوع وصال تو فراوان دایم / جرعهٔ زمزمی از چاه زنخدان تو بس
جام پر نوش شکوه تو رقیب تو بس است / پرده بردار حیا ئی تو نگهبان تو بس
خواب ما طاعت شب بستر ما سجاده است / صبحدم قبلهٔ ما چاک گریبان تو بس
بر تو حسن سخن امروز نظیری ختم است
هر که برهان طلبد قول تو برهان تو بس

کسی بشک بگفتست کم کن از انفاس / که از دم خوشش تو خسته می شود کناس
خدا بلفظ لطیفی کاینات شد سازد / نمی توان ز ستایش قصور کرد قیاس
تعرضی که نماید بنکته های حکیم / خیال کو نه جاهل نمیکند احساس
دگر ز معنی و لفظش وحشت افزاید / با صطلاح حقیقت ندارد استیناس
نه احتراز است که بر دل جفاش خیره کند / کریم خاطر محتاج را چه دارد پاس
اگر مصلحتی کسر نفس باید کرد / ز نقص نیست که از ضرب بشکند الماس
مرا بمستی دائم قصاص نتوان کرد / مئی مدام کند لطف ساقیم بکاس
محیط اگر همه گوهر کند بدامن ابر / هنوز در خور احسان ابر نیست سپاس
مباش رنجه نظیری ز طعن تلخ حسود
نه هست خشکی و تیزی خار از افلاس

نالهٔ اصحاب مسجد نیست بی فریادرس / تا مؤذن میشود بیدار میخواهد عسس

ساجداں را تن ز نقصان وظائف کاسته ‌‌ برزمین چسپیده انداز ضعف روزے چون مگس
گرسنه چشماں برانجم چشم حیرت دوخته ‌‌ صبح از فرصے که دارد برنمے آرد نفس
بر خروش سینه لرزاں ہمچو بر سیلاب موج ‌‌ بر سرشک دیده غلطاں ہمچو بر گرداب خس
دامنت زاری کناں خواهند گیرد این گروه ‌‌ نیک نتوانند بردارند دست از پیش و پس
بر امید آب و دانه تا بکے داری اسیر ‌‌ یا بکش این عاجزاں را یا برون آر از قفس
تو تخت مصر پیراهن فشانی بر صبا ‌‌ مخطیاں را روح مے پرّد بآواز جرس
پردهٔ این شور و این شیون بهم نزدیک نیست ‌‌ مفلساں از درد میگویند و منعم از هوس

چاره خواهد نظیری بهر این بیچارگاں
دارو از احسان مرزا شادماں این ملتمس

از نیاز و طاعتم مقصود دیدار است و بس ‌‌ چون شود روز قیامت با توام کار است و بس
بس کمر در خدمت گبر و برهمن بسته ام ‌‌ اینکه میبازم ردا و خرقه زنار است و بس
نکته از دست بر جا طرازاں آورده ام ‌‌ هر که از گلزار مے آید گلش بار است و بس
دیده بهر انتظار صد جا فراهم میدهد ‌‌ گرد دل هر چند میگردم همین یار است و بس
تا بگردن تیغ در قرض نماز و روزه است ‌‌ گر بتحقیقش به بینی ریش و دستار است و بس
عذر بے نامی عنایت کے دلیل ما شود ‌‌ دستگیر ما ضعیفاں ناله زار است و بس
نه دم صوفی صفا بخشد نه راز خلوتے ‌‌ روشنی دل بفیض چشم بیدار است و بس

یوسف از بیع نظیری رفته بیروں بارها
در همه بازار قلاشی خریدار است و بس

ما بدل شادیم از باغ و بهار ما مپرس ‌‌ در جهان عشق زادیم از دیار ما مپرس
دوش در یک بزم با او تا سحر میخورده ایم ‌‌ نرگس مخمور او بین و خمار ما مپرس
هر شکایت بود از وقت بخلوت گفته ایم ‌‌ از تلافیهائے وقت خوش گذار ما مپرس
وقت ما آئینه رخساره معشوق ماست ‌‌ حسن روئے او نگر از روزگار ما مپرس
چشم گریاں آمده ایم و دل پر حسرت برده ایم ‌‌ گوکس از آغاز و انجام کار ما مپرس
در خلاص امتحاں صدها تا آتش دیده ایم ‌‌ نقد دارالضرب عشقیم از عیار ما مپرس
ما ضعیفاں قصه منزل گاه عنقا کرده ایم ‌‌ از هزار ما یکے مانده شمار ما مپرس

فضلِ او چوں ابرِ بے حد بخشیدہ است — باعثِ آمرزشِ آمرزگارِ ما بپرس

قصّہ ما را نظیری نیست ہرگز انتہا
بحرِ بے پایانِ عشقیم از کنارِ ما مپرس

اکسیرِ حسن و نظرِ پارسا شناس — اقبالِ اہلِ دل ز قبولِ خدا شناس
گر عکسِ روئے خوبش در آئینہ دیدہ — توحیدِ شیخ و شرکِ برہمن بجا شناس
اسرارِ عشق گل بسرِ دار میکند — کیفیتِ ہوائش ز نشو و نما شناس
خصمست باغ دیدہ معنی شناس را — گل را آشنائی بادِ صبا شناس
سلطان بمال خواہد گدائے رعیت ست — درویش بے سوال بہ از بادشاہ شناس
گاہے شود کشش از درد لبہا طلب کنند — خاصانِ شاہ را بلباسِ گدا شناس
سر از قدمِ عاجز و درویش بر مدار — ظلِ فقیر سایۂ بالِ ہما شناس
از میکدہ ہمیں کہ بر دست نمے کنند — ممنونِ عاطفت شود محضِ عطا شناس

دانی نعیم و حور نظیری بنقد چیست
وجہِ معاش و خادمِ مدعا شناس

صبح شد راہ شہر بزن بپرس — بادہ بستان و مصرف از من مپرس
گردنِ شیشہ گیر و قبقبِ جام — از حریفان سراغِ گلشن بپرس
حورے از لولیانِ شہر بخواہ — نرخش از شاہدانِ ہر فن بپرس
نہ ادب را مجال و یارا دہ — نہ حیا را مقام و مسکن بپرس
عملِ عاصیان کن و پس از آن — نقصِ میعاد از برہمن بپرس
حشرِ اموات خاکِ تحقیق ست — این خبر از بہار و بہمن بپرس
در چمن حشرِ نیستان کردند — رازِ خاک از زبانِ سوسن بپرس
اجرِ منتی عمائے نرگس دان — جرمِ تیزی ز خارِ الکن بپرس
عمرہا عیبِ دوستان گفتے — وصفِ خود ساعتے ز دشمن بپرس

سخنِ راست عماد قال گوید
گر نظیری نگوید از من بپرس

ردیف الشین

افغان که بعد صد طلب و جستجوی خویش — پر خون برم ز چشمهٔ حیوان سبوی خویش
آزرده تر ز آبلهٔ خار دیده ام — خون نابه ریزم از بن هر تار موی خویش
از بسکه گشته پر ز غم و غصه پیکرم — چون خوشه کرده دانه گره در گلوی خویش
آبم نماند در جگر از بس گریستم — دیگر بکار گریه کنم آبروی خویش
میسوخت کلک و دفتر اگر داشتی دلم — از گفتگوی خویش سر گفتگوی خویش
در حیرت جمال تو گم بودم ای دریغ — فرصت نشد که از تو کنم جستجوی خویش
دست طمع که پیش کسان کرده دراز — پل بسته که بگذری از آبروی خویش

عشق است وصد امید نظیری گناه نیست
با او بگوئی یک سخن از آرزوی خویش

ساقی بیار جام می خوشگوار پیش — تا بعد ازین چه آورد م روزگار پیش
راهم قضا بطرفه نخچیر فگنده است — خونش سوار در پی و گرد شکار پیش
من در میان لجهٔ خونین فتاده ام — کو دیگری که قدم نهد از کنار پیش
بعد از هزار سعی که بر در رهم دهند — آرند یک بهانه بصد انتظار پیش
گیرم که باغبان بقسم بشکفد چه سود — گل در حجاب گلبن و صد نیش خار پیش
ساقی دل از تاسف دورم ملول شد — پیش آر مستی که نیارد خمار پیش
از گفتگوی موعظه گویان دلم گرفت — هرگز نیامده است مرا هوشیار پیش
دود مغان و درد صراحی سرود شعر — هرگز جز این نبوده مرا فکر کار پیش
دیگر چه اجر طاعت ازین خوبتر دهند — جام شراب در کف و روی نگار پیش
ما از قضا بقسمت امروز راضی ایم — گر هست سلعتی به ازین گو بیار پیش

گرچون نبهت معجزه در آستین نهند
دست از سوال خویش نظیری مدار پیش

خرامان آمد از می در سر آتش — چه او آمد در آمد از در آتش
تنفس کرد و خندان بر بنا گوش — چو بر طرف کلهٔ نیلوفر آتش

زرنگ آمیزی آں زلف و رخسار سمندر کردہ از خاکستر آتش
لبش افروختہ از خندہ مجمر بعشقش سوختہ عود تر آتش
زہر سو ہندوئے آتش پرستے بگرد عارضش رقصاں بر آتش
بر و پروانہ جاں افشان و از اشک فشاند شمع ہر دم بر سر آتش
گراں بت را خلیل اللہ بسوزد برو بہر خوشامد آذر آتش
درانکار آورد آں لب عجب نیست کہ روح اللہ زند در مادر آتش
اگر دوزخ بآں لب برفروزند گل و ریحان شود بر وے آتش
بجنت سوز عشقش گر نباشد شود بر مومن آب کوثر آتش

نظیری کام دل از سوختن جو
شود پروانہ را بال و پر آتش

برکس نماندہ سنگم زد و چشم شوخ و شنگش سخنم گراں بطبعش خردم سبک بسنگش
نظرم درو معطل خبرم از و مؤول نہ تصورش بشکلش نہ حکایتش برنگش
بکرشمہائے ابرو خبرم دہد گرہ نہ سخنش بحیلہ یابد اثر از دہان تنگش
چو بخانہ در بماند ہمہ اہل شہر کورش چو بکوچہ زود آید ہمہ خلق گوئے تنگش
نشود کہ خصم باشد دل مہربان مومن بہ بتے کہ دوست دارد دل کافر فرنگش
قرہ چوں صف ما جز ہمہ معجز و کرامت دل ما چو فرق منکر نندہ پا سمال چنگش
بمصاف چوں بنازم بمیان بینہ تیغش بسپہر چوں بنازم بکمان دل خدنگش
بقصور توبہ گیرم در خلوتم بہ بندند چہ نوا مغنی را کہ شکستہ است چنگش

بکدام قد گیری سر رہ برو نظیری
ز نیاز تست عارش ز سلام تست ننگش

طاعت پیر مغاں کن وز ہمہ بیگانہ باش اول از میخانہ بودی آخر از میخانہ باش
کشتگان عشق ست از ساغر مے خورند چونکہ سر را خاک خواہد خورد تو پیمانہ باش
کافری در عشق اگر خاکسترت گردد خموش پا چو در میدان سربازاں نہی مردانہ باش
آنچہ در رخسار گل آبست دود شمع آتش ست عندلیبت گر نمی خواند تو پروانہ باش
تا مقیم خانہ و تسخیر و افسونت کنند گر پری میبایدت رو ساکن ویرانہ باش

شکر لله در سرت کز عشق هست اندیشهٔ — اندک اندک مشق این سودا کن و دیوانه باش

تا از و غافل نشدی خوردی نظیری زخم تیر

صد نظر در صیدگاه و یک نظر پروانه باش

شرم سازم از دلِ بی صبر و آرام خویش — خود بیا باز بیقراری میبرم پیغام خویش

در جهانِ درد و غم فرمانروا نشسته ام — در کمالِ اوج طالع برکنار بام خویش

خود ز خود ساغر ستانم خود بخود ساقی شوم — از کف نوشین بی مرز نگیرم جام خویش

عود و مطرب نزد من نی سرد چیران مانده ایم — بر کمان آتش انداز [illegible] جام خویش

گنج درد ویرانه دارم با پری در خلوتم — سایه هست از جنون تا من بگردم رام خویش

شد نظیری عاقبت فرخنده از لطفِ ازل

فال نیک صبح همره داشت مزد شام خویش

هر گره گلی شگفته شد از نسیم خوی خویش — گاه بی توجهی بغلام قدیم خویش

نشناسدم کسی که ندارم قرینه — عنقا نهفته ماند ز منزل عدیم خویش

در هم ترا حساب تو کاریست چون کنم — با تیره خاطری ز دماغ سقیم خویش

من موشگاف [illegible] — در مانده ام ببازی بخت ندیم خویش

مجبور از تقلید [illegible] — کایم برون ز خرقه بر هیز [illegible] خویش

گر پا کشم [illegible] — امیدوارم از روش مستقیم خویش

دل را بجوی عشق تکلیف خوانده اند — هر جا [illegible] رود مقام قدیم خویش

گر بر فراز مسند شاهی نشسته ام — بیرون نمی نهم قدمی از گلیم خویش

مستی بگو [illegible] نظیری گرفت نیست

ظاهر مکن سلامت طبع سلیم خویش

هر جا [illegible] بود عیش خوش و روزگار خوش — آمد بدین دیار که باد این دیار خوش

هر جنس خوش که [illegible] صرفه کرده بود — شد صرف این بهار که باد این بهار خوش

دارم درین دیار مغان شیوه دلبری — بیخود خوش دمیانه خونی و هوشیار خوش

چون بانگ نو بهار در آید به بوستان — از در در آید و کشمش در کنار خوش

دستار افگنند خم کاکل [illegible] — کاین است وضع صحبت زنبیلان [illegible]

شاد و شگفته مطرب و ساغر طلب کند   یک شو نهد حجاب و شود آید بکار خویش
هر گه کند شتاب برفتن که دیر شد   تسکین دهم دلش بسکون و قرار خویش
تا دم زند که روز چه رفت و ز هفته چند   نگذارمش شمار که بنود شمار خویش
او در وداع و من بجزع گرزمی و بهار   ز طلبے سه چار مانده ورنه نیے سه چار خویش
ساغر کنم لبالب و گویم سبک بنوش   در موسم بهار نیاست ز شمار خویش
چندانکه تو مپش گذرانست عمر باش   گویا صبا روانه بهِ دگل سوار خویش

کارے بلا یه پیش نظیری نمیرود
باشد باو گذاشتن اختیار خویش

باختیار تو در باختم ارادت خویش   کنون بلطف تو مستغنیم من درویش
مبینوال دل یکذره بے جراحت یافت   ز ابروئے تو که بے خطا نگرد از کیش
زصد هزار یکے با تو ما لبے نبریم   تو لااوبالی و خود رائی ماصلاح اندیش
بغمزه کو بنامل قیامت انگیزد   هنوز میچکدش خون خلقے از سر نیش
زرتمه است که بے گزد اغ جگر ننهد   غنیمت است که گاهے بجا ردم دل ریش
ز آن حبوبه براحت برون رود جانم   خیال گردن چشمت نمیرود از پیش
ز چاشنی و حلاوت نمیکند سیرم   عمت که هست کم او فزدن تر از هر بیش
همیشه ساه نو و بدم پئے تو گرد بدم   زشوق عشق تو غافل شدم ز مذهب خویش

دگر نماند سر خانمان نظیری را
که آشنائے تو بیگانه میشود از خویش

دهر پر فتنه و شور است ز چشم سیهش   داری از چشم بد در بر خدا نگهش
هر کرا باعث عصیان نسطل عشق شود   ملک از رشک بسوزد که تو لبے گنهش
رهگو خواجه که عشرتگه ما روشن از وست   همه جا هست و لے در همه دل نیست رهش
دل برنس که درین غمکده صحرا گردد   ناگهان یوسف کنعان بدر آید ز چهش
زنک بر کودک شکر شکن ما دارد   بادشهزاده که هستند ز خاصان سپهش
ملک چین ز بت و بتخانه بیغما ببرد   گر کله گوشه بیغما شکند بادشهش
اجر بیداری چل ساله نثار لب تو بلبل   روز گر دیده شب مازمره چار دهش

ماه نو کرده ز افلاس تهی پهلو را — باز بر اوج هوا سوده چو پر کلهش

عجب ار در دل پیران نظیری گنجد
کوه لا تاب نیارند که شود جلوه گهش

یا رب آن سرو که پرورده از خاک منش — آفت صرصر بیگانه ببر از چمنش
خاتم لعل سلیمانی او باد آور — پیش از آن دم که بر آب و صفا اهرمنش
عشق شوریده گیم میطلبد می ترسم — که پریشان کند این خواب پریشان منش
شهر برهم خورد ار باد بزلفش گذرد — که کمین گاه صد آشوب بود هر شکنش
رسن زلف چو در چاه ذقن آویزد — ابله آنست که در چه نرود از رسنش
پارسایی که سوداش دل از دست ببرد — گر فرشته است که باشد خطر از خویشتنش
دهر از افسانه و افسون لبش پر شده است — گرچه دانم نبرد ره به دهان سخنش
چون سحر پرده اغیار بدرم تا چند — همچو گل شب به هوا پاره کند پیرهنش
عشق بی آتش و بی دود بسی سوختنی است — عاشق آن نیست که خود داغ نهد بر تنش
تند تسلیم و زر نخوری خود در [illegible] — [illegible] صد لسنه قلندش

بامیدی که غزلهای نظیری خوانی
باد از ذوق تو چون غنچه زبان در دهنش

در بغل مصحف و سجاده و تقوی بر دوش — برد از مدرسه ام مغبچه باده فروش
دیر ما را ز سعی اصحاب برون آورد — بر زبان نیت و تکبیر موذن در گوش
هم از احرام ز سوداش لب ما بندد رست — هم زنیت به تماشاش زبان کرده خموش
هر دو از زمره اسلام روان گردیدیم — او بمن عشوه کنان من ز پیش طعنه نیوش
گاه وادی بسر از تکیه که هان نیز بدو — گه فگندی بقفا نوش که هان نیز بنوش
مست و واله بخرابات مغانم آورد — وز حریفان خرابات برآورد خروش
صنم آراسته کردند و قدح در دادند — گرم گردید ز من زمزمه نوشانوش
رد اسلام دو ورع بر همه تعیین کرد — با بتان روی بروی و مغان دوش بدوش
آنچه آیات [illegible] بود بهر [illegible] اسلام — وآنچه ابیات و غزل بود ذی ساخت بهوش
عمرها مطرب و بتخانه پرستی کردم — ناگهم خورده بگوش از قدح باده سروش

کہن چہ مستی و غرورست بطاعت بگرائے — اینچہ نا اہلی و دوریست بخدمت میکوش
زین صدا رفتم از آہنگ مقامات بدر — زین ندا آمدم از بادهٔ طامات بہوش
بردم از کوئے حریفان بسوئے زاویہ رخت — کردم از نشاء تحقیق بعلیین جوش
تا برون آمدم از عالم فردانیت — خود خراباتی و خود زاهد و خود باده فروش

قصیدهٔ عاشق دیوانه نظیری دگرست

عاقلان راز چنین راز پسندند خموش

که بود شفقت دل تا نے اسیران کشدش — نالهٔ کاری ما تا در زندان کشدش
سیا به بر حسن گل و سبزه و چمن ننشاند — تا که نالیدن مرغان بگلستان کندش
چشم ما رفت بسه خانه سوئے صحرا زد — سخت سازد که غزالے به بیابان کشدش
مئے ما دید و مسلمانی ما نپسندید — زین مے از گبر چند دل سوئے ایمان کشدش
مست از خانهٔ ما رفت برون بیتہ سیم — شحنهٔ دررسد و جانب سلطان کشدش
کو کسے را که ره مقصد ما کم سازد — صبح چندان بدر آید که بگریبان کشدش
کسے از منزل ما در بدران در گنجد — نقش از خون دل و دیده بہ ایوان کشدش
دل ما از لب او آب خورد مے شاید — بسر زلف گر از چاه زنخدان کشدش
لیس کزان روئے تحیرت نظرم برگردد — طفل اشکم ز دوره گوشهٔ دامان کشدش

بے رخصت در طلبی کسست نظیری خواہم
خضر خطی تو سوے چشمهٔ حیوان کشدش

[illegible] — [illegible] آب و دانهٔ خویش
[illegible] — [illegible] خانهٔ خویش
باغ [illegible] — [illegible] خویش
[illegible] — [illegible] ترانهٔ خویش
[illegible] — [illegible] خویش
مروتے دگر [illegible] — [illegible] خویش
[illegible] زمان [illegible] — [illegible] زبانهٔ خویش
[illegible] — [illegible] خانهٔ خویش

ترا که نقد جهان باید از طلب منشین — مرا خوش است دل از داغ جادوانهٔ خویش
اگر ز برهمنان سرکشی نیاز آرند — ترا که هست بتِ خویش در خزانهٔ خویش
دلے بشرط نظیری نهاده بر سر راه
بهر که تیر زند میرسد بد نشانهٔ خویش

ببینه گریه گره شد نقاب بر ترکش — دل کباب مرا ز آتشِ درون برکش
نوشتم آنچه ز دل بر زبان ما دادی — بسهو اگر رقمے کرده ام قلم درکش
برون خرام و بیا ر آئی بزم و خوش بنشین — غزل سرائی دگر بیبار کشاد ساغر کش
به بیم عشوه مسیح از فلک بزیر آورد — بیک کرشمه خلیل از کنار آذر کش
مئے مراد بہ بیند ر دمید بد دوران — تو باش ساقی وجام از کفِ سکندر کش
ترانه گو بمن و گریه عقیق بین — پیاله ده بمن و کیمیاے احمر کش
ستانه کس شمرد با حدیث من ہیہات — خذف بریز و ترازو بیار و گوهر کش
به بزد بار نئی من ببین و داد برهم زن — بنقش طالع من بین و خط بر اختر کش
چو غم حواله کند آسمان قضا گوید
رقم بنامِ نظیری دلِ تو انگر کش

بیا درون قبهٔ این آسمان مباش — یا از حوادثے که رسد دل گران مباش
کس را خطِ دوام فراغت نداده اند — بارِ جهان اگر نکشی در جهان مباش
تا میهمانِ میکدهٔ نقل و جام هست — این تلخ و شور کم نشود بدگمان مباش
و خلِ نقاب خرج فنا سر بسر منی — گر در مقام سود نهٔ در زیان مباش
بے مایگان ز بوالهوست قدر بشکنند — با دل تو انگران نشین رائگان مباش
سائل که در نشین است گره بر جبین مزن — مهمان که انگبین است ترش میزبان مباش
سیمرغ قاف نشو که دمند باید ت — نادان فریب نغمه ولیست آشیان مباش
عالم سبیل تست مبین جهان مگرد — جنت طفیل تست طفیلِ جنان مباش
آزادِ تو نیست نظیری ز خود گریز
خصمے تو نیست زخود درامان مباش

از خوے کریم تو گنه گشت فراموش — شرمنده نما ندیم زہے عفو خطاپوش

دل راه تو بوسیده نهد بر سر جان پای — جان دست تو بوسیده زند بر لب دل دوش
جز بر تو نخوانم که نه ندرز دو رقم بخت — جز از تو نپرسم که نیفتد بفلکم گوش
گویا سخن عشق تو شد فوت خرد ها — کاندم که کنم وصف تو در دام فتد هوش
من خود شوم از هر سخن خویش پریشان — وین قوم من هیچ نگویند که خاموش
پختیم رگ و ریشه و لذت نگرفتیم — زین جام حریفان که ندارند بهم جوش
گردد دو جهان هیچ چو با هم بنشینند — سلطان قلندر روش و ابدال نمدپوش
از رفتن دوران منه دوست تبسم — نتوان پدر از سر شده را گفت که خاموش
هر چند بعشرت گذرد فرصت پیری — ایام جوانی نتوان کرد فراموش
افسرده تر از صبح خمار شب دینم — امروز که بمدوش برندم ز سر مئے دوش

بنشینم بخود ار خوش شود وقت نظیری
بیوسف که خری مفت بنقد دو سه مغشوش

لطف مے خون در رگ افسرده مے آرد بجوش — قول نے و چنگ طبع مرده مے آرد بجوش
نرگسش هر گه که مے بیند بسوئے سنبلش — مجمع دلها بهم برخورده مے آرد بجوش
شب ز مستی چون بدش مطرب ره حرفم نشود — سمع دانا نکته پرورده مے آرد بجوش
نیست ما را در صلاح کار ما هیچ اختیار — پند بیدردان دل آزرده مے آرد بجوش
قول ما صاف است در میخانه ما و نیست — پیر ما در خم عنب افشرده مے آرد بجوش
سهل شد گو کشتن ما کاذن آگاه باش — قتل ما گر خاک خون خورده مے آرد بجوش

یار چون گرم غضب گردد نظیری لب ببند
شکوه خوئے در عتاب آورده مے آرد بجوش

حیانے درگذر دارم چه پرسی بود نابودش — متاع رفته در نقصان چه سامان آید از سودش
سرم شوریدگی دارد ندانم چیست سودایش — دلم آوارگی جوید ندانم چیست مقصودش
ز الطاف محبت در زبان خلق افتادم — چو محتاجے که گنجی یابد و ظاهر کند زودش
[illegible] ند خود دارد قمر هیکل تنک شیوه — بهر کس بد کند خاطر نباشد روئے بهبودش
فریب نازکی دارد که بر هیچ می رنجد — چو رنجید از کسے نتوان بصد جان کرد خوشنودش
عیار صدق من گردد بخوردن برد ظاهر — بیار آتش که میسازم مشامش تازه ز عودش

در اول با همه بیگانگی خواند و قبولم کرد — نخواهم بعد چندین آشنائی گشت مردودش
دل آزرده ام از خنده اش آزرده تر گردد — جراحت بیشتر گردد چه بیسازی نمک سودش
نظیری را بمجلس بردم امروز و غلط کردم
مرا رسوائی عالم کرد چشم گریه آلودش

هر غمزه که خنده زدم گفت حزین باش — گر با تو هم اندیشهٔ ماهست چنین باش
گفتمش دل منکر دین گفت غمی نیست — گو عاشق ما باش و صنم خانه نشین باش
کافیست اگر عشق بود عرض شهادت — تصدیق کن و بیخبر از لذت دین باش
از دور فلک شکوه مکن دبیر کواکب — بخت تو که خوبست بدروئی زهی باش
در فکر هما بودن صیاد همایون است — در دام تو هرچند نیفتد بکمین باش
کس را ز جوالان که سیمرغ نبرده — شاید که مثالے بنما بند بچین باش
افلاک و زمین بار امانت نکشیدند — آن حوصله پیدا کن و آنگاه امین باش
نادوست نزاعی بدلت دشمن خویشی — گر دوست نه با همه با خویش بکین باش
از هیچ سخنهای تو ما بند گرفتیم — گو خاتم یاقوت تو الماس نگین باش
تا خاطر سه کار تو در فکر شبیخونست — گو آه مرا توسن شبرنگ بزین باش
آزرده نگردید بدے زا برام نظیری
هرچند که بهتر شده بهتر ازین باش

آنکه غائب از نظر گردید در مے یابمش — هرکه از خود بیخبر گردد خبر مے یابمش
جلوهٔ سرو و فریب نرگسم دل میبرد — بوئے لبتان میبرم آنجا اثر مے یابمش
گوئیا نه شرط وفاداری اسیر خواهد رساند — بیشتر حاضر بهنگام خطر مے یابمش
چون توانم غافل از فرمان او نشستن — من که دائم بر سر رگ نیشتر مے یابمش
هیچ توانم سر ز فرمان او بر تافتن — کز رگ گردن بخود نزدیکتر مے یابمش
هیبت نه نشاء فراق او نرفتست از دلم — روز فیروزی که آید از سحر مے یابمش
در جوانی معتکف گشتم به پیری کوچه کرد — آنچه در خلوت ندیدم در گذر مے یابمش
گوئیا طول الهامات نظیری گم شده
اندکے در چشم مردم مختصر مے یابمش

گر جهان کشته بیداد شود بر گذرش
از تکبر بسوی خلق نیفتد نظرش

بقفا رو نکند بهر تسلی دلی
گرچه یک شهر بفریاد دود بر اثرش

هر کرا فتنهٔ او برد بیکبار ببرد
هیچکس باز نیاید که بگوید خبرش

بسر و مال اسیرانش امان میخواهند
کس نگوید که مروت نبود اینقدرش

بسکه از جنگ و پشیمانی او میترسند
مفت گویان نفروشند نصیحت بزرش

تو توئی دیدهٔ مردم بحذف نشمارد
بیک خواهد که بربرند بدامن گهرش

هر کرا شهرت سودای زلیخا باشد
ماه گل پیرهن آرند همه از سفرش

مژدهٔ کام بما داد دهانش ز اول
کس چه داند که همه هیچ بود چون کمرش

بخت ما را که مه چار ده در ابر بود
نکند جز بغلط نالهٔ خروس سحرش

آن هما کز نظر همت ما بر میخاست
بود با نام تو آموخته کشند بپرش

آن تذروی که دم از فرط محبت میزد
بود از سرو تو آمیخته دادیم سرش

هر چه نیکوست تو گفته نظیری نیکوست
خشک ر نیم رطب چون نفروشیم برش

مطرب بگوشم زد نوا از گریه محزون کردمش
ساقی بدستم داد می پیمانه پر خون کردمش

شد هر که گامی همرهم بیجا نماند هیچو من
با هر که بنشستم دمی چون خویش مجنون کردمش

شد شورش سودای من در هر سر مه بیشتر
رامم نگردید آن پری چندانکه افسون کردمش

ما زآنکه از شرم گنه سر تا قدم بگداختم
کوهی که در ره داشتم از گریه هامون کردمش

از اشک و آه نیم شب زیر و زبر کردم جهان
گردون بدیگر گونه بود اختر دگرگون کردمش

قربان آن مژگان شوم کز حق او نایم برون
صد زخم بردم وام ازو یک سینه مرهون کردمش

سرو چمن را راستی دهقان بیاموخته
گر در نظر آمد کجی بر طبع موزون کردمش

از داغ مهجوری تو بر دل نشانی مانده بود
همچون مه نو دمبدم از مهر افزون کردمش

از بس تلخی در جگر بی بار دز و یدم نظر
خون نظیری ریختم وز خویش ممنون کردمش

افسر نقاب دیده و خانم بجمی بخش
از دام بسلسلهٔ هیچی و از زلف خمی بخش

زین کعبه نشینان گرد دل نکشانند
توفیق نگاهی ز غزالی حرمی بخش

عفو تو پسندیده ام و کیش برهمن — یا خور لقائے برساں یا صنمے بخش
تا سجده کنم نقش پے راست روانرا — زیں قوم سراغے بتنان و قدمے بخش
واسوختگاں را بجگر آب نباشد — کا نے بسر شکے وه و بحرے بنمے بخش
آں شیشه که بر طاق بلندست فرود آر — زاں باده که دستے نرسیده است دمے بخش
بر خوان نوالے نباشد جگرے ده — مرسوم تو نقصان نپذیرد کرمے بخش
غمہائے تو آسوده کند عالم و گوید — گر غم بکسے میدہی آنگونه غمے بخش
گردیده ام از فکر تو محجوب نظیرا — با عشق که گفتست که راحے زیئے بخش

تنہائی و خلوت طلبد عشق نظیری
ایں خیل و خدم را بامیرِ حشمے بخش

بزم خالی مبشو و مطرب خموش — ساقیا جامے بده جامے نوش
تلخی از مسکون لبت در جام ریز — نیم مستم از شراب نیم جوش
درد مے آخر کراں تر ده قدح — تا برندم بیخود از مجلس بدوش
دل به بدخوئی نمے آید بدست — لطف و خنده ات هست در خوبی بکوش
از کرو پیشانی ار بنمائے غضب — خار گردد گل بچشم گلفروش
غمزه صد جا پرده دل میدرد — تو خوشی میگوئی و نبندی گوش
تو ورم پیشانی هر کس خوب نیست — پرده گو بر روئے ناز بیا مپوش
هیچ میدانی که در صحرا و باغ — تا سحر از غیب مے آید سروش
خار و گل در جوش و ما شب خفته ایم — ناطقاں خاموش و گنگاں در خروش
صد چو بلبل مست دستانت شود — گر برآری پنبه همچوں گل ز گوش

در غمم گفتی نظیری را چه رفت
عقل و هوش و عقل و هوش و عقل و هوش

از نقل و باده گوشه دل گشته روشنش — کو جام جم که آئینه سازد ز آهنش
زحمت کشیده ز شمع منحرف کنم سپهر — تا هر شب آفتاب در آرم بروزنش
غائب شوم ز خلوت و حاضر شوم باد — دلق از بدن برآرم و در کشم تنش
نگذارمش بحرف که گو بد کدام و کیست — گر از قفائے در رسد آواز دشمنش

از دست من بحیله برون رفته بارها　　تا پا نگیرمش نکنم سست دامنش
سیب ذقن بیازیش از کف نمیدهم　　تا دست گو نهم نشود طوق گردنش
زین سیمگون حصار نظیری نمیبرد　　تا نعل سیم او نشود نعل توسنش

بیتو نے با غم خوش و نے خانه خویش　　با نگار خانگی و یرانه خویش
مرغ آزادم نخواهد آمدن　　خویش را دارم بدام و دانه خویش
من خود از فرزند دل برکنده ام　　کودکان دارند یاد دیوانه خویش
دیده را از گریه نیسان میکنم　　شاهدان راست یاد دردانه خویش
مرد کو چشمک دل ندادند چون کند　　خواب شیرین آید و افسانه خویش
صبر باید تا جگر خالی کنم　　در کشیدم زهر از پیمانه خویش
دعوئے چابکسواری میکنم　　گرچه رو برو نتافتم مردانه خویش
میدهم شکرانه بگریختن　　هم مصافم هست و هم شکرانه خویش
سهل نبود بر صفت آتش زدن　　مینماید گرچه از پروانه خویش
مرد باطل بین چرا کارے کند　　کاشنا نا خویش شود بیگانه خویش
در خرابانی نظیری عیب نیست　　هست دیوانه خویش و فرزانه خویش

بلاست خط نگارین و زلف خم بخمش　　دگر ز فتنه چه پرسی ز نوک سینه و قلمش
بان جمال و نکوئی که اوست میترسم　　موحدان بخدائی کنند منتقمش
اگر غریب ملائک دهد عجب نبود　　که یا صمد نبود نه جائے یا صنمش
نسیب بند دانش را اگر بدست آری　　بهر امید توان کرد تکیه بر کرمش
ولے که راه بآب چشمه زنخدان برد　　مسیح آب خضر میدهد بجام جمش
خور نیست که بگیرم به لبش بردارم　　خرابم از قدح التفات دمبدمش
اگر زنی بر گم بیش با خبر نشوم　　ز بیپئے تا بسرم محو لذت المش
بتعید زلف گره گیر او گرفتارم　　در لعل جان نتوانم فشاند در قدمش
پرید دل بهوائے کسے نظیری را　　که گرد کعبه نگردد بگو تو حرمش

بزم میسازیم ساماں گر نباشد گو مباش
نوش میگوئیم مہماں گر نباشد گو مباش

جرعۂ در دو حیات تلخ قسمت کردہ اند
عیش خضر و آب حیواں گر نباشد گو مباش

غمزۂ را فرہنگ و دانش ترجمانی میکند
چشم ہندو فارسی داں گر نباشد گو مباش

زلف بیں سنبل در آغوش ار نگردد گو مگرد
رخ نگر گل در گریباں گر نباشد گو مباش

چشم ما را ز آب روئے او گلے خواہد شگفت
دانۂ در خاک پنہاں گر نباشد گو مباش

زخم مژگانِ غرب بہر قبول کعبہ بس
در قدم خار مغیلاں گر نباشد گو مباش

صد خطا در کار داریم از برائے عفوِ او
ضعفِ صدق و نقص پیماں گر نباشد گو مباش

گر نباری گر بخواری ما بیادش خوریم
عمر در دش باد درماں گر نباشد گو مباش

راہ بے وادی و بے منزل نظیری میرویم
عشق رہبر گشتہ ایماں گر نباشد گو مباش

دانستم از درد جدائی خروش
دل چو ترا یافت زباں شد خموش

غم نخورم غائب من حاضر ست
مژدۂ دل میرسد از لب بگوش

گر نرسد بوئے تو بر صبحدم
تا سحر حشر نیابم بہوش

ہر کہ ہوائے تو بجنت برد
ساعدِ حور انش دہد بار دوش

گر بقدح زہر ہلاہل کنند
شہد شود چوں تو بگوئی بنوش

لعلِ تو افگند دلم را ز چشم
کعبہ بجامے بخرد میفروش

از اثر گریۂ چوں لعلِ ما
خوں بدل سنگ در آید بجوش

بر نگہ غیر سپندے بسوز
یا بر رخ خویشتن نقابے بپوش

عشق ز پندار و گماں برتر ست
تار مغنے ہست نظیری بگوش

از فراقِ یار ناخوش بودِ خویش
روئے در نابود بینم بودِ خویش

بسکہ در سودا بشوق افتادہ ام
از زبانِ خود ندانم سودِ خویش

خوبیٔ او شد پدید از چشم من
سوختم بر آتشِ خود عودِ خویش

گر بر آید از نمد آئینہ ام
نیستی خویشتنم کشت مردودِ خویش

از خطایم مغنِ جانم سوختہ
سخت مینہم ز آہ و دودِ خویش

خاک معبد ما رسانیدم بآب — از رخ زردِ زمین فرسود خویش
در گنهگاری ندیدم هیچگه — برکنار رفرق خاک آلود خویش
زنده زان مانم که یابم بوی وصل — از فراقِ عاقبت محمود خویش

روز فیروزی نظیری از پی است
دیده ام در اختر مسعود خویش

غیرتم بانگ زد که در ره باش — عشقم آهسته گفت باش مباش
غمزه در تاختن خوش قرین نا اهل — گرد اسرار های پنهان فاش
از پس پرده سر برون آورد — یار لولی وش حریف تلاش
غنج و نازش ز راه چشم داد — داروی بیهشی بعقل معاش
عقل و فهم و خرد بیغما برد — رُفت پاکیزه خانه را فراش
مفلسم کرد و در عتاب آمد — چکند آفتاب با خفاش
شاهدِ نه شناس شحنه فریب — در نگنجد به پهلوی قلاش
آه واحسرتا برآوردم — گفت بنشین و پهلو مخراش
می نهی لب بعیش بر لب ما — چون گفت چه بشنود درداش
گفتمش این درنگ و مهلت چیست — تا چه بر گل نویسدم نقاش
گفت رو هرچه آرزو داری — تا برون بفکر آن می باش

ره برگشتنم نظیری نیست
بکجی میبردم بدانم کاش

ردیف الصاد

هر که چون یوسف شود از محنت زندان خلاص — قحطیان را میکشد از مجلس در کنعان خلاص
زود از دنبال هر کام و تمنا میروند — این تهی ظرفان نمیگردند از حرمان خلاص
پادشاهان را دل ما رام کردن دولت است — ما بدام آنچم دشوار در شکست آسان خلاص
ما نظر بازیم و عاشق پیشه گو عیبی مباش — هست ... باد عاشق از جهان خلاص
شاهد خلوت نظیری را دل بصد جا میبرد — کس ببابا باز فریب آن صف مژگان خلاص

خوش نظیری دامن وقتے بچنگ آوردهٔ
دیر باز آید گر از دستت کند داماں خلاص

دم بدم شاہد ست و مے سے خاص — لب بلب بوسہ چین و جان رقاص
مے بغبغش بر آمده ز سبوئے — چوں زر خالص از درون خلاص
گوئیا در مزاج نافع او — ہمہ اشیا نہاده اند خواص
گہر اندر محیط خم دیده — مے بشبینہ چو دیدهٔ غواص
بسکہ با سلسبیل مے ماند — منتش ایمن بود ز روز قصاص
مطربش چوں سرود بردارد — ماتمی را کند ز غصہ خلاص
ساقی سیم ساعدش باید — ساغرش خواه سیم و خواه رصاص
واعظ ار رد ما کند خوانیم — قول القاص لا یحب القاص
ہر کسے از رہے رسد بخدائے
تو ز طاعت نظیری از اخلاص

ہمیشہ حرز تو ذی[illegible] لبان مخصوص — فریب حسن باقبال جادوان مخصوص
در تو قبلہ امید ہائے [illegible] جانی — سر نیاز بیان خاک آستان مخصوص
[illegible] بیت تو چو قدم ز مغز بیگانہ — محبت تو چو مغز است با ستخوان مخصوص
غمے فتاده کہ با طائران وحشی دل — نشویم بہم در یک آشیان مخصوص
شدیم مرد رہے از نشہ بدان مہ جانی — نہ مے ببایده نہ گل بگلستان مخصوص
ز طول روز قیامت عجب مدار ما — کہ روز ہجر تو باشد بایں نشان مخصوص
بجا چشم نرسد گر چہ شد [illegible] قامت تو — با ننانی آه من آسمان مخصوص
ز تو گلم برگ و موم موئے در سخن ہست — حکایت تو ہمین نیست با زبان مخصوص
زمانہ تو معطر بغل نظیری را
چو گل نه روشن که باشد بباغبان مخصوص

حریف خود شود یا خود بیار ز خلوت خاص — چہ سرو باش کہ ہست از ہوائے خود فاص
نشان [illegible] گرانمایہ نرزد تو گہر — از آن زمان کہ در این بحر مے شود غواص
جرم یک نظرم تا کہاں کہ افگندم — بکش کہ مفتی دین بر خطا نکرد قصاص

نکرده ام نظرِ التفات بر عملے ... ز بیم آنکه مشوش نگردوم خلاص
فشانم از جمالِ تو جاں ہنوز کم است ... مرا انتشاطِ تو از قید خوبش کرد خلاص
منقربانِ تو از چشمِ خلق پنهانند ... عوام را نبود راه در مقامِ خواص
اگرچه نه فلک از خاصگانِ درگاہند
ولیک ہست نظیری غلام خاص الخاص

ساقیا برخیز با مستان برقص ... عشق ساغر میکند گردان برقص
کفر و ایماں از برونِ پرده اند ... تو درونِ پرده با خاصان برقص
واعظا فسرده است بر مسجد گذر ... سرو مخمورست در بستان برقص
جائے در خلوت بجز ذوقی مگیر ... بر سرِ خم چوں مے جوشان برقص
راه زین شورش بمقصد میرسد ... ہمچو کشتی بر سرِ طوفاں برقص
برفشاں مستی که جاں ارزان ست ... صوفیا با ساز و با دستان برقص
مہر فلکم و رنما شاد ہر ۂ بست ... سوزن دل گو بر سرِ مژگان برقص
ہوشمنداں در بر ما بسته اند ... مست تو منصور در زنداں برقص
خرقها را کُل فشاں کن از شراب ... جام بر کف چوں گُلِ خنداں برقص
ہست از گشتن نظیری زندگی
روئے بر شمشیر در میداں برقص

ردیف الضاد

ہر صبح کن دو جام شراب مغانه فرض ... فاضل از ین دوگانه کن آن پنجگانه فرض
در مذہبِ مرید صراحی و جام باش ... بر خویشتن کن سجود و قیام زمانه فرض
چندست کار عشق ہمه منزلِ کذب نیست ... از آن خبر حقیقت و زاں لب فسانه فرض
زاہد سوال مذہب مستور مست چند ... شد بر تو ذکر سنت و بر ما ترانه فرض
از اکل و شراب صدم لوکماه واجب است ... از غیر دوست روزه ما جاودانه فرض
تعظیم داعتقاد را سلام رکفر نیست ... روزے که بود نبکده نشد طوف خانه فرض
در شرع حور و صحبت و زہد و صیام ہست ... بر عاشقاں کدام بود زین میانه فرض

اقرار کرد بر سر منبر بجهل خویش
ترسم که بر امام شود تازیانه فرض

بردار جام حیله و این را بپیشه کن
یکدانه را عوض شده هفتاد دانه فرض

پیوسته رسم بود شکایت ز روزگار
شد در زمانِ حسن تو شکر زمانه فرض

شد از بیانِ کشف نظیری بمدرسه
جامِ شبانه واجب و کیش مغانه فرض

از جمالِ تو کمالِ بشری بود غرض
با شکستِ ملک و رشکِ پری بود غرض

زین لب لعل و زین گونهٔ میگون بردن
چشم خونبین و سرشکِ جگری بود غرض

از دو گیسوی معنبر تو و از خال سیاه
نالهای شب و آهِ سحری بود غرض

قتل اسلام که شد بهر کله گوشهٔ تو
طرح از طرفِ کلاه تتری بود غرض

آن همه صنع که در آینه اسکندر کرد
عکس روی تو ز آئینه گری بود غرض

جلوهٔ پرتوِ رخسار تو از پرده بس است
پس چه مقصود ازین پرده دری بود غرض

چو ندیدیم بدین دیدهٔ تر دانستیم
کز بصر دیدن کوته بصری بود غرض

این بهوش آمدن و رفتن ما میگوید
که خبر یافتن از بیخبری بود غرض

از رهِ آمده ناکام نظیری برگرد
که ز آوردنِ ما جلوه گری بود غرض

حضورِ وقت نمی یابم و حلاوت فرض
دلم بقهر تو رهنست و جان بلطفِ تو قرض

بهم بر آمده از شوخی تو اوقاتم
نه سنتم ز تو سنت بود نه فرضم فرض

ملک حجاب دعایم نمی شود اما
بغمزه حاجتِ ابرو نمی نماید عرض

سخن که از دلِ شوریده بر زبان آید
برسم تحفه ملک بر سما برد از ارض

بشکرِ نعمتِ تو بر نمی توانم خاست
که تا نگردنم از بار منتت در قرض

مثالِ ما گلِ خندان و سروِ آزاد است
درین حدیقه بطول است عیش ما نه بعرض

بفضل اوست نظیری چو مزد کار آخر
معلمِ ملکوتت بتعلیم کردم فرض

دهم دو ملک بیک نغمهٔ رباب عوض
کنم بسایهٔ ابری صد آفتاب عوض

[illegible] نقد دل اگر فدا [illegible] ترکیست
که زهد ناب کنم با شراب ناب عوض

سبویم از چه زمزم شکسته مے آید — نگردنِ خم مے افگنم طناب عوض
دمے ز بادیۂ کعبہ تشنہ تر دارم — روم بدیر و بطوفان کنم شراب عوض
طمع کہ سر بزمین داد آبرویم را — بجوئے حاصلم آرد بجرعۂ آب عوض
فلک کہ پردہ ز چشم حسود برانداخت — زناب مے فگند بر رخم نقاب عوض
فغاں کہ طرفہ زبانکارہ ایست انبازم — برد ذخیرۂ عمر و دہد حساب عوض
عمارتِ دل من دور چرخ برہم زد — کہ ہست مارا بہ صد گنج ایں خراب عوض
بمدعائے دل خود کجا رسم ہیہات — کہ صد سوال مرا نیست یک جواب عوض
کنون دل و خرد از خواب چشم بکشایند — کہ رفت دیدۂ سودائیم بخواب عوض

نماند مارا بہ نظیری قناعت اکسیر است
مجو جز از در ہمت بہیچ باب عوض

نہ خانقاہ نشیں مے شوم و نے مرتاض — کہ میفروش گرہ بست جام مے فیاض
جز ایں ادب نکند کہ چوں طفلاں — رواں کنید سواد و سیہ شود بیاض
درازی شب ماگو بہر دم افزوں شو — بریدہ دست کہ زلف ترا کند مقراض
بخانہ کہ عبادت علاج بیمار است — کہ از دوائے طبیباں نمی شود امراض
نہ بوی سنبل آہش نہ رنگ باگل اشک — دمے کہ جلوۂ خوبے نیاندش بریاض
دہن ز خندہ رسد نانگوئی مستاں را — درون صباح کہ مخمور میکنند اعراض

سخن نگوئی کہ در طبع میکند تاثیر
چو خالص است حکایت نظیری از اغراض

ردیف الطاء

رشتۂ دل باد و ست باید و انشست در رگِ نشاط — راست رفتی در محبت راست رفتی در صراط
دوستی با دشمناں دوست دشمن دوستیست — تا نباشد دل موافق در رنگیر و اختلاط
اعتدال از مہر و باغ آموزنہ ابر جاودگل — نے سراپا بستگی سنے پائے تا سر انبساط
چیست ایں گردون طلسمے بوالعجب بندد مہر — سر نمے آرد کسے بیرون از خط و نقاط
آسمان در بستہ دیگر است از بازی خویش — لیک آخر ہم بہم بسکند کہ بر چیند بساط

نیست در گل جهان جز روی که آن در کار نیست — نکته گر کم میشود مبر بزد از هم ارتباط
نظم عالم را حکیمی هست آخر روشن است — حکمتش از استواری استواری ز ضنباط
خود عجب دارم که در کنه جمال خود رسد — کی توان یکذات را گفتن محیط است و محاط
خیز فرض خود ادا فرما **نظیری** تا رویم
خواب در مسجد حرام است اقامت در رباط

صد جا در انتخاب تو پیدا کنم غلط — تا بر صحیح من نکشی بی تمیز خط
دیدیم اهل دائره بزم خاص را — چندان نوشته که نگنجد دران نقط
چشمت به پند نامه ما وا نمی شود — تا کی قلم جلی و محرف زنیم قط
ما طعم و بوی کوچه و بازار برده ایم — عطار کو نیافته [illegible] بجز سقط
تا کی زنند گرد نوا و باس [illegible] — [illegible] در میانه ترا تنگ چون نقط
زین طور بد فرشته نگردد بدانو — [illegible] اختلاط کنی گر باین نمط
ما بر کرانه [illegible] ماهمه — [illegible] اندیشه و شط حم از گلوی بط
می با [illegible] جام کش — با تشنه [illegible] بده جرعه ز شط
با این [illegible] که بیش گرفتی فلان نیست
[illegible] **نظیری** کشیده خط

در عشق [illegible] سامان نبوده شرط — [illegible] گریبان نبوده شرط
گفتم [illegible] — [illegible] رمان نبوده شرط
بر خلق بوده [illegible] آسمان گریستن — با [illegible] چو غنچه لب خندان نبوده شرط
طاعت [illegible] دادن و ایمان بیافتن — [illegible] سامان نبوده شرط
پنهان [illegible] بقصد غرض [illegible] — [illegible] شکستن پیمان نبوده شرط
پنهان گنج بر دل مسکین نهاده اند — ورنه خزانه بر ده و ویران نبوده شرط
در عین [illegible] از برای [illegible] — گر از [illegible] حسرت و حرمان نبوده شرط
تا هید و زهره شاد نسازد [illegible] — آنرا که از ازل دل شادان نبوده شرط
در خواب میرسد بیوسف پیام مصر — آسودگی به دامن کنعان نبوده شرط
منصور را که رخصت اظهار داده اند — غیر از قصاص و محنت زندان نبوده شرط

چون گوهر از نظاره نظیری بباد داد
خود را نموden از سر میدان بنوده شرط

حکم جفا صحیح و امید وفا غلط — تعبیر تو درست ولی خواب ما غلط
نه کاسه سگ تو بما کس نمیدهد — لاف گدا ز مکرمت پادشاه غلط
یک فال خوب راست نشد بر زبان ما — شومی چغد ثابت و یمن هما غلط
در التماس ما سخن دوستان دروغ — در اجتناب ما مدد آشنا غلط
آخر از آن جمال فروغی دلیل ماز — وا کرده ره دران سر زلف دوتا غلط
هر چند ما بغلو عشق آییم در نظر — اما بجا صحبت نکند کیمیا غلط
آنجا که حس و عقل نبرد و قبولتست — حکم ستاره باطل و علم قضا غلط
تا سهو کار ما ز تو اصلاح میشود — خواهیم دیگری نکند غیر ما غلط

همت ز میفروش نظیری طلب که هست
اخبار خضر و چشمهٔ آب بقا غلط

جگر بخنده همیسوزد برگ آن مغلط — گهر شکسته بسی برده رسیان مغلط
ز جعد خویش گلستان سنانبستان را — خیال سبزه و سنبل کن برآن مغلط
اگر چو نخل سرا مرادم بر نمی آئی — چو آرزوی دلم ز میان جان مغلط
ز درس و مدرسه کاری نمیشود نکشاید — پیاله میکش و بر فرش گلستان مغلط
ز نال نکته سنجیده سایه اثری چند — گهی بلغزش مستانه بر زبان مغلط
بر زشت خوی در بسته زود بکشایند — خروش میکن و بر خوی آستان مغلط
معاندان لبنان میزنند و میگذرند — بخاک معرکه مجروح و خونفشان مغلط
خدنگ تعبیت این قوم بی تمیز تابند — همین که پر ز تو یابند چون کمان مغلط

نیاقلیم نظیری کسی نو گر یابی
بپیش چو باز همی گیرد بر نشان مغلط

ردیف الظاء معجمه

اگر تو گشنوی از نالهای زار چه حظ — وگر تو ننگری از چشم اشکبار چه حظ

درآ به مشرب روحانیان و داخل شو | معاشران تو مستان تو هوشیار چه حظ
بچشم مادر و دیوار بوستان مستند | ترا که باده نمی نوشی از بهار چه حظ
نمک بسینهٔ مجروح چاشنی بخشند | اگر غمی ندهندت ز غمگسار چه حظ
کلید قفل همه گنجها بما دادند | بدست ما چو ندادند اختیار چه حظ
گرم به پهلوی ساقی بزم بنشانند | مرا که بیخود و مستم ز اعتبار چه حظ
ز عمر آنچه گرامی ترست در سفر است | مرا که دل بغریبی است از دیار چه حظ
بلاف هم نگه برق براق می سازم | برون [illegible] موکب از غبار چه حظ

هزار ذوق نظیری بدرد نومیدیست
فریب وعده نباشد ز انتظار چه حظ

نی خاطرم از کتاب محفوظ | نی طبع ز انتخاب محظوظ
از بسکه مشوّشم نگردم | از بوی گل و گلاب محظوظ
کوثر بشراب میفروشم | مستغنیم [illegible] ب محظوظ
صد شهر [illegible] گنج گریه ویران | [illegible] خراب محظوظ
پوشیده حجاب جهان [illegible] | [illegible] محظوظ
گر آتش دوزخ آتش [illegible] | [illegible] عذاب محظوظ
در کار [illegible] فرشته خوابست | [illegible] تو [illegible] ب محظوظ
از باده تلخ تو [illegible] | گردیدم از این شراب محظوظ
آتش برگ [illegible] رسیده | گشتم ز دل کباب محظوظ
از فرقت آب تا [illegible] شد | ماهی شده زاضطراب محظوظ
ظاهر شد [illegible] گفت لن ترانی | موسی نشد از این جواب محظوظ

برر[illegible] نظیری
نشد ز [illegible] آفتاب محظوظ

[illegible] با صفا واعظ | [illegible] ناخدا واعظ
تو از عذاب خدا ما ز مغفرت گوییم | [illegible] تو کجایی و ما کجا واعظ
نفس [illegible] و بیگانگی زنی هردم | مگر دل تو بحق نیست آشنا واعظ

شد از وعید تو پر گوش ما چه میگوئی — اگر بحشر بریم از تو ما جدا واعظ
ز جهل شوم بوحدت نیاوری اقرار — ترا چه زهره که تکذیب اولیا واعظ
فراز عرش نشان خدای میگوئی — کنند خدای بچشم تو توتیا واعظ
کلام حق بغلط تا بکی کنی تفسیر — تو هیچ شرم نداری ز مصطفی واعظ
[illegible] حدیث نظیری ترا فروغ دهد — ندادت آیت قرآن ترا ضیا واعظ

ردیف العین مهمله

نبود عارف و عامی نداشتند نزاع — که لای باده مقدر شده از برای صداع
مرید و مرشد [illegible] تمام میدانند — که اندر صومعه می میخورد بچنگ و سماع
[illegible] و عاشق و مستند [illegible] نگهدارد — ز [illegible] شحنه غفار و مفتی طماع
اگر طبیب [illegible] می مهر — چه غم ز تلخی صبر است چون بود نفاع
[illegible] — [illegible] میکنند اهل پهلوان و مرگ شجاع
[illegible] — هزار بار نگوید [illegible] وضاع
[illegible] خبر بد [illegible] — [illegible] بود [illegible]
ترا اگر چه [illegible] — ضمیر غائب ابدال را بسست ارجاع
تو شاد [illegible] نظیری از خورشید
[illegible] از تمیز شعاع

فریب دختر رز [illegible] مسموع — بشرع [illegible] طلاق نیست رجوع
اگر شبینه شود [illegible] — بناز [illegible] طلوع
گل از کرشمه [illegible] — نه عاقلست که باور کند بفرض وقوع
من و خرد که [illegible] — در آفرینش افلاک و ارض کرد شروع
جهل صباح که معجون [illegible] — [illegible] حاصل از مجموع
چنانکه خوف و رجا [illegible] — بود نتیجه خوف و رجا خضوع و خشوع
اگر خرد نمایا ره ثواب [illegible] — ز قلب [illegible] و [illegible] دموع

نگاه مرد خردمند بر حقیقت کار — فقیه مدرسه در ماندهٔ اصول و فروع
بفعل غیر نظیری نمیتوان رستن
مگر بجذبهٔ عشقت خطٔ شود مرفوع

بپائے کوبان دست افشان در سماع — میخرامد بر دل و جان در سماع
طرهٔ عمامه بے شان میکند — زلف و دستار پریشان در سماع
صوفی از چاک گریبان بینش — میشود از خرقه عریان سماع
از مئے اندیشهٔ خود گشته مست — هست خود پیدا و پنهان در سماع
زاهد تسبیح خوان بر یاد او — آید از ناقوس رهبان در سماع
عیسے از چرخ چهارم بگذرد — گر زند دستش بدامان در سماع
جبرئیل از سدره مے آرد بخاک — چون شود مست و غزلخوان در سماع
او چو چوگان پا زده بر فرق ما — ما چو گو از زخم چوگان در سماع
بیخودی یہائے نظیری آورد
بخیه بر چاک گریبان در سماع

نفائسے ز لب تو نایدهما قانع — بیک نگاه ز چشم تو پادشاه قانع
جهان و آخرت از راندگان راه تو اند — دو عالم از تو بیک حرف آشنا قانع
فروغ روز تو بر فرق ما نمے تابد — به نکهت دم صبحیم از صبا قانع
کتاب قول و غزل کرده عشق ما نشویم — به آب و دانه چو مرغان بے نوا قانع
صفائی غیرت ما کرده خاک ما اکسیر — نگشته ایم به نیرنگ کیمیا قانع
هوائے چشمهٔ آب نفاست در سر ما — کجا شویم به هر آب و هر هوا قانع
غبار دیدهٔ ما بردِ قدر خود ننمود — نمیشویم ز عیسے بتو تنها قانع
تفقدے نمائی تعرضے فرما — رشکر تو بتلخی شود گدا قانع
چه رنجها که نظیری ز عهد دوست ندید
پس از هزار بلا شد بهیلے عطا قانع

کند همیشه بدل چشم رو سیاه نزاع — گدائے گرسنه دارد بپادشاه نزاع
چو روز حشر نقاب از جمال برداری — کند بچشم پراگنده بین نگاه نزاع

ز خلق و رائی رخت پست طالعم حکیم | نمیتوان بفلک کرد مهر و ماه نزاع
ضعیف تنگی و مسکین کشند چشم اهانت | کنند مردم بدخو به بیگناه نزاع
حدیث بندگی و اجر میکنم بسپهر | نمیکنم بسر خواجگی و جاه نزاع
بلا و حادثه بر ما بحکم غمزهٔ تست | به پشت گرمی سلطان کند سپاه نزاع
که داد نالهٔ مظلوم میدهد فردا | کند برائے تو داور بدادخواه نزاع

بغیر معنی شکرت اگر بیاد آید
نفس القول نظیری کند براه نزاع

ردیف الغین معجمه

نازدیرینه ز رخ پرده برانداخت دریغ | حال ما شهره بافسانهٔ غزل ساخت دریغ
عشق از آن ذرهٔ آتش به نیستانم زد | به پیامیم دل سوخته ننواخت دریغ
جوهر بینش من در ته زنگار بماند | آنکه آئینهٔ من ساخت نپرداخت دریغ
کیمیاگر که مس جمله ازو زر گردید | قلب ما را نزد اکسیر چو بگداخت دریغ
عمل ما پیر نشد حسن شهادت نشناخت | دیر بر معرکهٔ عشق دلم تاخت دریغ
بے سکندر بلب چشمهٔ حیوان آورد | خیمه بر لب آن چشمه نیفراخت دریغ
شرح بیچارگی کلک قضا میگفتم | شاه غیرت بسرم تیغ غضب آخت دریغ
کعبتین مه و خور مایهٔ عمرم بردند | چرخ کج باز بمن نرد دغا باخت دریغ

تو نظیری ز فلک آمده بودی چو مسیح
باز پس رفتی و کس قدر تو نشناخت دریغ

نه گل اینجا ز عشق خار فارغ | نه مُل از شورش خمار فارغ
درین مجلس طرب هر دم فزونست | نگردد ساقی از ایثار فارغ
شب آمد نوبت سودائے باشد | ز شور و فتنه شد بازار فارغ
ملک خفته عسس طبل سوم زد | شدیم از زحمت اغیار فارغ
رقیب و پاسبان خوابیده گردید | دل چو بنده از زنهار فارغ
شکر لب بوسها بر کام جان داد | لب چو بنده از اظهار فارغ

بیک رنگی و یکتائی رسیدیم — شدیم از مصحف و زنار فارغ
ازاں سودائے ما آخر نگردید — کہ حسنِ او نگشت از کار فارغ
بشب از بسکہ گستاخم نظیری
نکردم روز از استغفار فارغ

گو یدبسحر کہ شب گذر افگندہ بباغ — گلہا نشاں دہند ز تو بلبلاں سراغ
ہر شام جستجوئے تو آرد بکاخ و کوئے — ہر صبح گفتگوئے تو خواند بباغ و راغ
فردوس غیرت آرد و رضواں حسد برد — بر ہر زمیں کہ با تو میسر شود فراغ
زخمم ز بوئے مشکِ تو تبخالہ در دہن — داغم ز شورِ لعلِ تو خوننابہ در ایاغ
نورِ ستارہا ہمہ از آفتاب نیست — رو بتو ہست نیست غم از مردنِ چراغ
آنرا کہ داغِ عشق مبتنی نہادہ اند — تا تب بزاید بوسہ زند بر نشاں چراغ
مارا کہ فالِ عیش قدوم تو مطلب است — خوشتر بود ز نغمۂ بلبل فغانِ زاغ
مغز از بخورِ مجمرِ زلفت معطر است — جام مئے کہ از تو گلستان کنم دماغ
از دوست گو نظیری و با دوست دم برار
غیر از حدیث مہر و وفا لابہ دان دلاغ

نالم ز چرخ گرنہ بر افغاں خورم دریغ — گریم بدہر اگرنہ بطوفاں خورم دریغ
برگل شکر نشاند و خون جگر دہد — بر سفرۂ سپہر بمہماں خورم دریغ
صبحم برصبوح خودم خواندہ روزگار — خندم بطنز و بر لب خنداں خورم دریغ
مہماں مصرم کہ بمسک رسیدہ ام — بر مرگ میزباں بسر خواں خورم دریغ
با جاہلاں مفبحم افتادہ اختلاط — تحسین کنم بنظام و بنہاں خورم دریغ
کارم بدوستی ریائے فتادہ است — در مرگ دوستاں بگریباں خورم دریغ
بیماری ضعیف خرد را علاج نیست — با حکمت مسیح بدرماں خورم دریغ
دشوار کم شود اگر افسوس کم خورم — مشکل ازاں فتادہ کہ آساں خورم دریغ
با زائی تا بپائے تو ریزم نثارِ خویش — من آں نیم کہ بہر تو بر جاں خورم دریغ
شورا ئہ کہ بر لبم از دید گاں چکد — دونم اگر بچشمۂ حیواں خورم دریغ
درد آہ و نالہ عمرِ نظیری بسر رسید — سیر آمدم ز بسکہ پریشاں خورم دریغ

جان بلب از شوق و مے آرند پیغام دروغ / دوست دور و نامه میبازند بنامم دروغ
راهب بتخانه را عز کرامت کے دهند / هست کشفم مکر و استدراج و الهامم دروغ
بستهٔ طامات رعنا یا نه گر دیدم مدام / چون دم دنبال خون افگنده در دامم دروغ
محو نیرنگ مجازم ذوقم از تحقیق نیست / راست چون گویم که شیر نیست در کامم دروغ
رو بسوئے قبله دارم دل بسوئے سومنات / در نهان کفرم یقین در ظاهر اسلامم دروغ
نامم از افسانه و افسون هر کس میشوم / گر خوشم آید سخن اندازد از نامم دروغ
چهره رنگین کرده عکس ساغر و پیمانه ام / پرتو از شفق افگنده شامم دروغ
همچو طفل بے پدر میگریم از حرمان بخت / میدهد دایه نوید نقل و بادامم دروغ

چون سپندم بر سر آتش نظیری بیقرار
گر کسے در عشق گوید هست آرامم دروغ

ردیف الفاء

هر که تائب گردد از شب بر رخ و رنگ حیف / از سر کوئے مغان بر کاسه او سنگ حیف
از عصا و سبحه ام افزود قدر و حرمتے / گردن مینا ز دستم رفت و زلف چنگ حیف
انس مستان بریدم تا ز هشیاران شوم / خویش را انداختم در قید نام و ننگ حیف
کام را بنهادے خاطر نیاز دل را تیره ساختن / شیشه چون بے عصمت بود بر ملک بار او رنگ حیف
استراحت تکیه کردی گفت الدنیا رجس / بانگ بے هنگام دارد مرغ خوش آهنگ حیف
بلکه ضعف رو نما قادر نشد برین منظر خراب / مینجود عاقل بنقش مانی و ارژنگ حیف
خوبی در کس نمے بینم که بنمایم باد / در بغل از ریگ شد آئینه ام از زنگ حیف
خط چو فتنه با طره اش همسایه جائے جا نگرفت / خانه درویش شد از قرب منعم تنگ حیف

ناز بر شاهد نظیری وقت پیری میکند
بس خرف گردیده از عقل و از فرهنگ حیف

[illegible] تو برد از قمار خانه حریف / خورد ز دست تو زمزم شراب [illegible]
رفیق کعبه و هم مشرب خراباتی / بنام و ننگ نه پیچی زهے حریف لطیف
بعشق رونق و در هیچ باغ و مضطرب نیست / که مطربی نکند صوت ناز و تصنیف

جفات میکشم و با تو بر نمی آیم | نهاده بار گران عشق پیش مرد ضعیف
نمیشود دلکشم ناله و لب بر نبرم | غمی چو کوه گران و تنی چو جان نحیف
فلک ز سیر بماند زمانه بر گردد | اگر درازی این راه را کنم تعریف
ضعیف نالی و مسکین دلی طلب دارند | نه حرف شید بره میرود نه طبع ظریف
دو هفته با تو وصالی و خلوتی خواهم | که صرف باده کنم حاصل ربیع و خریف

بو حد خرفه چو پروانه جانش در سوزد
چو شمع گر به نظیری عطا کنی تشریف

آنی باثر داری و شانی تصرف | دلها نشود شیفتهٔ کس بتکلف
فکر تو بوحدت برد از گفت حجازم | هرچند که طبعم بگریزد ز تصوف
بر قامت ما کسوت تقصیر بریدند | تا زیب تن ما نشود عفو و تلطف
لب باز کشیدیم که مهر تو در آید | پستان کرم شیر دهد بار بتوقف
از عین زمانی که بتقبیه تو بودم | بر خود بتعصب بتنم ور تو بتاسف
چون گرسنه سفله بخوان تو رسیدم | از لقمه بسوزم لب و کام و نکنم اف

منشور تو بخشش کند شوق نظیری
جز عصمت یوسف ندرد پردهٔ یوسف

فتنه با زلف تو گرفته طرف | دل ما را نمیبرد از کف
تیر کش مردی خدنگ نگاه | بگذرانی ز صد هزار هدف
دست برد نگاه چالاکت | مرد بر باید از میانه صف
تو سلطان خزانه داد کند | رفته بازی و مهره گشته تلف
عاق بر مادر و پدر گردد | از نکو پرور بدن تو خلف
بر بساط تو بندگان تواند | خواجه را بر غلام نیست شرف
هر کجا نغمه و ترانه نیست | از کف مطربان نیفتد دف
جعد اگر ز آفتاب برداری | ننماید بروی ماه کلف

آنچه بی رو بتو نظیری دید
بی سلیمان ندیده بود آصف

تو این کشادگی‌ها بدام فکر مباف — امید نیست که عنقا برآید از لب قاف
درین دیار که مائیم آدمیت نیست — تو هر کجانش بہ بینی بگو چہ شد انصاف
هزار سنت و حرمت سه انتخاب افتاد — امام ساده رُخ و عشق پاک و باده صاف
ز علم زهد و ورع بوئے شنید مے آید — کجاست باده که از خود شنویم این اوصاف
جمالِ جاه بحُسنِ و فا صفا دارد — نزاکه حُسن وفا نیست از جمال ملاف
شجاعتے که برائی بدیگراں سهل است — اگر بخویش برائی تهمتنے بمصاف
کے این جماعتِ جاهل خداشناس شوند — که در امورِ خلافت نمیکنند خلاف
نزا چنانکه توئی وصف مینتوانم کرد — خطیبِ شرع اگر تیغ مے نهد بغلاف
نه غارفست که گفت از حسد نظیری را — چگونه صیت تو اقلیم را گرفت اطراف

ز لطفِ نشه شده دهیم پوش درزی شهر
چه حیرت است اگر جوهری شود صراف

ردیف القاف

صبح اوّل کرده حسنت عشوه در کارِ عشق — مشتری آورده با خود جنسے از بازارِ عشق
تا شود ممتاز فهم عارف و عامی زهم — عشق هر سُو در لباسے میکند انکار عشق
زانسوئے بازار خوشبوے عبیرے میرسد — عطرها با یکدگر آمیخته عطارِ عشق
عاشقاں را هر نفس صبح و بہارے دیگر است — باد نوروزی وزد پیوسته بر گلزارِ عشق
طاقت آزار بیش ار آوری نوشت دهند — صبر کن گر پردهٔ دل بر بر آید خار عشق
آنچه گفت ایزد بآدم با ملک هرگز نگفت — گوش نا قابل نباشند محرم اسرار عشق
بادمے بر بیدلِ آگاه بوئے می برد — نافهٔ آهو نشگافد بر گذر طرّارِ عشق
مست چوں ره میرود گام پریشاں میزند — بیخودی در خاک پیدا باشد از آثار عشق
هر که امشب خفته ایمن خواب خوش فردا نکرد — خواب خوش در بیش دارد دیدهٔ بیدار عشق

نالهٔ زار نظیری دشمناں را دوست کرد
در دل خارا نشیند نالهٔ بیمار عشق

لب ساقی رد انهادل چشمه حقائق — لفظ آفتابِ روشن معنیش صبح صادق

از سخت گیری تو مرتد شود مسلمان — وز راست گوئی تو مومن شود منافق

چاهِ ذقن بخوبی معراج ماه کنعان — گیسو کلام ملهم رخسار حق ناطق

بے جذبهٔ دلِ لیلی از خود نمیتوان رست — کار لیست با صعوبت عقلیست ناموافق

عونا تجدک روحی یا مظهر العجائب — کشف هموم قلبی یا کاشف الدقائق

بے نورِ تو هیولا صورت نمے پذیرد — لولاک فی وجود ما یخلق الخلائق

اصحاب بینش حشمت دنیا و دین نهادند — گوید قبول دردت زین هر دو چیست لائق

از پیر و شیخ و مرشد کارے نمیگشاید — دریابم از عنایت برهانم از علائق

آخر ترحمے کن بر زاری نظیری
مهرت شفائے دلها لطفت طبیب حاذق

رفیق بر نکند در ره تو کام رفیق — ترا دے ز غم آزاد هیچو بیت عتیق

بجست و جوی تو دست از دو کون افشاندم — بسالکانِ مجرد خدا دهد توفیق

دلم بچاهِ زنخدان و طاق ابروئے تست — اگر بعرش عظیم ست اگر بچاه عمیق

براه آمدم از عهد بر طریقت عشق — زکودکی نشدم آشنا بهیچ طریق

بیاد هر چه بجز دین تست غارت ده — که بے دلائل و اعجاز کرده ام تصدیق

ز صد گره گرہے وا نکردم از زلفت — بسے گداختم و گشتم از خیال دقیق

تو مے بجام دگر کن که در پیالهٔ من — به از شراب عقیقی بود سرشک عقیق

سحر ز روح چمن بے رباح معلوم است — که جمع میشود اجزائے گل پس از تفریق

تو مے بنه مست و نظر باز شو که طبع ترا — مجاز مے برد آخر بجانب تحقیق

به بیں خزان و بهارِ جهان و عبرت گیر — که در مواعظ و پنداست روزگار شفیق

کسے که خواست بشکرانه مزد خویش گرفت — ز کاهلیست که افتاده کار در تعویق

بایں سپاس که دوران مسلمست ترا
بخاص و عام نظیری بده شراب رحیق

ردیف الکاف

نگشت دامن گردے درین بیابان چاک — درون نتاخت سوارے درین جهان چالاک

اگر مسیح وشی پای در رکاب کند | بمرگ باز نداریم دستش از فتراک
کجا رسیم در این تیره شب خدا داند | بیکدو گام فنا دیدم در هزار مغاک
بمسکنت بنشینیم تا قبول کنند | طفیلیان سر خوان خواجه لولاک
بفتوی خرد پارسا طلاق دهیم | اگر هزار بما بخشند مهر دختر تاک
مگر به دیده آلودگی فرو شوئیم | که پاک دامنان دیدند جز بدیده پاک
فریب نغمه و ساغر خورم معاذ الله | بقول مطرب و ساقی زدم ز جا خاشاک
خلاف در همه ما طره نو آشفته | کند ز جانب ما چهره نو آتشناک
چه تلخیست که در سینه محبت ماست | که زهر خنده ات افعی و ما ندارد تریاک

ازین نشاط که در خاطری نظیری را
عجب نباشد اگر گل بر دمیدش از خاک

ره نداد آنقدرم بر سر خوان تو فلک | که نمکدان تو بر لب زنم انگشت نمک
رستخیزی که شود زیر و زبر وضع جهان | چند زخمم بسما باشد و بخیم بسمک
میبشدم دامن ترسابچه گبرم بی کام | عشق فریاد برآورد که الله معک
من کجا فن سرائیدن اشعار کجا | آنچه بر لوح قضا رفت نمیگردد حک
بر جمال تو نهادند از آن خال سیاه | که ز حسن تو نیفتند ملائک در شک
عشق میجستم و دل بود سراسیمه که چیست | ناگهم فکر تو در صد هوس آورد بیک
شد چنان عشق تو کز صحبتم از دور شوی | متصور بجمال تو در آیینه ملک

هردم افسانه جانکاه نظیری بشنیست
عمر رفت و نه نشستیم بهم یکدو نشک

رسید فصل گل و عیش گلشنم نزدیک | گلم بحجره من و خرمن بدامنم نزدیک
رفیق بهر خدا رو برون در بنشین | بخلوتم می و یار است و دشمنم نزدیک
بحیله شمع دگر میفروختنم افسوس | که آفتاب بلند است و روزنم نزدیک
چه شمعها بسر رهگذار سوخته ام | که برده اند چراغی بروغنم نزدیک
به بت پرستی اگر متهمم کنند خود گویم | دگر به بت نگذارد برهمنم نزدیک
چه مرد خلوت انجمم اما صحبت [illegible] | اگر فتد گذرش تنگ گلخنم نزدیک

کسے مصیبت و سوز مرا نمیداند
که هست صوت سرورم بگوشم نزدیک

بصحن مزرع ما اے ابر رحمت آبے ریز
شب است و آمده آتش بخرمنم نزدیک

سزد چو فاخته گر طوق هم ازگلو رُبید
زبسکه هست بقید تو گردنم نزدیک

ز همت است نظیری که مانده ام ز طلب
نموده آتش وادی ایمنم نزدیک

درهائے بسته وا شد آهِ سحر مبارک
بانگ طلب برآمد دل را سفر مبارک

بالین ارجمندان خشتِ در مغانست
بر روئے صبح خیزان باشد نظر مبارک

عشق از کمین برون تاخت عقل از میان برآمد
عجب و غرور بشکست فتح و ظفر مبارک

شبهائے دود ماتم شد روز تا قیامت
این آفتاب تابان بر بام و در مبارک

بر جان و سر ملزم در عاشقی که باشد
بسیار منفعت را اندک ضرر مبارک

فال سیاه روزے بر بخت بدشگون شد
آواز نوحه باشد بر نوحه گر مبارک

آنجا که عاشقان را اختر بعکس گردد
دل در بلا سعید است سر در خطر مبارک

طفلی بعار بگذشت پیری بعیب آمد
نے بر پسر شگونم نے بر پدر مبارک

هان اے پسر که طفلی علم حیف میاموز
هرچند جهل شوم است هست اینقدر مبارک

گوئین حصر کردند برهمت نظیری
بگزید فقر و گفتا این مختصر مبارک

ردیف الکاف فارسی

نقش دیبا چنان کشید فرنگ
که ز من برد دانش و فرهنگ

کفر از عشق و عشق از ایمان
چیست این فتنه ها و این نیرنگ

زمزمم سوخته است گو هندو
مشت خاکسترم فشان بر گنگ

ده که بر ما نوشته باده فروش
باده را سنگ و جام را پاسنگ

چند کورانه دست اندازیم
دامن کس نیاید اندر چنگ

زو همه نقشها و او بے نقش
زو همه رنگها و او بے رنگ

گاه در دوستی نمے گنجد
بسکه شد راهِ دوستداری تنگ

بنقصان تن دهم که در دریا شادی گوهر است و خوفِ نهنگ
تو مکن ضرب زخمه را خارج گر نظیری غلط کند آهنگ

ردیف اللام

زان شب که یار کرد نگاهی بسوئ دل دیگر بسوئے خویش ندیدیم روئے دل
صاحبدلے بود که نصیحت بجا دهد گوئی بخاکِ ما نرسیداست بوئے دل
آنرا که رخ ز آئینهٔ دوست تافتند پهلوئے دل نشسته نه بیند عدوئے دل
برمن نکرده مرحمتے پیرِ مے فروش تا بر سرِ خمش نشکستم سبوئے دل
بر خون گرفته خونِ دل و دیده دامنش از عیبهائے دیده بریدم گلوئے دل
دستم بجائے سینه ازاں باز کرده اند تا من بآب دیده کنم شست و شوئے دل
اغوائے دیو و ذلت آدم بآب رفت مردانه اند بسیل محبت بجوئے دل
هرچند گو کم از غم دل بیشتر شود خالی نمیشود دلم از گفتگوئے دل
گفتم شوم ملازم دل بی منت مگر هرچند بر شدم نرسیدم بکوئے دل
زانم که دل بدست رضا بت سپرده ام از وے نکرده ام پس ازان جستجوئے دل
باریکه دستگیری بارے کند کجاست در هر غمم غم تو کند جستجوئے دل

بنشیں که راحت است نظیری وجود عشق
یک آرزو کنند هزار آرزوئے دل

گر کشفِ حجب خواهی بنشاں مئے ناب اوّل در علم ازل جزئی بگذر ز کتاب اوّل
در عشق مکش دفتر کا سرار لدنّی را گو بیند بوئی آخر آرند بخواب اوّل
خواهی بیکے آری دل را ز پریشانی در معبد بت روئے جبیں بنتاب اوّل
تا صاف ملائک را برخاک تو پیما بیند در مدرسه بر سر کش در وی شراب اوّل
در حلقه نمیگنجی تا پخته نمیگردی شرط است که میخواراں سازند کباب اوّل
تا بد لقب ظلمت ربِّ ارنی گوئیم مارا بلب ساغر رفتست خطاب اوّل
تا هست مے باقی محروم مکن ساقی صهبا بجم افگندیم با تو بحجاب اوّل

مارا بصد افسانه در خواب چو میکردی — از بهر چه میگردی بیدار ز خواب اول
در پیری و محرومی خوردیم می و خفتیم — گر دور ز سر گیری زین پیر جواب اول
سهل ست اگر کاری بر عکس صواب افتد — چون وضع جهان گردند از روی شباب اول
پیش از همه میبارد بر کشت **نظیری** را
کو تخم نمی کارد بر فکر سحاب اول

درین بستان بجهد از خار بگسل — چو گل خندان شود از بار بگسل
اگر تعوید بر بالت گران ست — بزخم ناخن و منقار بگسل
هر رشته به بگسستن توان یافت — ز هم ابریشم تار را یک بار بگسل
زپیش دیده ام بردار تو زین — گره از پرده رخسار بگسل
غمت کو ناخنی در دل فرو کن — نمیگویم گره بسیار بگسل
پس از چندین ورع ترسم که گویند — شهادت عرض کن زنار بگسل
میانی کز ریا بستی بخلوت — برو در صحبت خمار بگسل
شهود او **نظیری** سرسری نیست
زبان از ذکر و دل از کار بگسل

بلغزش دست از دلدار مگسل — گر افتد زلتی از کار مگسل
بنقصانی که باید خرقه سهل است — برفتن دامن از هر خار مگسل
در میخانه آخر می کشایند — تو رفت و آمد از خمار مگسل
قبا سبزان قریب چشمه سازند — چو ابر از دامن کهسار مگسل
اگر عاشق شدی دل را نگهدار — مگردان سبحه و زنار مگسل
غلط سنجان عامی دشمنانند — مگر در صحبت اغیار مگسل
پریشانی کند پامال خوارش — گهر را عقد در بازار مگسل
بشهر روشناس صیقل گرانند — نخست از آینه زنار مگسل
نسیم آخر شمیمی میرساند — تو رفت و آمد از گلزار مگسل
نه کیسه پی آزار بشگاف — کرم هر ساعت از دینار مگسل
بهر جرمی که مستانت برانند — تو دست از دامن خمار مگسل

بقدر آنکه از سوزن کشی تار — اگر ز نار مانی نار مگسل
نظیری بس نخواهد کرد انا الحق
خلیفه گو رسن از دار مگسل

مرحبا ساقی خجسته جمال — از جمالت دو کون مالامال
بتر از روی اجر سنجیده — تشنه را قدر و جرعه مثقال
مئے تو در شریعت تو حرام — خون ما در محبت تو حلال
رفت دوران حاتم و کسرائے — ماند از عدل و جود شان تمثال
بیشتر فعل بود و قول نبود — نیست فعل این زمان و هست اقوال
جوئے شیرین و قصهٔ خسرو را — از بیابان بپرس و از اطلال
گریه بر مادران کنند از بخت — چون بزایند این زمان اطفال
غم ترکان چنان گرفته دلم — که طرب را درو نماند مجال
در دیارے که تنگ چشمانند — بیم قحط است در فراخی سال
زین عطشها که در دل پاک است — بزلال است تشنه طبع زلال
شبههٔ عشق از نظیری پرس
بو علی حل نکرده این اشکال

منا دلیست دران کو که خون زنند سبیل — بعشق نیست زیان قاتل است چو قتیل
نگاه بر ره مردان غیب دوخته ایم — هنوز دیده بگردی نکرده ایم کحیل
رسوم فقر و توکل دراز دستی نیست — نشسته ایم که خرما در اوفتد ز نخیل
باضطراب پدید آمدیم و نیست شدیم — که در نهاد کرم بود غایت تعجیل
جمال و جاه موافق بهم نساخته اند — قبائے سرو قصیر است و قد سرو طویل
شقاوت ازلی را علاج نتوان کرد — بمهد جبههٔ بدخو سیه کنند از نیل
ببر و بحر زمین فرصت اقامت نیست — بچار حد جهان میزنند طبل رحیل
دمے سه چار شبستان عمر روشن دار — که در غنیمت چراغ است و نور در قندیل
تهی باغ و گلستان بلبل نه مرغ وده — نظیری گر نشود وجه مے ندامت کفیل
قدح کش و چمن صنع حق تماشا کن — بس است سرو به تکبیر و مرغ در تهلیل

بجاں مپیچ نظیری اگر چناں خواہی
کہ بوئے باغ و چمن نشنود دماغ بخیل

نخست عشق بمیخانہ کردہ است نزول
بگرد مدرسہ گردید نیست نا معقول

زراہ ضربت دست ست رقص بحالاں
سماع عشق نخیزد مگر ز اصل اصول

کمینہ بوالعجبی در دیار عشق اینست
کہ حاکمے شود از حکم کودکے معزول

ازاں عزیز خرابانیاں شدیم کہ ما
ادب نگاہ نداریم در خروج دخول

بروں زدلبر شہرے دروں ز شاہد غیب
گنہ بطور ملامت کشاں بود مقبول

متاع ہر دو جہاں را بیک گدا بخشم
گر از مزار تمنا یکے رسد بحصول

بلند شد سخن عشق لیک معذوم
کہ نیست رخصت گفتار جز نقد معقول

غرض گدائے در دوست بود نست ازنہ
بگنجہا نکنیم التفت بر مسئول

خموش تا نشناسد کسے نظیری را
چہ لازمست کہ معلوم گردد ایں مجہول

کتاب خواندہ شد و شبہہ شد معقول
بہیچ مسئلہ .... شود مشغول

اگر رسوم ادب شد ز یاد ما چہ عجب
شدیم پیر بتعلیم بود کاں فضول

فقیر مدرسہ و خانقاہ کم رفتست
گدائی در میخانہ میکنیم قبول

اگر مبدہ ...... اوراد دیر گم نشود
کنم عدول ز شاہد لبشا بدان عدول

غم جوانی اگر دیر را گرفتہ فیرو
الم بخاطر کودک دلاں نکردہ نزول

تو مے بشرط جزا دہ کہ من نہ آں شخصم
کہ از گنہ خجل گردم از عذاب ملول

جزائے فسق نظیری بحشر تحقیق است
ابا ہمہ کہ معما بیمہ قاتل و مقتول

تا عشق جہاں کند بہ بلبل
بسیار دریدہ پردہ گل

شمشیر بقہر بان برہنہ
دیوانہ عشق بے تامل

برتر بود آستانہ عشق
از ہرچہ خرد کند تعقل

جاناں خواہی گذر ز کونین
دنیا سیل است و آخرت پل

برآتش قہرت ار نشانند
دل خستہ مدار در توکل

تا چوں رُخ دلبراں برآری — از خرمنِ شعلہ شاخ سنبل
بر مور نہادہ اند بارے — کافلاک نمیکنند تحمل
رحمے کہ ز دست میرود کار — بر غرقہ جفا بود تغافل
دورے چو تو یوسفے برآید — از جنس تو الدو تناسل
در عشق گریز تا بیابی — ملکے کہ نکردہ کس تخیل
بزم تو و آنگہے نظیری
از چرخ نمیکنند تنزل

نیم ز کعبہ بمیخوردنِ حجاز خجل — بہ پیش بادہ فروشم ز کشفِ راز خجل
ز روئے مستی اگر پردۂ درم سہل است — بپائے خم سحری بردہ ام نیاز خجل
گداز بخود دمستم کہ گر بہوش آیم — شود فرشتہ ز پرہیز و احتراز خجل
بہ پیش مشرب ساقی ملولم از توبہ — نہ در طریقتِ رندانم از نماز خجل
ہمیشہ با غزل و جام در مشاہدہ ام — حقیقتم نکند از رُخ مجاز خجل
بلند و پست بیک پیش راہم آمدہ است — نہ از نشیب ملولم نہ از فراز خجل
بخوب و زشت جہاں ہیچ اعتمادم نیست — کز امتیاز شوم در ہر امتیاز خجل
ز کعبہ آنکہ طلب داشتم دلیلم بود — ز رنج بادیہ ام در رہِ دراز خجل
ز عرضِ حال اگر منفعل شدم سہل است — تسلیتم کہ نگشتم ز کارساز خجل
کمالِ قرب نظیری حجاب و تیرہ است
فراز مسند سلطاں بود ایاز خجل

ردیف المیم

ما حالِ خویش بے سر و بے پا نوشتہ ایم — روز فراق را ز شب یلدا نوشتہ ایم
قاصد بہوش باش کہ بر یک جواب تلخ — عرضِ ہزار گونہ تمنا نوشتہ ایم
شیریں تر از حکایت ما نیست قصہ — تاریخ روزگار سراپا نوشتہ ایم
روئے نکو معالجۂ عمر کوتہ است — ایں نسخہ از علاجِ مسیحا نوشتہ ایم
تحقیق حال ما ز نگہ میتواں نمود — حرفے ز حال خویش بایما نوشتہ ایم

بر ما مسلّم است که منشور راستی
بس وا اثر گون ترا ز خط ترسا نوشته ایم

ما از خط پیاله و معشوق نگذریم
درس صلاح ما بهمین جا نوشته ایم

هر سو که کرده ایم روان کشتی امید
طوفان باد و شور بدریا نوشته ایم

هر جادوئے که کلک نظیری نموده است
خود کرده ایم باطل و خود وانوشته ایم

ما برهمان و خبر پیر و ترسا نشویم
تا رخ بت نپرستیم کلیسا نشویم

در تماشائے تو چوں آئینه گم گردیدیم
که ز بیدائی دیدار تو پیدا نشویم

مهر بر لب چو سر کیسهٔ ممسک زده ایم
تا سر شیشهٔ مے وا نشود وا نشویم

سرمه در دیدهٔ دل تا نکشد لطف حکیم
گر سراپای شود دیده که بینا نشویم

بر گذر بودن حسن گل و خوبی بهار
گو تماشا بست که مشغول تماشا نشویم

ابتلائے عزیزاں همه زانست که ما
غرهٔ مهلت ده روزهٔ دنیا نشویم

نقش امید اجابت ز رخ دریا شستیم
تا دگر مصدر هر عرض تمنا نشویم

نرود جامهٔ تکلیف هنوز از سر ما
تا چو سودائی مجنون بے سر و بے پا نشویم

قیمت افتد دران سوئے فلک ار رسید
ماندایم چه نرخیم که بالا نشویم

نگذارد بدل در تنگ شکر گم گردیم
کاں لئیمیم که ببها ز سودا نشویم

در محبت دل و دین باختن اول قدم است
با نظیری ز تو خورسند بانها نشویم

شکوه نفعے ز بتاں بود فصلے ز میان انداختم
نرخ ارزان بود کالا در دکان انداختم

از کفم سررشتهٔ گفتار بیروں رفته بود
هر گره کز دل گشادم بر زبان انداختم

تا مگر این بخت [illegible] کشش زود رفتارے رسد
هر کجی ره شد نگوں از کف عنان انداختم

راه [illegible] کالا بود و رهزن منشری
در میان راه بار کاروان انداختم

ساخت نوحه بر کارم را که معلوم شد
کے صنم از جیب زنار از میان انداختم

تا بدانی اندازی ز صاف نظر شد ورنه من
بے پر و پیکان خدنگے بر نشان انداختم

طعم حنظل را بعادت است از دم ملق
من که شکر را ز تلخی از دهان انداختم

شمع را گفتم چرا منظر مهر منفعل شدی
گفت از بالا نظیر آسمان انداختم

در پناه گریه و عجز نظیری بعد ازین
جبهه خالی کرده بر دشمن کمان انداختیم

همیشه نارو بود کار ناهموار می‌بستم | دل و دستم نبود و خویش را بر کار می‌بستم
بزن چندانکه میرفتم نبود ش شفقتی با من | با فسون خویش را با محرمان یار می‌بستم
دران کوی یک نسیم گلگشت مهتابی نشد روزی | همیشه خویش را چون سایه بر دیوار می‌بستم
اگر چه پای تا سر عذر تقصیر گنه بودم | ز خجلتهای عصیان لب ز استغفار می‌بستم
کسی دیگر بجز من لذت نقصان نمیدانست | گر از اول ره سودا درین بازار می‌بستم
نمی‌افتاد چندین رخنه در بنیاد رسوائی | گر از آغاز دست عقل دعویدار می‌بستم
کمر در خدمت عمری است می‌بندم چه شد قدرم | برهمن میشدم گر این قدر زنار می‌بستم
نهال عمر بیهوده تو کردم برگشت حاصل | ثمر میداد گر این نخل را بر خار می‌بستم
نظیری این تمنا و طلب تا وقت مردن بود | متاع جان بغارت میشد و من بار می‌بستم

مشو استغفار من کز اهل ایمان نیستم | خرقه از مصحف اگر سازم مسلمان نیستم
مستی ما پس منجوا هند و حسن اعتقاد | چون نشینم با نکوکاران کز ایشان نیستم
زر چمن معذور دار یدم اگر گردم ملول | نغمه سنج کوه و دشتم از گلستان نیستم
جذب عشقم فی المثل در حسن پیدا ساختن | خضر چاه یوسفم از آب حیوان نیستم
چرخ اگر وا از دون نگردد اگر طوفان کند | گوشه آسوده ام آگه ز دوران نیستم
زهر چون در دشمنی سست است افگندم سپر | دشمن نامرد را من مرد میدان نیستم
زهر پریشانی با تو حد است کاندر زلف است | بس پریشان تر از آنم کز پریشان نیستم
خیر حسن خود نگاه بی میتوان کردن چه شد | سائلم در کوی خود پندار مهمان نیستم

گر نمیگوئی نظیری هندوی خویشم بخوان
کافر زنار بندم من مسلمان نیستم

هنر در شست دست ناوک زه بر کمان دارم | ولی بر دست بازو ناتوانی بندی گران دارم
ز ایمای غریبی همتی در کار میخواهم | خدنگی در کمان پیوسته چشمی بر نشان دارم
بوصلش تا رسم صد بار در خاک افگند شوقم | که نو پرواز م و شاخ بلندی آشیان دارم
اگر مستم اگر هشیار دستان سنج دربرینم | ز گل بر هر شاخ هزاران داستان دارم

زبان نشنیده عشق است گفتارش نمی فہمی — بخواں از چہرہ ام رازے کہ با او درمیان دارم
کف پائے نخواہد رنجہ شد در بزم مغروراں — اگر یکدم نہم پامال خاک آستان دارم
نظیری خوش دلت با غمزہ داد و ستد داری
دریں سودا نمی بکلم با نوک صد جان زیان دارم

خواہم کہ با آزادی دل نام برآرم — ایں طوطی شیریں سخن از دام برآرم
گر زیں قفس تنگ برآیم دو سہ گامے — چوں کبک دری قہقہہ از کام برآرم
زینگونہ کہ ناوک فگنانم بکمیں اند — صد بال و پرم کم بود از دام برآرم
ممنونم ازیں دلشکناں گر بگذارند — کز میکدہ خالی قدح و جام برآرم
اے بار تعلق خوداناں نخل فروبار — کز شاخ اگر من کشمت خام برآرم
ایں دل کہ جگر گوشہ شیرست بہمت — بہتر کہ ز چنبش جگر آشام برآرم

نظیری

دل برکنم از یار جفا پیشہ نظیری
در شہر بد عہدی اگر نام برآرم

دہشت از صیدم مکن بے زخم کاری نیستم — خود شکار کس شوم سنگ شکاری نیـ
مغز افروزد شمیم سرگذشت سوز شبنم — آہ محنت دیدہ ام باد بہاری نیـ
خود بخون خویش میگویم چو صہبا در سبو — زیں حریفاں از کسے ممنون یاری نیـ
بہ کہ از من کم رسد زحمت بصد اعتبار — پر تنگ از گوشہ بے اعتباری نیـ
آگہی بخش است عالم بندہ بینائیم — در سر مغز در کم از ہوشیاری نیـ
فصلہا از سرگذشت ناامیدی خواندہ ام — گوش بر افسانہ امیدواری نیـ
ہرچہ میگوید زبانم کردہ انشا کاتبم — جز رقم از خامہ بے اختیاری نیـ
انتظار وعدہ دارم در ادائے وام دوست — بدادا دفت طلب در پاسداری نیـ
خوئے شرم پندگیراں را نظیری بجوییں
گرچہ دارم منفعت بے شرمساری نیستم

تا بکے خیمہ چو گل بر گذر باد زنم — عہد خوبی گذراں بلبلم و فریاد زنم
حاصل مزرع آفت زدگان است گنج — من غلط قرعہ بو برانہ و آباد زنم
پیش ازیں شور نمیگنجد اگر کان نمک — بر جگر سوختگیہائے خدادا زنم

مست شوقم مے و خون در نظرم یکسانست — سر ز ساقی کشم و چنگ بجلاد زنم
خار حسرت بدل و خندهٔ شادی بر لب — جام مے گیرم و خود نوشم و خوش باد زنم
شرح هجران تو بر مرغ گلستان خوانم — شانهٔ زلف تو بر طرهٔ شمشاد زنم
گر مقیمان چمن از تو نشانم گویند — بوسها بر قدم بنده و آزاد زنم
قلم عقل ز بازیچهٔ ساقی بشکست — خندها بر سبق و بر خط استاد زنم
منهدم گشت چو بنیاد وفا کعبهٔ دل — جا کمے کو که ز بیداد بنیاد زنم
در گلستان چو صبا شیفته قدان همه تن — ناوکے بر دل صد پارهٔ شمشاد زنم

من و ورد سحری نیست نظیری انصاف
راه میخانه روم دوش بنهاد زنم

شب نه تشویش صبا نے شور بلبل داشتم — خلوتے تا صبحدم با سنبل و گل داشتم
عیشها سیل بهاری بود تا آمد گذشت — صحبتے با دوستداران بر سر پل داشتم
یاد آن مستان که هر چند از پی نقل و جام — بهرهٔ کیفیتے از جزو تا کل داشتم
پرتو اکسیر چشمانم بگنج افتاده بود — هر چه میبردند در بردن تغافل داشتم
کارم از یک زخم آخر شد که ظاهر کرد عشق — هر چه در جوهر ترقی و تنزل داشتم
عشق و مستی زود تر زینم بمقصد میرساند — دیر ازاں رفتم که در رفتن تامل داشتم
در همه کلبے مسافر را سبکباری خوش است — بسکه ماندم توشه در بار توکل داشتم

مے شنیدم از نظیری عشق و میکردم هوس
کے چنیں جانسوز دردے در تخیل داشتم

کنم با باده مستی که سودائے دگر دارم — بساقی تلخ میگویم که دل جائے دگر دارم
نظر گردد حجاب آنجا که من دیدار مے بینم — نهاں از چشم ظاهر بیں تماشائے دگر دارم
برون عقل بزم فرد عقل کار فرما را — که غیر از کار او بر سر تقاضائے دگر دارم
ندانم یا که در حرفم همیں مقدار میدانم — که با خود هر نفس آشوب و غوغائے دگر دارم
حدیث طور از من پرس از محمل چه میپرسی — که من هم بر پئے مجنوں صحرائے دگر دارم
بمژگاں ابر سیرابم بشارت کوه صحرا را — که در هر قطرهٔ آب دیده دریائے دگر دارم
چه داند فهم کوته بال جولانگاه شوقم را — که او راه دگر رفتست و من جائے دگر دارم

خرد را نیست در سودائے من یکذرہ گنجائی　　کہ او رائے دگر گردست و من رائے دگر دارم

نظیری برتر از مطلب برآور رواست ہمت را
کہ برتر از تمنا من تمنائے دگر دارم

گہے بر فرش سنبل گاہ بر روئے گیا افتم　　نسیم ناتوانم تا کجا خیزم کجا افتم
نے کلکم ز حسن روئے گل منقار بلبل شد　　مبادا از طرف گلشن دور افتم کز نوا افتم
بہر بانگ و سرودے خاطرم آشفتہ میگردد　　گلم گوئی کہ از آمد شد باد صبا افتم
حدیثے دام زلفے میکنم در دیدہ وز دیدہ　　دلم را خار خارے ہست ترسم در بلا افتم
گرم صد بار سوزی بار بر گرد سرت گردم　　نیم پروانہ کز یک سوختن از دست و پا افتم
بمحرومی بتقدیری خفہ مگر بہ مے آید　　چہ در فکر شہیدان تو در روز جزا افتم

نظیری بیخود از بزم وصال یار مے آیم
عجب کیفیتے دارم ندانم تا کجا افتم

سخن دوست گراں بود فراواں کردم　　جاں بہ بیعانہ چہ باید کہ ارزاں کردم
گرد را وخضرے از نظرم مے پاشید　　سوئے بر چشمہ شدم چشمہ حیواں کردم
ہیچ اکسیر بتاثیر محبت نرسد　　کفر آوردم و در عشق تو ایماں کردم
ہمہ بایستنم بود چو رفت آمد کار　　ہر چہ در کار نبایست ہمہ داں کردم
نیم ساعت بجدا از تفرقہ نتواں پرداخت　　در نفسے کہ دل جمع پریشاں کردم
ہر چہ آموختہ بودم ہمہ از یادم رفت　　سود چل سالہ بسودائے تو نقصاں کردم
حال ازاں ترک بسہ چشم میپوشید کہ من　　سحر بینش نظرش بردم و قرآں کردم
سوئے تو رہ نبکا بوئے خود نتواں برد　　سعی چندانکہ بتحقیق تو نتواں کردم
خانخاناں کہ مبادا نظرے بینش　　طمع گر خاک رہ بد منش نتواں کردم

نکتہ آرا و غزل سنج نظیری مے باش
بمدست کہ ترا صاحب دیواں کردم

ماہمیں ز خاک زادن بہ پشت پا زدیم　　خیمہ ہمچوں گل ز مہد غنچہ بر صحرا زدیم
کوہ دانستیم دنیا را و خود را شاخ گل　　از لعل مینا برآوردیم و بر خارا زدیم
جنس کنعاں مصریاں گفتند در بازار نیست　　بہ نیستہ را ندیم بخشش از کار داں سودا زدیم

دهر را اوّل بر سرِ کین است پندار که ما — سنگ مریخ و زحل بر گنبدِ مینا زدیم
تکیه بر آب و سرے پر باد نخوت چون حباب — هرزه وا کردیم چشم و غوطه در دریا زدیم
کس ز ما ره گشتگان ره برد او خود نیافت — بال و پر در جستجوئے منزل عنقا زدیم
قصر فوق و کاخ نه جستیم غیر از ما نبود — خوش تخلوتخانه بنشستیم مے تنها زدیم
غیرتِ ما با کسے تا زد و بانی بر نتافت — بر خود آخر تاب پیچو رشته یکتا زدیم
دلکشی دیدیم صوت و نغمه امروز را — مهر لبیان بر سر افسانه فردا زدیم
سبزه وش شاید که راز خاک بر صحرا نهیم — باده حمرا ز جام لاله حمرا زدیم

کس حدیث آشنائی در جواب ما نگفت
قفلِ خاموشی نظیری بر لبِ گویا زدیم

نالہ یکے از کثرتِ غم روئے بر زانو نهم — تنگ گردد خانه بر من سر بتیشه و کو نهم
دفع دل تنگی و مے از شغل خالی نیستم — دست اگر بردارم از جیب آستین بر رو نهم
شاکر بختم که منت دار از خویشم نکرد — عشرتے با دا آورم غمها خوش بر پهلو نهم
نو چه حقوق باغ دلگشائے ناشی است — هیزم از هر جا ملالے رو بکوئے او نهم
کس دریں کاسد دیار از من مشامے خوش نکرد — چند چون گل رختِ رعنائی برنگ و بو نهم
… منِ نگینِ ناب و بیند آشوب نهد — به که زین بازار جنس خویش بر یکسو نهم
خود را یماں را یک سنگ آں وانو میکشد — تا یکے اعجاز را در پله جادو نهم
نه به عشرت کرده ام عادت براحت … — میرود ناچیز ازیں عادت ز طبع این خو نهم
… راه از افسوں … — در نمیگردد ز نقلم … برمو نهم
تا ز مشامم که عطر افشان بیاد افتاده ام — در چه یاد آورد بزم و رخ بر پے آهو نهم

بو العجب دیدے نظیری را لبتو آورده است
سینه تا گا قدر کشش بر رخ … بر بازو نهم

همیشه گریه تلخے در آستین دارم — ببرگ زهر فرو شکنم گرانگبیں دارم
بیاد و برقم ازان حالِ خویش در گفتار — که ابر درگذرد تخم در زمین دارم
کسے که خانه بهمسائیگی من نبرد — دام خوش دلش از ناله حزین دارم
با کلکم نظرے نے بصوتم آهنگے — شکسته باغم و صیاد در کمین دارم

مرا بساده دلیهائے من توان بخشید
خطا نموده ام و چشم آفرین دارم

دلم رفیق سمندر مزاج مے طلبد
سموم غیرت وادی آتشین دارم

ز دیر با بت و بتخانه مے برد عشقم
خجالت از رخ مردان راه دین دارم

بدست هر که فتد جرعه حریف منست
ندیم میکده ام دل چراغبین دارم

سرم بکار نظیری فرو نمے آید
که داغ بندگی عشق بر جبین دارم

خبر نسخه احوال کسان بیش ندارم
هر گز نظرے بر ورق خویش ندارم

بر دام هوا و هوسم خنده زند مرگ
صد داعیه ام بیش و نفس بیش ندارم

روشن نشود از کاوش احباب چراغم
زخمے نزند کس که سرے پیش ندارم

هر نوع که آید سخن عشق سرایم
صبر خرد قافیه اندیش ندارم

چوں خامه آشفته دماغان شدم از دست
پروائے نوشتن ز دل ریش ندارم

زاں نیش که دی زد برگ دست تو فصاد
در یک بن مو نیست که صد نیش ندارم

از من سخن عشق و جنون پرس نظیری
دیرست دل و دین و مه کیش ندارم

رضا بعشق کدام است و اختیار کدام
چه دل بعشق دهم دل کدام و یار کدام

دراں کمند که صد سر ز حلقه‌اش ریزد
بهائے کشته چه و قیمت شکار کدام

دو نیم گشته دل از کفر و دین نمیدانم
کزیں دو پاره دل آید ترا بکار کدام

چه چشم اعمیٰ از هجر نور کو بندم
که قرب ذره چه و نسبت شرار کدام

فلک ز عربده آسوده است حیرانم
که گشته خوئے تو با طبع روزگار کدام

ز بسکه مست رخ ساقیم نمے فهمم
که تاب طره چه و چشم پر خمار کدام

قرار و صبر نظیری بچشم او دادیم
ز عهد ما و تو بینیم استوار کدام

هر کجا ساخت غمے دائره معمار شدم
هر کجا نقطه تند آمده خط پرکار شدم

بوئے یار من ازیں سست وفا مے آید
گلم از دست بگیرید که از کار شدم

بس گرو شد برم آسوده دو دستم ز خواب
همچناں زیر سرش بود که بیدار شدم

[illegible] زنجیر [illegible] نبود
بشکنج سر زلف از چه سزاوار شدم

من دگر قوت پرواز ندارم در دام | کاش صیاد بداند که گرفتار شدم
قیمت زخم بلا درد طلبگاری بود | نرخ کالا نشنیدم چو خریدار شدم
کس بآتش بدل خویش نظیری نرود
زان نگه سوخته بودم که خبردار شدم

خود را کباب از این دل خود کام کرده ام | این پاره آتشی است دلش نام کرده ام
گر روزگار دشمن من گشته دور نیست | خونها ز رشک در دل ایام کرده ام
این دل که در وصال تسلی ازو نبود | خورسندش از تغافل و دشنام کرده ام
بی صبرم آنچنان که بقدر کرشمهٔ | جائی کزو نهاده دلی وام کرده ام
پیش خیال او حذر آید ز اضطراب | این صید را بجمله دمی رام کرده ام
شام فراق در نظرم داغ حسرت است | هر می که روز وصل تو در جام کرده ام
از نیم جرعه لطف نظیری چه جو دلیست
این روز وصل بود که من شام کرده ام

ما قلم در آتش و دفتر در آب افگنده ایم | هر چه با آن خواهشی هست از حساب افگنده ایم
شب که در مستی سراغ کلبهٔ ما کرده | جای غم شادی بدل ز اضطراب افگنده ایم
کوی جان معمور تر داریم از بازار دل | راه سلطان را بعمداً بر خراب افگنده ایم
ما گرفتاران بیدل هر کجا نالیده ایم | لرزه بر عرش از دعای مستجاب افگنده ایم
بر سر انگشت نیاز ما اثر یابی که دوش | طرهٔ مقصود را در پیچ و تاب افگنده ایم
چاشنی گیرند مستان از دل پر شور ما | ما همان بر آتش از خامی کباب افگنده ایم
کفر و دین را از سوی باطن سوال دربند | ما غلط بینان نظرها بر کتاب افگنده ایم
برنتابیم از فرشته منت بار مراد | ما که کشتی بر سر موج سراب افگنده ایم
از کرام الکاتبین منت نظیری کی کشیم
ما ز دیوان عمل حرف ثواب افگنده ایم

دست در طرهٔ آشفتهٔ یاری نزدیم | یادگاری گرهی بر سر تاری نزدیم
شرم ما باد که مشهور جهانیم بعشق | نشدیم آتش و بر بیشهٔ پائی نزدیم
در ره دوست چه خاشاک دو اریخته اند | بر سر آبله نشتر تاری نزدیم

کرده صد سالک چالاک بدین راه گذر — دست در حلقهٔ فتراک سواری نزدیم
همه راز شنی وز بینائی ما در نظر است — بخیه بر طرف پردهٔ کاری نزدیم
هرچه دادند و گرفتند در آن کوی نکوست — بر ترازوی و محک زن عیاری نزدیم
خلوت انس نظیری نبود در خور ما
حلقهٔ بر در دل در شب تاری نزدیم

از ما حذر که دست ز آداب شسته ایم — شرم از دل و زبان ز می ناب شسته ایم
از یک حدیث لطف که آن هم دروغ بود — امشب ز دفتر گله صد باب شسته ایم
امروز آب دیده ندارد اثر که دوش — تلخی گریه را به شکر خواب شسته ایم
از رنگ و بوی گریهٔ ما دور دامنت — صد آرزوی کشته درین آب شسته ایم
از عیش ما مپرس نظیری خبر که ما
چون خضر لب ز چشمهٔ نایاب شسته ایم

نگه گردید کوته رشتهٔ معنی رها کردم — حکایت بود بی پایان بخاموشی ادا کردم
بلذت بود گر لخت جگر گر پارهٔ دل بود — نمک رفت از سخن تا با تکلف آشنا کردم
درین دوکان کاسد صد هنر میدانم و [illegible] — مس محتاجم اکنون گرچه مس را کیمیا کردم
خدنگ جعبهٔ توفیق امشب در کمانم بود — غزالم در نظر بسیار خوب آمد خطا کردم
شهادت را عوض فردوس جانان داد در محشر — دیت خود بست خونم را غلط کردم بها کردم
هم چون من انا الحق داشت چشمم گریه گرمی — شکایت بود بر لب یاد او کردم دعا کردم
گره بند و میرید بیهده آن ابروی زیبا را — اگر افسون او گر سحر بابل بود وا کردم
بکاکلهای بت [illegible] گماری حسرت [illegible] — که بر گنجشک دام افگندم و صید هما کردم
ز موی یار چون بود در هم و آشفته می آمد
نظیری گشت صد [illegible] امروز از صبا کردم

[illegible] فسانه شمار ندانم — مستی طرب جز لب تار ندانم
مست آمده و مست ازین عالم [illegible] — من قافله و قافله سالار ندانم
پیداست که بر کشتی صد پاره سوارم — پا و سر این قلزم خونخوار ندانم
[illegible] — از راه بجز جنبش رفتار ندانم

چوں کودکِ پر خشمم بود گریه حدیثم / صد عرض هوس دارم و گفتار ندانم
عمرم بصفیرِ قفس و دام گذشت است / من زمزمهٔ در خور گلزار ندانم
در سردیِ هنگامه همیں کام فروشم / من گرمی و شیرینیِ بازار ندانم
خاموش ز غوغا که دریں باغ نظیری
یک نغمه بصد شاخ سزاوار ندانم

در دشمن زنم و دوستی اظهار کنم / دستِ دل گیرم و دریوزهٔ دلدار کنم
نالهٔ نغمه سرایانِ چمن بے اثر است / ره دشنام ز مرغانِ گرفتار کنم
دلم از زمزمه طرفِ چمن تنگ آید / گوشش بر قهقههٔ دامنِ کهسار کنم
رشته را ایں صنماں حبلِ متیں میسازند / تارم از سبحه برآرید که زنار کنم
ترسم از رشک درِ میکدها در بندند / گر از آں شیشه که مے خورده ام اقرار کنم
نیست با خشک و ترِ بیشهٔ من کوتاهی / چوبِ هر نخل که مسند نشود دار کنم
میگساراں همه خفتند و نظیری در شور
داروئے بیهشی نیست که در کار کنم

مبیں بعیبِ قبولم که نیکخواهِ توام / اگر بدِ دو جهانم که در پناهِ توام
مپوش چشم ز حالم که از پریشانی / ز دیدهٔ تو گریزان نه از نگاهِ توام
بگردِ کوئے تو گردم نسیمِ درگاهم / بهیچ در نه نشینم که خاکِ راهِ توام
هزار زخمِ ستم خورده ام رسیده بتو / نمانده قوتِ رفتن ز صیدگاهِ توام
شُور نگار ز صد افسانه پریشانم / که در سوادِ شبِ طرهٔ سیاهِ توام
کجاست هجر که زو انتقامِ خویش کشم / که در حمایتِ مژگانِ کینه خواهِ توام
نظیری از که گذشتی دگر کرا دیدی
که باز سوختهٔ شعلهائے آهِ توام

سوزن بدل از بخیه و پیوند خلستیم / از بے هنری دستِ هنرمند شکستیم
در عشق بکامے نرسیدیم که بسیار / عهدِ پدر و خاطرِ فرزند شکستیم
از بهرِ نهالے که نشاندیم بخاطر / بس شاخ و برِ نخلِ برومند شکستیم
ما حلقه بگوشِ سخنِ عشق و جنونیم / در حلقهٔ نسیان گهرِ پند شکستیم

امروز نشد نقلِ عزیزاں گلۂ ما | صد بار من و تو ہم ایں قند شکستیم
ہر گاہ شنیدیم ز اخلاص حدیثے | طرفِ کلہے پیشِ خداوند شکستیم
تا روز مکیدیم سر انگشت حلاوت | زاں قند کہ منصب زشکرخند شکستیم

گفتیم بشادی منشو آلودہ نظیری
لب خوش نشد از خندہ و سوگند شکستیم

شب در بتخانہ را با دو چشم تر زدم | کعبہ در لبیک آمد حلقہ تا بر در زدم
ہمچو مرغ تیز پر رفتم بسوئے آفتاب | آنقدر کز گرمیش آتش ببال و پر زدم
طرف من سر بستہ بود و سیل گریہ تند رو | پر نشد پیمانہ ام ہر چند در کوثر زدم
داشتم با صاحب منزل رہ گستاخی | نکتہ بر واعظ بگفتم نعرہ بر منبر زدم
فیض صحبت تا سحر نگسست از دنبال ہم | تا کواکب سبحہ گرداند من ساغر زدم
داشت بر زنگار دل اندوہ حرمان خاطرے | صیقلے آئینہ را در پیش روشن گر زدم
شمع محفل خفتہ بود و شوق صحبت رفتہ بود | آتش افگندم بمجلس بال بر مجمر زدم
ہمچو خورشید آتش دل بیشتر شد موجزن | آب ہر چند از نم مژگاں بر آں اخگر زدم

در رد قائل نظیری را فگندم غرق خوں
آتشے آوردم و در عرصۂ محشر زدم

ما برق جائے نور بکاشانہ بردہ ایم | آتش بپاسبانی پروانہ بردہ ایم
بگرفتہ خواب دیدۂ بخت و امید را | از بس ز وعدہ ہائے تو افسانہ بردہ ایم
با ما اگر خدائی کند دشمنی بجاست | از آشنا پناہ بہ بیگانہ بردہ ایم
ایں گوشمال در خور ماہست از فراق | نام جدائی تو و لبِ مانہ بردہ ایم
مستیم آنچناں کہ بقصد ہلاک خویش | خنجر بخصم و سنگ بدیوانہ بردہ ایم
از ساز خود ہمیں زماں ماہیدگاں | گر گنج خانہ گنج بویرانہ بردہ ایم

حرفے بگو بپرس نظیری چہ محرمیست
حسرت بر آشنائی بیگانہ بردہ ایم

چند در دل آرزو را خاک غم بر سر کنم | آتشے را تا بکے در زیر خاکستر کنم
چند بنم خواری و در سینہ در زدم تیرآہ | شعلہ را تا کے نگہبانی ببال و پر کنم

زاریم گو یا اثر دارد که امشب بر درش — نالهٔ ناکرده خواهم نالهٔ دیگر کنم
تا نه بینم زهر چشمے را نمے یابم حیات — گر بآب خضر کام زندگانی تر کنم
با وجود نا امیدی بسکه مشتاق توام — مدعی گر مژدهٔ وصلم دهد باور کنم
گر جز از خاک سر کوئے تو خیزم روز حشر — خاک صحرائے قیامت را همه بر سر کنم
عالمے امروز بر حالِ نظیری خوں گریست
وائے اگر فردا چنیں جا در صف محشر کنم

زیں غم نه گریه آمد و نے ناله بر کشم — سخت است حال مشکل اگر تا سحر کشم
غائب نگشته از نظر یاد در آمدم — من آں نیم که رنج فراق و سفر کشم
آں بلبل ندیده بهارم که انتظار — در آشیاں ز کوتهی بال و پر کشم
بد خوئے خانه زادم و مغرور خدمتم — معذورم ار ز نامِ تو یکبار سر کشم
پیدا شود که هر چه مرا هست زآن تست — فردا که رختِ خویش ازیں کو بدر کشم
ما و سفالِ آں سگ کو زانکه ایں شراب — مستی نمی دهد چو ز جام دگر کشم
چنداں مرو ز هوش نظیری بروز وصل
کیں جاں بے بهانش به بینش نظر کشم

امروز پیش از غم خود دم نمی زنم — فارغ نشیں که بزم تو برهم نمی زنم
اندوختم برونِ شادی هزار یکم — غیر از دو گوشش بافتن غم نمی زنم
نازم بایں شرف که غلام محبتم — لافِ نسب ز نسبت آدم نمی زنم
صد ره سوا رسیدم ازیں و آں گذشتن — باآنکه تازیانه یزد هم نمی زنم
مے سازم ارچه دست شفا پیش مے کند — مے بازم ارچه نقش وفا کم نمی زنم
امروز بهتر است نظیری جراحتم
آسوده ام که دست بمرهم نمی زنم

ضبطِ حرفے میکنم کز وے زباں مے سوزدم — شکوهٔ در دل گره دارم که جاں مے سوزدم
باز ایں تن از دود مے بدارد شب هجر تو جاں — بسکه از داغِ جدائی استخواں مے سوزدم
جائے شیون دود آهم از دهاں بر مے زند — بسکه از سوز دروں بر لب فغاں مے سوزدم
خواستم شمعے که از وے خانه روشن شود — وه چه دانستم که رخت خانماں مے سوزدم

مهربانان زود تر بخشید خونم را بباد — بیکسانم [illegible]

کرده ام در بیخودی آهی که اندر دور باد — کرده لب تبخاله وز دل تا زبان میسوزدم

از که مینالد نظیری با زمرغ بام کیست

عیب گوییهای آن آتش بیان میسوزدم

خاک دیگر بر سر مژگان بی نم میکنم — دست دل میگیرم و در یوزهٔ غم میکنم

در تن از آسودگی خونابهٔ دل تیره شد — میشگافم سینه و الماس و مرهم میکنم

بیغمم و بیغم زمن ای درد کاران الحذر — مهر از افلاک و تاثیر از دعا کم میکنم

در دل بی لذت من یکسر مو درد نیست — از کدورت سودا با آنکه ماتم میکنم

جز پریشانی نمی آرد دماغ از کار من — از سحر تا شب حساب زلف برهم میکنم

سنگ را در دل گره شد گریه از بیدردیم — خنده از بی غیرتی بر اهل عالم میکنم

وصل را خواهم نظیری طوق بر گردن نهاد

دست دل در گردن شوق کسی محکم میکنم

میبردم زین کوی و ز رشک محبت میبردم — لیک با من آشنا گشتی ز غیرت میبردم

گرد تیر زین اثر تلخم را شکر خنده داغ — حیف دو ماه نیز از نقل محبت میبردم

نوحه بر خود میکند دیوار و در از رفتنم — میبرم ذوق از جهان از بس بحسرت میبردم

حالتی دارم با بی خواری که از خاک درش — گر بجنت خوانده رضوان بمنت میبردم

از حجاب رفتن بیجا نظیری از درش

بخیه ها بر دیده از اشک ندامت میبردم

یار از جرم شکایت نا امید از رحمتم — گفته ام کفری و اکنون بدترین امتم

تا ز من دارد ملال سایه ام خصم منست — در دل خود خوار مرد حسرتم خود بی غیرتم

گرچه در ظاهر دلم اظهار طاقت میکند — لیک پنهان بر ره حسرت نشست با من طاقتم

بینوا بیم خط بیزاری دل پر شکوه را — با هوس پیوند دارد بیعت با او نسبتم

عالمی از تحتم شاد حکایت یافتند — از نکو خواهان دگر در زیر بار منتم

تنگه حیا بایم برسش بار رشک اغیار حکار — این چنین دایم در آتش از دل پر غیرتم

نیست از رنجش نظیری گر شکایت میکنم — عندلیبم ناله کردن هست رسم و عادتم

تا از فضائے دشت بگلشن فتاده ام   از چشم طائران نوا زن فتاده ام

در نقش کارگاه جہانم نمود نیست   کز ضعف ہمچو رشتہ ز سوزن فتاده ام

گہ سینہ میخراشم و گہ چہره میکنم   شوریده تر ز باد بخرمن فتاده ام

نے در حساب گوہرم آرد نہ در نظر   از کیسۂ کریم بہ برزن فتاده ام

مشتاق التفاتم و محتاج رحمتم   چون طفل شیرخواره بدامن فتاده ام

سعیم اسیرِ دست درین ترکتاز کرد   طالع نگر کہ قسمت دشمن فتاده ام

زین بوم و مرغزار نیم گر ملولم   طاؤس سدره ام ز نشیمن فتاده ام

باز شہم کہ تا نگشد از مرحمت مرا   در دست این عجوز برہمن فتاده ام

طبل رحیل قافلہ سالار میزند   من در طلسم بے در و روزن فتاده ام

چون گل برنگ و بوئے ہوا خرقہ در گرو   دستار دا نہدار بگردن فتاده ام

ریحان و مدعیش نظیری ز آتشم
در گلشن خلیل ز گلخن فتاده ام

تمنائے غلط بر ہمہ کس تیر شدیم   بدر از خانہ برفتیم و جہانگیر شدیم

مہ کلہ گوشہ پئے خدمت ما مے شکند   کہ سرافراز باندازۂ تقصیر شدیم

مئے تلخ و لگزکِ شور زمانہ بریں نہ چشت   طفل بودیم کہ باز از شکر و شیر شدیم

غافل از شیوهٔ رندی بسلوک افتادیم   تازه ناکرده دماغ از پئے تکبیر شدیم

دوست بر ما نگران از سر شفقت بگذشت   خاک بودیم ز فیض نظر اکسیر شدیم

ہر کجا راه دہد اسپ بر آن تازد ما   بارہا مات درین عرصہ بتدبیر شدیم

شادی ہفتہ بآزادی ما میگردد   ہیچو آدینہ چہ سرحلقۂ زنجیر شدیم

بہارِ فصلِ چمن عمر ندیدیم افسوس   تا رسیده بجوانی ز تعب پیر شدیم

رشک بر پیری ما برجیس و عطارد دارد   پشت خم ہمچو کمان راست تر از تیر شدیم

دشمن از عمر زلیخا بطرب برشتم   عذر تقصیرِ اجل در پئے توقیر شدیم

زان دو محراب نشین ہندو زنار پرست   پیش گفتار بدربانۂ تکبیر شدیم

فکر آبادی ایمان نظیری کردیم
سوئے دلہائے خراب از پئے تعمیر شدیم

زجا نتوانم از لم نشاے چالاک برخیزم ‌ ‌ [illegible]

چناں زالالش مژگان تر دامن گرانبازم ‌ ‌ کہ سست از جا چو نور دیدۂ نمناک برخیزم

بصافی مشرباں صحبت گزیدم صاف باید شد ‌ ‌ بسوزم زہد خشک و خرقۂ تریاک برخیزم

چو موجم نقش بر آب و چو گردم رخت بر صرصر ‌ ‌ زدامن تا گریباں ہمچو سوسن خاک برخیزم

ملال آشیانم گشت کے باشد بہار آید ‌ ‌ چو بلبل مست گردم از خس و خاشاک برخیزم

بیکدم بادہ صاحب ہمتے دستم نمیگیرد ‌ ‌ کہ دالش گردم و از خانہ امساک برخیزم

دریں صحراے پر صرصر چہ تمکین ہست بودم را ‌ ‌ چو دود از باد دیگر بزم چو گرد از خاک برخیزم

بسعد و نحس دوراں خط تسلیم و رضا دادم ‌ ‌ کہ نتوانم چو نقش ثابت از افلاک برخیزم

نخوردہ زخم افتادم ز پا ترسم کہ نتوانم ‌ ‌ بخوں رنگیں پئے آرائش فتراک برخیزم

شب از میخانہ سوئے خانقہ رفتم غلط کردم ‌ ‌ سحر میبایدم از نشاء تریاک برخیزم

مکن منعم نظیری گر ز حکم آسماں نالم

ز مظلومی بداد از حاکم بیباک برخیزم

بسیار فطرہ کردم در گرم سردِ عالم ‌ ‌ چشمے نشد بہ عالم از دود و گرد عالم

عزم رحیل دارم از شہر بند دنیا ‌ ‌ صوم وصال گیرم از آب و خورد عالم

بر خاک رہ گذارم افلاک پایمالم ‌ ‌ خلوت نشین شہرم صحرا نورد عالم

سر میکنم بناخن لب میگزم بدنداں ‌ ‌ با خویش در نبردم غالب نبرد عالم

از حسن آں پری تن نا یافتم نشانے ‌ ‌ دیوانہ دوست گشتم ویرانہ گرد عالم

چشمے ہمہ تبسم تلخی ہمہ حلاوت ‌ ‌ در نیش و نوش جا نہاد خار درد عالم

ریزاں زمن گہرہا الواں زمن چمن ہا ‌ ‌ رنگے نہ ہیچ بادم از سرخ و زرد عالم

نابود ہست بودم پندار در نمودم ‌ ‌ چوں نقطہ زبادم از نقش نرد عالم

نو بالغان ایں عہد نزد منش بیکبر ‌ ‌ مردانگی مجو بید از ہیچ مرد عالم

زیں خاکداں برستیم زاختراں گذشتیم ‌ ‌ مائیم صبح ثانی خورشید فرد عالم

فسیح از کف نظیری رطل گراں کشدم

بر طبع نشد گوارا اندوہ و درد عالم

کعبہ و دیر شدم صدرہ و ویراں گشتم ‌ ‌ بارہا معبد ترسا و مسلماں گشتم

باد خاکم بهوا برد و پریشانم کرد — عطر طرف چمن و گرد بیابان گشتم
نفسی از گل و آبی نفسی ز آتش و باد — نشدم جمع از آن بس که پریشان گشتم
سیلی نهی فضولی ز سلوکم انداخت — چشم تر سیده تر از طفل دبستان گشتم
بازی نفس ز تعلیم گه عقلم برد — گرچه صد بار بدل دست و گریبان گشتم
طوف و سعی حرم عشق نیاورده بجای — تشنهٔ زمزم آن چاه زنخدان گشتم
عمر بگذشت و خریدار نه هیچم نخرید — کار بد بود و بر خویش نبادان گشتم
برده ام از رخ اعمال ندامت برداشت — خجل از طاعت آلوده بعصیان گشتم
دل گرفتم ز کف دیو هوا آخر کار — صاحب جام جم و مهر سلیمان گشتم
زبیدار زیور دوش و برخوران گردم — که جلا یافته از خار مغیلان گشتم

اگر از ذوق نظیری نفتادم چه عجب
طفل بودم که غزل گوی و سخندان گشتم

خسال شوی ته کاسه ایاغ شدم — تبر ز پنبهٔ رنگین روی داغ شدم
نه خضر بود درین تیره ره نه چشمهٔ خضر — ز شرم هرزه دوی سوی سراغ شدم
فغان و شیون مرغان چنان ملولم کرد — که جیب و دامن خالی برون باغ شدم
نگویم اینکه سیه بختیم نه انداخت — چو بال زاغ بدم همچو چشم زاغ شدم
بروی سبزه و گل بود سیر و پروازم — نصیب خواند که پروانهٔ چراغ شدم
ته پیاله بمن داد بیک از مستی — فتیله بر دل خامان نهاد و داغ شدم
بدشت و مزرع گشتن هوا پرستی بود — بکنج عزلت و خلوت ز باغ و راغ شدم
نسیم همچو شبنم بر مشام بوی زد — سحر شگفته و خوش طبع و خوش دماغ شدم

مدار کار نظیری بخلق دم در کش
که فارغ از همه در گوشهٔ فراغ شدم

نه خروش دم برفت نه گداز دل بدردم — دم آتشین بیابان افسرد و گفت سردم
شده ام ز خویش قانع بخیال خلق و دو لقمه — نه بدر روم باز گشتم نه زند بده آب خوردم
و هم از غذای مرغان بخیال دام و قیدم — کنم از دعای باران بهوای ثمر خوردم
نکنم قفا به بازی که دو کش شکسته گفتم — نشوم ز لعب فارغ که عقب فتاده نردم

بہوائے ابر خیزم فگند ز پائے ثقلم ۔ بگذار سیل افشانم نزود ز دیدہ گردم

بقطار کس نگنجم چہ گراں بہا امیرم ۔ بعیار خس نسنجم چہ بلند قدر مردم

بزنند ننگ سنگم بکشند عار خنجر ۔ بہ تہمتن ار درافتم بگریزد از نبردم

برم ہزار پایہ رہ بستہ قطع سازم ۔ بجہم ہزار پلہ پئے مور در نوردم

بخزان و گل نہ پیچم نہ ز قسم رنگ و بویم ۔ بہ بہار و دے نسازم نہ ز جنس گرم و سردم

وزد از کمیں نسیمے زندم بموج دریا ۔ کہ سحاب خشک مغزم نہ ذخار و نے زبردم

ہمہ را بمہر بینم کہ قرین خویش خوانیم ۔ بجہاں ضیا رسانم کہ چو آفتاب فردم

بسماع جاں نظیری ز خودم خلاصی دہ ۔ بفشاں چناں غبارم کہ غبار کس نگردم

قطعہ باغ خلیل آذرم

آتشیں گفتار خاکی پیکرم ۔ در ید بیضائے موسے دفترم

در دم احیائے عیسی معجزم ۔ گر فشانی برہمن خاکسترم

جائے گل بلبل برآرد شاخ گل ۔ در حقیقت آفتاب دیگرم

عالم معنی بنورم روشن است ۔ تا برآورد از نہ صدف یک گوہرم

غوطہا در بحر معنی صنع کرد ۔ من ہیولائے سخن را جوہرم

از سخن ہر کس ہیولائے نمود ۔ ہیں محک صاحب عیار و ہیں زرم

کس بمعیارم نمی آرد سخن ۔ پردہ افلاک را برہم درم

وصل معنی در برا گر دستم دہد ۔ ہر چہ ہستم غرق مہر حیدرم

جوہرم جسمم نمیدانم چیم ۔ آسماں گوید غبار آں درم

اختراں چوں سرمہ در چشمم کنند ۔ برتر از حال نظیری نکتہا

گویم و از خود نباید باورم

بگل بہار نے امیدوارم ۔ کہ خوشبو سازد آغوش و کنارم

من آں اسیمہ صیادم دریں بحر ۔ کہ در دامم نمی گنجد شکارم

قضا ہمسنگ کوہم داد سودا ۔ بموئے [illegible] بستہ بارم

فشانم خوشہ باراں ز منقار ۔ بشور [illegible] شب [illegible] بہارم

شود شور بده تر هر دم گل و آب / ازین مرغابیان چشمه سارم
بامید وصال آن پری وش / بشکلی هر نفس بت می نگارم
بایمان نابهم از پندار بیرون / عجائب مومن زنّار دارم
گریبان میدرم از عشق و کاوش / که تا ب این سر و سودا ندارم
ز شهری زادگان عشق برسید / یکی از عار فان آن دیارم
باین خشکی گر آزادم گذارند / ز سرسبزان وادی یادگارم

نظیری ذوق شب خیزان ز من پرس
که از بیگه درین وادی سوارم

سوختن چون شمع پای نالهٔ / شد تنم جمله مایهٔ نظرم
در صبح بروی گلشنا بند / بر شبنم خنده میزند سحرم
من که بر گلبن آشیان دارم / چه غم است از فنای بال و پرم
پشت غم بدگان بمن گرم است / غم به یکیشم سنان و من سپرم
یک ره ابرام دوست نشنیدم / زین تغابن که شد هنوز کرم
کشدم غم بدین گنه که چرا / شادی از دور دیده برگذرم
حادثات جهان ز هم نجهند / نبارند اگر بیک دگرم
توبه نابد بعشق شاید راست / بر گذرگاه ژاله شیشه گرم
بسکه دل بر قفا روم ز درت / قدمم پس تر است از پیشترم
مست و آشفته میروم برراه / حال من ظاهر است از اثرم
خوش نکردند صبحدم مرغان / نام کردند مرغ خوش خبرم

نظیری آنچنان دارم
که بریزند عضو ها ز هم

شست شفای ابر برگ و برم / نمی شد دل داغ نرم
دانه چون خوشه در گلو آورد / شاخهای رگ ز نم جگرم
بس هوا طرح انبساط انداخت / شد در و دن سرابزن درهم
بدو بال سحاب دوخته اند / دامن بحر و دامن بصرم

مژه بر هم نمی توانم زد / که بطوفانِ گریه پارورم
مریم ابر در تموز آورد / میوهٔ مهرگان بما حضرم
عقد سنبل شد آه پیچانم / خوردهٔ نرگس اشک چون شررم
همه امنیّت و فراغت شد / هرچه آفت نمود در نظرم
چون بخوی گلستان نگرد / بوسه بر دیده میزند نظرم
بسکه از شوق سینه در جوشم / پائے تقدیم میکند بسرم
پلئے در فرق مو براعضاهت / همه آبستنے و جانورم

آنچنان گم شدم بعیش و نشاط
که نظیری نمی رسد خبرم

ز خیل نغمه سنجان رفتم و طرز کهن بردم / صداع بلبل کج نغمه از طرف چمن بردم
نه زیب باغ کم شد نه بساط سبزه خالی شد / خس خشکے ز نزهتگاه سرو و یاسمن بردم
وگرد رشهر از مستی و رسوائی نے گنجم / بیابان و بدم و دستے بجیب پیرهن بردم
ز بے مهری یارانم ازیں به یادگاری نیست / که مهر خویشتن را از ضمیر خویشتن بردم
مرا آمیزش که سنجیدم خواص زهر مے بخشد / مذاق ناخوشی از شهد و شیر انجمن بردم
بصد کاوش همی نی اے حریفان تے نمے گردد / شکست خاطرے کز بزم آں پیماں شکن بردم
فراغ خاطر از سیر و سفر جستم نشد حاصل / غم غربت فراهم کردم و سوئے وطن بردم

نظیری مست و بے خود بدنش فرصت غنیمت بود
لب پر شکوه پیشش رفتم و تیغ و کفن بردم

پیرزی تو پروانهٔ امشب چراغم / خود را بچنان بیخودی سوخت که داغم
مضطرب یکتا بین غزلے دوش ادا کرد / از گریه شدم مست و شد از دست ایاغم
دور از تو ز خود رفتگی مید بدم مست / کز پیش نظر نانده گیرند سراغم
بوئے اگر از مهر و محبت نشنیدم / گل رنگینے نیست گرفتست دماغم
اے گلبن طالع چه نهی روئے بزردی / فصلے نگذشت است ز سر سبزی باغم
گو جیب کتان صبح و بپر کن زسیاهی / نشد روشنی روز رقم بر پر زاغم
مشغول بعلم و ادب باش نظیری / تا چند شوی شیفتهٔ لابه و لاغم

نہ مقامے کہ دراں زادِ سفر تازہ کنیم
نہ غبارے کہ ازاں سرمۂ نظر تازہ کنیم

بوئے این بادیہ ہرگز نوزیدست نسیم
سینہ بر برق کشائیم و جگر تازہ کنیم

ہمہ از شعلہ چو پروانہ پر انداختہ ایم
ور طپیدن نتوانیم کہ پر تازہ کنیم

تشنہ دارند بجر و دم آبے ندہند
خود لبِ خشک بخونابِ جگر تازہ کنیم

کے بود یار سفر کردۂ ما باز آید
جانِ مشتاق ازاں سینہ و بر تازہ کنیم

خلق را فتنۂ این شہر فراموش شدہ
زخمِ پنہاں بنمائیم و خبر تازہ کنیم

وقت آں شد کہ مے از ساغر خورشید زنیم
لبے از خندۂ شادی چو سحر تازہ کنیم

شمس دین اخترِ اعظم بسعادت خواہیم
نوبت سلطنتِ شمس و قمر تازہ کنیم

بندہ باشیم و ملوکانہ حکومت رانیم
روشِ دیگر و آئینِ دگر تازہ کنیم

تنبضرع کلہِ فقر ز سر برداریم
بادشاہانہ ہمہ تاج و کمر تازہ کنیم

نقش امید نظیری بجہاں نتواں یافت
بہ کہ این تختہ بشوییم و ز سر تازہ کنیم

یک گلیم اما بترتیب چوں خم و پیمانہ ایم
مختلف در رنگ و بوئیم ارچہ از یکدانہ ایم

سترِ معبودیم و با شرکِ خفی ہم پردہ ایم
روحِ مسجودیم و با نفسِ دنی ہمخانہ ایم

طبعِ معشوقی و لافِ عاشقی از ما خطاست
طعمۂ بازیم اگر شمعیم اگر پروانہ ایم

گنج در ویرانہ باید کرد پنہاں ایں عجب
بوالعجب تر اینکہ خود گنجیم و خود ویرانہ ایم

قفلہا از ما کشاید فتحہا از ما شود
ہر کجا تقدیر مفتاح ست ما دندانہ ایم

کاشفِ نیت چو شکلِ قرعہ و نقطہ ایم
رہ زنِ باطل چو فالِ سبحۂ صد دانہ ایم

با بد و نیک ارچہ یکرو ئیم ہمچوں آئینہ
در صلاحِ کار در ہم صد زباں چوں شانہ ایم

گر بہ بینائیم عطرِ سنبلِ آشفتہ ایم
ور بہ بیکاریم نحلِ نرگسِ مستانہ ایم

آمدیم از علم و در تقریر سرگرداں شدیم
زانکہ چشم و ہر دو خوابست و ما افسانہ ایم

در طریقِ بُرد باری گر نظیری عاجزیم
شکر للہ در رہِ وارستگی مردانہ ایم

ساقی برحمت آمدہ ام تا بپائے خم
یک کاسہ مے بیار دگر ہمت لائے ہم

باطن ز کسبِ معرفتم بہ نمے شود
بدبل خلق میکنم از کیمیائے خم

از یک پیاله ام ز خلاف فلک بجز / کز سر برون شدم چو مے از تنگنائے خم
گر خم شکست محتسبم غم نمے خورم / کافیست یک کرشمۂ ساقی بجائے خم
تا هست باغ و میکده از غم پناه هست / یا زیر گل شویم نهان یا بفضائے خم
چشمم غنی شد از کرم پیر مے فروش / طبعم کریم شد ز دم دلکشائے خم
مستی من ز جنس حریفان دور نیست / نوشم مے از قرابۂ دیگر ورائے خم
پیمانگی کند فلکم مهر قطرگی / گردون صلائے جام زند من صلائے خم

در حرص نان چو مور نظیری چه ماندۂ
طاؤس میشو و مگس اندر هوائے خم

ردیف النون

دیریست بیرون رفته ام از اختیار خویشتن / بنشسته ام اندوهگین در انتظار خویشتن
گر از عیار حال خود در مجلس اظهارے کنم / سازد مقام خود فتنے از عیار خویشتن
مشرب مصاحب میکند ورنه تفاوت بیحد است / زو مست حسن و ناز خود من در خمار خویشتن
تا رفتم از کوئے مغان در من غریبی کار کرد / هرگز نمے آید مرا یاد و دیار خویشتن
توفیق اگر یاری کند در زهد خشک آتش زنم / ز آب ورع سوز آورم سنگے بکار خویشتن
سیلاب مستی سر دهم تا بیخ هستی برکند / یکبارگی فارغ شوم از خار خار خویشتن
گر بر سر صلح آورد روزے پشیمانی مرا / چندان بگریم کز دلت شویم غبار خویشتن
گر پیش میخواندی مرا ذوق مرا می یافتی / نقش خرابی مانده ام از یادگار خویشتن
آن شب که در خلوت خفته ام دانم شب آشوبگیست / کم روز راحت دیده ام از روزگار خویشتن
یک روز برقع برفگن انصاف مشتاقان بده / خلق جهان را کردۂ امیدوار خویشتن

معشوق و عاشق را بهم نازے نظیری لازم است
دشمن نمے باشد کسے با دوستدار خویشتن

عمر اگر باقیست رنجشها کهن خواهد شدن / آن لبان تلخگو شیرین سخن خواهد شدن
باز خواهد آمدن از نقش بازیها خیال / این دو چشم بت گر من بت شکن خواهد شدن
یا سجه گفتار زلفت ما هم استغفار ماست / کے صنم گویا بکفر برهمن خواهد شدن

باز عشق حیله گر شاید فریبی میکند   یوسفی هر گوشه در چه بی رسن خواهد شدن
منکه از گم کرده یار خود نمی یابم نشان   گر به بیت الله روم بیت الحزن خواهد شدن
من کجا و عیش و مستی باده بر من زهر باد   بی تو گر شکر خورم تلخم دهن خواهد شدن
اسم اعظم ثبت لعل تست پاکس وا رهان   این نگین روزی نصیب اهرمن خواهد شدن

جیب ماتم دیدگان چاکست تا دامان حشر
شاهد حال **نظیری** پیرهن خواهد شدن

در چراغ حکمت از مغز خود روغن مکن   جز بنور عشق راه معرفت روشن مکن
حکمت از خود جوی و از یونان یونانی مخواه   از کنار خوشه چینان دانه در خرمن مکن
اشقیا زان را قوام جسم از قوت دلست   چون دل تب باشد قوی فکر غذای تن مکن
دلبری بگزین که دل یار و هم آغوش تست   شاهد هر جا نشین را دست در گردن مکن
آب پاشانست در کوی پریرویان یزد   تا نمانی پای در گل چشم بر روزن مکن
رود مصر و چشمهٔ موسی براه قدس مست   وقت پیری هم بس از آلایش دامن مکن
اختیار عشق با بزل و هوس شغل خطاست   مرکبی کز موم سازی نعلش از آهن مکن
ای خوشا خواری و خورسندی که فقر و قبول   کس نگوید گلخنی را جای در گلخن مکن

آشتی داری بخصمان با **نظیری** کین مکن
دشمنان را دوست کردی دوست را دشمن مکن

دلا رو زان خم ابرو بگردان   بدل کردیم قبله رو بگردان
رخ از هند و خطش سومنات است   مسلمانی رخ از هندو بگردان
ببینم غرهٔ آن رو را مبارک   عنان طره بر یک سو بگردان
اگر حسن عالم بی خزان نیست   رخ از اصلاح این جادو بگردان
بهر فصل از جهان طبعی بذیرد   ترا هم رفت فصلی خو بگردان
ز دست انداز زلف از کار رفتم   شکنجی بر خم بازو بگردان
مبادا بر نشان آید خدنگی   کمینی دیده ام آهو بگردان
بعشقت پارسائی پای [illegible] درم   [illegible] هوا [illegible] گو بگردان
زوالت نبرد گشت از نارودی   نظیری آب خود زین جو بگردان

درمان ضعف دل بلب نوش خند کن — حرفی بگوئی و مشک و گلابی بقند کن

لب پاک از ترشح آب حرام کرد — طرف روا بگردن صوفی کمند کن

بوئے عبوس عارف شهرم دماغ سوخت — خادم بیار مجمر و فکر سپند کن

زهرم برگ ز حاسد بدگوئی میدود — نیشم ز دل برآر و علاج گزند کن

با ما بدست خصم بجدار چه خوب هست — گو استلم لطینت نا ارجمند کن

آنکس که دین ندارد و گوید که عارفم — تکفیر او بملت هفتاد و دو اند کن

تا کے چو موج آب بهر سو شتافتن — در عین بحر پائے بگرداب بند کن

نقدت همه ز روئے ریا قلب مانده است — صراف خویش شو سخن چون و چند کن

دشمن اگر بسفرهٔ تو میهمان شود — ترجیش ده نام خویش بهمت بلند کن

آرائش برون چه کنی پشمه گوسپند — گرگے که در درون نست تراگوسپند کن

افغان که سوختی د بمبر هم تمے خری — آنرا که داغ مے نهی اوّل پسند کن

عاشی نموده عشق نظیری مقام تو

معنی بلند آور و دعوے بلند کن

با مسلمان زادگان تاکے دل و جان باختن — بعد ازین خواهم بترسا زاده ایمان باختن

برامید یک نگاه و مرحمت مینشا بدم — خویش را چون سرمه در چشم غزالان باختن

تشنه چند بر راه ظلمت کرده طے حیف حیف — جام جم را در کنار آب حیوان باختن

شیوه نادار د محبت ورنه کار عقل نیست — یوسف افگندن بزندان عشق زندان باختن

کار براندازهٔ ما نیست بس رسوائیست — زود همچون اهرمن مهر سلیمان باختن

برامید التفات خصم نادانی بود — زورق اندر بحر و مرکب در بیابان باختن

عشق بے تعلیم مے آید برین معنی گواست — کودکان را عشق با هم در دبستان باختن

گر [illegible] دو [illegible] را بداوے فگن — کس ندید [illegible] باختن

ما مقامر بوده [illegible] اوّل زیاد — داو گردن [illegible] ایمان برسر آن باختن

گرد بوئے ما چو گردی رو حریف ما نهٔ — [illegible] فقیران [illegible] آسان باختن

لاف آن بهتر که در میدان سر بازان زنم — [illegible] دعوی نسبت تنها گوئے و چوگان باختن

مر قمارے را که آخر طے نسبت ذوق نیست — از لب تو بوسه و از ما گریبان باختن

میسزد مغلوب بودن یک غیرت عالی است　　عشق میخواهد بنازم یک نتوان باختن
طاعت چل ساله را در عشق ترسا زاده‌ٔ　　در سر زنار میباید بجعبیان باختن

چیست میدانی نظیری وقت مرگ افلاس ما
جان بساحل بردن و سامان بطوفان باختن

بگریه درد دل تو گرا اثر توان کردن　　ترا ز ذوق محبت خبر توان کردن
اگر بمهر من آب و گلت سرشته شود　　دل و زبان تو شیر و شکر توان کردن
قبول سلطنت هر دو کون چندان نیست　　که با محبت تو سر بسر توان کردن
به پند مردم ازین راه بر نمیگردم　　بجستجوی تو سر در خطر توان کردن
بیان شوق بتقریر در نمی آید　　نمیشود که سخن مختصر توان کردن
بنامه گر صفت اشتیاق بنویسم　　ز کاغذ و قلم بال و پر توان کردن
ز دیده تا بدلم رفت گریه طوفان گرد　　گذر عجب که ازین رهگذر توان کردن

علاج نیست که خصم از درون جان برخاست
ز کید دشمن بیرون حذر توان کردن

نوش میریزد حدیثت در گزند خویشتن　　تلخ ازان گوئی که داری پاس قند خویشتن
بس پریشان ساختی زلف دراز خویش را　　گر دلی نگذاشتی فارغ ز بند خویشتن
هیچ کارم بنش از عشقت بکام من نشود　　چون پسندیدی مرا گشتم پسند خویشتن
دولت عشق توام هر که بخاطر بگذرد　　سجده آرم پیش بخت ارجمند خویشتن
با خیالی مونسم کز فکر خود در وحشتم　　از غزالی تا درم سر در کمند خویشتن
هر که از مجلس عبیر دعوی بیرون آورند　　دفع چشم بد برم زود سپند خویشتن
رام دل زلف سیه فارت لش شرمنده ام　　از فسون دعوت ناسود مند خویشتن
صبح جنگت بر دلم میدان طاقت تنگ ساخت　　عرصه‌ٔ جود در جور سپر سمند خویشتن
عشقبازی گرچه میگویم خطا کردن بود　　بر نگردم زین خطا کاری به بند خویشتن

پیش گفتار نظیری جان تحسین میدهد
ناز کن بر حسن ادراک بلند خویشتن

مردانه قماری کن دستی بدو عالم زن　　خصلی که نهی بر هم نقشی که زنی کم زن

هر دم چو فلک لعبی از پرده برون آری — این شعبده یکسو نه وین معرکه برهم زن
گر مهر نهی بر دل از شوق بیانی نه — در قفل زنی بر لب از رطل دما دم زن
بینائی جان خواهی شمشیر تبارک زن — آگاهی دل خواهی الماس مبرهم زن
تو هر چه خاموشی کز هیچ نبیند لشتی — من پاس کرا دارم غواص نهٔ دم زن
ایمان ز یقین خیزد از هر چه بشک باشی — در آتش حرمان بین یا بر محک غم زن
مومن نتوان گفتن عاشق که بماند نیست — رو بوسه چو سربازان بر طرهٔ پرچم زن
شادی و غم عاشق توام ز برین آیند — تخت از پی سور ما در حلقهٔ ماتم زن
ما جان هوائی دادیم درین گلشن — بر هستی ما دامن چون باد به شبنم زن
تا ذره گنه گوید آن حور بهشتی را — خالی دگر از عصیان بر جبههٔ آدم زن
گر کعبه هوس دارد احرام رخت بندد — چون خال زنخدانت کو نقطه بزمزم زن
شرح آخر سنگی است پی بند طبیعت را — از کعبهٔ گل بر کن در کعبهٔ اعظم زن

ننگست نظیری را بیمار لب و چشمت
شربت نافع ده یا ضربت محکم زن

دلم رست ندید رنج آزار او کن — تغافل گونهٔ در کار او کن
بجست کس رسی گیر چراغم — شماری [illegible] حسرت بار او کن
گلابی پاش بر دلق وجودم — ز گل آغشته بود و خار او کن
سخن گر تلخی رنگی ندارد — گر عجزی بود انکار او کن
گهی گر روح [illegible] آتشی زند حرف — بجان [illegible] صد بار او کن
نگه در مسلک [illegible] آتش است — فقط [illegible] سحر [illegible] بار او کن
[illegible] داری [illegible] — نشانی نقش بر دیوار او کن
نفس گر نفس [illegible] ندارد — گر از عجلت بود زنار او کن

نظیری را بسوز از داغ حرمان
ترحم بر دل افگار او کن

عشق تو [illegible] اجزای من — وقف تو فهرست سراپای من
اسم [illegible] — فاتحه شرح تمنای من

رابطهٔ بند به بندم تو بست — ثبت بداغت شده اعضای من

کعبهٔ کوی تو بود مرجعم — بر سر معراج بود پای من

مردمک چشم جهانی ز تست — روشنی دیدهٔ بینای من

از شکرستان تو اجرت خورست — طوطی گویای شکرخای من

از چمن حسن تو بیرون مباد — زمزمهٔ بلبل گویای من

اینقدر از من که بهیچم خری — هم زبان نیست بسودای من

این شرفم بس که شوی مشتری — هیچ مده قیمت کالای من

این نه متاعیست که افتاده ام — گر نکنی رحم من وای من

جای **نظیری** دگر اینجا کجاست

من شده نو آمده در جای من

غم از دل برکران نتوان نهادن — گرانی بر جهان نتوان نهادن

مرا سری بجانان از دل هست — که پایان در میان نتوان نهادن

ارادت کرده محبوبی مقدر — گنه بر آسمان نتوان نهادن

ز دل گر آمدت معشوق باشد — بنخی از دل بر دل نهادن

سری کافراختم از آستانش — بجز آن آستان نتوان نهادن

ز بس داغ جنون آشفته مغزم — سرم در بستر نتوان نهادن

همه شب غم برو من جان بدست — که مویش بر عذار نتوان نهادن

شکست از من مدارا کن برو مست — است آنچنان نتوان نهادن

وفا نی بهر شی ما بجز خواست — درین کان آشنا نتوان نهادن

عزیزی چاند قدر از مکان رفت — قدم بر لامکان نتوان نهادن

تو ای جان تا ساز داد لیکن — بجسم مرده جان نتوان نهادن

جان بحر من دل و دستم شکسته — که کلکم در بنان نتوان نهادن

نظیری غم و رنگش بدیوان

ز بس مدهوش اسان نتوان نهادن

نه مراست حسن نغمه بعبارت بلندان — نه خوش آمدی موافق بمذاق خودپسندان

بخیال نقش و رنگم ز دو دیده خواب برده
خم ابروئے نگارین چو شب نگار بندان

تنگے دو اندرین ره نرسم بگرد مردے
که براسپ چوب نازم پے بادپا سمندان

بچراغ تیره بختان دم خسته میفروشم
که ز ناکسے نیرزم بفروغ ارجمندان

بهوس بزیم سودا من و آهوئے خطائی
نخطا فرو نیاید سر عنبرین کمندان

دل سوگوار ما را بت شوخ و شنگ باید
مئے تلخ تر مناسب بمزاج دردمندان

بکسے نشین نظیری که به نیش نوش بخشد
چه تمتع حلاوت ز حدیث بے گزندان

بیمار هجر ... دی دلا درمان نخواهی یافتن
وحی از تو نازل شود ایمان نخواهی یافتن

چو نیست در گرد آمده کار بست سر گم شده
سر رشته کز کف گم شده آسان نخواهی یافتن

قربے که خامان شهش در آرزوے پیوند
معنی ز خط ادر یاحتی انسان نخواهی یافتن

باشد سخن بیم گهر نزد معبر یاک بر
کالا مکه بر [illegible] تشنه نادان نخواهی یافتن

بافیست طبعت به تکرار نظم و نثر [illegible]
دهقان طرازش گر کند [illegible] نخواهی یافتن

از جو بها خود نوا بر نو بها [illegible] فرزن
فردا چو صبح الشگفد ایسان نخواهی یافتن

شب رخت سود بارکن ور نه بوقت صبحدم
از گرمی بازار من دو کان نخواهی یافتن

سلطان نظام [illegible] ظفر [illegible] مظلوم نیست
در دولتش اگر عدلی جز سلطان نخواهی یافتن

احسان ساقی بے زبان طرف نظیری بیکران
دو راز جنین گردان شود مهمان نخواهی یافتن

سبو بیار و بهار آب زندگانی کن
ز جام مے طرب و غم جدا جدا دانی کن

شگفته تر بفر بدن جز اینکه جور مکن
جهان ز تست دگر هر چه میتوانی کن

نشاط طبع تهیدستان علاج بیمارست
غم شکسته دلان دار و شادمانی کن

ز مال خورد و مشی سرمایه بست کار آموز
شراب کهنه بچنگ آور و جوانی کن

شب ار اتفاق شنبه صبح تا تیغ [illegible]
جو ماه باش بخورشید هم قرانی کن

نبی ز خلیلی نوعی بتر ز هر [illegible] نهمت
نظر بکاس مه و دور آسمانی کن

چو بشکند [illegible] اشتهیر [illegible] رفت
بسرد و شیر و شکر باش و کامرانی کن

سبیل حق شود و عاد سبیل خود گزران
طفیل شاه شود یاد شه نشانی کن

چو نام فرخ خود باش در طریق سلیم
دگر چو نظم نظیری جهان ستانی کن

منه برنگ جهان دل دمی و بهاران بین | و داغ حسن گل و لاله هزاران بین
بنفشه خسته و نرگس بخواب و گل در کوچ | وفای همسفران اتفاق یاران بین
ز پارهٔ جگر خلق خاک آگنده است | ز چاک سینهٔ گل داغ گلعذاران بین
بجور خانهٔ دلها خراب ساخته اند | نظر بملک ندارند شهریاران بین
رسیده اند براوج سپهر برلب بام | چو ماه کاسهٔ حسن کلاه داران بین
جوان و پیر بمیدان دوا نتاخته اند | نبرده گوی سعادت [illegible] از سواران بین
زمین مجوی ز بهر سکون که مردار است | نشسته بر سر مردار جیفه خواران بین
درین مسافرت آزاده نخواهی دید | طریق اهل فنا پیرو رستگاران بین
ز آب دیده نظیری گل وفا روید | وصال چمن که منم فیض ابر و باران بین

پیش بنشین ساغری بستان و طبع آزاد کن | دین بر سناران عجم را بگفتنی شاد کن
تخته تعلیم گردون بین و نقش در نمش | خنده چون شاگرد زیرک صبح بر استاد کن
این رقم بشکست طرح تازه بر صفحه کش | دین بنا سست است تصرف در بنیاد کن
ابر ساقی از هوای سرو بستان گریست | عهد با گل گر بیان میبرد فریاد کن
عاقبت چون جای ما خاکست کار آب به | گل گر آتش میگذارد تکیه گو برباد کن
در نماز مردل ز مخموری بصد جا میرود | قبله گر نه نخست می خانه را آباد کن
چشم مستت شب بمعبد خرابی میکند | یار سایان را بده [illegible] مبارکباد کن
گر نویسد شکوه بنویسم که نشناسی مرا | آنکه از حالش نگیری یاد هرگز یاد کن
حکمران دولت که دوران بهر مراد حسن تست
باده در جام نظیری تا خط بغداد کن

میبرد حاجت براه خواهش از دنبال من | همت استغنا همی آرد باستقبال من
صدر عزت قرب میجوید بمن دشمن کجاست | تا [illegible] اقبال من
عزتی دارم که گرپا در بر رحمت نهم | [illegible] اسمال من

شوق در رفتن بآن کوئم نوازش میکند
عشق می بندد زنه بر چشم از دنبال من

سیر معنی تر زند مرد و ستانم در سخن
خامه میرقصد ز تحریر تن خون نال من

گرچه ناخوشتر ز هر روز است وقت روزگار
خوشتر از سالهای دیگر است امسال من

روزگارم گر چنین با او نظیری بگذرد
رشک آید عالمی را بر من و احوال من

ساقی صلای عام است کاری بکام گردان
داماِن خم فراخست دوری تمام گردان

ما و دل اندرین شهر چون حسن تو غریبیم
او را عزیز کردی ما را غلام گردان

آزاده را [illegible] نگیرد
گر غم گران رکابست دل نیز کام گردان

بی کیمیای مستی تبدیل غم محالست
یا می حلال فرما یا غم حرام گردان

هرچند بی بهایم گنجشک این سرایم
قربان سر نیزم برگرد دام گردان

بهتو تلخ کامی شبها بروز بردیم
یا ما بشادمانی یک روز شام گردان

ختم شراب وقت هدیه پنهان مکن نظیری
بخشم خاص خود را دستور عام گردان

جهد در غم از نشاط درد و درمان زیستن
همچو خون مرده زیر پوست پنهان زیستن

شوق و بی تابی عشق [illegible] زیستن
تشنه در بادیه [illegible] زیستن

خوبی از اندازه بیرون [illegible]
چشم من [illegible] زیستن

دیده [illegible]
با چنین نازک دلیها سخت حیران زیستن

عیش مخموران نفس [illegible]
بایدم از خانه همسایه پنهان زیستن

تا سحر در ساز و صحبت [illegible]
همچو گل [illegible] زیستن

مست صد شاب نظیری [illegible]
باد شمع انجمن را تا به پایان زیستن

صد غم ز غم پیاله ستاند بیاد من
صد غصه تیغ تیز کند در عناد من

گردد ز شیخ و برهمنم کار بسته تر
در چین ابروی گره نزند گشاد من

تسبیح و سجده از گل مینی نه [illegible]
خاک مراد بخشش بر آرد مراد من

[illegible]
[illegible] درست بود اعتقاد من

بعد وصال رخنه بکارم نمی کند — از بس بعشق گشته قوی اتحاد من
بر آتشم خمار شراب تو آب ریخت — جامی بنوش و دود بر آر از نهاد من
چندی بحیله رفت نظیری براه عقل
هرگز بران نبوده نبود اعتماد من

بی لطف و احسان کرد حیرانی چو دید از من — گلم را خود سرشت و عشق خود را آفرید از من
عنایت های پنهانیش را گویم معاذ الله — بجز از دیگری یوسف که تواند خرید از من
خیال و لیلی لب کرد بیرون و دور و هم را — بعد شمشیر نتوان یکسر مو را برید از من
سخن شوریده می آید نمیدانم چه میگویم — [illegible] تنش می بینم آن [illegible] مگر حرفی شنید از من
بهاری بر سرم بگذشت تخمی از گلم نشگفت — بمان خاکم که دائم خار [illegible] کلفت مید مید از من
تقاضا بر تقاضا چون توانم لب فروبستن — در صفت آسمان را عشق میخواهد کلید از من
ز دلگر تشنگان خود را بجان غلطیده میخواهم — که [illegible] ز جزا مظلوم تر نبود شهید از من
بحشر هر کس و کاری ز دیر یاری و بتی — من و آهوی صحرائی که دائم میرمید از من
نظیری بس ازین آه و فغان در خرمن آخر
بمردم تا بلی آزار دل خواهد رسید از من

چه خوش است از دو یکدل سر حرف باز کردن — سخن گذشته گفتن گله را دراز کردن
گهی از نو بنهان نظری به مهر دیدن — گهی از عتاب ظاهر نگهی بناز کردن
ز غضب بریدن از دل [illegible] — [illegible] بهانه ساز کردن
[illegible] سوری [illegible] نشاید — بجز از دعای جانت ز سر نیاز کردن
بجهان گرفته جا مهمان [illegible] شیرین — [illegible] جان را ز همه امتیاز کردن
زخمار می ندارم سر و برگ سجده بت — دل و خاطر [illegible] نماز کردن
تو که خویشتن چه کردی [illegible] نظیری
سجده که واجب [illegible] کردن

ردیف الواو

از نصیحت برفروزد روی تو — از شکر گردد ترش ابروی تو

چند گرم خشم و بیا کی شدن / روئے تو در آتشست از خوئے تو
با مے ما مشک نو آمیختند / رنگ ما نگرفتی و ما بوئے تو
تا کہ پا از خانہ بیروں مے نہم / در بیاباں میرمد آہوئے تو
گریم و خاک رہت شویم باشک / جائے خود گم کردہ ام در کوئے تو
گہ گہے از رشحہ ام سیراب کن / آب خوبی نیست کم در جوئے تو
تحفۂ زاں حقہ مرہم فرست / تا دلم بکشاید از پہلوئے تو
بہر دفع مرگ حرز جاں کنم / گر خدنگے یابم از بازوئے تو
دوستاں را پشت بر صحبت مکن / روئے دل دارد نظیری سوئے تو

نوید عہد گل از نو رساں باغ شنو / بشارت طرب از گردش ایاغ شنو
سرم ز حرف پراگندہ گوئے در شور است / صدائے مغز پریشانم از دماغ شنو
شہیدہ بار بن و ردگاہ بار دلے / ہمیں وصیت پروانہ چراغ شنو
ہزار اہل شوق رہ بفیض در مے بندند / نوائے بلبل اگر نیست صوت زاغ شنو
درون قطرہ ز طوفان عشق شورے ہست / صدائے سیل بر اطراف باغ و راغ شنو
ز اصطلاح رہ آگہ شود نہ ہر سر خار / لطیفہ کہ شوی از نا دانش داغ شنو
خبر ز عرصۂ کنعاں و مصر بیروں ہیچ / ہنر ز یوسف گم گشتہ در سراغ شنو
قصور عافیت از خود گذشتگاں دانند / ز من ندامت آسودگی و فراغ شنو
ز غم بسوز نظیری کہ گفت بود ترا / ندیم میکدہ شو لابہ گوئے و لاغ شنو

نیست دوراں را ثباتے رطل مالامال کو / مطربے کز وے بگردد آسماں را حال کو
نوع عزت با شکست و بخت رفعت استراست / سلطنت را ایکہ جوانمردے بلند اقبال کو
بوم در دشت مملکت پرانشکار فراست / جرہ شاہینی کہ با کبکے زند چنگال کو
سنگ باراں ست بر ما روز و شب از حادثات / تا بشاں خواہیم بر پریم آماں بال کو
عالم از دیوان مردم وحشت دار الجہل شد / مہدی از ترس اللہ مے آید دجال کو
را نہ شنا کہ از محمد عالے نخواند / حافظ شیراز را دیوان فرخ فال کو

بر خیالش راه آمد شد نظیری بسته شد
کوئے پر از بوالهوس شد غمزهٔ قتال کو

بدوریت نتوان نیز بود دور از تو
حسد بخویش برد عاشق غیور از تو

مرا کرشمهٔ حسن تو کرده سرگردان
نه غیبتم بحضور است و نے حضور از تو

نگندی آئینه را از نظر زبے قدرے
بجز دل تو ندیدم دلے صبور از تو

تبلخی از نظر خشمگینت افتادم
لبے چو بسته نکردم مخنده شور از تو

امید بود که شمع مزار من گردی
بر آستان سرایم نتافت نور از تو

تو گر مرا بکشی و بتعذیبت آئی
میان حلقهٔ ماتم کنند سور از تو

و گر بفاتحه بر تربتم نفس رانی
نه لحد شود دم عرصهٔ نشور از تو

کرامت عجبے داده اند حسن ترا
که سر زند بدل ماتمے سرور از تو

نظیری اندوه این خونفشرده چند خوری
بگیر اگر نگرفتست دل بزور از تو

علبش تنگم کز دل افشردن چکد خوناب ازو
چشم سوزن دان که تا آید بپیچ و تاب ازو

عهد ممنون خواهدم از خوانش چون گویم مباش
خشک سالی اگر گردد آبرو نایاب ازو

مجلس رخت از طلسم آسمان بیرون نبرد
کشتی ما چون سکندر مانده در گرداب ازو

عرصهٔ گنجیفه و وا فراسیاب این بساط
بس بخون غلطیده بینی رستم و سهراب ازو

خلوت شب [illegible] ذوق آگاهی است
دلبرے آمد که گردد مست تسبیح و شراب ازو

مهر و داز دست [illegible]
شمع عادت نیست گیرد خانهٔ مهتاب ازو

[illegible] طرب مخواه
بے وقتے گرم گردد صحبت اصحاب ازو

لطف سلطنت و [illegible] بیهوشم مخور
بوریائے فقر گردد بستر سنجاب ازو

[illegible] برگ عمو حے ساز ده
آمد [illegible] و نماز [illegible] خواب ازو

[illegible] مسجد [illegible]
[illegible] بر اصحاب السنه بیت بر محراب ازو

یار [illegible] طبع و نازک گوست دلگیرش مساز
[illegible] مبر سرس در هر باب ازو

بدست طبع عنان [illegible] از تو
بچنگ [illegible]

حریف نغمهٔ مستان و صحن بستانی — نه مرد سبحه و سجادهٔ در بغل از تو
ز عیش هلهٔ صبوحی بدامن عصمت — چه داغ شرم که بنهادهٔ در بغل از تو
بصیدگاه ضعیفان ز بازوی شوخی — چه تیر جور که بگشادهٔ در بغل از تو
مگر دلالهٔ لالهٔ در چمن سر بستان — بگفت سوسن آزادهٔ در بغل از تو
جمال موصلیان خوی کوفیان داری — نه در دیار وفا زادهٔ در بغل از تو
بناز کشتهٔ و بر مزار کشتهٔ خویش — تحیهٔ نفرستادهٔ در بغل از تو
زمام شرم بیک جرعه میدهی از دست — سبک فتاده و تنک بادهٔ در بغل از تو
فسون و عشوه اثر زود میکند بدلت — بهیچ رام شوی سادهٔ در بغل از تو
بمجمعی که بپروانگی نمیرسندت — چو شمع تا سحر استادهٔ در بغل از تو

بهر مدیث نظیری عتاب مورزی
بکین اهل دل آمادهٔ در بغل از تو

دوش سیلی کردیم دل و دیده بدریا گرو — سر نهادیم چو پوشیدن اسرار گرو
با کباب زمانه کشیدیم سر از داد حریف — سیم و زر باخته و جبه و دستار گرو
[illegible] شقهٔ عمامه از آن زلف نداشت — دلق و عمامه نهادیم بیک تار گرو
جمل [illegible] بسر از دائرهٔ مشکینش — چرخ کرد است درین دائره پرکار گرو
آبروی من اگر برد جمالش چه عجب — برده زنار مغان آن رخ گلنار گرو
بنده ام از صومعه زنار که در دیر مغان — مصحف و خرقه نگیرند بزنار گرو
مرغ محبوس [illegible] چه بهشتی بلند — پر و بال [illegible] چنگال و منقار گرو
کرده [illegible] سر من زین شور و شوق و سودا [illegible] — کرده ام [illegible] درین گوشه بازار گرو

می شود بر نفس از عشق نظیری [illegible]
دلق در دلق [illegible] کرده است [illegible] گرو

[illegible] — [illegible] انال زمین [illegible]
[illegible] خوش [illegible] — [illegible] شب رو مرا غلو [illegible]
[illegible] و بخواب خوش [illegible] — [illegible] غم ناگوار را بادهٔ خوشگوار
فائدهٔ [illegible] — [illegible] میکشم رونق نوبهار
[illegible] دوستان [illegible]

حادثه از هزار سو راه نشاط بسته است — غمزده را طرب کجا جز سر کوی یار کو
چون سگ کهف در وفا سر بقدم نهاده ام — فاقه کشم خبر کرا حمله کنم شکار کو
پر ز گلم مشام ها قوت امتیاز نی — عشوهٔ یاس میخورم حاصل انتظار کو
کس ننمود جرعهٔ کز جگرم گزک نخواست — خستهٔ درد سر شدم بادهٔ بی خمار کو
همت ز گوشهٔ لبی عیش مدام آرزو — زدمی ناشتا دلم مستئ پایدار کو

بخت نظیری از ازل حادثه زای آمده
توشهٔ عشرتش دهد راحت روزگار کو

از صبح روزگار کشاده جبین مجو — روی شگفته از دل اندوهگین مجو
چشم شب مهر ندیده ام با آسمان — جنسی که بر فلک نبود از زمین مجو
[illegible] — آنجا نشان مقدم روح الامین مجو
آنجا که زلف و چهره [illegible] — گر مریم است معجز نفس از آستین مجو
[illegible] — نقشی که در تو نیست ز روم و ز چین مجو
در زلف و رخ نظاره کن ای حیله گر — راه گمان مپوی مقام یقین مجو
همنان و ز نور و ز ظلمت گذشته اند — در کشوری که عشق بود کفر و دین مجو
تلخ از بنش چو نحل عسل جوش میزند — گر نیش با بدت نخوری انگبین مجو

با نیک و بد بساز نظیری ز روزگار
گر باغبان گیاه دیدت یاسمین مجو

بدل نگاه رنجیده ام که بی نهایت از تو — کدام امیدواری نکنم شکایت از تو
هزار بار سپاری ز جفا نیامدی باز — شده نا امید دیگر دل من بغایت از تو
[illegible] — دل پر شکایت از غم سر پر حکایت از تو
[illegible] دل جان تبسم — تو برحم آشنی کن من و این ولایت از تو
رقیب [illegible] نکنم چه چاره دارم — که اگر بجور بگردم نرسد حمایت از تو
[illegible] زوال — گنه و جنایت از من کرم و عنایت از تو

[illegible] نظیری ز حرف تهی کن
[illegible] حرفی نکند سرایت از تو

ردیف الهاء

از گلستان گل ببازار آمده / عید مرغان گرفتار آمده

گر نمی نالم بقانون بر حقم / زخمهٔ بیگانه بر تار آمده

بخت ننهد این جهان را تا چو من / مرد عشقی بر رخ کار آمده

یکدم از بت خانه غافل گشته ام / صد گره در کار زنار آمده

از قفس در باغ خونین دل ترم / رشته ام در خار دیوار آمده

آنده انده زاهدم کائینه را / مایهٔ زنگار زنگار آمده

مستی ما را چه دانند از کجاست / آنکه از میخانه هشیار آمده

دست از مقصود کوته کرده ام / بر سر انگشتم ز گل خار آمده

از نظیری شکرستان شد جهان / در قفس طوطی بگفتار آمده

دیوانه ام ز خانه منقوش بر آمده / طوفانم از تنور با آتش بر آمده

آن صید عاجزم که ز ناشکیبی من / تیر و کمان شکسته ز ترکش بر آمده

رندم نموده کاسه ام از لای غم تهی / صحبت بدیر میکده ام خوش بر آمده

بر کعبتین اختر من نیست نقطهٔ / زین نقشها که چرخ منقش بر آمده

بار بده برگ گل ببر از سنگ طعنه ام / در کوچه که طبع جفا کش بر آمده

با دل شکسته خاطر سلطان ز جرم من / کز خانه ام خم می بیغش بر آمده

میخانه هم از شراب نظیری جنون دهد / دیوانه ز شیشه پری وش بر آمده

... عنبرین کلاله که بر سر نهادهٔ / منت بتاج بر سر قیصر نهادهٔ

... زلف و خال بود خوشنما ولیک / خط بر عذار از همه خوشتر نهادهٔ

... نم از برو موی معطر است / گل در شکنج زلف معنبر نهادهٔ

... زیور تو بس است ابجد چرا / بر گوش سنبل ز حسرت زیور نهادهٔ

... مالک نه کردهٔ / اسباب ... رزم برابر نهادهٔ

مینا بکف ز ساعد سیمیں گرفتۂ — خنجر بہ پیش از مے احمر نہادۂ
از کبر بر مراد دل کس نبودۂ — تہمت بہ بخت و جرم بہ اختر نہادۂ
خط عاشق لبان پر از انگبین نست — در راہ مور دام ز شکر نہادۂ
آبحیات مے چکد از لفظ چون دُرت — لب بر زلال خضر و سکندر نہادۂ

اوراق نظم و نثر نظیری بگو بسنج
بحرے بکف ز سیبہ گوہر نہادۂ

شاہدے بر سر این کوچہ پدیدار شدہ — ہر کہ زین راہ گذشت است گرفتار شدہ
گل کہ خندان و شگفتست بایں بینازد — کہ بپائے دلش از کوچہ ما خار شدہ
گر بہ بازی کہ تفہیم سر کوئیش کردی — بس غریبان نگری بیدل و بے یار شدہ
بس کہ غارت گر ہندو و مسلمان زلفش — بہر گوشش ہمہ سبحہ و زنار شدہ
آنچنان ہمہ مرغان چمن و یران کرد — کہ شب نرگسش از زمزمہ بیدار شدہ
ماہ کنعان سحرے کرد کہ بازار دید — یوسف ماست کہ راہش ہمہ بازار شدہ
صد حبس از لب او شربت کامے چشید — ہر سر کوئیش از ین عربدہ بیمار شدہ
ہر کرا جان و دلے ہست کند در کارش — زہد و بینی دو جہان بر سر این کار شدہ

ہجر و مخموری ہمسایہ نظیری سہل است
بخت آن مست کہ در میکدہ ہشیار شدہ

کار ایست برملا گذران در حفا گرہ — فکرے چو تار سبحہ ز سر تا بپا گرہ
سیارہ و ثوابت این کارخانہ را — دلہا چو گوہر بستہ ز خوف قضا گرہ
بس خوردہ اے ز رو گلشن ... کنند — چون غنچہ وا کنی اگر این بند ما گرہ
آتش فشانی از طرح عشق کن کہ ہست — صد نکتہ را ... ادا گرہ
... نگاہ را — ... گرہ
از بس کرشمہ ... — در دیدہ ... نظر از حیا گرہ
گویا نرم ز بلبل خوش نغمہ ... — از سردی جہان زدہ ام بر نوا گرہ
قطعیم کہ گرچہ عقدہ ... — ... آسیا گرہ
زیں چرخ ... — وا می چو بود کار زندش بر قفا گرہ

طرحِ بقا مدار توقع که خاک را
بسیار حسرت در دل ازین مدعا گره

آب رز در خم آتشین نشده — سیر از و فلک جرعه چین نشده
نه این لعل درد آمیز است — در نگین خانه خوش نشین نشده
مزه نگر فتنه زمین کده — کز لبت باده انگبین نشده
بر جهان لب عجب که تا امروز — لعن ابلیس آفرین نشده
هر که یکبار دیده روی ترا — از غمی در جهان غمین نشده
چه شوی پایمال گل چنان — سنبلست فرش [illegible] سمین نشده
سیب سیمین بمیوه دزدیده — قابل جیب و آستین نشده
کیست کز [illegible] رخسارت — خاطرش جنت برین نشده
از حرم [illegible] نداست — [illegible] باغ [illegible] جبین نشده

بی قبول [illegible] نظیری را
رقم سجده [illegible] جبین نشده

[illegible] سواده [illegible] نهانی نهاده — دل برده و داغ [illegible] نهاده
گر در رهِ وفا قدمی برگزیده — بر خود هزار کوه گرانی نهاده
[illegible] بجز [illegible] که در گریها کرم — شوقی که از خودم برهانی نهاده
[illegible] کرشمه و شوخی که بردم — قهری که پیش ازان توانی نهاده
از درج [illegible] فرح یاقوت داده — در طبع نیز شوق جوانی نهاده
فارغ نمیشوم که در آب و خاک ما — تخم هزار دل نگرانی نهاده
[illegible] نمیشوم [illegible] — ذوق هزار [illegible] معانی نهاده
[illegible] نمیشود [illegible] غنچه لب گویی — در خور [illegible] گل [illegible]

با کس زمانه عهد نظیری [illegible] برد
دل [illegible] وفای [illegible] نهاده

دلم [illegible] رفته — [illegible] می جگر [illegible] استخوان رفته
[illegible] — که بجز تربیت [illegible] رفته

خبر ز سیرت آیندگان چه میشنوید — که ماندهام بغریبی و کاروان رفته
ز روزگار دل شادمان نمی‌بینم — که از هجوم بلا راحت از جهان رفته
کس از تلاطم دریا برون نمی‌آید — که کشتئی که ببینیم برکران رفته
چه از تمیز خرد مفلس اند این دم — که یوسفی چو تو زین شهر رایگان رفته
ز بس بوصل تو جانها بخلق پیوستست — ز رفتن تو ز پیرهن هزار جان رفته
ز بیم هجر تو بیرجا که بوده عقل و دلی — رکاب دست تو بوسیده در عنان رفته

درنگ چند نظیری خوش‌اسبک روحی
که پیش از آنکه شود بر دلی گران رفته

روندگان سوی بیم روی بسم کرده — دماغ در سر از ماتمهای غم کرده
گرفته کوه و بیابان بسنگ‌چین بارهان — دشت جو برق با فروختن علم کرده
بطرف هر چمنی چشمه نموده روان — بخاک مرقد شهدا دانه نم کرده
بذوق کنج فراغی که شاد بنشینم — همه جوار لب آفاق را قدم کرده
بسر کلاه نمد کج نشسته بر یکسو — قفا بتاج فریدون و تخت جم کرده
زبان عقل بمی لال کرده چون لاله — علاج می بقدحهای دمبدم کرده
اگر پیاله می داده اند اگر خم زهر — ز خیال مهر قناعت به بیش و کم کرده
باشتیاق چو راه عمر بیهوده — تمام [illegible] عدم کرده
ز زیر پرده دل دلبر نهانی ما — کرشمه [illegible] ز ناز مجسم کرده
حکایت لب او مرده زنده میبازد — مسیح [illegible] تبسم کرده

ربوده مستی عشق آنچنان نظیری را
که گذشت بر صمد [illegible] کرده

از ما نهان ز کثرت اغیار بوده — [illegible] صد خار بوده
از نور دیده در نظر ما عیان تری — پنهان [illegible] بیدار بوده
فریاد جان همه ز گرفتاری فراق — تو [illegible] جان گرفتار بوده
خامش که گشته ام در اندیشه گشته — گو [illegible] بگفتار بوده
هم طره فتنه زاست و هم غمزه عشوه‌گر — که شور حسن بر سر اظهار بوده

در هر نظاره کشف حجب بیشتر شود / تو نور دیدهٔ هایهٔ دیدار بوده‌ٔ
قومی ترا ز خلوت و عزلت طلب کنند / تو شور شهر و فتنهٔ بازار بوده‌ٔ
دل هر چه برده است تو دلجوی گشته‌ٔ / غم هر که داده است تو غمخوار بوده‌ٔ
انکار حال ما چه کنی کز دم الست / با ما بدیر و میکده در کار بوده‌ٔ
پرسش چه میکنی ز خطا و ثواب ما / چون هر چه کرده‌ایم خبردار بوده‌ٔ
جان مست میشود ز حدیث لبت مگر / بصحبت نظیری خمار بوده‌ٔ

سوئی هر کس بعتابت نظر انداخته‌ٔ / تا قیامت ز خود و فتنه بیخبر انداخته‌ٔ
طمع نیست کزین کو بسلامت بروم / که بهر سو که نهم پای سر انداخته‌ٔ
عقل در حلقه نگنجد ز بس اندر خم زلف / دل سودازده بر یکدگر انداخته‌ٔ
فهم در دائرهٔ تنگ دهان تو گم است / گرچه از حلقهٔ خاتمش بدر انداخته‌ٔ
دل ز شیرین سخنان تو از آن شور پیداست / که بگفتن نمکی در شکر انداخته‌ٔ
دل ما نیست که سرگشتهٔ روی تو باشد / خانمانها به شکرخنده بر انداخته‌ٔ
شاه در کلبهٔ درویش از منت نکند / دولت ماست که بر ما گذر انداخته‌ٔ
دیده صد دجله بمن داده و من میسوزم / آتشم بین که چه در خشک و تر انداخته‌ٔ
بین چه آشفته‌ام ای سرو روان گرد سرت / که چو پروانه‌ام آتش به پر انداخته‌ٔ
گفتمی این ره بیدست و پای ندهم / که ز اول قدمم دور تر انداخته‌ٔ
منکه تقدیر چنین بیت کنش تدبیرم بود / بشکستم و ز ختم ز خر انداخته‌ٔ
باید از اول شب کرد نظیری شبگیر / بار در مرحلهٔ پر خطر انداخته‌ٔ

گر پای سرو دامن یاری گرفته‌ٔ / از محنت زمانه کناری گرفته‌ٔ
آگه نه که در چه نفس سود عمر تست / از هر نفس اگر نه عیاری گرفته‌ٔ
عمر تو همان دمست که با یار بوده‌ٔ / هیچ است اگر حساب شماری گرفته‌ٔ
هشدار هان که باطن خود تیره کرده‌ٔ / از هر چه بر ضمیر غباری گرفته‌ٔ
نخل برهنه سنگ ز مردم نمیخورد / از خود ببر بر اگر بر و باری گرفته‌ٔ

گردون کشید رخت ترا چون مسیح اگر — وقتے رکاب شہسوارے گرفتہٴ
ہر سو فقیر فاتحہ در کار میکند — یکبار از دمے کہ نثارے گرفتہٴ
نازان بتحسین خویش مشو ہیچ از امتحان — آئینہٴ ز آئینہ دارے گرفتہٴ
بازی ز کعتبین فلک خوردہٴ مدام — نقش حریف کے بقمارے گرفتہٴ
چندین فرامشی ز حبیب و دیار حبیبت — آخر اجازت انپے کاتے گرفتہٴ
اینجا صداع راسر مخمور مے خرد — تو سر ز درد نیم خمارے گرفتہٴ

بو از شمیم زلف نظیری نبردہٴ
گر بر فراش عیش قرارے گرفتہٴ

غم لبسزا دادہٴ دل بنوا کردہٴ — از تو پذیر فتہ ایم ہرچہ عطا کردہٴ
جز گل و برگ رضا حاصل تسلیم نیست — ہیچ ستم کنندہٴ قطع جفا کردہٴ
نوبت شادی دیم بندگی نا رفت — شہرہ بداغ تو ایم گرچہ رہا کردہٴ
جفت بلا چون شدیم گریہ بر آن است — ما کہ بلے گفتہ ایم فہم بلا کردہٴ
ہر کہ نوردش کنی مفت نگیرد کسے — ہم تو بہیچم بخر چون تو بہا کردہٴ
عشق تو مستی بخش بے مے و ساغر دہد — بر در میخانہ ام از چہ گدا کردہٴ
ہر کہ جمال تو دید دولت جاوید یافت — سایہٴ زلف سیہ بر ہمہ کردہٴ
ما ز قصور ادب غرق گنہ گشتہ ایم — تو ز غلوئے حیا ستر خطا کردہٴ
غائب و حاضر بما در ہمہ جا بودہٴ — بستہ بتو کردہ ایم روئے بما کردہٴ
گریہ شب رو کنم تنگئ دل چرا — مردمک دیدہ را لعل قبا کردہٴ

قطع مودت نمائے بار نظیری مباش
سایہ گر از آفتاب ہیچ جدا کردہٴ

عشق افسر ز سر جم باشارت بردہ — با سپاہی دل محمود بغارت بردہ
نتوان اندلب عیسے بعد اعجاز گرفت — دل کہ آن چشم بہندس بمہارت بردہ
خواجہ در کعبہٴ رندان نظر باز طلاف — کہ گدا نام شہ اینجا بحقارت بردہ
عشق را فائدہ در کوئے زیانکار الست — ہر کہ زین کوئے سفر کردہ خسارت بردہ
عشق در سینہ و طاعت بجز اکردہ بدل — گنج در خانہ و دانگے بتجارت بردہ

بسکہ نگریستہ ام در جگرم گرمی نیست گریۂ ام از نفس گرم حرارت بُردہ
رو بمحراب گریبان تو نتوانم سود کہ زمن دیدۂ آلودۂ طہارت بُردہ
من بیان ہیچ ندارم کہ سخن گفتن تو از من اندیشہ معنے و عبارت بُردہ
کردہ بر من در افسانۂ بے ساماں باز قفل خاموشی و مفتاح بصارت بُردہ
اے خوشا عاقبتِ کار نظیری در عشق
درد فا مردہ و جاناں بزیارت بُردہ

آنی کہ بجاں نازِ ترا خور کشیدہ خورشید بچشم از رُخ تو نور کشیدہ
گیسوئے تو ببریدہ کمند از دم افعی مژگان تو نیش از تن زنبور کشیدہ
آں رخ کہ خویش مجلا از زلفِ نا گوش گوئی عرق از عنبرِ کافور کشیدہ
از معنی فہم دہنِ تنگِ تو ادراک یک نکتہ بیاں کردہ سخن دور کشیدہ
بے دُردِ تراشیرۂ جاں ساختہ صد بار خمار کہ صد شیرۂ انگور کشیدہ
کوئے تو کنون [illegible] کہ منتظر است در [illegible] کہ موسیٰ قدم از طور کشیدہ
مخمورِ مزد لجوئی آں چشم سیہ [illegible] مژگان تو بر گردِ نگہ سور کشیدہ
بسیار شدا ندوہ و عنا کے بود آخر بینم بصبح ایں شب دیجور کشیدہ
ایوب مگر چارۂ [illegible] خور [illegible] [illegible] کہ از [illegible] [illegible] ناسور کشیدہ
آسودہ جز از گوشۂ و یرانہ نگردد دیوانہ کہ آ [illegible] [illegible] معمور کشیدہ
افغان کہ بمنزل نرساند [illegible] [illegible] [illegible] کہ دو [illegible] [illegible] کرم [illegible] کشیدہ
دل خستن و [illegible] نظیری [illegible] د [illegible]
رنجور نفس از دل رنجور کشیدہ

از خوئے [illegible] و سرگشت کس ایمن خوشنود نہ صد بار رنجیدی ز ما [illegible] گناہے [illegible]
عاشق منافق میشود در غمزہ غمز زتو صد فتنہ انگیزی دمے نصدت زبان سودنہ
[illegible] تماشائے عشقت جگرہا سوختہ از بخشش سودائے تو [illegible] جز [illegible] دود نہ
نے قہر جنگے نہ ملائے مہر و لطفے در جفا آخر امیدا لم گرچہ ام مقبول نہ مردود نہ
اندیشۂ پنہاں تو سرمایۂ سودائے ماست صد جاں اگر نقصاں شود در راہ تو [illegible]
[illegible] نکتہ [illegible] [illegible] مدنا اثر مے شود حسن ترا رود ر بہی دردِ مرا بہبود

عیش ضعیف تلخ ما یا رب نصیب کس مباد — در مجلس ما چاشنی در مجمر ما عود نه
با مصلحتان در وجد ما از نقل بر جا مانده‌ایم — ما کاهلان را جنبشی از نغمهٔ داود نه
در افتراق حال ما صد کوکب منحوس هست — در اجتماع کار ما یک اختر مسعود نه
گردید قسمت در ازل نایابی و سرگشتگی — یک سالک جوینده را رو جانب مقصود نه

یاد از صبوحی سرخوشان اصحاب مجلس میکشان
هجر نظیری را سبب جز بخت خواب آلود نه

در عهد تو یک سر بگریبان نرسیده — کش چاک دل از سینه بدامان نرسیده
محمود به ربانان سر زلف ایاز است — کاریست محبت که بسامان نرسیده
مجنون نشد آرام پذیر از رخ لیلی — دردیست جدائی که بدرمان نرسیده
هر قطره از چشم ترم سیل جهانیست — جائی رسد این گریه که طوفان نرسیده
دیریست که از نکهت پیراهن یوسف — بوئی بسوی کلبهٔ احزان نرسیده
بس کز رسن زلف گرهگیر تو بندیم — ما را غمی از چاه زنخدان نرسیده
ماتم‌کدهٔ بی چراغی که فروغش — از خانهٔ تاریک بایوان نرسیده
صد بار ز آغاز بانجام رسیدیم — افسانهٔ دردی که بپایان نرسیده

فریاد که طی گشت ره عمر نظیری
این جان الم دیده بجانان نرسیده

کجائی ای گل وصل ترا برنگ و بو پرورده — جهان جمال ترا دیده آرزو کرده
گلی برنگ تو گلچین نچیده از چمنی — هزار مرتبه گلزار [illegible] و رو کرده
هزار چنبر می آورد درمان خمار — به تشنه [illegible] وا است [illegible]
بیان خلق تو [illegible] — [illegible] کرده
لب از حلاوت حرف تو [illegible] — که [illegible] شهد در گلو کرده
چگونه مردمک شب پرست ما بیند — ترا که ذره و خورشید جستجو کرده
ز بلبلان دو غزل رام [illegible] — [illegible] گفتگو کرده
دکان [illegible] که عشق [illegible] — [illegible] و [illegible] کرده
نظیری از [illegible] — [illegible] آیینه [illegible] کرده

نے سنبل تمنا کوئے نہ آتش رخسارهٔ
دل بوئے خامی مید ہد بیداغ آتش پارهٔ

منقار زرین بایدت تا دانہ زین اخگر کنی
کے مرغ این آتش بود ہر مرغ آتش پارهٔ

در نخل تمنا کو نگر صوفی شده باز آمده
در کوئے خود سرگشتۂ در شہر خود آوارهٔ

چون بید مجنون ہر طرف افگندہ از سر طرهٔ
چون دلق سالک ہر کجا افگندہ از بر پارهٔ

مردم گیا انچین مخزن تمنا کوئے آچین بخر
ہم مایۂ بے مایۂ ہم چارۂ بیچارهٔ

خواہم دہد و صد آنقدر جام تے تنباکو ہم
کافتم بطاق ابروئے چون نرگس خمارهٔ

اندر لمتد دود او کز سنبل دلجو بہ است
ہمچو کلیم افتاده ام اندر دم سحارهٔ

موسی بقوم خویشتن روح ید بیضا نمود
با حور سیمین ساعدے کرد از مہ نو پارهٔ

ہر جرعۂ مستی دہد رند جحیم آشام را
از جنس آچین کشتۂ و ز قسم ہندی کارهٔ

ساغر نظیری کم بکش زین خشک ہر دم مے بکش
گشت موم از وِ ندا آبے کے لب لعل از و شد خارهٔ

در شہر و کوہ تگا ہها بہر تماشا کردهٔ
تا خلق را غافل کنی صد فتنہ برپا کردهٔ

وسواسیان عقل را در قید شرع افگندهٔ
سودائیان عشق را سر گرم سودا کردهٔ

روز قیامت ہم عجب گر کام مشتاقان دہی
تو کز فریب وعدهٔ دلہا شکیبا کردهٔ

زلف یار خواص و خدم روئے گرفتارش حشم
عرض تجمل دیدهٔ آہنگ غوغا کردهٔ

در خلوت و عزلت ز تو غائب نمیگردد کسے
صد عابد مستور را در شہر رسوا کردهٔ

نے بارد محرم را گذر نے صبر راحت را مقر
آخر درین ویرانہ دل مہاجسان جا کردهٔ

ترسم کہ در روز جزا گیرند خلقے دامنت
با دیگران بارے من جورے کہ با ما کردهٔ

اے عشق کآغاز از تو شد آخر سرانجامے بده
تحریک شوقے دادهٔ کارے تقاضا کردهٔ

ہر عشوه بیخوابی بده بیش نظیری نسیہ نیست
امروز نقدی در نظر گر وعده فردا کردهٔ

دلے دارم از و دلہا شکستہ
دلے از ہر صدائے پا شکستہ

تنے دارم ز طوفان حوادث
چو کشتی در تہ دریا شکستہ

ندهنا بال کہ بر آتش نہندم
چو عودم سر بسر اعضا شکستہ

بر اصلاحم فلک را دسترس نیست
درختم شاخ از بالا شکستہ

کسے زاں نشنود دادم بدین بام | که سقف گنبد مینا شکسته
اجل از غم نمی سازد خلاصم | بمرگم آشنا غمزهٔ ناشناسته
شب دنیا سیاه از دست درازیست | چو پر طاؤس قدر پاشکسته
چنین سرمست و خورم کوه زانست | که بنفشه لاله رخسار اشکسته
ز بس کز شادی امروز ترسم | دلم از عشرت فردا شکسته
جهان در کار هر کس دید نقصے | فضول نفس بر هر دانه شکسته
کمان ابروے این زال رعنا | بجادوئے ید بیضا شکسته

ز بس از غصه می‌نرسد نظیری
سبایے را بہنگ غوغا شکسته

دل بریں تا خوش آشیانه منه | چشم بر شفقت زمانه منه
ناگهاں میزنند طبل رحیل | رخت خود جز بر آستانه منه
تا کفے و شاهدے باشد | پائے بر آستان خانه منه
بدره تا دست درمیاں دارد | باده و چنگ بر کرانه منه
مے و معشوقه شبانه خوش است | نان و چیر آئینه شبانه منه
مرغ دل را از قفس آزاد | بر در خانه آب و دانه منه
گوش بر نغمهٔ غزلے نه | چشم بر جام عذر مغانه منه
دیر بازو د میرسد روزی | بر جہاں قحط حب و دانه منه
هرچه دستت دهد نکوئی کن | عذر بیدا مکن بہانه منه
اثر زندگی بگور فرست | از پے مردگے نشانه منه
عشق همراه تست مے نازد | پائے در راه جز یگانه منه

با نظیری نشیں و وعظ شنو
گوش بر هرزه و فسانه منه

تو بر سر گو دکاں نهاده | ما بر کف دست جاں نهاده
پس سنگ گراں به پیچ جانها | در سینه ابرواں نهاده
یک سود نمود زیر زلفت | در هر شکنے زباں نهاده

در فتنهٔ تو خنده رخنه کرده / ما جان بقصور آن نهاده
لب داده بمشتری شکر چشش / بس نرخ شکر گران نهاده
ما پست گرفته نرخ نازت / تو پای بر آسمان نهاده
بگرفته دمی چو خاره در بر / بس پشت به پرنیان نهاده
شب ناشده بسته دکان را / سنگی بکلید آن نهاده
شهری پی یک نظر بیامد / زر بر کف پاسبان نهاده
وز شوق تو جان در آستینها / رخ خلق بر آستان نهاده
بس خاک ز بیم تو نظیری / برداشته بر دهان نهاده

پرده بردار و صلای می بشیخ و شاب ده / صومعه داران عارف را شراب ناب ده
آخر ای ابر کرم پروردهٔ فیض توایم / دود از ما تشنگان برخاست ما را آب ده
از ادب حرفی رقم آموز کار ما نکرد / دفتری از حسن خود داری بما یکباب ده
این دل افگنده را یکبار بردار از زمین / گر نه داغ مهر تو مانند بر و برتاب ده
تیرم از خونریزی زلفت که گیرد دامنت / خون دلها از شکنجش میچکد کم تاب ده
خواهش از سر رفت با ما هر که هم زانو نشست / تاب بیداری نداری تن بجای خواب ده
ده که از طوفان عشقت برق دل را آب برد / من نگفتم سر بجویم این همه سیلاب ده
از حرارت هر شبم ضعف دل افزون میشود / یک صبا جام از لب خود شربت عناب ده
از شگاف دل بچشم حال نظیری بیندت / روی بر محراب داری پشت بر اصحاب ده

تا شوی هم انس آگاهی طاق خواب ده / ترک بالین حریر و بستر سنجاب ده
نقش هر چند از بتان آید بدیده از دل بشوی / سر بصورت خانهٔ نام و نسب سیلاب ده
ساقی ار نوشی بگوید زهد و تقوی کن نثار / مطرب ار دستی برآرد جبه و جلباب ده
بادشه رندست عارف جامهٔ هستی بپوش / جبهٔ سالوس و تسبیح ریا بر تاب ده
دردمندان را علاجی زان نظر دریوزه کن / مستحقان راز کانی زان دو لعل ناب ده
[illegible] / خار و خاره را خواص قاقم و سنجاب ده

توسنِ طبع و هوا سر داده میرانی کجا — دور از مقصد شدی آخر عنانِ تاب ده
از سبب چشمان هندی آب در چشمت نماند — آب ریزان میشود در ریز و چشمے آب ده
ره خطرناک است و منزل دور و رهزن در کمین
روز بیگه شد **نظیری** ترک این اسباب ده

بست این از روئے رعنائی بجولان آمده — کرده در هر کس نظر بر خویش نازان آمده
در صفا چون صبحدم در تازه روئے چون بهار — صد گلستان سنبل و گل در گریبان آمده
دمبدم میگردد از نظاره عالم محو تر — چشم قربانیست بر دیدار حیران آمده
دوستان آمیخته اند در خروش گریه ام — من خودم در آتش گرم خویش پنهان آمده
خلق در نظاره حور اند تا وفاتِ خویش — روزگارِ ما ز سر تا پا پریشان آمده
همچو ابر از گوشهٔ عدم ز سر بیرون شده — همچو کوه از چشمها سیلم بدامان آمده
شوئے جور از داد بخشش باز میگردانم — لیکن در بر نیم بی دیش بعد نسیان آمده
او شستم بی مز و منت صنعتم بی پرده قد — کار خویشم از زبان بر خویش نادان آمده
شکر لله شد **نظیری** یار در غربت دوچار
زین سفر نازم که سود است آنچه نقصان آمده

در بندِ تو زنجیر گرفتار شکسته — زندان شده صد رخنه و دیوار شکسته
زین پیش شکرخنده ملاوت نفروشند — طوطیم ز شکر سرِ منقار شکسته
از بسکه عنان پیچد از آن چهره نگاهم — خار مژه در دیدهٔ خونبار شکسته
صد قافلهٔ ناز گشوده بدلم بار — سودائے تو از رونق بازار شکسته
بیرون کنم از تن بسر ناخن غیرت — این خار که در سینه افکار شکسته
نی جامه تنم پاره و لی سینه کنم چاک — دیریست دل و دستم ازین کار شکسته
دانسته ز بیچارگی چاره گرانم — بیهوده طبیبان دل بیمار شکسته
پیمانهٔ پیمانِ تو از پند ستمگران — اندک شده پیوسته و بسیار شکسته
پیمانِ تو چاشنی عجبی نیست **نظیری**
خوش باش که عهد از طرفِ یار شکسته

فکرت و غم را بجان مردم تا شاد ده — ما بتو شادیم ما را خاطرِ آزاد ده

هر کرا جانان کُشد ماتم نمیدارد کسے / دوستان کشتهٔ خود را مبارک باد ده
دور از آن دور مرده ام کے میکند خاکم قبول / در نسیم آتش زن و خاکستر و بر باد ده
شور و غوغا بیش شد از بند زنجیر اے پدر / ترک غمخواری این مجنون مادرزاد ده
بر نمے تابد دل ما عشق میفرما بدم / کز ده و ویران خراج کشور آباد ده
عاجزانیم از دیار خود بناموس آمده / عجز ما بشنو نمے گویم ما را داد ده

یار مے آید نظیری زندگی از بهر چیست
دیدهٔ مکشا بمردم جانفشانی یاد ده

ردیف الیاء

در هیچ مقامم نگذارد بدر رنگے / از بوئے بُتوئے بَرد از رنگ برنگے
بالا تر ازین طور تجلی قدمے چند / دارد ارنی گوئے دگر هر سر سنگے
شوق تو زنان را بسر کوئے برآورد / بے معجز و بے کفش نه شرمے و نه ننگے
یوسف صفتان داد بزندان تو آرند / دستار بچنگے و سر طره بچنگے
صد جنگ زایمان وارد از عشوه فریبے / صد ورع ز قرآن وارد از غمزه خدنگے
لب خبرگی میکند از بیش ره آید / ابروئے کشیدی ز لبش کوچه تنگے
زان لطف و غنا بے نکشیدیم که هرگز / آلوده نکردیم لب از شهد و شرنگے

یک رنگ صفت با همه کس زیست نظیری
نے حیلهٔ روباهی و نے خوئے پلنگے

دگر خدا بردا اے دل سرکجی داری / که یکدو روز فند آتش بزه بپا داری
درین دیار بچشم غریب مے آئی / نه آن دلے تو ولا رنگ آشنا داری
چو شمع گر بطلبت دیده ام غبار گرفت / اگر تو از پئے این و بیع تو تنها داری
چو مس در آتش صد امتحان گداخته ام / بجستن تو که جنسے چو کیمیا داری
نشاط هر گذرد و خوشش دلی هر شے / برائے یک نظرم در بدر چرا داری
صفیر نالهٔ جانسوز از آشیان نشست / بشاخ گل همه مرغان خوش نوا داری
بصید ... نظیری کمین فرصت کن / که دام در گذر خانهٔ هما داری

خلوتے خواہم و سودائے سر زلف کسے   دم گرمے کہ چراغے بفروزد ز خسے
از گلم خار بدل میخلد افسوس کہ نیست   بہرِ دو بالے کہ گر بزم بشگافد قفسے
شعلہ از فہر ہمہ بال و پر پروانہ نکرد   آنچہ از لطف کند شہد ببال مگسے
غم و اندیشہ مرا زود در آورد از پائے   پائے بر جا نتوان زیں می طلبد عشق کسے
بس تنک حوصلہ ام دست دلے میخواہم   کہ بگیرم بفغاں دامن فریاد رسے
محملے نگذرد از بادیۂ ما ورنہ   ہمہ در وجد و سماعیم بہ بانگِ جرسے
لاف سربازی ما با تو نظیری غلط است
چوں تو بر چہرہ نداریم غبار فرسے

نیست با منت طرۂ گلبن طرازم حاجتے   عشق اگر خواہد برو بر سفالے جنتے
غنچہ ام گل در گلو دارد بہارم تازہ روست   خندۂ کافیست با غم راز صبح رحمتے
مشتری کور دکن و دلال کور پا فگن   جنس اگر خوبست خواہد کرد پیدا قیمتے
کار مارا ایں چنیں نا پختہ کے خواہد گذاشت   عشق اگر مرد است با او ہست نشۂ غیرتے
بر سر کوئے تری خود ما تماشا کنم   گر قدم بر تر نہد از پایۂ خود ہمتے
نغمہ سنجیدہ مبگو بند ایں را نالہ نیست   نے نشان درد دارد نے خراش رقتے
تو کنم از تحفۂ مصرش نظیری آشنی
گر بیارد بر لقا ہم باد دستِ رغبتے

درک ہر را از کجا زاں محجبی زادہ کنی   گر نہ آئینہ چو آئینۂ او سادہ کنی
زیب مشاطہ صفائی ندہد آں بہتر   کہ قناعت بہماں حسن خداداد کنی
چوں صبا متکلف طرف چمن شو نشاید   خوردۂ حاصل ازاں غنچۂ نکشادہ کنی
چوں ارادت بکف کس سپر است عناں   کوش تا ہمرہی مردم آزادہ کنی
زادے از صومعہ بردار کہ در رہ مغاں   رہنِ یک کاسہ مے خرقہ و سجادہ کنی
نفع و ضر ہمہ در پردۂ غیب است چرا   تکیہ بر وایۂ از بینش فرستادہ کنی
اے سوارے کہ چنیں بست لقضا بیتازی   گنہے نیست اگر رحم بر افتادہ کنی
ہیچ غم ہمہ تن مایۂ دیدار شود   گر نسے نزد خودم تا سحر استادہ کنی
سبزہ پہلوئے دمید است نظیری وقت است   با حریفانِ سمن بو لقدح بادہ کنی

وقت آں آمد که خرگه با گلِ سوری زنی
لعبتِ چینی گزینی جامِ فغفوری زنی

چهره از لعلِ قبا بانِ بدخشانی کنی
باده با فیروزه خطانِ نشاپوری زنی

دستها در گردنِ چون رطلِ مینائی کنی
بوسها بر ساعدِ چون شمعِ کافوری زنی

ساز و برگ بوس و آغوش و کنارت داده اند
پیش ازین چون نے مبایدم از دوری زنی

عمر شیرین موج بر آبست باید چون حباب
قرعه بر نامِ شرابِ تلخِ انگوری زنی

بلبل و گل پرده از ساز و نوا برداشتند
زشت باشد گر تو خواهی لافِ مستوری زنی

بے کلاه و کفش میر قصند مستان در چمن
تو نمیخواهی که گل بر سرِ مغروری زنی

بلبلا نرگس دو بینی میکند وقتست وقت
بر سرِ کرسی بر آئی بانگِ منصوری زنی

باده آخر شد صبوحی را نظیری ساز ده
ورنه فردا حرف تنوانی زِ مخموری زنی

کے سر غنچه او از هر بیاں بیابی
گر محو ذوق گردی خود سر آں بیابی

گر چشمهٔ حیاتش نوش از بیاں فشاند
صد سلسبیل و کوثر هر سو رواں بیابی

نتوانش کشیدن رخش سپهر اگر چه
باریکتر ز موئش موئے میاں بیابی

چنداں ملاحتِ او بر دیده ام نمک ریخت
گر اشک گرم مونے در مغز جاں بیابی

گر نرگسِ خوشِ آتش چشمم از جهاں بپوشد
نه باغباں نه بلبل نه بوستاں بیابی

تا نوش خندهٔ او دامن ز عنبرم چید
از عیش تلخ زهرم در استخواں بیابی

چندیں کتاب و مصحف فهرست باب عشقست
دیگر ورق نخوانی گر داستاں بیابی

باز از تعین تو در پرده نمے نماید
خود را نهاں نمائی او را عیاں بیابی

عمرے خدا پرستی کردی ز خود پرستی
شاید مے پرستی از خود اماں بیابی

تمثیلِ عشق و عاشق بحر و غریق بحر است
تا تو نیاز عشقی از خود نشاں بیابی

گر عار فی نظیری پیشانی سبو بین
کاسرار لوح و کرسی بے ترجماں بیابی

بموئے بسته صبر و نغمه سازاست پنداری
دلم از پیچ میپر نجد دل یار است پندا[ری]

سحر ز لب نسیمے نظم آشفته میگردد
بخود را ئی سرِ زلفین دلدار است پندا[ری]

[illegible] سود [illegible] نگارم راستی بود
[illegible] دارم که پنهاں او یار است پند[اری]

...وشم تا قدح برمن درے از غیب نکشاید | کلید روزیم در دست خمار است پنداری
...نا نم برسر زلف صنم سر رشتہ محکم کند | کہ رگہائے تنم پیوند زنار است پنداری
...وئے طعن مردم را ہدف گشتم کہ دامانم | زسنگ کودکاں دامانِ کہسار است پنداری
...لک را دیدہا بر ہم مے آید شب از کیعم | چناں ہشیار میخواہد کہ بیدار است پنداری
...م خونخوار نوعے در قفائے جانم افتادہ | کہ او را از جہاں با من ہمیں کار است پنداری

نظیری بو العجب شیرین و نازک نکتہ مے آری
ترا شکر بجز من گل بخروار است پنداری

...ند آخر روز برنائی و میل دل ہماں باقی | بلا گردید ضعف پیری و طغیان مشتاقی
...بیباکی در رندی منفعل بودم چہ دانستم | کہ وربہ پیری کشد کارم بیابوسی و زرافی
...قیہاں نبا ید عادل تو پسندم پیلاح آنست | کہ در باقی کنم من بعد حرف بنا بدوساقی
...بالطاف خداوندی امید واثقے دارم | فراموشم نمیگردد بشارتہائے مشتاقی
...ازش کن کزاں لبہائے شیریں تلخ نافع تر | حیاتِ خضر یا بم گر دہی زہرم بتریاقی
...مال بوستاں بیدم بہجت و کار من ماند | بنفشہ در سیہ کاری و گل در سادہ اوراقی

نظیری دالہ صورت و سخن چندیں مکن خاطر
کہ ماند قصہ را برجائے نازک داستاں باقی

...ہ عشق کا کلت بر سینہ سازم سنبلے | گاہ سوزم بر ہوائے عارضت بر سر گلے
...و نہست ایام گلشن رایگاں نتواں نشست | دیدنِ گل منع اگر باشند نوائے بلبلے
...ل کہ آنسو بے ندارد حیست کار خ بہوا | ہر کہ سودائے ندارد حیست کاس بے ملے
...ز نشاطِ غم کشتی مے برکنار آرد مگر | ورنہ از تند بیر نتواں بست دریا را پلے
...بض صبحم گر فضا گردد صبوحی کے شود | چار قل خوانم تمامِ شب بعشق قلقلے
...افہ چیں کہ شبنم گشت و ناف گل لعل | تا برود و شنم معطر شد بمشکیں کاکلے
...ندہ آں تاب کمبود خم با زوشوم | ہمچو نسرخ سنبلے پیچیدہ بر شاخ گلے
...عیہ د زمزم ز نخد انِ خوش بندانتم | دیدہ شند تنخ نہ کشمیر و چاہ بابلے

فیض از ساقی **نظیری** جو دنے از سامری
خاکپائے جبرئیلت ہست گرد دلدلے

گر برون از برقع آن زلف پریشاں آمدے — کار ہائے بے سر و ساماں بساماں آمدے
از جمال خود اگر دادی بعالم ذرّۂ — قسمت ہر مور مقدار سلیماں آمدے
گر حجاب کعبہ و دیر از میاں برداشتے — ہر مسلماں گبر و ہر گبرے مسلماں آمدے
بودی ار برقدر سوز آتش پرستاں را جزا — بال ہر پروانہ شمع شبستاں آمدے
گر نبودے پیر کنعاں بوئے پیراہن شناس — کور ماندے در پئش گرد و ستم عریاں آمدے
بر مشام آشنا آید شمیم آشنا — بوئے احمد از یمن زاں بوئے ایماں آمدے
ہر غم او کامدے در سینۂ تنگم فرود — جان محبوس مرا یوسف بزنداں آمدے
دہ کہ در گلشن خمش دارند مرغے را کہ او — گر بگفتے در قفس بودے بافغاں آمدے

رخصت ار بودے کز بے پردہ تر گویم سخن
چوں **نظیری** ہر دو عالم مست عرفاں آمدے

ترا گفتم ز صبح وصل مہر افروز تر باشی — نہ گز داغ و درد دوستاں جانسوز تر باشی
بسعیت چوں گماں میخواستم در کشتنم روزے — چہ دانستم کہ از تیر قضا دلدوز تر باشی
من از شغل تو سرگرداں شدم در ابجد دانش — تو در علم نظر ہر دم نکات آموز تر باشی
مثال مادر پیر بستان زمستان و بہار آمد — کہ چندانی کہ من بہ روز تو بہروز تر باشی
نہ گردونی کہ با عمر قرابت کشتنگی داری — چرا ہر چند زاری بشنوی کیں توز تر باشی
تواضع جو کہ میباید غرور و سرکشی حرارت — ز جمشید از سخن دلہی فیروز تر باشی

نظیری تا بہار وصل گل افشاں شود باید
زلیناں درد ہجراں نشاط اندوز تر باشی

گر حسن و جمال تو طلبگار نبودے — در خانقہ و بتکدہ بازار نبودے
گر نرگس مست تو نکردے جدل آغاز — تا گردش او بودے ہشیار نبودے
بے پردہ توانستے اگر روئے نمودن — در کعبہ حجاب در و دیوار نبودے
از ذات تنہا دی بدل ایں بار امانت — گر حسن تو از عشق گرانبار نبودے
میزان نود در من خود رست وگرنہ — حسن تو بہ ایں قیمت و مقدار نبودے
گر غیرت تو پردہ جہندار بہشتی — یکدل شدہ محروم ز دیدار نبودے
[illegible] نکہت — در نہ ہمہ گلزار بودے و یک خار نبودے

اے کاش نیامیختی ایں رنگ محبت | تا اینهمه نیرنگ تو درکار نبودے
آسان زعتاب تو توانست رهیدن | گر جان بکمند تو گرفتار نبودے
آن تاب و توان رفت که بر باد رخ تو | دشوار شدے کارم و دشوار نبودے

میرست ازیں حلقهٔ زنار **نظیری**
گر معنئ تسلیم بزنار نبودے

غیر از تو نگنجد بسرائے که تو باشی | جز تو همه محو ند بجائیکه تو باشی
شاهان جهان روئے نمائے تو ندارند | نرخ تو که داند به بهائیکه تو باشی
خورشید نخواهم که در آید بتجلیت | تا ذرّه نپرّد بهوائے که تو باشی
گردیں رودم در سر و کار تو نگردم | الا که بپرستار خدائے که تو باشی
در عشق حسد نیست مگر برد و متقدم | آنجا که نه من باشم و جائیکه تو باشی
آرام ربایند بکمیں گاه ز صیاد | وحشی روشے رام نمائیکه تو باشی

شاید که برآرد گل صد برگ **نظیری**
دستان زن هر شاخ گیائیکه تو باشی

چند ما را بمدارا و فسوں بند کنی | تا کے ایں رشته شود پاره و پیوند کنی
نگه بیهده بر دامن مژگان دوزی | خندهٔ ساخته بر گوشهٔ لب بند کنی
ایں شکر پاره فروشان همه عیارانند | بر تو حیف است که دل در گرد قند کنی
گر پئی همنفسی با ادب آموزان کن | برخوری چوں طلب از نخل برومند کنی
طبع نادان سبک رنگپذیری زنهار | وزن خود راست بمیزان خردمند کنی
پند من بشنو و بر چهره فشاں گریهٔ تلخ | کین نه زهریست که تحسین شکرخند کنی
خجل از کردهٔ خود تا نشوی مے باید | حلم را بر غضب و خشم خداوند کنی
بهتر از صحبت ارباب خرد نگزینی | ترک هم بزمئے بدنور و شرچند کنی

گنج بے رنج **نظیری** چه بود میدانی
ننشینی و دل از وسوسه خرسند کنی

بس در وفا تامل و تاخیر میکنی | تا میکنی بوعده وفا دیر میکنی
تحریش طبیعی تو و بیداد خوئے تست | با خلق صلح از سر تدبیر میکنی
خود ظلم کرده از داد ما غبن میکنی | دل مفت برده دعوے توفیر میکنی

مارا حدیثِ چون و چرا از حساب نیست
در ملک خود تصور تدبیر میکنی

گر بر جمالِ بتکدهٔ ما نظر کنی
لبیک میفرستی و تکبیر میکنی

بر عشرتِ گذشته تاسف چه میخوری
خوابے بخوابت آمده تعبیر میکنی

گر قاصر از تصور اوئی عجب مدان
نقشے که نیست باب تو تصویر میکنی

از زلف او نمیرهی ار صد هزار سال
شید بز میدوانی و شبگیر میکنی

جز یک لحد مقام نظیری بجم نماند
بیحاجت این خرابه چه تعمیر میکنی

چمن قربانگه دنیائے خونخوار است پنداری
در لغ گل که شاخ گلبنش دار است پنداری

سحر میگفت با پروانه بلبل حال و مینالید
که گل نندزود آخر شعله خار است پنداری

بسرعت آنچنان سودائے گلستان میشود آخر
که اطفالِ چمن را گل ببازار است پنداری

گل و نرگس ز بستان سر سحر مخمور می خیزند
کلید باغبان در دست خمار است پنداری

چنانم میگزد اکنون تماشائے چمن کردن
که هر گل غنچه بر گلبن سر مار است پنداری

نظر مے بندم از گلزار و نقشِ یار می بینم
بچشمم هر که غیر از یار اغیار است پنداری

ندارد وزن کالائے دو عالم نزد سودایم
سرے دارم که یوسف را خریدار است پنداری

کدامے نغمه کز رگهائے جانم بر نمے خیزد
همیشه مطرب را زخمه بر تار است پنداری

نظیری [illegible] که حسن افسانه گونه کرد
سخن بر [illegible] لبیار است پنداری

در لغ در چنین فصلے حریفِ بار بایستے
میانِ بلبلانم جائے در گلزار بایستے

[illegible] ز ایوان و قصه افرقتن جمعیتم [illegible]
ره آمد شدم سوئے من دیوار بایستے

بسعی دیدهٔ شب زنده دارم [illegible]
بجائے دیدهٔ من بخت من بیدار بایستے

چنین دستے که بر ساقی و ساغر [illegible]
[illegible] دامن که بساد بایستے

ز هر آنکه در پائے [illegible] روان بزم
مرا چون غنچه گل مشت بر دستار بایستے

سرم دستار از مخموری مے بر [illegible]
[illegible] سر و دستار در خمار بایستے

بهر کس مے نشینم نشترے در آستین دارد
بے آسودنم یک یار بے آزار بایستے

[illegible]
نوائے عشق را منقار موسیقار بایستے

همه کس لاف در خلوت نظیری میتواند زد
ترا این خود فروشی بر سر بازار بایستی

برد ما غم و دیده شیدائی — خردم را نمانده گنجائی
از جگر دود میرود بسرم — شعله ام خشک مغز و سودائی
شور عشقم دریده پرده عقل — سر برآورده ام برسوائی
نتوان شهر را بطوفان داد — میشوم همچو سیل صحرائی
عشوه کرده اند در کارم — خانمان میدهم بیغمائی
گاه دستم کنند گهی دامان — کشتنی [illegible] از شناسائی
عشق همراه خویشتن ما آرد — سازگاری و [illegible] پیرائی
صد سلامم بدست افشاندن — صد نوا به مجلس آرائی
همچو گل میگذارم از رفت — چند نازک دلی و رعنائی
منصب آفتاب میگیرم — سده بوسی و جبهه فرسائی
[illegible] نظیری [illegible]
نیست نور [illegible]

چو لعبتان خیال اند آدمی و پری — باختیار مشعبد کنند جلوه گری
درست اگر نگری سیمیا و نیرنگ است — نشاط مجلس ناهید و فتنه قمری
ثبات عهد پدید است چند خواهد داشت — گلی که در چمن غنچه کرد پرده دری
زعمر خوش نشود شیرین تری دنی چکنم — [illegible] خرد مسند دل برگذری
درین سرا چه مزاج زمانه گیرد عقل — [illegible] مقصد [illegible] سفری
دروغ از [illegible] — ز کوچهای خرابی دگر [illegible]
تغیر هستی حق روی در فنا دارد — [illegible] جهان [illegible]
ظفر نبود بکوشیدن [illegible] — [illegible]
چو کودکی ز دبستان بشوق می ترسم — [illegible]
[illegible] — [illegible]
باعتبار و کواکب [illegible] نظیری — [illegible]

بتو نیائے رہم خوں ز چشم تر چیدی
جراحت از دل ہجراں خلیدہ بر چیدی

حدیثِ خوش نمکت اے معانی صحبت نیست
کہ درد از دل و آزارم از جگر چیدی

من از فراقِ تو مردم ترا چہ حاصل شد
بغیر ازیں کہ گلِ شہرت از سفر چیدی

ہمیشہ جلوہ ترا از رقیب بے روشے
کدام میوہ ازاں نخل بارور چیدی

زلغۂ گوئی ہم صحبتاں دلت نگرفت
اگرچہ بال مگس دایم از شکر چیدی

صبا ز گلشنم آزادہ حال مبگذرد
چو شاخ گل بر گلم داغ نیشتر چیدی

بدست غارت تو آں درختِ عریانم
کہ از مقام خوشش کندی و ثمر چیدی

بہیچ صورتِ آسودگی نمے بینم
زبسکہ مشعلہ بر روئے بکدگر چیدی

بما دو گونہ نیلوفری فتادہ چو تو
برخ بنفشۂ شام و گل سحر چیدی

نشد کہ طعمۂ زاغے دہی ہما بم را
اگرچہ بر پرِ دولت ز بال و پر چیدی

ز گریۂ سحری یافتی نظیری فیض
گلِ مراد باقبال چشم تر چیدی

دریغ از صف رنداں بزل نباخت یکے
دو کون را بیکے داد و در نباخت یکے

ہزار تیغ درین شہد جزا بر خاست
ندید عشق کہ مردانہ سرفراخت یکے

کسے بمعرکۂ عشق کامیاب نشد
ظفر دو اسپہ مدد شد و لے نتاخت یکے

بنے بجستن اجزائے کیمیا گشتند
ز صد ہزار کس اکسیر در نساخت یکے

دلیل و حجت حق دیگر است و حق دیگر
طریق جہل ہزار و رہ شناخت یکے

دو کون ما نچہ دادند و ہیچکس نشناخت
جہانیاں ہمہ بردند و در نباخت یکے

درست و خوردۂ ایں کارخانہ مغشوشست
نخورد داروے سابک اگر گداخت یکے

نوائے عشق بسا زو صریر والحاں نیست
ہزار بردہ شد آہنگ کے نواخت یکے

مقررے چو نظیری پاکباز نخاست
کہ بیش و کم بہم آوردہ و او ساخت یکے

بیک رہ کم این حجرۂ فنا کی نگرفتی
ترکِ صنم و دیر مغا کی نگرفتی

دیو و ملک از عربدہ نا کی تو جستند
در شکوۂ عنایان دل شا کی نگرفتی

در کوچۂ وحدت کہ شہود ید امست
حظ نظرا ز وسوسنا کی نگرفتی

آخر به بری زاول اگر پاک ببازی — در باختی ار مهره بپا کی نگرفتی
در عهد دولت میل بشوخی و هوا داشت — راحت چو مئے از نشاء تا کی نگرفتی
چون گل بنسیمے دل شوریده شود چاک — هرچند کمی چون غنچه بجا کی نگرفتی
بر چرخ نسودی چو قمر گوشهٔ نعلین — زنار مسیحا بشرا کی نگرفتی
مردیم که در چشمه تو گیریم بهلئے — چون زندگی اما بهلا کی نگرفتی

حال تو نشد رتبهٔ معراج نظیری
گر بطن سمک را بسما کی نگرفتی

کمند عشوه کشادی و فتنه سر دادی — هزار عربده را سر به بیخبر دادی
[illegible]وان و روح بجو دانس داده را چو نسیم — زحجره راندی و تن در قفائے در دادی
بدوری تو دل و صبر ما نمے ارزند — مرا بدست رفیقان بے جگر دادی
بفهم و خاطر زیرک ظفر میسر نیست — بکار پر خطر اسباب مختصر دادی
جهان بسر نرود دود و مضطرب نشوم — که ره چو شعله خارم به نیشتر دادی
زتلخی تو کنم شکوه تا ندانند کس — که زهر در قدحم کردی و شکر دادی
مرا که درد صبوح دمے تباه نساخت — سرشک نیم شب و ناله سحر دادی
اگرچه قیمت پروانگی وصلم نیست — وظیفه غم و ادرار چشم تر دادی
هزار ذره ام از مهر تست زنارے — چو کوه هم ارچه ز سر تا بپا کمر دادی
سنو ز دعوت حلوائے بوسه راست — ز خط و لب نمک و تره ماحضر دادی

بایں جمال نظیری کسے حدیث نگفت
قمر ز عقرب و یوسف ز چاه بر دادی

[illegible]و دارد عصمت کردار ز تنگ شرابی — عشقم نگاه دارد از مستی و خرابی
[illegible]ے کشش مغان را شه مذ من اینست ناکے — موئے سفید سازم از آب مے خضابی
[illegible]بک عنانم کے مشو منقبد — دستم بر عشق آورد ز جام از گرانی
[illegible]ارگی و مستی زاں روے پیشه کردم — تا روز به بهارم در حرف بے حجابی
[illegible]ز پیشه بر سر خم میجوش دار حواسم — در از نرو اے فکرم خور بسکه [illegible]
[illegible]ر به تو در دو نم عکس افگند به بیروں — هر ذره ز خاکم خیزد [illegible]

مورم ولیک دارم قصد شکار عنقا — کنجشک بستہ بالم اما کنم عقابی
ساماں عمر خواہد پیش کسے نیاید — بخشی باین تغافل کارے باین شتابی
قادر نشد نظیری بر شاخ وصل دستم
کز باغ بخت چینم گلہائے انتخابی

نہ گلم کفاف رنگے نہ گلم پسند بوئے — سر و برگ خود ندارم ز خیال رود موئے
بتصورِ جمالش ز ہزار فکر رستم — دلِ جمع من پریشاں نشود ہیچ سوئے
شدہ با بداں مصاحب چہ فسوں کنم ندانم — کہ بطبع دیو مردم نشدہ فرشتہ خوئے
غمِ دل چگونہ پوشم کہ لباس صبر و طاقت — ز ہم آنچناں دریدم کہ نمی‌شود رفوئے
نفحاتِ زلفِ جاناں چہ بلا مسلسل آمد — کہ نفس ز ہم گسست و نگسست گفتگوئے
سگِ خانہ زاد عشقم بجفا نمی‌گریزم — نہ شکاری غریبم کہ جہم بہانہ جوئے
نکند قبولم آتش پس مرگ اگر بسوزند — اگرم ز لوثِ عصیاں ندہند شست و شوئے
شدہ عرصہ از زبوناں ہمہ پر رُوے نبینم — کہ ز صولجانِ مردی بدر آوریم گوئے
حسناتِ دیں پرستاں ہمہ سیئات دانند — مگر آنکہ روز محشر نکنند جستجوئے
سخن ار بدوست باشد بسرم بزن ز دنیا — دل پُر ہزار حسرت بامید باز کوئے
چہ عجب ز دیدۂ من کہ بخونِ دل نگار است — تو کہ بر کنار جوئے نشکستہ سوئے
ز غلوئے اضطرابم ز حجاب بر نیاید
ز صد آرزو نظیری رسم ار بآرزوئے

از کم سخنی و سر بزیری — دادیم بسنگخارہا حریری
گشتیم ز بندگی خداوند — سلطاں شد باز از اسیری
مرغاں چہ نشاط ما بہ بینند — بر گل نکنند خوردہ گیری
ناہید اگر بما نشیند — بہرام نمی‌کند دلیری
ما را کہ غذائے جاں شمیمت — چو سنبلہ کند صبا بشیری
مشکیں نفس از خیال یاریم — گرد رخ گل کند عبیری
بردیم بآخرت ز دنیا — دل گرسنگی و چشم سیری
نہ دیدہ و خواندہ شد فراموش — الا تو ندیدہ در ضمیری

چون شاخ خزان فتاده بودم — شد شوق توام عصائے پیری
هستی ز وجود تو مدم راست — عزّاست بهیچ سلم پذیری
یکبار نظیری خودم خوان
تا شهره شوم به بے نظیری

دم گرم و رخ زرد از که داری — سرت گردم بدل درد از که داری
ز فکر کیست بر خاطر ملالت — رخ آئینہ ات گرد از که داری
کدامی جلوه ترسانیده چشمت — غم جان بیم نادرد از که داری
چه پرسی ماجرائے بزم محفل — امید یاد آورد از که داری
چه فکر از بزم رزمت کرده فارغ — دل جمع و تن فرد از که داری
به تهمت عشق توان بست بر خویش — خدا را گریهٔ سرد از که داری
حریفان کم زنند و پاکباز اند — دغا در بردن نرد از که داری
نبسازی کستاری خبر ده — که تکبیر جوانمرد از که داری
ندارد بخت برگردون نظیری
فغان آسمان گرد از که داری

کجائی گنج پنهانی کجائی — معموری بویرانی کجائی
نه در ظاهر نه در باطن منقید — انیس جان زندانی کجائی
تو نا پیدا و هر چیز است پیدا — فروغ چشم نورانی کجائی
نمیگنجی در الفاظ و عبارت — نوائے معنی وجدانی کجائی
ز تو هر خانه پر وجد و سماع است — همه جائی و در جانی کجائی
غنیمتهائے عالم را بدل هست — توائے بے مثل و بے ثانی کجائی
دلا حیران تری هر دم ندانم — که همچون چشم قربانی کجائی
خداوند حرم در خانهٔ ماست — تمنائے بیابانی کجائی
به پند عقل کردم توبه از عشق — خطا کردم پشیمانی کجائی
دلم شد تنگ تر از جمع اسباب — غلط کردم پریشانی کجائی
چو کنعان مبتلائے قحط گشتم — کجائی اے فراوانی کجائی

نه در کفرے نه در آئین اسلام
نظیری هیچ میدانی کجائی

ازین مجلس نمیخیزد دمے کاحیا کند گوشے
پیاله چشم نکشاید صراحی وا کند گوشے

گران شد حسن شمع از بذله سنجان مطربے خواهم
که از تحریر گلبانگ غزل گویا کند گوشے

اگر مے در خروش آید دم مطرب بجوش آید
هر معنی طلب با صد زیان سودا کند گوشے

طنین بال مور از لهجهٔ داؤد باد آورد
درین پرده مگس بر نغمهٔ عنقا کند گوشے

مرا صد شرح غم بر روئے هم افتاد و آن خود را
نمکین نکتهٔ پرسد باستغنا کند گوشے

کسے ذوق از مقامات هزاران وا تواند کرد
که از هر عضو همچون شاخ گل پیدا کند گوشے

ضمیر پرگهر دارم قرین ابر نیسانی
سخن را مستمع خواهم که چون دریا کند گوشے

زلیخائے بیاید تا حدیث عشق و سودا را
ز سر معجر براندازد ز رغبت وا کند گوشے

در بیت الحزن یعقوب بند گر بسر آید
پریشان گردش خط کے بهر جا کند گوشے

درین مجلس که کس نام و سلام کس نمیگیرد
نیے نے عرضه خواهم کرد اگر پروا کند گوشے

نظیری کیست مسکینے با هل فقر هم صحبت
نه پیش جم برد عرضے نه بر دارا کند گوشے

جهان بطرهٔ عنبرفشان بیارائی
بعقد سلسله صد دودمان بیارائی

برغم ولایت خاورستان کنی تسخیر
بخال کشور هندوستان بیارائی

همه مسیح دمان گوش بر کلام تواند
که نظم و نثر بحسن بیان بیارائی

هزار جان زلیخا دود باستقبال
بحسن یوسفے ار کاروان بیارائی

بزیب صدر نشینان تحمل نخواهد کرد
بنقش جبهه اگر آستان بیارائی

چه گل توام ابدی بهشت عمر شگفت
که مژگان چمنم از خزان بیارائی

هوائے جان نکند بلبلے که مست شود
اگر بشاخ گلش آشیان بیارائی

مراد نیست بهوش در مصیبت عمر
کنون تو ناز و ستم را دکان بیارائی

چو ماهی از عطشم کشته چه سود دهد
بلعل [illegible] بیارائی

بمرگ هم نرود ز دنبال خار غم ز دلم
مزار من ار بگل و ارغوان بیارائی

سخن رسید نظیری بآسمان وقت است
که گوش حلقهٔ کرّوبیان بیارائی

بخود بینی بجز بتگر نباشی — ز خود بگریز تا کافر نباشی
بظلمت افگند طوفان جهالت — چو کشتی گر گران لنگر نباشی
ز جیبِ طائرانِ قدس گردی — اگر در قید بال و پر نباشی
نه انسان زادهٔ فضلی طلب کن — که از همچون خود کمتر نباشی
چنان سیراب ساز امروز جان را — که فردا تشنهٔ کوثر نباشی
اگر خواهی گذارندت درین بزم — دمی بی دود چون مجمر نباشی
همه کس صید فربه خواهد از عشق — کند ردت اگر لاغر نباشی
اگر پای ریاحین سر نداری — چو نرگس صاحب افسر نباشی
چو ساغر پیشه گر بخشش نگیری — میانِ همگنان سرور نباشی
نگردی زین خط پرکار بیرون — اگر چون نقطه ز اول سر نباشی
نظیری دل بتسبیح غنچه بند — که در قید مه و اختر نباشی

سحر که سنبلم از جیب پیرهن بکشی — گمان برم که رگِ جانم از بدن بکشی
شود کنار و برم بیتو باغ غربتی — که خار ترش کنی و سنبل و سمن بکشی
بسم همزده یارب تو انتقام مرا — ز صبح ظالم نظاره تیغ زن بکشی
شکسته شد صنم عیشم از خلیل صباح — تو دامن صمد از بن صنم شکن بکشی
بنخل عمر نیاید خزان پیری راه — بنو بهار اگر باده کهن بکشی
بسایهٔ گل نوان غم باده بیکارم — که سر اگر بکشم بخیم از چمن بکشی
خطاب غمزهٔ خمار تو من ز انست — که مست حرف خود و سر زنی بسخن بکشی
[illegible] — [illegible] جبین [illegible] بکشی
[illegible] — [illegible]
اسیر کردهٔ تو از خو [illegible] — چو طفل [illegible] از خویش [illegible] از وطن بکشی
نظیری [illegible] — [illegible] بکشی

در میدان پیر نر نگ [illegible] — که یک [illegible] صد کشور [illegible]

از دیدهٔ تربران بناگوشش　　　غلطان ببدن دُرِ خوش آبی
ارزد بنشان صد سلیمان　　　نعلی کنندن ز لعل لبی
انگشت نمائی شهرم از وی　　　هردم بنوازشش خطابی
مطعون دارد میان خلقم　　　هر روز بشهرت عتابی
دل هرگه کز تغافلش داشت　　　سر شد به ندادن جوابی
رازی که بصد دهان نگنجد　　　گردید بیان باضطرابی

با دوست گر اتحاد خواهی
از خویش نظیری اجتنابی

نوشی بصد جان رائیگان قوت روان گیتی　　　کو می بصد حسرت نهان آرام جان گیتی
آدم بشوقت در جهان رضوان بشوقت در جنان　　　تو مرغ عنقا آشیان در بوستان گیتی
از نسل خوبانی قمر وز قسم حورانی بشر　　　روشن کند فرقت نظر از دودمان گیتی
ای از هدایت آیتی بر ما ز یزدان رحمتی　　　با کس نداری نسبتی نازل بشان گیتی
با خود غرور و سرکشی با ما جفا و ناخوشی　　　از مانهٔ از مانهٔ آخر ازان گیتی
بسیار ناز و کم نگه کوته قبا و کج کله　　　خوش میروی رقصان بره سرو روان گیتی
بر قلب پا افشردهٔ رخش خرد پی کردهٔ　　　گوئی از مه و خور بردهٔ چابک عنان گیتی
قهر از صفا برجوش تر فاش از خضر نوش تر　　　تلخ از شکر خوش نوش تر شیرین زبان گیتی

میر یزدا ز کلک بنان نوشت نظیری زبیان
دست دهان آلودهٔ گستاخ خوان گیتی

بتسبیح و مصلا کرده ام میخانه آرائی　　　کنون از اشک رنگین میکنم پیمانه آرائی
زبان و گوش محو لذت اصحاب خلوت را　　　بذکر جام و شاهد میکنم افسانه آرائی
بدست فکر از هم میکشائیم تاب گیسوئی　　　ز عاشق خوش بود مشاطگی جانانه آرائی
مگر یار مسافر گشتهٔ من باز می آید　　　که جان در حجره آرائیست دل در خانه آرائی
بطامات و غزل ذوق آشنائی دل نمیگردد　　　بزیب عاریت تا کی کنم بیگانه آرائی
جمال حسنش دنیا نیز تر از جلوه برخاست　　　کند شمع از فروغ سوختن پروانه آرائی
مشو شادانه بهار دهر کین زال فریبنده　　　بمرگ و شور عالم میکند کاشانه آرائی

زراه عقل و آگاهی مشعبد میکند بازی — که غلطان مهرهٔ زرنیست و نیلی حقهٔ مینائی
بعمدآوازهٔ سیمرغ و قاف افگنده در عالم — عبث نظارگی گردید مشتے گول سودائی
خواص طبع جادو سیمیائی چند بنموده — هوائے نفس خاکی در غبارِ غفلت آرائی
اگر نوعے که هست از رخِ حقیقت پرده بردارد — نظرماند برسوائی خرد افتد به شیدائی
جز او نیرنگ بینے نیست تا چون و چرا گوید — که هم او خود تماشا ثبت در هنگامه آرائی
همه زو چون نظر پیدا او و پنهان ز پیدائی — همه زو چون خرد دانا داد برترز دانشها
زشانِ حسن تو نتوان نشان گفتن معاذالله — تو در دانش نمی‌گنجی تو در بینش نمے آئی
کسے را نیست حد امتناع از امر و نهی تو — مسلم هرچه کردی نهی بر حق هرچه فرمائی
بمستوری نشد کارم برسوائی علم گشتم — شکیبے گر ز تو باشد میگر نرم زان شکیبائی
بذکرت جان دہد کلکِ **نظیری** وه عجب نبود
کز افسونِ حدیث تو کند افعی مسیحائی

زنیرنگ نطقش بمضمون نیائی — در آئی ز بس سحر بیرون نیائی
نیائی پدیدائی تا نہ پیشش — که پیش رهِ صد شبیخون نیائی
بتر خانیٔ عشق فرمان برآور — که در تحت احکام گردون نیائی
شوی محرم بزم رندان بشرطے — که ناخوش به بینی و محزون نیائی
بجو تا ن حکمت فیلسوفے طلب کن — خدا داں بعلم فلاطون نیائی
بگوئی چنان در دلش جا توان کرد — که بیرون بصد سحر افسون نیائی
نه در گریه صاحب دلے میتوان گفت — که دست دگرباره بیچون نیائی
بجوئش وا زین حلقه جائے برون نه — که در زیر این طاس واژون نیائی
مزانِ بوسه بر آستانش **نظیری**
نبا لب گراز ذرهٔ مکنون جدائی

دیریست زگوشهٔ نقابے — نارم امید فتح بابے
از زلفِ نجش بعقد انگشت — زو دست گرفتن حسابے
داغ به نشانِ بوسه کرده — از صفحهٔ رو لیش انتخابے
[illegible] — [illegible] فشاند نشر گلابے

گہے گل ریزدم در بر گہے سنگم زند بر سر   بلے مہر بید از مستاں چنیں دیوانہ آرائی
بلا شد درک حسن خال و خط ماہوشمنداں را   بعشق ما کند صیاد دام و دانہ آرائی
دلم از ہر شگاف سینہ آشوبے دگر دارد   پری در چشم مجنوں میکند ویرانہ آرائی

نظیری اطلس و اکسوں نہ بخشد قدر عاقل را
بزیب فضل و دانش خوش بود فرزانہ آرائی

چہ باید مرد را طبع بلند و مشرب نابے   نگاریں چہرۂ مجموعۂ خوبی ز ہر بابے
سکندر در سراغ آبحیوان باخت طاقت را   خوشا دردی کشی در خلوت لب نان و دم آبے
بہ از نظارۂ چیز جم است و طوق افریدوں   نظر بازی بسرد خانگی در پیش مہتابے
بعہد ناخن زدن بر رشتۂ عود جگر ار زد   گزیدن از سر انگشت خضابے کرد عنابے
بکام ہمچو طوطی شکر از کنج دہن کردن   چو کبکان در بر بال ہم انداختن تابے
شب امن و حضور قلب و ذوق وصل و شعر تر   نمیگردد بگرد چشم شاہد بین من خوابے
مدار کشتی فکرم بگوشش دامن افتادہ   کہ مبتر سم ز طوفان ذقن افتد بہ گردابے
نہ بینم چادۂ زلف شست دو تاہ خشمہ نوشیں   بجز دریا فتن مانند ماہی جان نقلابے

حدیث صفحۂ رخسار یار و طاق ابرو چند
نظیری خیز و او را دے گزین در کنج محرابے

تمام شد

کتبہٗ محمد حسان کوٹلوی